

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Diplomová práce

2013

Petra Bušková

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav českého jazyka a teorie komunikace

Diplomová práce

Petra Bušková

Ruskojazyčná komunita v České republice

Russian-speaking community in the Czech Republic

Praha, 2013

prof. PhDr. Karel Šebesta, CSc.

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala prof. PhDr. Karlu Šebestovi, CSc., za vedení této diplomové práce, za jeho podnětné připomínky a především za vstřícnost a čas, který mi věnoval. Ráda bych také poděkovala Mgr. Kateřině Šormové za cenné počáteční rady týkající se volby tématu.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci Ruskojazyčná komunita v České republice vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 22. 12. 2013

.....
PETRA BUŠKOVÁ

Anotace a klíčová slova

BUŠKOVÁ, Petra. Ruskojazyčná komunita v České republice. Praha, 2013. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav českého jazyka a teorie komunikace.

Tato diplomová práce se zaměřuje na ruskojazyčnou skupinu osob v České republice s cílem zmapovat a popsat proces jejich integrace. Úvod práce specifikuje cíl této práce a podává přehled základní literatury k tématu. Teoretická část práce představuje základní pojmy spojené se začleňováním cizinců. Je zde zmíněna problematika migrační politiky, stereotypů a předsudků a také je zde charakterizován jazykový aspekt. Dále jsou zde podány informace o ruskojazyčné komunitě v České republice. Praktická část práce nejprve představuje zvolenou metodu jazykové biografie a následného polostrukturovaného interview. Následuje analýza sebraného materiálu podle stanovených témat. V závěru práce je provedena stručná komparace mluvčích, zároveň jsou zde vyvozeny odpovědi na výzkumné otázky s cílem charakterizovat proces integrace u jednotlivých mluvčích.

Klíčová slova:

Interkulturní komunikace, ruskojazyčná komunita, migranti, čeština jako cizí jazyk, předsudky, stereotypy.

Annotation and key words

BUŠKOVÁ, Petra. Russian-speaking community in the Czech Republic, 2013. Master thesis (MBA). Charles University in Prague, Faculty of Arts, Institute of Czech Language and Theory of Communication.

This master thesis explores russian-speaking group of people in the Czech republic in order to survey and describe the proces of their integration. In the introduction the goal of this thesis is specified and the general knowledge of basic literature to this topic is mentioned. The theoretical part of the thesis introduces the elemental terms associated with the integration of foreigners. The issues of migration policy, bias and stereotypes and also of language aspect are characterized there. Then the informations of russian-speaking community are given there. The practical part of the thesis at first introduces the methods of language biography and follow-up semi-structured interview which were choosen. The analysis of collected material according to the set of topics follows. At the end of the thesis the brief comparation of speakers is made, there are induced the responses to the research questions as well in order to sum up the process of integration of particular speakers.

Key words:

Intercultural communication, russian-speaking community, migrants, Czech language as a foreign language, bias, stereotypes.

Obsah

1	Úvod.....	8
1.1	Cíle a záměry práce.....	8
1.2	Základní literatura.....	10
2	Teoretická východiska.....	12
2.1	Základní pojmy a proměnné související se začleňováním imigrantů.....	12
2.2	Migrace a migrační politika.....	15
2.2.1	Obecné migrační trendy.....	15
2.2.2	Migrační vlny ruskojazyčné komunity.....	16
2.2.3	Migrační politika České republiky.....	17
2.3	Stereotypy a předsudky.....	20
2.4	Národnostní menšiny.....	23
2.4.1	Ruskojazyčná národnostní menšina v České republice.....	23
2.5	Jazykový aspekt.....	27
2.5.1	Ruština.....	27
2.5.2	Čeština.....	28
2.5.3	Bilingvismus.....	30
3	Praktická část – výzkum.....	31
3.1	Výzkumný problém, postupy a metody.....	31
3.1.1	Jazykové autobiografie.....	33
3.1.2	Interview.....	35
3.2	Analýza sebraného materiálu.....	38
3.2.1	Informant J.....	38
3.2.2	Informantka M.....	53
3.2.3	Informant A.....	66
3.2.4	Informant M.....	81
3.2.5	Informant K.....	98
3.2.6	Komparace mluvčích.....	116
4	Závěr.....	119
5	Seznam literatury.....	126
5.1	Seznam citované literatury.....	126
5.2	Seznam prostudované literatury.....	130
6	Seznam příloh.....	133
6.1	Příloha č. 1 – šablona jazykové autobiografie.....	133
6.2	Příloha č. 2 – struktura interview.....	133
6.3	Příloha č. 3 – jazykové biografie.....	134
6.4	Příloha č. 4 – transkripce interview.....	136

1 Úvod

1.1 Cíle a záměry práce

V této diplomové práci se zabývám výzkumem ruskojazyčné komunity žijící v České republice. Ruskojazyčná komunita má v České republice kontroverzní postavení, budu se proto zaměřovat na celkovou integraci této skupiny s důrazem na jazykový aspekt. Cílem je tedy nejen popis situace ruskojazyčné menšiny v ČR z hlediska jazykového, ale i nastínění základních problémů při začleňování, zmapování míry participace na českém společenském životě a dalších jevů, které se odrážejí v jazykovém aspektu a ovlivňují ho. Před začátkem vlastní práce je představena její struktura a je podán stručný přehled základní literatury k tomuto tématu. K výzkumu jsem zvolila metodu kvalitativní, konkrétně metodu jazykové biografie (resp. autobiografie samotných respondentů) a následného interview, jejichž podrobnější charakteristiky objasním v příslušné kapitole praktické části práce.

Práce obsahuje dvě hlavní části – teoretickou část a zprávu o výzkumu. V úvodu teoretické části se nejprve krátce zastavím u základních pojmů a proměnných, které mají na integraci cizinců v hostitelských zemích nemalý vliv. Jsou zde zmíněny nejdůležitější pojmy a termíny, jež budu dále užívat při popisu situace ruskojazyčné menšiny i při zpracování samotného výzkumu. Dále se zastavím u otázky migrace v současném světě – podám obecnou charakteristiku migrace a naznačím současné trendy, následně se zaměřím na migraci a její vlny u ruskojazyčné menšiny. V následující kapitole se věnuji jazykovému aspektu migrujících. Nejprve je zmapována úloha jazykové politiky v ČR a jsou zde shrnuty možnosti vzdělávání cizinců, potažmo konkrétní možnosti ruskojazyčných mluvčích. Dále zmiňuji faktory ovlivňující jazykové vyučování imigrantů a poukazuji rovněž k tématu bilingvismu. V neposlední řadě nastíním i základní vztah ruštiny a češtiny, který má významný vliv na osvojení češtiny ruskojazyčnými mluvčími. Dalším tématem teoretické části práce jsou stereotypy a předsudky, které rovněž v nemalé míře predikují míru začlenění jakékoli jazykové menšiny v ČR. Na začátku kapitoly uvádím obecnou charakteristiku těchto jevů, objasňuji jejich vznik a souvislosti s utvářením lidské psychiky. Následně v krátkosti uvádím nejčastější stereotypy a předsudky o Čechách (ze strany cizinců obecně i Rusů) a rovněž o Rusech (ze strany Čechů). Očekávám, že především posledně jmenované předsudky mají na přijímání či odmítání ruskojazyčné skupiny českou společností zásadní vliv. V poslední kapitole teoretické části se pak zabývám ruskou menšinou jako takovou. Z obecného hlediska nejprve shrnuji práva a povinnosti menšin v ČR. Dále krátce představuji

historii této komunity v ČR s přesahem do současnosti, kde zmiňují i prostorové rozmístění skupiny dle statistických údajů. Dotknou se rovněž kulturní charakteristiky této menšiny.

Praktická část této diplomové práce obsahuje zprávu z výzkumu, jehož nástrojem je, jak již bylo zmíněno výše, série jazykových biografí a následných interview 5 informantů. Úvodní kapitolou této části je podrobnější popis výzkumného problému a cíle, popis a zdůvodnění zvolené metody; dále charakteristika postupu výzkumu, výběru informantů a získaného a analyzovaného materiálu a informantů. V následujících kapitolách se věnují analýze sepsaných jazykových biografí a následných interview, vytvořených následně a přizpůsobených jednotlivým respondentům.

V poslední části této práce se vyslovují k tomu, zda výsledky mého výzkumu potvrzují, či vyvracejí počáteční očekávání, vyjádřená v úvodních kapitolách práce. Vyslovují se rovněž o obecných tendencích v integraci ruskojazyčné komunity v ČR, která ovšem, vzhledem k charakteru provedené studie, mají pouze omezenou platnost.

1.2 Základní literatura

Práce se opírá o odbornou literaturu z několika tematických oblastí. Pokud jde o ruskojazyčnou komunitu v České republice, vycházím zejména ze studie Jana Drbohlava *Ruská komunita v ČR* (Drbohlav, 1999), která se zabývá výzkumem míry integrace této menšiny na počátku 21. století a přibližuje se tak nejvíce mému výzkumnému záměru. Dalším základním pramenem z tohoto okruhu je kniha *Ruská diaspora v ČR* (Sládek, 2010). Tato publikace se věnuje problematice ruskojazyčné menšiny obecněji, zmiňuje tedy jak historické hledisko a migrační vlny této skupiny obyvatel, tak současný stav či kulturní a postojové charakteristiky. Vývoji migrace ruskojazyčných obyvatel v minulosti se rovněž zevrubně věnuje publikace Anastasie Kopřivové *Střediska ruského emigrantského života v Praze (1921-1952)* (Kopřivová, 2001). Za zmínku stojí rovněž práce menšího rozsahu týkající se ruskojazyčných mluvčích v Karlových Varech, konkrétně sociolingvisticky orientovaná studie *Ruština v Karlových Varech* (Shánělová, 2005) a *Rusové v Karlových Varech očima místních obyvatel* (Čepelák, 2010), která odráží postojové hledisko české majority.

Druhou skupinou prací, ze kterých zde vycházím, jsou publikace zabývající se interkulturními aspekty komunikace a interkulturní psychologií. Konkrétně jde o knihy Jana Průchy *Interkulturní komunikace* (Průcha, 2010), dále o pedagogicky zaměřenou práci *Multikulturní výchova: teorie – praxe – výzkum* (Průcha, 2001), či o knihu *Interkulturní psychologie* (Průcha, 2007). Vycházím rovněž ze stejnojmenné publikace Moniky Morgensternové *Interkulturní psychologie: Rozvoj interkulturní senzitivity* (Morgensternová, 2007). Jak jsem již zmínila v úvodu, tyto práce mi slouží jako základna terminologických výrazů z oblasti interkulturní komunikace a psychologie, se kterými následně operuji i v praktické výzkumné části.

Další významnou kategorií tvoří práce týkající se problematiky menšin z obecného hlediska, politiky České republiky ve vztahu k menšinám a v neposlední řadě i migračních ideologií. V posledně jmenovaném bodě se opírám zejména o práci Tatjany Šiškové *Menšiny a migranti v České republice* (Šišková, 2001), na jejímž základě shrnu obecné migrační trendy a politické (či jazykové) „ideologie“ hostitelských zemí. Dále se jedná o práce *Etnické menšiny ve střední Evropě* (Gabal, 1999) a *Jazyk a identita etnických menšin* (Šatava, 2009), která se zaměřuje na problematiku menšin i z jazykového hlediska.

S problematikou menšin pak úzce souvisí i poslední kategorie publikací a studií, které se věnují především jazykovému aspektu integrace menšin. Za povšimnutí stojí zejména studie *Legislativa týkající se vzdělávání cizinců* (Beranová, 2006), ze které vycházím

při charakteristice možností (nejen jazykového) vzdělávání jinojazyčných mluvčích v České republice. Dalším důležitým pramenem z tohoto hlediska je rovněž brožura organizace META *Žáci s odlišným mateřským jazykem na českých školách* (Radostný et al., 2011). Okrajově se zmiňují také o problematice bilingvismu s přihlédnutím k publikaci Moniky Morgensternové *Bilingvismus a interkulturní komunikace* (Morgensternová et al., 2011). Při popisu základních charakteristik ruštiny a češtiny a jejich vzájemného vztahu pak nahlédnu do vybraných studií porovnávajících oba jazyky, učebnic ruštiny a rovněž učebnic češtiny pro cizince.

Nutno podotknout, že jsem na tomto místě představila pouze nejdůležitější okruhy literatury, ze kterých tato diplomová práce čerpá. Celkový výčet literatury je uveden v závěrečné části práce.

2 Teoretická východiska

2.1 Základní pojmy a proměnné související se začleňováním imigrantů

Pojem *integrace* cizinců, který je klíčovým termínem této práce, je v odborné literatuře uchopen různými způsoby. Nejčastěji bývá tento pojem označován jako „*proces postupného začleňování imigrantů do struktur a vazeb společnosti domácího obyvatelstva*“ (Tollarová, 2006). Na tomto procesu se však podílí nejen imigranti samotní, ale i majoritní společnost (viz dále). Jiná definice charakterizuje pojem *integrace* takto: „*Jedinec či skupina si svou původní kulturu zachovávají, i když si osvojili také podoby druhé kultury*“ (Nekvapil et al. 2009: 47). Právě tato druhá definice se zaměřuje na termín jakožto na výsledek onoho procesu. Je tedy nutno zdůraznit, že já budu tento termín užívat jakožto ekvivalent k českému pojmu „začleňování se“ – zaměřím se tedy na jeho obecnější ráz, který charakterizuje celkový proces. Tento proces dále popisují z hlediska 3 hlavních dimenzí, a to integrace sociální (kam např. řadím účast ruskojazyčné komunity na českém/ruském společenském životě), dále integrace ekonomické (zde zmapuji spokojenost ruskojazyčné komunity v pracovní sféře apod.) a konečně integrace jazykové (tj. zkoumání možností jazykového vzdělávání této komunity, jejich znalosti češtiny a postojů k ní apod.). Nepřejímám tedy přesné tradiční členění integračních sfér, jakými jsou oblasti socio-ekonomické, kulturní, politické a postojové (Etzinger, 2006)

Jak už bylo zmíněno výše, *integrace* je proces, na kterém se podílí imigranti i majoritní společnost. Záleží zde tedy jednak na migrační politice státu (které se budu věnovat v samostatné kapitole), jednak na přístupu majority k dané menšině a jejímu vztahu k ní, či na geografické a kulturní blízkosti. Právě postoje majoritní společnosti hrají v případě ruskojazyčné komunity rozhodující úlohu, rozebírám je proto v samostatné kapitole týkající se stereotypů a předsudků. Nutno podotknout, že vnímání a přijímání odlišných kultur je ovlivněno rovněž vlastní kulturou a tradicí hostitelského státu (viz dále). V neposlední řadě hrají roli také individuální faktory imigranta, jako je věk, vzdělání, země původu aj.

V návaznosti na kulturologii má na proces začleňování vliv také to, zda je ze strany většinové společnosti uplatňován princip tzv. kulturního relativismu (či plurality) nebo kulturního etnocentrismu. První případ lze označit za ideální, kdy si je daná společnost vědoma toho, že na světě existují i odlišné kultury, které jsou rovnocenné a tedy i hodné tolerance. Ve druhém případě (tj. v případě kulturního egocentrismu) jde o sklony posuzovat a hodnotit jiné kultury z hlediska své vlastní kultury (viz Průcha 2001: 32–33). Pokud zůstaneme

u poznatků interkulturní psychologie, je třeba ještě připomenout odlišné pojetí kultur jako takových. Co se týče kultury české, bývá – především z rodinného hlediska - tradičně označována za individualistickou (Morgensternová 2007: 38), dále za krátkodobě orientovanou, femininní a s tendencí k většímu vyhýbání se nejistotě (srov. Kolman, 2007). Průcha naopak ukazuje na příkladu porovnání výchovy ruských a amerických matek kolektivistickou tendencí ruské edukační kultury, směřující k výchově k poslušnosti, konformitě a k výchově tradičně orientované (Průcha 2007: 157). Právě slušnost a pracovitost se zdají být společnými jmenovateli české i ruské kultury, otázkou ale zůstává, jakou roli bude při procesu začleňování hrát odlišná míra tradiční výchovy obou kultur.

Nyní se v krátkosti zastavím u pojmu *integrace* jakožto výsledného procesu (který byl objasněn výše). Jde o výsledek akulturačního procesu, tj. „*sociálního procesu, v němž dochází ke kulturním změnám trvalým stykem dvou a více kultur [...]*“ (Průcha 2007: 49). Zmíněný proces však může nabývat různých podob, od ideálních podob integrace až po negativní jevy, jakými jsou marginalizace – tj. neztotožnění se ani s jednou kulturou; dále asimilace či separace. Posledně jmenovanou akulturační strategii uvádí Drbohlav ve své studii v souvislosti s ruskojazyčnými mluvčími, a to v oblasti ekonomické sféry a geografického rozmístění této komunity zejména v okolí města Karlovy Vary (Drbohlav 1999: 77). Z výzkumů vyplývá, že ruskojazyčná menšina se v České republice separuje od většinové populace soustředěním se do „svých“ měst či čtvrtí.¹ Rovněž byla dokázána existence ruských pracovních sítí a firem, které zaměstnávají pouze své krajany. Poslední akulturační strategií je již zmíněná asimilace, která si zaslouží podrobnější komentář. Asimilaci můžeme charakterizovat jako stav, kdy „*jedinec či celá skupina přijali do velké míry prvky druhé kultury, přičemž znaky své původní kultury už ztratili*“ (Nekvapil et al. 2009: 47). Na jedné straně se má za to, že v případě ruskojazyčné komunity tato akulturační strategie neprobíhá právě z důvodu její separovanosti (je nutné zdůraznit také velkou uzavřenost a roztržitost skupiny, o které se zmíním v následujících kapitolách). Na straně druhé však stojí stále sílící tlak ze strany majority právě na asimilaci všech imigrantů, tedy jejich co největší splynutí s většinovou společností a maximální zahlazení všech rozdílů (funguje zde jakýsi princip „stejnosti“). Jak uvádí Průcha na příkladu výzkumu ruské komunity ve Finsku, důležitými faktory jsou také délka pobytu a spjatost s ruskou kulturní identitou (Průcha 2007: 99). Čím déle imigranti pobývali v cizí zemi, tím více se u nich dal očekávat tento druh akulturace; zároveň čím více se identifikovali s domácí kulturou, tím více se separovali. Důraz bývá kladen především na asimilaci jazykovou, která

¹ Jako příklad lze uvést město Karlovy Vary či okolí metra Hůrka na Praze 5. O těchto lokalitách bude podrobněji pojednáno dále.

je, mimo jiné, součástí mého výzkumu. Jazyková asimilace bývá úspěšná především u druhé a třetí generace imigrantů, kteří měli možnost navštěvovat českou školu a naučili se tak důkladně češtinu i zvyky české společnosti. S ohledem na výše uvedená fakta se tedy pokusím popsat akulturační strategie i u mých 5 respondentů.

V poslední části této kapitoly se stručně zaměřím na faktory procesu začleňování, které se mohou významným způsobem podílet na výsledku tohoto vývoje. Pokud zůstaneme u kulturní dimenze, může nastat stav prožívání tzv. kulturního šoku (ev. akulturačního stresu). Tento šok závisí na několika proměnných, jako jsou cíl a délka pobytu v hostitelské zemi, množství přátel z řad krajanů i majoritní společnosti, dále na věku či předchozích zkušenostech s obdobnou kulturou. Imigranti tak reagují na změny, na které narazili při styku s neznámou kulturou (může se jednat např. o odlišné normy, zvyky, způsoby stravování či oblékání aj.). Morgensternová uvádí mezi nejčastějšími projevy kulturního šoku především strach, zmatenost, dezorientaci, deprese či psychosomatické problémy. Děti prožívají kulturní šok intenzivněji, a mohou tak narazit i na problémy ve škole nebo se dokonce stát oběťmi šikany (Morgensternová 2007: 87–92). Zaměříme-li se na komunikaci, mohou se vytvořit komunikační bariéry. Ty vznikají při nedostatečném pochopení cizí kultury, a to především jazyka a komunikačních pravidel dané kultury; a při nedostatečném ovládnutí interkulturní komunikace jako takové. Bariéry pak mohou vést k neporozumění, konfliktům a mohou se stát základem již zmíněného kulturního šoku. Posledním důležitým faktorem, který hraje roli při procesu začleňování, je vnímání stereotypů a předsudků, které se utvářejí již v dětství působením rodinné výchovy. Toto téma však vnímám v souvislosti s ruskojazyčnou menšinou jako komplexnější a zásadní problém, vyčleňuji mu proto samostatnou kapitolu.

2.2 Migrace a migrační politika

2.2.1 Obecné migrační trendy

Migrace obyvatel je dynamický proces, který s sebou přináší nejen mezinárodní pohyb osob, ale také pohyb jazyků, čímž přispívá k multilingvistice v jednotlivých státech a tedy i k potřebě jejich osvojování imigranty. Problematikou migrace se mimo jiné zabývá kniha *Migrace a (i)migranti v Česku* (Drbohlav et al., 2010), ze které zde částečně vycházím.

Nárůst imigrace v České republice lze pozorovat především od první poloviny 90. let, kdy se Česká republika z pozice tranzitní země (tj. jako prostředek přechodu z Východu na Západ) stávala spíše zemí cílovou. Mírný pokles byl zaznamenán pouze v roce 2001, kdy byla provedena změna legislativy a byly tak ztíženy právní podmínky vstupu do země; naopak nejsilnější imigrace byla zaznamenána v letech 2007–2008.

Mezi nejčastější důvody migrace dle údajů publikace META patří důvody ekonomické, ekologické, pracovní, politické či náboženské (viz Radostný et al., 2011, s. 7), přičemž u imigrantů převažují důvody pracovní a ekonomické. Dále mezi nejčastější typy migrace patří pobyty speciálních zahraničních pracovníků, smluvní pracovní pobyty a hojně jsou zastoupeny i ilegální pobyty (zejména u osob z východních zemí). Zmiňována bývá rovněž potřeba poznávání nových zemí. Co se týče typů migrace, je také nutné rozlišovat mezi migrací dobrovolnou (viz výše uvedené důvody) a nucenou (např. v případě uprchlíků).

Na závěr této kapitoly v krátkosti přistoupím ke konkrétní charakteristice imigrace v České republice. Podle posledního Sčítání lidu (*Sčítání lidu, domů a bytů 2011*, 2011) patří mezi nejpočetněji imigrující komunity Ukrajinci, Slováci, Vietnamci, Rusové, Němci a Poláci. Co se týče geografického rozmístění imigrantů, největší nárůst byl zaznamenán v Praze a Středočeském kraji, dále v kraji Karlovarském, Plzeňském či Ústeckém. Právě Praha a Karlovarský kraj jsou považovány za centra soustředění ruskojazyčné menšiny. Preference větších městských okresů je odůvodněna především pracovními faktory. Do charakteristik migrace patří i stěhování uvnitř státu, které je pro cizince příznačné do větší míry než pro majoritní společnost (tento fakt je způsoben tím, že cizinci již zažili situaci opuštění domova a přesunu do nové oblasti – tento proces se tedy pro ně stává „jednodušší“). V tomto smyslu převažuje stěhování do Prahy a dalších větších měst, výjimkou však není ani trend opačný – tzv. „gateway efekt“ (Drbohlav 2010: 63). Z hlediska věkového a genderového charakteru migrace lze konstatovat, že mezi nejčastější imigranty v Česku se řadí muži i ženy (dále diferencování dle typu a účelu pobytu) ve věkové skupině 20–39 let. Nejčastěji uzavírané sňatky jsou pak mezi cizinkami z východních zemí (Rusko, Ukrajina)

a Čechy; případně mezi cizinci ze západních zemí (Německo, Velká Británie) a Čěškami. Ohledně účelů a typů pobytu v České republice převládají pobyty dlouhodobé, přičemž krátkodobá víza často slouží pouze pro vstup do země a následné nelegální ekonomické aktivity (více o typech pobytů viz kapitola Migrační politika).

2.2.2 Migrační vlny ruskojazyčné komunity

Charakteristickým znakem migrace ruskojazyčné komunity jsou různé motivy migrace stejně jako postupné migrační vlny, které na území našeho státu probíhaly.

Podle dosavadních výzkumů (Drbohlav, 1999) je ruskojazyčná migrace způsobena tzv. „push faktory“, a to především socioekonomickou situací v současném Rusku. Mezi zásadnější činitele patří např. nezaměstnanost, rostoucí chudoba, nedostupnost lékařské péče, zhoršující se zdravotní stav obyvatel, dále zhoršující se kvalita vzdělání či kvalita života obecně (Drbohlav 1999: 75–76). Motivы migrace jsou, v souladu s obecnými mezinárodními migračními trendy, především ekonomické; dalším výrazným motivem je možnost studia na českých školách. Drbohlav však ve svém výzkumu klade důraz na důvody politické a na obecnou touhu po spokojeném životě (Drbohlav 1999: 76). V návaznosti na předchozí typy migrace je pak potřeba zmínit ještě rodinný charakter procesu, ke kterému dochází zejména při dlouhodobých pobytech. Tento trend bývá označován jako tzv. „teorie sítí“ (Drbohlav 1999: 74) – příslušníci ruskojazyčné komunity imigrují do České republiky za svojí rodinou a příbuznými, kteří zde již nějakou dobu pobývají. V souladu s výše uvedenými důvody migrace se jedná o muže i ženy v mladším a středním věku, kteří se vyznačují vysokou mírou vzdělanosti a velkou ekonomickou aktivitou (tento faktor je patrný především v Karlových Varech, viz dále).

Jak již bylo řečeno, ruskojazyčná komunita přicházela na území České republiky v několika významných migračních vlnách. První z nich bývá ohraničována lety 1918–1948. Tuto migrační vlnu lze označit jako nucenou a politicky odůvodněnou, a to na základě komunistického puče v Rusku (viz *Ruská národnostní menšina*, 2006) V tomto období se ruskojazyční občané potýkali s nejistou budoucností a existenciálními problémy, ze strany České republiky byla proto započata tzv. „ruská akce“ (Kopřivová 2001: 9).² Během hospodářské krize v 30. letech se však charakter migrace změnil na dobrovolný v důsledku nemožnosti vrátit se zpět do své vlasti. Jednotlivci nejčastěji řešili tuto situaci přesídlováním do dalších zemí či snahou získat české státní občanství. Na konci druhé světové války však

² O historii této komunity na našem území se více zmíním v kapitole týkající se ruskojazyčné komunity.

byla většina imigrantů nucena vrátit se zpět do vlasti násilím. Druhá migrační vlna probíhala mezi lety 1948–1989. V tomto období nebyla svobodná migrace možná, a tak byly dobrovolně uzavírány sňatky s českými muži či ženami. Začleňování imigrantů však bylo ztíženo, jelikož imigranti byli „*vyňati z upřednostňování všeho ruského*“ (Pipková 2009: 5). Vnímání ruskojazyčných obyvatel českou veřejností se pak ještě vyostřilo rokem 1968 (viz dále). Poslední, a zatím nejsilnější, migrační vlna proběhla po roce 1989 a po rozpadu SSSR. V této době probíhala jak imigrace nucená (z politických, diskriminačních či bezpečnostních důvodů), tak imigrace dobrovolná – na základě ekonomických a pracovních faktorů, touhy po vzdělání či z jiných individuálních důvodů. Nelze opomenout ani děti imigrantů, které se nepřesídlovaly do České republiky na základě vlastní volby (jak uvidíme dále, především děti imigrantů se však dokážou v cizí zemi adaptovat nejlépe). Právě posledně zmiňovaná vlna způsobila různorodost uvnitř ruskojazyčné komunity.

2.2.3 Migrační politika České republiky

Migrační politika státu je definována jako „*souhrn zákonů, nařízení a praktik týkající se pohybu mezinárodních migrantů [...]*“ (Drbohlav 2010: 69).³ Výrazným mezníkem vývoje této politiky byl především vstup Česka do Evropské Unie – většina zákonů a nařízení je standardizována právě s politikou zemí EU. V rámci migrační politiky jsou z hlediska postavení cizinců v ČR tradičně vyčleňovány 4 kategorie cizinců.⁴ První z nich jsou občané EU spolu s občany Norska, Švýcarska, Islandu a Lichtenštejnska (a jejich rodinní příslušníci). Druhou kategorií, kam spadá i zkoumaná ruskojazyčná komunita, jsou občané třetích zemí pobývající zde na základě krátkodobých víz či bez nich, dále na základě víz nad 90 dní, dlouhodobých pobytů či povolení k trvalému pobytu. Třetí skupinou jsou azylanti, tzn. cizinci s mezinárodní ochranou. Do poslední kategorie cizinců se řadí žadatelé o zmíněnou mezinárodní ochranu, kteří čekají na vyřízení.

Další členění představují typy pobytů, které se dělí na základě členství v Evropské Unii.⁵ V zásadě platí, že občané Evropské Unie mohou pobývat v České republice bez povolení k přechodnému či trvalému pobytu, s povolením k přechodnému pobytu či s povolením k trvalému pobytu. Občané třetích zemí mohou do Česka vstoupit na základě víz – výjimkou jsou krátkodobé pobyty do 90 dní, kde vízum není potřeba, avšak může být uděleno. Dále existují víza dlouhodobá nad 90 dní, na která navazuje dlouhodobý pobyt

³ Někdy bývá do tohoto pojetí zařazována i politika integrační a naturalizační.

⁴ Členění přebírám podle zmiňované publikace Dušana Drbohlava.

⁵ Údaje jsou převzaty z portálu Ministerstva vnitra České republiky, viz WWW

<<http://www.mvcr.cz/clanek/sluzby-pro-verejnost-informace-pro-cizince-informace-pro-cizince.aspx>>.

(nejčastěji za pracovním účelem). Poslední a nejvyšší formou pobytu je povolení k trvalému pobytu, který může být občanovi jakéhokoli státu udělen na vlastní žádost – musí být však splněna podmínka dlouhodobého pobytu v ČR po dobu nejméně 5 let. Právě nárůst žádostí o trvalý pobyt byl zaznamenán mimo jiné i u občanů ruské národnosti. Cizinci s vízy pak mají omezené možnosti oproti držitelům trvalého pobytu nebo občanům EU (viz dále). Za nejvyšší míru začlenění je považováno nabývání českého státního občanství, tzv. „naturalizace“ (Drbohlav 2010: 87). Podmínkou získání českého občanství je 5 let trvalého pobytu v ČR, vzdání se svého občanství, plnění základních povinností vůči státu a prokázání znalosti jazyka.

Základním dokumentem, který vymezuje přístup k cizincům, je vládní dokument *Koncepce integrace cizinců na území ČR*, který byl od doby svého vzniku v roce 1999 (pod názvem *Zásady koncepce integrace cizinců na území ČR*) několikrát aktualizován. Postupně byl kladen důraz na jednotlivce (místo na celou komunitu) a do popředí vstoupily obecné koncepce integrace cizinců a jejich vymezení. Současná *Koncepce integrace cizinců – Společné soužití* (viz *Koncepce*, 2013) představuje základní cíle a úkoly integrační politiky a zároveň nástroje, jak těchto cílů dosáhnout (cílovou skupinou tohoto dokumentu jsou však především občané třetích zemí). Mezi základní priority patří znalost češtiny u cizinců, ekonomická soběstačnost (tj. znalost práv a povinností a trhu práce), orientace ve společnosti z hlediska zvyklostí a hodnot a v neposlední řadě vztahy cizinců s majoritou (především snahy o zvýšenou informovanost obou stran). K dalším významným dokumentům upravujícím práva a povinnosti cizinců se řadí Úmluva o právním postavení uprchlíků (r. 1991), Zákon o azylu (r. 1999), Zákon o pobytu cizinců (r. 1999, orientující se rovněž na třetí země) a Školský zákon, který definuje práva a povinnosti dětí-cizinců (Beranová 2006: 49–50). Z posledně jmenovaného zákona je důležitá především povinnost absolvovat základní školní docházku, a to u dětí-cizinců všech kategorií při pobytu nad 90 dní. Studium středních škol je rovněž bezplatné, avšak cizinci už zde musí předložit doklad o pobytu. Pro studium na vysokých školách je nutné složit standardní přijímací zkoušky v českém jazyce.

V poslední části této podkapitoly se zaměřím na konkrétní práva a povinnosti cizinců v oblasti migrační (resp. integrační) politiky (viz Drbohlav 2010: 99–108). V první řadě je nutno podotknout, že cizinci (tj. osoby bez české státní příslušnosti) nemají právo účasti v politických stranách. Další omezení se týkají především občanů třetích zemí (tedy i zástupců ruskojazyčné komunity). Mezi hlavní nevýhody patří nerovné postavení na trhu práce – vzhledem k tomu, že víza jsou vydávána zejména na základě pracovních

povolení, je pro cizince nezbytné, aby si udrželi zaměstnání. Pro cizince z třetích zemí jsou však příznačné především pozice s nízkým sociálním statutem, zvláště práce ve stavebnictví či obchodu.

Stejně jako pro české občany platí i pro cizince některé povinnosti. První z nich je platba sociálního pojištění (důchodové příspěvky jsou povinni platit všichni ekonomicky aktivní cizinci, nemocenské dávky pak pouze zaměstnanci). V případě výdeje těchto dávek musí být splněny standardní podmínky, avšak u občanů třetích zemí nastává problém – pokud strávili část svého pracovního života mimo republiku, musí být mezi oběma zeměmi podepsána tzv. bilaterální dohoda o sociálním zabezpečení. V případě Ruské federace byla tato dohoda podepsána již v roce 2011, avšak doposud nevstoupila v platnost. Je však třeba podotknout, že nárok na sociální podporu mají i občané třetích zemí po roce legálního pobytu v ČR. Další povinnou platbou je příspěvek na státní politiku nezaměstnanosti (povinný pro ekonomicky aktivní obyvatele, výdej je však omezen na občany EU či občany s trvalým pobytem). Další povinností je zřízení zdravotního pojištění – přístup do systému ZP je však limitován jen pro některé občany (EU, třetí země s trvalým pobytem či zaměstnanci apod.), tj. podnikatelé, děti a studenti ze třetích zemí musí mít pojištění komerční (které je oproti klasickému značně omezené). Posledním aspektem, který zde chci zmínit, je nárok nabývání bytů do soukromého vlastnictví. Toto právo však mají pouze občané EU a občané třetích zemí s trvalým pobytem.

2.3 Stereotypy a předsudky

Ruskojazyčná menšina je v povědomí české veřejnosti spojená se silnými stereotypy a předsudky (pramenícími především z minulosti, viz dále), proto jsem se rozhodla vyčlenit tomuto faktoru začleňování cizinců samostatnou kapitolu. Kromě obecné charakteristiky jsou tu zmíněny konkrétní postoje jak české veřejnosti ke zde žijícím cizincům obecně, tak stereotypy a předsudky pociťované vůči ruskojazyčným mluvčím. Pro úplnost jsou rovněž uvedeny nejvíce tradované charakteristiky českého národa.

Stereotypy jsou jevy, které slouží ke kategorizaci světa každého jednotlivce, tj. vstupují do nazírání života nejen majoritní společnosti, ale i příchozích imigrantů. Toto téma sice není hlavním předmětem mého výzkumu, avšak patří mezi základní faktory, které ovlivňují komunikaci mezi oběma národy a postoje k učení se češtiny. Stereotypy bývají nejčastěji definovány jako „*mínění o třídách individuí, skupinách nebo objektech, které jsou šablonovitým způsobem vnímání a posuzování toho, k čemu se vztahují [...]*“ (Průcha 2010: 67). Morgensternová ve své publikaci vnímá stereotypizaci jako tendenci „*připisovat ostatním určité charakteristiky pouze na základě přiřazení dané osoby do určité sociální skupiny*“ (Morgensternová 2007: 71). Sociální skupiny pak mohou být vytvářeny na základě věku, pohlaví, kultury apod. Přiřazení do skupiny na základě národnosti, tzv. „*etnické stereotypy*“, jsou rovněž způsobem kategorizace světa, umožňují vyjádřit názor bez „*přemýšlení*“ na základě tradované charakteristiky. Tato podskupina stereotypů lze dále členit dle povahy vzniku na situační či historické stereotypy – posledně jmenované bývají většinou trvalé a spadá sem právě případ ruskojazyčné komunity ve vnímání Čechů (viz dále).

Pokud jsou v literatuře od stereotypů samostatně vyčleňovány předsudky, bývá vyzdvihována jejich „*předpojatost a názorová strnulost* či *emočně nabitý, kriticky nezhodnocený úsudek*“ (Průcha 2010: 67). Drobným rozdílem mezi stereotypy a předsudky je fakt, že předsudky jsou negativní, zatímco stereotypy mohou být i pozitivní či neutrální.⁶ Předsudky jsou také často označovány za „*rigidní, konstantní, emotivně zabarvené a neodrážející realitu*“ (Morgensternová 2007: 71–72). Co se týče vzniku stereotypů a předsudků, jejich kořeny nalézáme již v dětství (kolem 3.–4. roku věku) vlivem výchovy, zejména pokud se v rodině uplatňuje tvrdá disciplína.⁷ Obecně také platí zásada, že pokud již jedinci pociťují vůči nějaké kultuře stereotypy či předsudky, je pravděpodobné, že si je později vytvoří i k jiným skupinám. Nutno poznamenat, že významným zdrojem stereotypů a předsudků jsou i masmédiá, která často vytváří negativní dojem o cizincích žijících v České

⁶ Ne všichni autoři však poukazují na odlišnosti mezi stereotypy a předsudky.

⁷ Autoři hovoří o tzv. „*autoritářské osobnosti*“ v rodině (Morgensternová 2007: 72)

republice. Předcházení těmto negativním (či neutrálním) šablonovitým soudům bývá komplikované – v podstatě jediným řešením je kontakt mezi danými etniky (podporovaný politikou země), který vytvoří osobní zkušenost a prohloubí informovanost obou národů. Důležitou prevencí je rovněž propracovaná multikulturní výchova na českých školách.

Nyní krátce shrnu postoje české veřejnosti k cizincům žijícím v České republice. Podle dosavadních průzkumů jsou postoje Čechů k cizincům rozlišeny podle jednotlivých národností a dále podle typů a forem migrace. V zásadě platí, že pozitivně hodnoceni jsou spíše studenti, stážisti či žadatelé o azyl, zatímco ekonomicky aktivní imigranti jsou nazíráni českou veřejností spíše negativně (srov. Drbohlav 2010: 125). Obecně však ze strany majority panuje odmítavé stanovisko k cizím národnostem. Vytýkán bývá hlavně nárůst kriminality po roce 1990, který si česká veřejnost spojuje právě s nárůstem imigrace do Česka. Rovněž bývají kritizované negativní ekonomické aktivity spojené s mafiánstvím a „praním špinavých peněz“. Jak ve své publikaci *Multikulturní výchova* uvádí Průcha, tyto negativní postoje nejsou tolik pocíťovány českými žáky (Průcha 2001: 127–128). Například žáci základních škol vykazují zejména protirasistická stanoviska a na středních školách dokonce panuje více pozitivních postojů vůči cizincům obecně. Rovněž zde jsou však postoje diferencovány podle jednotlivých národností.

Co se týče postojů Čechů vůči ruskojazyčným mluvčím očima jich samotných tak, jak je uvádí Sládek, ruskojazyční mluvčí označují porevoluční postoje české veřejnosti jako problematické (Sládek 2010: 55–56). Negativně je vnímáno především neustálé připomínání okupace z roku 1968, které je často otevíráno samotnými Rusy – snaží se tím „očistit“ od kolektivní dědičné viny. Dále je negativně hodnoceno spojování této národnosti s ruskou mafií a stejně tak bezhlavé slučování s jinými národy (zejména s Ukrajinci, vůči kterým se Rusové chtějí jednoznačně vydělit). Zaujatý pohled vůči všemu ruskému či éru ruského mafiánství (z perspektivy Čechů) potvrzuje ve své studii i Drbohlav (Drbohlav 1999: 73–74). Právě tato zaujatost se pak často odráží i v realitě – například v neochotě Čechů pronajímat rusky mluvícím občanům byty. Češi rovněž často negativně hodnotí zejména bohaté Rusy v Karlových Varech, ke kterým se váže právě předsudek o ruském mafiánství. Viděno prismatem ruskojazyčné komunity má tento předsudek reálný základ, avšak zakořeněný v daleké minulosti (Hanslík, 2012). V neposlední řadě bývá ruskojazyčné komunitě vyčítána arogance a „rozpínavost“. Podle dosavadních šetření svědčí o negativních soudech ruskojazyčných mluvčích i fakt, že sousedství s nimi by si nepřála značná část populace (Průcha 2001: 126). Gabal dokonce uvádí, že sousedství s tímto národem by si podle průzkumů z roku 1994 a 1996 nepřálo 61 %, resp. 59 % české populace (Gabal 1999: 78).

Mezi pozitivními stereotypy o Rusech bývají naopak uváděny pohostinnost či srdečnost (Makovik, 2003). Závěrem je ještě třeba zmínit stereotypy či postoje, které zaujímá tato menšinová komunita k majoritě. Sládek ve svém dotazníkovém průzkumu uvádí částečnou kritiku Čechů např. kvůli chladnosti či povrchnosti tohoto národa, zároveň však byla zmiňována tolerance a přátelskost (Sládek 2010: 122). Jak uvádí Natallia Makovik, Rusové považují Čechy dokonce za bratrský národ, který mají v oblibě více než ostatní slovanské národy (Makovik, 2003). K charakteristikám českého národa obecně patří dále iniciativnost a tvořivost, pragmatičnost, časté obcházení pravidel či neprůbojnost (Průcha 2007: 136-139). Právě tyto vlastnosti Čechů mohou být rovněž přejímány a vnímány ruskojazyčnými mluvčími.

2.4 Národnostní menšiny

Národnostní menšina se vymezuje jako „*společenství občanů České republiky žijících na území současné České republiky, kteří se odlišují od ostatních občanů zpravidla společným etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi, tvoří početní menšinu obyvatelstva a zároveň projevují vůli být považováni za národnostní menšinu [...]*“ (zákon č. 273/2001, cit. podle Šišková 2001: 32). V České republice je nyní zastoupeno 12 národnostních menšin, a to bulharská, chorvatská, maďarská, německá, polská, romská, rusínská, řecká, slovenská, srbská a ukrajinská. Být příslušníkem národnostní menšiny mohou být podle předchozí definice ti cizinci, kterým bylo uděleno české občanství. To jim také zaručuje stejné právní zacházení jako s občany ČR. Zároveň mají příslušníci národnostních menšin zaručena speciální práva, deklarovaná v Listině základních práv a svobod, a to např. právo na rozvoj vlastní kultury, právo rozšiřovat a přijímat informace ve své mateřštině, sdružovat se v národnostních sdruženích či právo na vzdělání v jejich jazyce (Průcha 2001: 125). Součástí těchto práv je rovněž 7 práv jazykových, která budou zmíněna v kapitole Jazykový aspekt. Ruskojazyčná menšina se řadí do podkategorie menšin, jejichž občané žijí mimo území svého vlastního státu (kromě toho existují ještě menšiny, jejichž občané nemají svůj vlastní stát – např. Baskové). K dalším dokumentům upravujícím postavení národnostních menšin patří z mezinárodního hlediska Rámcová úmluva o ochraně národnostních menšin z roku 1997 (v rámci aktivit Rady Evropy) či Evropská charta regionálních a menšinových jazyků z roku 1992 (Šatava 2009: 36).

2.4.1 Ruskojazyčná národnostní menšina v České republice

V této části kapitoly je charakterizována samotná ruskojazyčná (či ruská) komunita v České republice, a to od doby jejích počátků v této zemi až po současný stav. Opírám se zde zejména o poznatky z publikace Anastasie Kopřivové (Kopřivová, 2001)

Prvotní přítomnost této komunity v ČR spadá až do roku 1918, kdy proběhly revoluční změny v Rusku a následná občanská válka. Jak již bylo zmíněno, na základě těchto událostí přišla do Československa první vlna emigrantů, kteří byli nuceni opustit vlast. Žádali o pomoc naši zemi a bylo jim vyhověno – podpora směřovala především ke studentům (kteří zde chtěli dostudovat), dále k ženám a dětem, technickým a kulturním pracovníkům apod. (finanční podporu tehdy zajišťovalo Ministerstvo zahraničních věcí). Tato pomoc bývá souhrnně označována jako tzv. „ruská pomocná akce“ (1921–1926). Nutno podotknout, že tato první vlna emigrantů se skládala nejen z občanů Ruska, ale také z Ukrajinců, Bělorusů, Arménů

a dalších národů tehdejšího carského Ruska. Společnost tehdy nepočítala s trvalým usídlením této komunity. Co se týče bydlení tehdejších imigrantů, mezi nejvýznamnější ruská centra a zároveň studentské ubytovny patřily Chudobinec sv. Bartoloměje, Studentský domov na Albertově či Svobodárna v pražské Libni (kde bydleli i někteří profesori). Druhá vlna imigrantů však neměla již tak příznivé ubytovací podmínky. Postupem času vznikaly i první činžovní domy patřící ruskojazyčným imigrantům – např. Profesorský dům v Dejvicích (sídlo ruské společnosti, vědecké sídlo), Ruský dům v ulici Jugoslávských partyzánů, dále Družstevní dvojdom v Karlově ulici pro mladé rodiny či dům ve Strašnicích (rovněž pro mladší generace). Ve Strašnicích pak bylo také zřízeno první ruské gymnázium. Ačkoli prvotní vlna odlivu této komunity začala už v roce 1928, za počátek konce ruské pomocné akce je považováno období na prahu války, kdy ČSR usilovala o zlepšení vztahů se SSSR a omezila proto oficiální finanční podporu těmto imigrantům. Postupně se situace vyhorcovala a imigranti byli vnímáni jako nepřátelé osvoboditelů, docházelo proto k jejich hromadnému zatýkání, likvidaci jejich institucí (včetně ruského gymnázia, které bylo předěláno na sovětské) a nakonec také k vysídlování činžovních domů (kam byli umístěni čeští obyvatelé).

Zastavíme-li se u emigrace ruské komunity do ČR v posledních letech, lze konstatovat, že jejich počet rychle narůstá. Podle Sčítání lidu, domů a bytů z roku 1991 se k ruské národnosti hlásilo přibližně přes 5 tisíc osob (viz *Sčítání lidu, domů a bytů 1991*, 2010), v roce 2001 už to bylo přibližně 12,5 tisíce osob, avšak odhady této komunity mluví až o 16–20 tisících občanů (viz *Sčítání lidu, domů a bytů 2001*, 2005). Podle nejnovějších výsledků Sčítání lidu, domů a bytů v roce 2011 se hlásilo k ruské národnosti téměř 18 tisíc občanů (viz *Sčítání lidu, domů a bytů 2011*, 2011). Pokud rozšíříme kritéria na ruské státní občanství, jedná se přibližně o 31,5 tisíc osob. Podle údajů Českého statistického úřadu se k 31.12. 2012 jednalo o 32 377 tisíc občanů Ruska. Rovněž základní školy navštěvuje velký počet dětí této národnosti – ve školním roce 2011/2012 to podle údajů Statistiky školství bylo 1244 dětí (viz *Statistické ročenky školství*, 2013). Co se týče prostorového rozmístění této komunity, mezi nejoblíbenější oblasti této skupiny obyvatel patří především Praha a Středočeský kraj, dále Karlovarský kraj, Ústecko a Jihomoravský kraj. Právě Karlovy Vary jsou v posledních letech označovány za „ruské“ město, na základě tohoto faktu byly tudíž prováděny četné výzkumy (Shánělová, 2005; Čepelák, 2010) týkající se postojů tamních obyvatel k ruskojazyčným mluvčím. Výsledky těchto výzkumů vykazovaly převážně negativní hodnocení karlovarských obyvatel vůči této skupině (s výjimkou kladného hodnocení oprav domů, které zámožnější Rusové provedli). Negativní stanoviska se týkala

hlavně bohatých obchodníků vlastnících různé restaurace a hotely, dále všudypřítomné ruštiny, dominující především v lázeňské oblasti a centru města, či přezíravosti ruské komunity vůči Čechům. Oblíbenost Karlových Varů ruskými obyvateli je dána jednak historickými vlivy, jednak přítomností pobočky Konzulátu Ruské federace či kostela sv. Petra a Pavla, ve kterém se konají ruské bohoslužby. Ke vnímání Karlových Varů jakožto ruského města přispívají i převládající ruskojazyčné nápisy v centru města, stejně tak ruština, která se jakožto volitelný předmět vyučuje na místních základních a středních školách (tento fakt však může být také chápán jako reakce na dané prostředí – pokud se Češi chtějí pracovně uchytit v tomto městě, musí bezpodmínečně ovládat ruštinu na velmi dobré úrovni). Ruská komunita v tomto městě je spíše separovaná, bydlí v jiných částech města než Češi, hovoří pouze svým jazykem a zaměstnává většinou krajany. Pražští Rusové pak obývají především Vinohrady a Bubeneč (kde sídlí několik jejich obchodů). K nejoblíbenější městské části však patří okolí stanice metra Hůrka, kde tato komunita obývá celý blok panelových domů (mají zde i obchody, směnárnu či telefonní centrum).

Nyní přistoupím k bližší charakteristice ruskojazyčných mluvčích včetně jejich kultury. Na začátek je nutné připomenout, že se jedná o skupinu velice roztržštěnou (v důsledku různých migračních vln a motivů migrace) – je proslulé, že jednotlivé skupiny si mezi sebou nedůvěřují. K dalším typickým znakům patří uzavřenost (v některých případech až separovanost). Jak uvádí Sládek, způsob integrace do společnosti závisí na generační vlně – potomci prvorepublikových imigrantů jsou integrováni dobře a bez problémů, stejně jako mladí Rusové v rámci vysokých škol či pracovních pozic. Méně příznivou pozici z tohoto hlediska má postsovětská vlna, která má větší problémy se začleňováním do společnosti. Rovněž se jedná o skupinu opředenou stereotypy a předsudky, která se navíc musí potýkat se zakořeněnými minulými událostmi z roku 1968, jež jim má majorita neustále za zlé (Sládek 2010: 39–59). Náboženské vyznání této komunity opět závisí na věkovém rozložení – zatímco mladí Rusové již bývají ateisté, starší generace obvykle vyznává ruskou pravoslavnou víru, která je považována za jednu z ruských tradic v rámci kulturního dědictví. K pravidelným bohoslužbám slouží např. již zmíněný kostel sv. Petra a Pavla v Karlových Varech či kostel Zesnutí Přesvaté Bohorodice na Olšanských hřbitovech. Ruskojazyčná komunita však vyvíjí v České republice řadu aktivit, které je nutné zmínit (viz Pipková, 2009). Mezi nejvýznamnější instituce patří např. Ruské středisko vědy a kultury (spadající pod Velvyslanectví Ruské Federace), jež spolupracuje s organizacemi Ruská tradice či Česká asociace rusistů. Ruské středisko vědy a kultury pořádá pravidelné společenské večery s autorským čtením, s herci a režiséry apod. K proklamovaným cílům tohoto sdružení patří

i zlepšení vztahů s majoritou a vzájemné obohacení obou kultur. Další významnou organizací bylo hnutí Očag, které napomáhalo akulturaci příchozích imigrantů (Pipková 2009: 5). Komunita rovněž vydává své časopisy – mezi nejznámější patří periodikum Ruské slovo (vydávané sdružením Ruská tradice), dále časopis Vesti (který ukončil činnost roku 2003 a dnes funguje jako stejnojmenný zpravodajský portál) či studentský časopis Artek (Pipková 2009: 5). Na závěr je nutné zmínit První česko-ruské gymnázium v Praze, sídlící v Karlíně.⁸ Gymnázium je soukromé a poskytuje mimo jiné i tříměsíční kurzy češtiny. Pod záštitou Velvyslanectví rovněž funguje střední škola.⁹ Pro úplnost je třeba připomenout i webové stránky určené ruskojazyčným mluvčím – těmi hlavními jsou Česko-ruská společnost,¹⁰ Informační a podnikatelský systém i-RU.cz¹¹ či webové blogy pro cizince obecně (např. Život migranta v České republice,¹² fórum pro ruskojazyčné mluvčí¹³ atd.).

⁸ Viz <http://www.gymnazium.com/>.

⁹ Viz <http://www.ruschoolcz.com/>.

¹⁰ Viz <http://www.spnv.cz/>.

¹¹ Viz <http://www.irucz.ru/cz/home/>.

¹² Viz <http://zdravim.com/>.

¹³ Viz <http://www.lifecz.ru/>.

2.5 Jazykový aspekt

Jak ve své publikaci uvádí Nekvapil, jazyk je důležitou součástí života: „*Language is not only a symbol of ethnic identity; it is also a symbol of social stability, cultured living and relative economic prosperity.*“ (Nekvapil et al. 2007: 7). Na osvojení jazyka dané země má vliv především míra úspěšné akulturace – dobře integrovaní jedinci budou pravděpodobně lépe přistupovat k výuce jazyka než ti, u kterých probíhá např. kulturní šok. Toto tvrzení však částečně platí i v obráceném pořadí – míra začlenění do společnosti ve všech jejích sférách bude především záviset na míře zvládnutí daného jazyka. Jak již bylo naznačeno, jazyk je tedy nedílnou součástí kultury a pokud dochází ke kontaktu několika kultur, mohou na základě nepochopení jazyka či jeho zvyklostí vznikat konflikty a nepochopení.

Osvojování (resp. učení) jazyka neprobíhá vždy stejně, ovlivňuje ho řada faktorů. Jak uvádí Patricia Andrew, mezi nejvýraznější patří např. mateřský jazyk a jeho vztah k jazyku druhému, jazyk rodiny a přátel, dále jazyk volnočasových aktivit (např. knih či televize), dále sem patří míra motivace daného jedince, jeho národnost, pohlaví, sociální třída či věk (Andrew 2012: 9–11). Vzhledem k tomu, že zdrojem mého výzkumu budou respondenti různých věkových skupin, zaměřím se na faktor věku v souvislosti s osvojováním jazyka trochu podrobněji. Faktorem věku se z tohoto hlediska zabývala tzv. „critical period hypothesis“ (Andrew 2012: 3). Dle této teorie jsme v dětství lépe předurčeni naučit se nějakému jazyku na základně schopností, které po období puberty mizí. Hypotéza byla následně zpochybnována a byla vyslovena domněnka, že těchto kritických bodů může být v životě více a mohou navíc platit pouze pro určité řečové dovednosti. Podle provedených výzkumů nastaly i případy, že starší studenti byli úspěšnější než mladí (zejména v oblasti morfologie či syntaxe), avšak přízvuk těmto starším studentům většinou zůstal. Obecně ale platí, že čím dříve migranti do cílové země přijedou, tím větší mají šanci „cizí“ přízvuk eliminovat.

2.5.1 Ruština

Ruský jazyk patří, stejně jako čeština, do skupiny slovanských jazyků, konkrétně do východní větve. Společně s angličtinou či španělštinou se řadí k nejvíce zastoupeným mateřským jazykům ve světě. Co se týče populační obsáhlosti tohoto jazyka, hovoří se jím nejen v Rusku a zemích bývalého Sovětského svazu, ale také na Ukrajině či ve středoasijských republikách. Rozmach ruštiny se datuje již v 17.–18. století, po 2. světové válce se navíc ruština stala komunikačním prostředkem politiky, vědy, či obchodu.

V současné době plní rovněž funkci lingua franca, i když po roce 1991 zaznamenala v České republice značné oslabení (Průcha 2010: 102–103). Její postavení se však ještě může změnit, jelikož patří k nejvíce studovaným jazykům na světových univerzitách.

V České republice je však postavení tohoto jazyka nejednoznačné. Jakožto povinný jazyk byla vyučována na českých školách v letech 1948–1989, kdy jí následně vystřídala angličtina. V dnešním školství se ruština vyučuje jakožto druhý jazyk a jeho intenzivnější studium je kromě jazykových kurzů v jazykových školách možné na již zmiňovaném česko-ruském gymnáziu. Tento jazyk však doprovází značně negativní konotace – jak již bylo zmíněno, kvůli sovětské okupaci z roku 1968 panují v Česku negativní postoje nejen k ruštině, ale i k ruskojazyčným mluvčím obecně. Tento trend je pak patrný zejména v Karlových Varech, kde bývá jazyk vyvyšován na funkci lingua franca. Co se týče charakteristiky systému tohoto jazyka, v mnohém se podobá češtině (až na systematické odchylky - viz podkapitola Čeština) a je společně s češtinou obecně vnímán jako expresivní jazyk.

Podíváme-li se na ruštinu jakožto mateřský (či dorozumívací) jazyk imigrantů v České republice, musíme se ještě zastavit u několikrát zmiňovaných jazykových práv, kteří zde příslušníci ruskojazyčné menšiny mají. Jde o těchto 7 jazykových práv: „*právo na užívání jména a příjmení v jazyce národnostní menšiny, právo na vícejazyčné názvy a označení, právo na užívání jazyka národnostní menšiny v úředním styku, právo na užívání jazyka ve volbách, právo na vzdělávání v jazyce národnostní menšiny, právo na rozvoj kultury příslušníků národnostní menšiny a právo na rozšiřování a přijímání informací v jazyce národnostní menšiny*“ (Nekvapil 2009: 50). Za zdůraznění stojí právo na vzdělání v jazyce národnostní menšiny – děti-cizinci mají v rámci studia na MŠ, ZŠ a SŠ nárok na výuku v jejich mateřštině (ale pouze u některých předmětů). K otevření této třídy však musí být splněna podmínka, že minimálně 10 % obyvatel daného kraje musí být příslušníkem národnostní menšiny.

2.5.2 Čeština

Pro ruskojazyčné mluvčí je čeština jazykem cizím a případně jazykem, kterému se musí naučit. Stejně jako ruština patří mezi jazyky slovanské, avšak do západoslovanské větve. Drbohlav ve své studii uvádí, že znalost češtiny u ruskojazyčných obyvatel není příliš vysoká – mluvčí spoléhají spíše na znalost ruštiny u Čechů (srov. Drbohlav 1999: 79). Zájem učit se tento jazyk mají především imigranti, kteří se snaží získat zaměstnání a úspěšně se adaptovat.

V rámci přehledu možností výuky češtiny pro ruskojazyčné mluvčí nejprve zmíním alternativy výuky našeho jazyka pro cizince na českých školách. Z pohledu jazykového vzdělávání patří ruskojazyční mluvčí do nejvíce znevýhodněné kategorie cizinců – jakožto občané třetích zemí nemají děti na základních školách možnost bezplatné jazykové přípravy (tuto bezplatnou možnost mají pouze děti občanů Evropské Unie v rozsahu 70 hodin – viz Radostný et al. 2011: 19–21). Na základních školách jsou tyto děti vystavené působení češtiny jakožto zprostředkovacího jazyka výuky, dále v rámci průřezového tématu či v extra jazykových kurzech. Kromě práva na všeobecné základní vzdělání mají děti-cizinci právo i na vzdělání středoškolské, kde nemusí skládat zkoušku z českého jazyka (pouze prokazují, že jsou schopni se dorozumět). Na vysokých školách pak mají možnost bezplatně studovat daný obor také v českém jazyce. Zvláštní postavení má v České republice Ústav jazykové a odborné přípravy Univerzity Karlovy, který mimo jiné připravuje ruskojazyčné studenty ke studiu na vysokých školách a zajišťuje i výuku jazykovou.¹⁴ Ostatní ruskojazyční mluvčí mají možnost učit se češtinu v různých organizacích a sdruženích či jazykových kurzech, které jsou však podle Tollarové pro imigranty často cenově (event. regionálně) nedostupné (Tollarová, 2006). Zřejmě poslední možností pak zůstává osvojování jazyka v běžných komunikačních situacích či samostudiem doma.

Jak už bylo naznačeno, úspěšnost osvojení češtiny je mimo jiné ovlivněna její podobností či odlišností od jazyka mateřského, v tomto případě ruštiny. Proto se nyní krátce zastavím u přehledu odchylek, které by u ruskojazyčných mluvčích mohly způsobovat interferenční chyby. První problémovou oblast představuje fonetika – ruskojazyční mluvčí zpravidla zaměňují délku samohlásek s většým přízvukem, měkčí vokály a realizují je jako více zavřenou variantu. Přízvuk je v ruštině často na 2. slabice, proto činí akcent českých slov problémy. Z gramatické oblasti je třeba dávat pozor na vokativ, který v ruštině neexistuje. Odlišná je i stavba ruské věty – nežívá se zde sloveso „být“ v přítomném čase (ve funkci přísudku), stejně tak neexistuje sloveso „mít“. Co se týče ortografie, po úspěšném zvládnutí latinky a specificky českých souhlásek je třeba mít na paměti, že např. záporka „ne“ se v ruštině nepřipojuje ke slovesům. Výčet odchylek není definitivní, nyní však postačí k základnímu přehledu hlavních rozdílů mezi češtinou a ruštinou, které by měl mít na paměti každý lektor. Samotná výuka by pak měla probíhat s ohledem na komunikační situace daných mluvčích – měla by tedy cílit co nejvíce do praxe, s důrazem na produkci (jelikož ruskojazyční mluvčí často spoléhají na své receptivní znalosti češtiny). Jako příklad učebnicového materiálu pro tyto imigranty lze uvést knihu *Čeština pro rusky mluvící*

¹⁴ Podobné kurzy zajišťuje i středisko v Poděbradech, Liberci či Mariánských Lázních.

(Mrověcová, 2009) či ruskou mutací knihy *Chcete mluvit česky?* (Trabelsiová, 2007), případně ruskou verzi *Češtiny expres* Lídy Holé (Holá, 2010).

2.5.3 Bilingvismus

Na závěr je nutno stručně připomenout problematiku bilingvismu, jelikož právě ruskojazyční mluvčí, kteří se rozhodnou osvojit si češtinu, do této kategorie částečně spadají. Jako bilingvní jedinci jsou totiž chápáni lidé, kteří pravidelně používají dva či více jazyků (Morgensternová 2011: 27), jež byly osvojeny alespoň částečně přirozeně. Lze tedy očekávat, že informanti mého výzkumu budou jazykově bilingvní (či multilingvní) – mým úkolem pak bude zjistit, v jakých oblastech používají který jazyk a v jakých řečových doménách u nich který jazyk převažuje. V obecné rovině však můžeme konstatovat, že bilingvní mluvčí mají nesporné výhody v učení se dalším jazykům a je na jednotlivcích, zda si tyto výhody uvědomují a využívají je. S bilingvismem úzce souvisí rovněž interference (a s nimi spojené přepínání kódů), které byly zmíněny v předchozí podkapitole.

3 Praktická část – výzkum

3.1 Výzkumný problém, postupy a metody

Jak už bylo řečeno v úvodu, směřuje ke zmapování míry integrace ruskojazyčných mluvčích v České republice. Obecným cílem této práce je tedy pochopit a porozumět situaci daných ruskojazyčných mluvčích, průběhu jejich začleňování z hlediska jich samotných a dále (z hlediska jazykového) podchytit jazykové strategie a postupy, které informanti uvádějí při učení se češtiny (a příp. dalších jazyků). K dosažení tohoto cíle jsem proto formulovala 6 výzkumných otázek, na které by mělo být odpovězeno prostřednictvím zvolených výzkumných metod. Prvním problémem je otázka „*jak se respondenti učili češtinu (jaké jsou podle nich nejlepší učební/osvojovací strategie)?*“ – tj. jak a kde probíhal tento proces, s jakými problémy se mluvčí potýkali či jaké postupy spatřují jako užitečné při osvojování jazyka. Další otázkou je „*jak se informanti cítí integrování v české společnosti, co je podle nich v tomto směru důležité, chtějí se integrovat?*“ Zajímá mě tedy, jaké faktory považují za důležité v procesu integrace a především také to, zda se chtějí v české společnosti vůbec integrovat. Dalším výzkumným problémem je otázka „*jaké mají informanti zkušenosti s českou společností?*“ Tato otázka by měla pomoci odhalit případné nesnáze v procesu začleňování, a to ve spojitosti s postoji Čechů vůči ruskojazyčným mluvčím; zároveň se nepřímo dotýká problematiky stereotypů a předsudků, jež má na vzájemné vztahy obou národností rovněž vliv. Jsem si však vědoma, že se jedná o téma velmi citlivé, a bude tedy záviset na jednotlivých mluvčích, zda a jak se k němu budou chtít vyjádřit. Další (jazykovou) otázkou, která mě zajímá, je „*jaký je podíl užívání ruštiny a češtiny v řečové praxi informantů?*“ Především se zaměřím na to, jaký je poměr užívání obou jazyků v životě informantů a případně při jakých příležitostech užívají který jazyk. U mladších jedinců je tato otázka zvláště důležitá, jelikož souvisí s uchováváním (event. zapomínáním) mateřského jazyka mladší generace imigrantů. Předposledním zkoumaným jevem je otázka „*účastní se informanti českého kulturního života (případně jak často)?*“, která rovněž směřuje k odhalení míry integrovanosti cizinců v české společnosti. V návaznosti na tuto otázku mě bude taktéž zajímat angažovanost mluvčích na ruské kultuře v České republice, tedy poměr zastoupení obou kultur v životě informantů. Poslední jazykovou otázkou, která souvisí s učením se češtiny, je „*jaká je další jazyková vybavenost informantů?*“. Tato otázka slouží především k upevnění a ověření principů, které budou mluvčí uvádět při učení se češtiny. Otázka však zároveň umožňuje nalézt rozdíly mezi učením se češtiny a jiných cizích jazyků.

K zodpovězení výše uvedených výzkumných otázek jsem zvolila metody kvalitativního výzkumu, a to z několika důvodů. V původním plánu výzkumu (který byl omezen na starší věkovou kategorii), byl navržen výzkum kvantitativní s využitím metody dotazníku. Vzhledem k velmi nízké návratnosti vyplněných dotazníků byl však výzkum pozměněn na kvalitativní, bez nároku na případné zobecnění na širší skupinu osob této komunity. Rovněž byla zrušena omezení týkající se věkové hranice respondentů, což umožňuje pestřejší složení informantů a případnou mezigenerační komparaci. Jak již bylo řečeno, tento kvalitativní výzkum tak umožní hlubší pochopení současné situace jednotlivých mluvčích ve zmíněných aspektech, k čemuž napomůže i osobní kontakt s informanty během rozhovoru (oproti neosobní formě dotazníku), a bude tak poskytnutý prostor pro větší otevřenost ruskojazyčných mluvčích, která je rovněž považována za problematickou. Práci je tedy možné považovat za vícečetnou případovou studii, která využívá metody jazykové autobiografie a následného polostrukturovaného interview. Tyto metody jsem zvolila v návaznosti na sobě, tj. informanti měli nejprve sepsat krátkou jazykovou autobiografii dle zadání (viz dále), na jejímž základě pak byla vytvářena polostrukturovaná interview pro jednotlivé mluvčí (zaznamenávané na diktafon). Interview tedy měla za cíl prohloubit a doplnit informace z jazykových biografií. Jelikož se často jednalo o výpovědi o situacích, které respondenti prožili, lze tato interview rovněž označit jako následná (konkrétní charakteristika biografií a interview bude objasněna v příslušných kapitolách).

Výběr respondentů probíhal na základě techniky tzv. „sněhové koule“. Prvotně byl stanoven počet 5 respondentů, který se zdál dostačující pro potřeby této práce. Dále jsem oslovila mého ruského kamaráda (který se zároveň stal jedním z informantů) a přes jeho maminku (rovněž informantku) byli na základě této techniky oslovováni další potenciální informanti (většinou se jednalo o příbuzné a známé zmíněné zprostředkovatelky). Mluvčím bylo sděleno, že se jedná o výzkum k diplomové práci, která se zabývá integrací ruskojazyčné komunity v České republice. Jak již bylo zmíněno, účastníci výzkumu nebyli omezováni kritériem věku, pohlaví, vzdělání, délky pobytu ani socioekonomického statusu. Jak uvádí Drbohlav, téměř jediným kritériem se stala ochota spolupracovat na výzkumu (Drbohlav 1999: 75) a podstoupit jeho jednotlivé části (tj. sepsat jazykovou autobiografii a souhlasit s nahrávaným interview). Je však třeba podotknout, že všichni oslovení informanti ihned souhlasili s účastí a nebylo tak nutné hledat další (náhradní) účastníky. Z hlediska získávání účastníků jsem nezaznamenala žádné větší potíže (jedinou překážkou se stala náhlá indispozice jedné z informantek, která však byla vzápětí na doporučení zprostředkovatelky nahrazena jiným účastníkem). Zprostředkovatelka buď předávala konkrétní instrukce přímo

daným informantům, nebo mi poskytla kontakt pro osobní domluvu. O problémech, které provázely jazykové autobiografie či interview, pojednám podrobněji v následujících podkapitolách.

3.1.1 Jazykové autobiografie

Metodu jazykové biografie používali ve výzkumu osvojování jazyka různí autoři, jako příklad lze uvést biografické články J. Nekvapila, ze kterých zde částečně vycházím. Podle něj se jazykovou biografií rozumí „*biografické vyprávění, v němž vypravěč činí tématem svého vyprávění jazyk, resp. jazyky – především jejich osvojování a užívání*“ (Nekvapil 2000: 31). Tuto metodu pak využívá v kombinaci s interview při zkoumání osvojování jazyka etnickými Němci, žijícími v Čechách, přičemž rozlišuje tři dimenze poznatků – jak se věci staly, jak je informanti prožívali a jak o nich vyprávějí (Nekvapil 2000: 31). Samotnou jazykovou autobiografií vypráví např. Ivo Vasiljev ve své knize *Život s více jazyky* (Vasiljev, 2011).

Metodu jazykové biografie (resp. autobiografie) jsem si však částečně upravila pro potřeby této práce, oproti dosavadním studiím jsem zvolila její písemnou formu (namísto jejího uplatnění přímo v interview). Na rozdíl od Nekvapila jsem ji také pojala šířeji, tj. zařadila jsem do zadání rovněž obecné vyprávění o životě informantů v České republice (které má však s jazykem rovněž souvislost). Prvotní sepsání jazykové autobiografie si klade za cíl zjistit počáteční základní informace od jednotlivých informantů, aby bylo možné dle těchto informací sestavovat jednotlivá interview. Zároveň mě bude zajímat, jaké informace mluvčí do biografie uvedli, tj. jaké informace pokládají za základní a důležité.

Jak už bylo řečeno, vytvořila jsem pro informanty šablonu této biografie s návodnými tématy – počítala jsem s tím, že většina informantů nebude přesně vědět, co sepsání jazykové biografie obnáší, zároveň jsem šablonu strukturovala podle výzkumných otázek této práce. Šablona byla informantům zasílána prostřednictvím přílohy e-mailu, ve kterém byly rovněž uvedeny veškeré informace týkající se výzkumu. Účastníci byli požádáni o sepsání autobiografie dle šablony na minimální rozsah strany A4, přičemž měli na výběr psaní na počítači či ručně. Mohli si také vybrat, zda biografii napíší v češtině nebo v ruštině. Tyto možnosti jsem volila z důvodu, že již při prvním kontaktování účastníků většina z nich proklamovala dle svého úsudku nedostatečné psaní v češtině, ruština jim tedy měla sloužit jakožto prostředek pro snadnější vyjádření myšlenek. Dalo se tak předpokládat, že s možností výběru jazyka budou získané informace spolehlivější a pravdivější. K šabloně biografie bylo

navíc doplněno, že účastníci mají své příběhy sepisovat dle uvedených témat, avšak nemusí se omezovat pouze na tato témata.

Nyní se zastavím u konkrétní podoby zmiňované šablony (její kompletní podoba viz Příloha). Šablona má název „jazykový příběh“, aby u informantů co nejvíce evokovala jazykové vyprávění. V záhlaví jsou pro následnou lepší identifikaci a klasifikaci konkrétní biografie uvedeny kolonky „pohlaví“, „věk“, „město“, „trvalý pobyt“ a „délka pobytu“ (počáteční představou tedy bylo, že informanti budou své biografie psát přímo pod zadání, což se však ve většině případů nestalo). V těle šablony se nejprve představuji a uvádím stručný účel tohoto výzkumu (o cílech výzkumu však byli respondenti informováni již předem prostřednictvím e-mailu či telefonicky, event. přes zprostředkovatelku). Následují instrukce k sepsání biografie s již zmíněnými návodnými otázkami či tématy. Apelovala jsem například na způsob, jakým si respondenti osvojovali češtinu, dále na osvojování ruštiny a její užívání; návodným tématem byly rovněž zkušenosti informantů s českou společností, prožívání prvních dnů či případné konflikty. Další oblastí zájmu byla zkušenost účastníků s dalšími cizími jazyky; dále to byly momenty, kdy se zde mluvčí začali cítit jako doma. Jak je vidět, uvedená témata tedy korespondují se stanovenými výzkumnými otázkami. Je třeba poznamenat, že šablona má spíše přátelský neformální charakter a připomíná formu dopisu, nikoli strohého dotazníku s určenými otázkami. V šabloně tedy spíše uvádím, jaké informace a okruhy mě u ruskojazyčných mluvčích zajímají a co si představuji, že by mohlo být v autobiografiích uvedeno. Cílem bylo navodit v tomto (mnohdy prvotním) kontaktu s respondenty přátelskou atmosféru a získat tak jejich důvěru či prolomit počáteční zábrany a strach z výzkumu. Dávala jsem tak najevo svou empatii a pocit sounáležitosti s informanty.

Návratnost biografí byla stoprocentní, přičemž všichni respondenti zvolili elektronickou verzi, kterou zasílali rovněž prostřednictvím e-mailu. Co se týče jazykové verze, 3 respondenti zvolili variantu českou a pouze 2 respondenti ruskou, která byla následně přeložena mým kamarádem, mluvčím A., a poté zkontrolována dotazovanými (viz dále v kapitole Analýza sebraného materiálu). Na sepsání biografie byla stanovena lhůta 7 dní, což dodrželi všichni dotazovaní. Celková lhůta zadávání a sbírání autobiografií nepřekročila dobu 4 týdnů. Ačkoli bylo očekáváno, že informanti budou své autobiografie sepisovat hned pod zadání, tj. do šablony, u třech informantů tento postup dodržen nebyl a nebylo tak zaručeno, že ve svém příběhu uvedou demografické údaje ze záhlaví šablony (tyto údaje bylo následně nutné doplnit v průběhu interview). Dalším problémem, který se vyskytl, byla délka samotné autobiografie. Přestože v instruktážním e-mailu jsem stanovila minimální délku na jednu stranu A4, pouze 2 informanti tento požadavek splnili. Dva respondenti dokonce

sepsali své autobiografie pouze do jedné poloviny A4, což ztěžovalo stanovení počátečních premis pro interview a zvyšovalo nároky na něj. Tento nedostatek však přičítám pracovní vytíženosti informantů, na kterou jsem byla upozorňována již při prvotním kontaktu. Někteří účastníci rovněž předem projevovali svou „nechut“ ke psaní obecně. S problémy tohoto typu jsem však částečně počítala, a jelikož biografie měly sloužit pouze jako základní půdorys pro následné interview, spoléhala jsem na získání potřebných informací právě během rozhovorů.

3.1.2 Interview

Metoda interview byla zvolena jakožto hlavní prostředek tohoto kvalitativního výzkumu, který má sloužit k odhalení hlubších souvislostí a faktorů integrace ruskojazyčných mluvčích, jejich názorů, prožívání a myšlení. Na rozdíl od dotazníku se rovněž jedná o metodu více kontaktní – právě možnost osobního kontaktu s ruskojazyčnými mluvčími považuji za stěžejní pro úspěšné proniknutí do této komunity.

Mluvčí byli již v úvodním instruktážním e-mailu informováni o tom, že druhou fází výzkumu, následující po jazykových biografiích, bude interview, které bude zaznamenáváno na diktafon. Rovněž byl zdůrazněn fakt, že interview (stejně jako celý výzkum) je anonymní a záznam poslouží pouze pro potřeby této práce. Sdělovaná doba trvání rozhovoru byla přibližně 60 minut, přičemž při sjednávání konkrétních schůzek jsem respondenty žádala o 90 minut času kvůli případnému přesahu či technickým problémům. Informanti také věděli, že interview bude částečně sestavováno na základě toho, co o sobě již napsali. Jazykem interview byla, na rozdíl od autobiografií, pouze čeština – základním požadavkem při shánění respondentů byla jejich komunikativní znalost češtiny, což se vzhledem k účelu jejich pobytu v České republice ukázalo jako samozřejmé. Rozhovor vedený v ruštině by znamenal přítomnost tlumočnicka a následný význam řečeného by tak mohl být zkreslen, nehledě na to, že celý proces dotazování by působil zmateně a mohl by tak mít na účastníky špatný vliv. Dalším důvodem výběru tohoto jazyka byla skutečnost, že o vyprávění informantů vypovídají nepřímo i slova, která daní mluvčí volí (jsem si však vědoma případných významových rozdílů ve srovnání s ruštinou). Rozhovory byly provedeny v několika klidných pražských kavárnách, dále v kolínské kavárně a v jednom případě přímo u respondenta doma – ve všech případech jsem u rozhovoru byla přítomna pouze já (explorátor) a informant, což zaručovalo potřebné soukromí a intimní atmosféru.

Jak už bylo řečeno, interview bylo vytvářeno na základě jednotlivých autobiografií, lze ho proto označit za následné. Dále se jedná o kombinaci několika druhů interview.

Z hlediska strukturovanosti jde o interview polostrukturované – opírala jsem se v něm o sérii několika otázek či témat, která byla společná pro všechny dotazované. Tyto otázky byly dále doplňovány otázkami, které byly zvoleny na základě autobiografií. Posledně zmíněné otázky jsem tedy pokládala v případě, že mě v biografii u daného mluvčího zaujal nějaký jev, o kterém jsem se chtěla dozvědět více. Interview je zároveň částečně charakterizováno jako narativní a etnografické. Jednotlivé otázky mají za cíl evokovat volné vyprávění respondentů, což se u některých dařilo méně a u některých více (záleželo na celkové otevřenosti a vyprávěcím talentu mluvčího).

Nyní se zastavím u konkrétní struktury interview. Před spuštěním diktafonu probíhala konverzační (či zahřívací) fáze, tj. bavila jsem se s mluvčími o běžných tématech (počasí, průběh dne aj.) pro nastolení přátelské atmosféry. Dále byl ponechán prostor pro případné dotazy (čehož však většina informantů nevyužila). Po zapnutí diktafonu vyslovili všichni dotazovaní informovaný souhlas s nahráváním, následovaly jednotlivé (předem sestavené) tematické okruhy. Je třeba zdůraznit, že kompletní rozhovor měl za účel simulovat neformální přátelský dialog, tj. byl veden nejčastěji v obecné češtině s případnými reakcemi na dané odpovědi; stejně tak některé otázky byly formulovány volně a jejich konkrétní podobu jsem vytvářela na místě, flexibilně v závislosti na dané situaci a mluvčím. První série témat směřovala v souladu se základními principy sestavování rozhovoru (Hendl 2008: 169) do přítomnosti – konkrétně sem patřily otázky typu „*jak dlouho žijete v ČR, co zde děláte*“ a „*jaké jsou tu Vaše oblíbené koníčky a zájmy*“. Druhý tematický okruh se týkal imigrace mluvčích od jejího počátku až po prvotní zabydlování. Byly zde pokládány otázky typu „*jak došlo k tomu, že jste emigroval/a*“, „*jaké jste měl/a informace a představy před příjezdem*“ či „*jaké byly Vaše první dny v ČR*“. Další soubor otázek se zabýval jazykovou vybaveností respondentů. Především byl kladen důraz na otázku „*jak jste se učil/a češtinu*“ a „*jak jste se dopracoval/a na současnou úroveň*“. Tento okruh byl doplňován podotázkami „*co Vám nejvíce pomáhalo*“, „*jak byste se nyní ohodnotil/a*“ apod. Další otázky se týkaly užívání jazyků, tj. „*kde všude používáte češtinu*“ a „*kde všude používáte ruštinu*“. Při rozhovorech mě pak zajímalo, zda informanti mluví obecně více česky nebo rusky. Dotazovala jsem se rovněž na jiné cizí jazyky a případnou komparaci osvojování češtiny a jiného cizího jazyka. V závislosti na tomto jazykovém okruhu otázek následovaly otázky týkající se kulturního života mluvčích. Do této oblasti spadaly otázky typu „*vyhledáváte českou kulturu*“ či „*jaké jsou v ČR možnosti využití ruské kultury*“. Zde mě zajímala nejen informovanost mluvčích o různých ruských sdruženích, ale také fakt, zda tyto možnosti vůbec chtějí využívat. V předposlední části interview bylo vyčleněno specifické téma, a to vzájemné vztahy Čechů

a ruskojazyčných mluvčích. Toto téma jsem vyhodnotila jako nejvíce problematické a z hlediska odpovídání „nejtěžší“, proto jsem ho zařadila až ke konci rozhovoru, kde už se očekává dostatečně uvolněná atmosféra a prolomené bariéry. Podle dané situace pak byla pokládána otázka typu „*jaký je podle Vás postoj české veřejnosti k cizincům*“ či „*jaké osobní zkušenosti s tím máte*“. Snažila jsem se rovněž dozvědět, zda je podle informantů postoj Čechů k ruskojazyčným mluvčím stejný jako postoj k jiným národnostem. Závěrečná série otázek směřovala opět do přítomnosti či blízké budoucnosti – týkala se celkové spokojenosti ruskojazyčných mluvčích v Čechách, jejich budoucích plánů apod. V této fázi jsem rovněž položila otázku „*jak moc je podle Vás jazyk důležitý v procesu integrace*“. Přestože na tuto otázku většina respondentů již několikrát odpověděla v jiných fázích rozhovoru, tato přímočará otázka měla sloužit k ověření jejich odpovědí a případnému zamyšlení se nad celkovou problematikou. Na úplném konci rozhovoru jsem se ptala na demografické údaje, které byly uvedeny v záhlaví šablony jazykových biografií. S informanty jsme pak více rozebírali otázku trvalého pobytu, kde mě zajímaly důvody jeho získání. U některých jedinců mě rovněž zajímala možnost získání českého občanství.

Všechna interview byla pro potřeby následné analýzy přepsána do písemné podoby (pomocí programu Microsoft Word 2007). Při přepisu jsem dbala na věrnou podobu mluvené formy, včetně nonverbálních projevů (smích, delší pauza apod.). Vzhledem k povaze práce nebylo zapotřebí dodržovat zásady přepisu dle transkripce IPA – namísto toho jsem zvolila základy principu, který ve své studii využívá rovněž Nekvapil, tj. komentovanou transkripci (Nekvapil, 2000). Konkrétní značky pak byly dále redukovány a upravovány pro potřeby této práce. Vysvětlivky k transkripci jsou uvedeny v závěru této práce, přičemž jednotlivé přepisy rozhovorů jsou zařazeny v kapitole Příloha. Na závěr je třeba dodat, že nebyly zaznamenávány jazykové mutace mluvčích (přízvuk, odlišná realizace hlásek), jelikož jazyková analýza jejich projevu není účelem této práce.¹⁵

¹⁵ Tyto jazykové realizace tak byly převáděny do příslušné spisovné či obecněčeské podoby.

3.2 Analýza sebraného materiálu

Analýza získaného materiálu bude v této kapitole provedena na základě několika principů. Jak bylo uvedeno v předchozí podkapitole, výzkum je kombinací několika přístupů, proto bude i následná analýza sestávat z více metod. Stěžejní bude především postup charakteristický pro etnografickou studii, tj. kategorizace a klasifikace dat, jejich popis a následná interpretace z pohledu výzkumníka. Výsledné poznatky budou rovněž do určité míry vztahovány k teoretickým východiskům s cílem vysledovat u zkoumané skupiny osob hlavní tendence a pravidelnosti, které umožní jednotlivé případy této mnohočetné případové studie mezi sebou porovnat.

Co se týče struktury této části práce, zvolila jsem členění podle jednotlivých mluvčích. Na začátku budou vždy uvedeny charakteristiky sběru materiálu u jednotlivých informantů a obecné informace o nich. V rámci analýzy každého mluvčího pak budou zvláště rozebírány jazykové biografie a interview. Oba typy materiálu analyzuji na základě probíraných témat, a to s ohledem na stanovené výzkumné otázky; v úvahu budu rovněž brát chronologickou posloupnost napsaného a vyřčeného. V závěru analýzy vyvodím tendence vyplývající z komparace jednotlivých případů.

3.2.1 Informant J.

První informant, pan J., byl osloven pro výzkum již v jeho úvodním plánu, tedy ještě při představě o kvantitativním výzkumu (a byl rovněž osobou, která jako jedna z mála vyplnila tehdejší dotazník). Kontakt na pana J. jsem získala již na jaře tohoto roku přes hlavní zprostředkovatelku a naše následná komunikace probíhala prostřednictvím e-mailu. Již od prvotního oslovení projevoval tento mluvčí velkou ochotu mi pomoci při výzkumu, sám se několikrát nabízel jakožto prostředník pro získání dalších respondentů a nabízel rovněž obecnou pomoc s diplomovou prací. Informant J. byl, stejně jako ostatní mluvčí, informován o aktuální podobě výzkumu e-mailovou cestou a souhlasil se všemi jeho fázemi. Šablonu jazykové autobiografie informant obdržel na začátku měsíce října a ujišťoval mě, že ji napíše během několika dní (což se také stalo). Rovněž při rozhovoru byl tento mluvčí otevřený a přátelský, nezdráhal se mluvit o jakémkoli tématu, avšak v porovnání s ostatními mluvčími hodnotím jeho projev jako nejvíce zdrženlivý či ostýchavý.

Panu J. je 23 let a bydlí od začátku svého pobytu v ČR v Praze, a to po dobu 6 let. Vystudoval zde soukromou vysokou školu v oblasti marketingu (MBA titul) a v současnosti

čerstvě pracuje jako realitní makléř. Nedávno se oženil s cizinkou arménského původu a ve svém volném čase se zajímá o historický šerm. Trvalý pobyt v České republice nemá.

Jazyková biografie

V první fázi výzkumu sepsal tento informant svou (obecnou) jazykovou autobiografii v češtině, a to elektronickou formou přímo do těla šablony, která byla účastníkům zasílána. Byla tak zachována hlavička této šablony s demografickými údaji, které pan J. vyplnil. Svou biografii mi informant zaslal v příloze e-mailu, kde zároveň naznačoval, že nad tématem osvojování jazyků nikdy neuvažoval, ujišťoval zde však, že potřebné údaje je možné doplnit v další fázi na základě návodných otázek.

Biografie byla sepsána v rozsahu cca 1 normostrany s jednoduchým řádkováním a mluvčí ji tematicky člení do 4 odstavců. Obecně by se dala charakterizovat jako vyprávění, ve kterém dominuje jazyková složka – mluvčí se tedy držel základního účelu biografie. První odstavec může být tematicky nazván „osvojování češtiny“ a koresponduje s prvním okruhem šablony, tj. „*zajímalo by mě, jak jste si osvojoval/a češtinu – kdy a kde to probíhalo a jak se Vám dařilo či daří, jaké pocity a zážitky s tím máte spojené, zda čtete českou literaturu a noviny apod.*“ V tomto odstavci pan J. uvádí, že jeho první setkání s češtinou probíhalo v roce 2007 na jazykových kurzech Prague Education Center (o kterých dále hovoříme v interview), čímž se řadí k jedincům, kteří se učili češtinu oficiální cestou. Kurzy rovněž spatřuje jakožto dostatečné pro běžnou komunikaci. K obtížím s osvojováním češtiny se pan J. vyjadřuje takto:

Čeština pro mě není složitým jazykem, protože patří do skupiny slovánských jazyků. Je trošku komplikovaný ze strany gramatiky a psaní. (Příloha č. 3, s. 134)

Jak je vidět, informant nepokládá celkové osvojování češtiny za složité a poukazuje přitom na příbuznost češtiny s ruštinou, zároveň však upozorňuje na problematickou oblast psaného projevu. Lze tu tedy spatřovat jistou míru kontradikce. Dále k tématu „osvojování češtiny“ uvádí, že každodenně čte články na internetu, poslouchá českou hudbu a *občas* kouká na českou televizi. K české literatuře se již mluvčí nevyjadřuje. Náznak učební strategie ze strany mluvčího lze vysledovat v následujícím vyjádření:

Učím se nejvíc od svých kamarádů a během jakékoliv konverzace. Kdo má zájem o studování jazyků musí okamžité najít známých, které ten jazyk perfektně ovládají. (Příloha č. 3, s. 134)¹⁶

¹⁶ Jedná-li se o stejné číslo přílohy, je dále v dokumentu uvedeno pouze číslo strany této práce, kde se nachází příslušná biografie či interview.

Z uvedeného vyplývá, že podle informanta J. je nejužitečnější učební strategií především konverzace mezi rodilými mluvčími, tj. zdůrazňuje pragmatický aspekt. Tuto komunikační teorii následně několikrát potvrzuje a rozvíjí během interview.

V další části biografie pan J. odpovídá na další tematický blok zadání, tj. „osvojování ruštiny a její užívání“. Tomuto tématu však nevěnuje příliš pozornosti – zmiňuje pouze, že ruštinu používá každodenně během komunikace s rodinou a přáteli. Z výše uvedeného není tedy patrné, který jazyk v celkové komunikaci pana J. převažuje. Komunikaci s ruskojazyčnými mluvčími v češtině však podle následující výpovědi považuje za nepřírozenou:

Samozřejmě nikdy nebudu používat češtinu během komunikace s rusy, jen v tom případě že jsme v české společnosti za jedním stolem. (s. 134)

Tento fakt potvrzuje rovněž tvrzením, že *každý člověk a národnost máji rádi kdy s nimi mluviš v jejich jazyce* (s. 132). Již toto tvrzení lze označit za symbol otevřenosti k cizím jazykům a národnostem u daného mluvčího – v biografii rovněž uvádí, že ovládá čtyři jazyky a jejich střídání mu nečiní žádné potíže. Blíže se však k jejich užívání v biografii nezmiňuje, pouze zdůrazňuje závislost na situaci.

V dalším odstavci informant stručně odpovídá na následující okruh šablony, tj. *„také bych ráda znala Vaše zkušenosti s českou společností a prostředím.“* Této problematice se však dotýká pouze okrajově, což přičítám „ošemetnosti“ daného tématu. Pan J. připouští, že měl několik konfliktů s českou veřejností na základě jeho národnosti, zmiňuje dokonce i fyzické násilí (ke kterému se později vyjadřuje během interview). Tyto potíže v menší míře přetrvávají:

I dodnes občas slyším: „rusáci jeďte domu.“ Rasistický názor takových nepříjemných občanů ohledně svých slovanských bratrů mě celkém nezajímá. (s. 134)

Jak můžeme vidět, pan J. hodnotí tyto excesy negativně – mají pro něj rasistický podtext a vzhledem k jeho vnímání Čechů jakožto „slovanských bratrů“ jsou pro něj pravděpodobně i překvapivé. Dle citovaného tvrzení však mluvčí zaujímá v daných situacích strategii ignorace.

V posledním odstavci jazykové biografie se informant v krátkosti vyjadřuje k prožívání prvních dnů v České republice a k otázce, zda se zde cítí jako doma (tyto otázky byly v šabloně přiřčeny k okruhu „zkušenosti s českou společností a prostředím“, mluvčí jim však tematicky vyčleňuje samostatný odstavec). Pan J. nespátřuje své první dny v novém prostředí jako náročné, a to z důvodu znalosti angličtiny, přes kterou úspěšně komunikoval v českém prostředí. Dalším uvedeným faktorem byla přítomnost cizinců, kteří informantovi

pomáhali (v interview však mluvčí rozvíjí i své negativní zkušenosti s pomocí od krajanů). Jak už bylo řečeno v úvodu, informant J. nemá v České republice trvalý pobyt, což podle jeho názoru úzce souvisí s pojmem „cítit se někde jako doma“:

Cítit jako doma tadý nemůžu pokud nejsem občanem anebo majitelem trvalého pobytu.
(s. 134)

Je tedy patrné, že tuto pocitovou složku mluvčí úzce spojuje s formálními náležitostmi procesu integrace, což potvrzuje i v rozhovoru, kde jsem se na tuto problematiku znovu zeptala. Není to však jediný faktor, který pan J. považuje za významný:

Každopadně je důležité aby společnost ve které žiješ ti přijala, jinak nemá cenu ztrácet vlastní čas. Znáám lidi, které máji hrozný přízvuk a moc nemluvejí, ale ve společností jsou vítány.
(s. 134)

Dle výše uvedeného je pro informanta nejdůležitějším faktorem otevřenost hostitelské země vůči cizincům, který je nadřazený jakýmkoli dalším aspektům. Výpověď rovněž naznačuje, že i bez větší znalosti českého jazyka se lze integrovat do české společnosti a být přijímán českou veřejností.

Interview

Interview s mluvčím J. proběhlo jakožto první interview celého výzkumu a podle prvotního plánu bylo nahráváno na diktafon. S nahráváním informant J. souhlasil a na začátku nahrávky vyslovil souhlas. Rozhovor probíhal v přátelské atmosféře v pražské ruské kavárně, jejíž místo navrhl sám mluvčí. Bylo nám umožněno nahrávat v samostatné části restaurace, čímž bylo zajištěno klidné prostředí bez přítomnosti dalších lidí (k menšímu vyrušení došlo pouze při obsluze). Celková doba nahrávky činí 49 minut a 54 vteřin a řadí se tak k nejkratším nahrávkám celého výzkumu.

Jak už bylo zmíněno v úvodu praktické části této práce, interview analyzuji podle tematických celků, do kterých jsem uskupila jednotlivé otázkové okruhy. Jelikož se počáteční otázky zaměřovaly na přítomnost a sloužily hlavně k uvolnění atmosféry, nepodrobuji ani odpovědi na ně bližší analýze – repliky mi slouží jako základní informace o mluvčím J., které jsem uvedla výše. V této části tedy pan J. hovoří o délce svého pobytu, o soukromé španělské MBA škole, kterou zde absolvoval a rovněž zmiňuje svůj největší koníček, a to historický šerm, či členství ve Všeokozáckém svazu (viz dále), na který již dle svých slov nemá příliš času.

Další série otázek sdužovala témata nazvaná „migrace a prvotní integrace“ a dále se členila do několika podotázek. Nejdříve mě zajímalo, jaké byly důvody a okolnosti

migrace – pan J. uvádí jako primární důvod politické faktory a vzápětí rovněž vyjadřuje nespokojenost s politikou v ČR:

J: Samozřejmě, podívej se, co se děje teďko no s tím ... třeba ČSSD jako ... [...] to je prostě takový cirkus.[...] Takže ... a ten Zeman, který pije jako Jelcin, tak co jako, jaký je rozdíl (smích). (Příloha č. 4, s. 138)

Pan J. přišel do České republiky v 17 letech s rodinou, přičemž jeho maminka před více než 30 lety Českou republiku navštívila a měla zde kamarádku; z tohoto důvodu mluvčí nespatřuje proces migrace jako komplikovaný. Tento fakt tak částečně směřuje k obecně známému faktoru migrace, tj. „teorii sítí“ (Drbohlav 1999: 74). Česká republika však podle informanta nebyla jedinou možnou cílovou zemí, v úvahu padalo ještě Švýcarsko, kde rodina strávila zhruba 2 měsíce. Volbu České republiky informant J. odůvodňuje blízkostí tohoto státu s Ruskem – tento faktor se posléze stává emblematickým a mluvčí ho ještě několikrát během rozhovoru zdůrazňuje. Na otázku o informacích a představách před příjezdem do ČR mluvčí reaguje negativně – neinformovanost ohledně České republiky pan J. vysvětluje z perspektivy svého státu:

J: ... Rusko je takový obrovský ... [...] že prostě většinou nepřemýšlíme na ostatní státy vůbec prostě. (s. 138–139)

Strategie srovnávání s Ruskem či ruskými reáliemi je rovněž pro pana J. charakteristická, používá ji dále v různých částech rozhovoru. Tuto tendenci je rovněž možné označit za určitou kompenzační strategii. K představám o České republice se mluvčí příliš nevyjadřuje, pouze zdůrazňuje svou nevělu emigrovat, kvůli které o představách neuvažoval. Zmiňuje jen své prvotní představy o Čechách, které analyzuji na příslušném místě této kapitoly.

V návaznosti na jazykovou biografii mluvčí J. potvrzuje, že první dny v ČR probíhaly v *pohodě*, k čemuž přispěla znalost angličtiny (viz téma „jazyk“), dále zde pan J. zmiňuje svůj nástup do jazykové školy. Problémem se v prvních dnech pobytu v ČR stala neznalost jazyka, avšak hovoří o ní až po explicitním dotazu:

P: Jo? Ne ... nějaký problémy si třeba jako neměl?

J: No, občas ... [...] v obchodech, že prostě já říkám, že potřebuju tohleto a prostě nevím, jak to říct ... (s. 139)

Informant J. rovněž v biografii uvedl, že s počátečním pobytem a existenčními záležitostmi mu pomáhali cizinci – v rozhovoru však rozvíjí spíše negativní zkušenosti s ruskými občany, kteří se na pomoci nově příchozím snažili vydělat. Tyto problémy pak dokládá na dvou praktických příkladech z oblasti hledání ubytování a následně nákupu kuchyňského vybavení. Později mluvčí uvádí, že sám plánuje figurovat jako jakýsi zprostředkovatel informací

pro příchozí imigranty, přičemž se záměrně vyčleňuje oproti výše zmíněným „špatným“ cizincům. Upozorňuje rovněž na nedostatečnou informovanost o zdejší situaci v Rusku, což opět souvisí s nízkou úrovní informací, které před příjezdem měl.

Dále mě v tématu počáteční integrace zajímalo, co je podle informanta pro migranta důležité vědět či dělat, aby dobře zapadl do společnosti. Na tuto oblast pan J. reaguje pragmaticky – zdůrazňuje především neustálou nutnost komunikace, kterou upřednostňuje před samotnou znalostí jazyka; tj. podle mluvčího nezáleží na úrovni daného jazyka, ale na schopnosti být v kontaktu a stýkat se s rodilými mluvčími (tento pragmatický faktor obecně mluvčí naznačuje již v jazykové biografii). Podobu integrovaného jedince pan J. spatřuje ve spojitosti s rasismem:

J: No jestli člověk není rasista, tak já si myslím, že bude vhodnej do tý společnosti, ale jestli si myslí, že jeho národ prostě je největší, největší a nejlepší, tak co jako (smích). (s. 142)

Z výroku je tedy patrná jistá nutnost pokory a tolerance ze strany imigranta – pokud budou tyto vlastnosti přítomny, proběhne pravděpodobně i integrace bez větších problémů. K úspěšnosti integrace z hlediska jeho samotného se pan J. nevyjadřuje.

Dalším tematickým celkem je hlavní výzkumná otázka práce, tj. „jazyková vybavenost a osvojování češtiny“. Na dotaz, jak toto učení probíhalo až do současné úrovně, mluvčí nejprve zmiňuje přítomnost českých kamarádů:

J: Já sem zmiňoval, že já mam tady kamarády, tak [...] většinou přes, přes prostě nějaký sezení v hospodě no. [...] Je to nejlepší, nejlepší praxe, no. (s. 142)

Je patné, že pan J. znovu klade do popředí pragmatickou stránku osvojování jazyka a nevyjadřuje se tak k systematické výuce, kterou absolvoval po svém příjezdu v jazykovém centru. K osvojování češtiny mezi rodilými mluvčími dále uvádí, že učení probíhalo především v prostředí historického šermu, a to na akcích s ním spojenými. Na otázku, zda ho tito čeští přátelé opravovali, však reaguje negativně a konkrétnější informace o průběhu tohoto způsobu učení neuvádí. Podle dosavadních údajů si zde pan J. patrně rozvíjel především lexikum obecné a hovorové češtiny, případně oblast odborné terminologie z oboru historického šermu. Teorie přirozeného osvojování češtiny je dále potvrzena faktem, že pan J. preferuje výuku bez učebnic a dalších oficiálních prostředků. Explicitně to vyjadřuje v pasáži, kde hovoříme o potížích při osvojování:

J: No ... z toho důvodu, že já sem moc neučil, tak nevím (smích). [...] ... no, když něco učim, vždycky mám nudu z toho. [...] Já sem takový člověk, který víc považuje praxi nákou ... (s. 143)

Z uvedeného tvrzení lze vyvodit, že mluvčí sám sebe necharakterizuje jakožto „učební typ“. Jako svůj další kontakt s češtinou informant J. uvádí četbu českých politických článků na internetu a sledování české televize, zejména televizních novin, což opět zapadá do konceptu pragmatičnosti. České časopisy však mluvčí nečte. Jak už bylo naznačeno, informant J. se na počátku svého pobytu zúčastnil ročních jazykových kurzů, o kterých ale podrobněji hovoří až na explicitní vyzvání. Kurz měl dle jeho slov intenzivní charakter, tj. výuka každý den po dobu cca 5 hodin. Ohledně náplně výuky mluvčí zmiňuje gramatiku a konverzační cvičení či sledování filmů. Výuka probíhala přibližně v desetičlenné skupině osob pouze česky, což pan J. hodnotí velmi pozitivně. Studenti měli k dispozici učebnice daného centra, nicméně pan J. přiznává, že jeho účast na kurzech nebyla příliš hojná (odhaduje ji zhruba na polovinu celkové výuky). Zároveň však odkazuje i k dalším cizincům-vrstevníkům, kteří podle jeho slov na kurzy rovněž příliš nechodili a preferovali setkávání s přáteli. Celkově hodnotí tyto kurzy (včetně českých lektorů) velmi kladně a centrum označuje za *nejlepší centrum po cizince, [...] který tady existuje* (nutno podotknout, že toto hodnocení vyslovuje na základě toho, že se danou problematikou zabýval při hledání vhodných kurzů a dále při své zprostředkovatelské činnosti).

V návaznosti na informace uvedené v jazykové biografii mě dále zajímaly problematické oblasti z učení češtiny. V biografii mluvčí označil za nejvíce problematickou oblast gramatiku všeobecně, což však přičítá zmíněné neúčasti na kurzech. Tento nedostatek se ale zároveň snaží kompenzovat:

J: ... prostě a ... těžko naučí gramatiku, když nečteš jako ... [...] třeba nějakou učebnici k tomu. [...] Já si myslím, že je to vidět podle, podle toho, jak, jak mluvím, tak ... [...] (smích). Ale je ... ale stejně mám chyby nějaké taky. (s. 143–144)

Podle citované pasáže si je mluvčí vědom nutnosti používat učební materiály pro výuku gramatiky, v další výpovědi však naznačuje, že mluvený projev je i přesto akceptovatelný bez ohledu na gramatické odchylky. Pan J. rovněž v biografii označil za problematickou oblast psaní, v rozhovoru to specifikuje jako *háčky, čárky a takový věci* (s. 144), čili diakritiku. Právě tuto oblast uvádí jako problematickou i Natalja Rajnochová, a to na základě multilingvnosti mluvčích (Rajnochová 2005: 48). Problémy rovněž vznikají v důsledku odlišného systému slovního přízvuku v češtině a ruštině, kdy mají ruskojazyční mluvčí potíže s kvantitou hlásek. I zde má však mluvčí tendenci využívat jistou kompenzační strategii:

J: To, to neumí ani Češi třeba občas. (s. 144)

Není zde však jasné, zda pan J. oblast diakritiky v tomto případě nesměšuje s gramatikou či pravopisem. Když jsem informanta J. žádala o sebehodnocení z hlediska čtyř řečových dovedností, reagoval následovně:

J: Já si myslím, že mně de všechno (smích). [...] Ale dyž budu mít hovořit o tom, co nejhůř, já si myslím psaní, no. (s. 144)

Lze tedy konstatovat, že mluvčí se dle citovaných pasáží hodnotí vcelku pozitivně a zmiňuje jen část nejproblematictější, zároveň se zdráhá označit pouze jednu dovednost jako nejlepší. V dalším výroku navíc do jisté míry požaduje mé hodnocení, a to v závislosti na jazykové biografii (a tedy psaném projevu), který jsem četla:

J: No ... tys to viděla třeba (smích). (s. 144)

Vzápětí ale zdůrazňuje snahu psát správně česky. Co se týče četnosti užívání češtiny, vyjadřuje se pan J. poměrně jednoznačně, i když zpočátku rozpačitě – jako by byl zaskočen „jednoduchostí“ otázky:

P: [...] Eee, dobře, tak dybys to měl shrnout, kde teda všude a jak často tu češtinu používáš.

J: (smích) No každodenně. Prostě ... (s. 145)

Dále uvádí oblast, kde češtinu naopak nepoužívá, a tou je rodina. Češtinu pak spojuje s prací, školou, zmiňuje i náš rozhovor; češtinu tedy používá *v jakémkoliv místě*. Následně se však vyjadřuje spíše k užívání ruštiny (viz dále), což již částečně vypovídá o poměru užívání obou jazyků. Z oblasti osvojování češtiny mě také zajímalo, zda mluvčí spatřuje rozdíly v učení mladší a starší generace. Jisté výhody si pan J. uvědomuje a označuje je za *zákon přírody*. Ke stejnému tématu se vyjadřuje již v dřívější části rozhovoru, kde ho vztahuje k ruštině – mladší generace dle něj může porozumět ruštině bez znalosti jazyka, a to kvůli „jinému myšlení“. Toto tvrzení tedy koresponduje s výzkumy spojenými s již zmiňovanou „critical period hypothesis“, kdy snadnější osvojování jazyků v dětství údajně souvisí s vrozenými biologickými a kognitivními schopnostmi (Andrew 2012: 4)

Dalším probíraným tématem z jazykové sféry byla ruština. Mluvčí považuje její učení z doby základní školy v Rusku za složité z hlediska gramatiky, přičemž okamžitě dodává, že měl z tohoto předmětu „jedničku“. Stejně jako u češtiny pak odkazuje k problémům z hlediska psané podoby jazyka:

J: Hlavně to psaní, jako no, že prostě člověk jako vždycky naučíš mluvit, ale psát ... [...] je to složitější, no. [...] A má spousta čárek a takových věcí jako, tak ... (s. 146)

Je tedy zřejmé, že psaný projev je z hlediska učení pro pana J. nejkomplicovanější oblastí co se týče osvojování jazyků obecně. Na rozdíl od češtiny tu však není jasné, co informant J. rozumí pod pojmem „spousta čárek“. K dalším pocitům a zážitkům spojeným s osvojováním

mateřštiny se již mluvčí nevyjadřuje. Jak už bylo řečeno výše, pan J. používá ruštinu zejména v komunikaci s rodiči (maminka dle jeho slov neumí moc dobře česky) a dále s manželkou arménského původu – výjimku (čili komunikaci v češtině) pan J. připouští pouze ve smíšené skupině. O užívání ruštiny v běžném životě dále hovoří v souvislosti s krajany, které náhodně potká např. během práce, či s jinými ruskými známými. Stejně jako v biografii zde nápadně zdůrazňuje nepřírozenost situace, kdy by ruští občané komunikovali česky – o tomto jevu mluví i v momentě, kdy se ptám na užívání češtiny. Je tedy zjevné, že pro pana J. je důležité rovněž uchování si mateřského jazyka a opačný trend považuje za nepatřičný:

J: ... já si myslím, že prostě dyž sedí všude, po, po*, dyž sedí pouze Rusi ... [...] tak proč by mluvili česky. [...] Já tady znám zase lidi, který mluvili vždycky česky no ... [...] a si myslí, že je to správný, ale to tak není. [...] Prostě člověk nemusí zapomenout na svojí národnost. (s. 145)*

Podle informanta je tak málo pravděpodobné, že by u něj někdy docházelo k zapomínání ruštiny a věří, že se tak nestane. Toto přesvědčení je podpořeno faktem, že v okolí mluvčího J. se vyskytuje hodně ruských osob (explicitně zde potvrzuje rozvětvenost ruské komunity obecně), které dokonce převažují nad osobami českými. Rovněž při porovnávání míry užití obou jazyků informant uvedl, že hovoří spíše rusky, a to kvůli komunikaci v rodině. Uvedené komunikační situace i délka, v jaké pan J. mluví o ruském jazyce, tak potvrzují domněnku, že mateřština hraje u tohoto mluvčího stále významnou roli. Vzhledem k multilingvnosti pana J. mě také zajímalo, zda mu střídání jazyků nečiní nějaké potíže, například v podobě interferencí. Ačkoli se mluvčí v biografii k této otázce vyjádřil záporně, v rozhovoru uvedl na praktickém příkladu, že drobné nedostatky se vyskytují v rovině lexikální. K lexikální výpůjčce dle jeho slov dochází v případě, kdy komunikuje česky (s občasným výskytem ruských slov). Z rozhovoru však vyplývalo, že k tomuto jevu dochází spíše při nesoustředěnosti a celkové roztěkanosti (mluvčí zmiňuje *několik činností*). Uvedený příklad pak souvisel s nepřehledností situace a svižnou komunikací v obou jazycích v těsném sledu.

Jak už bylo zmíněno, mluvčí ovládá i další jazyky, konkrétně uvádí angličtinu, španělštinu, francouzštinu a němčinu. Aktivně však používá jen první dva jmenované, přičemž angličtinu se učil již v Rusku (cca od 2. třídy základní školy) a španělštinu během studia na vysoké škole. Bližší informace o průběhu jejich osvojování však informant neuvádí. Později v úvahách o budoucí rodině formuluje představu o multilingvních dětech, které bude učit rusky, česky, arménsky i anglicky. Opět zde připomíná výhodu osvojování v brzkém věku:

J: Já si myslím, že odmalička je nejlepší, no. (s. 155)

Když měl informant provést srovnání průběhu osvojování češtiny a dalších cizích jazyků, znovu připomíná blízkost obou jazyků a tedy i snadnější osvojování češtiny. Na pomyslný žebříček jednoduchosti učení cizích jazyků do popředí rovněž umísťuje angličtinu, která je podle něj *úplně jednoduchá*. O cizích jazycích ještě krátce hovoříme v souvislosti s prvními dny pana J. v ČR a mluvčí zde naráží na úroveň znalosti angličtiny v ČR, která není podle něj příliš vysoká. Právě angličtinu však zpočátku označil za „pomocnou ruku“ při komunikaci s Čechy, přitom ale dodává, že většina českých občanů spíše rozumí rusky než anglicky. V závěru jazykové tematiky jsem ještě jednou otevřela problematiku strategie či techniky učení se cizím jazykům. Mluvčí zde prakticky potvrdil předchozí tendence, které uvedl při osvojování češtiny:

J: (smích) Já ti řeknu, že žádnou techniku nemám k tomu. [...] Já prostě učím a netuším. Ale já si myslím, že já to zvládám jako. (s. 148)

Pan J. si tedy neuvědomuje žádné speciální metody, které by mu pomáhaly v učení – kromě dříve zmíněného důrazu na praxi a reálnou komunikaci. Na svou obranu se však hodnotí velmi kladně i navzdory této „neexistence“ (systematické) učební strategie – je tedy možné, že to pociťuje jako určité negativum. Dále se pan J. na vyzvání vyjadřuje ke strategiím neúspěšným. Zde opět zmiňuje učení podle učebnic jakožto jediných prostředků výuky, což je dle něj zcela neúčinné. Konkrétně to vyjadřuje takto:

J: No, hodně k ničemu, že jestli dostaneš nákou učebnici. [...] A jdeš pouze podle učebnice. [...] A děláš náké, náké prostě k tomu ...

P: Cvičení.

J: Cvičení, no. [...] To je úplně konec. (s. 148)

Z citované pasáže je opět patrná preference mluvené komunikace a praktických situací před umělými materiály – tuto strategii jedince lze tedy označit za obecně platnou v osvojování cizích jazyků, nikoli pouze u jazyka českého. Následně rovněž explicitně uvádí nutnost motivace a zájmu o daný jazyk.

Na konci interview jsem se u každého mluvčího zajímala o názor na důležitost jazyka v integračním procesu. Pan J. spatřuje jazykovou složku jako nejdůležitější na cestě k úspěšné integraci. Zajímavé je, že určitou výjimku v tomto směru uděluje soukromým podnikatelům – podle něj se právě cizinci-živnostníci mohou plně integrovat bez znalosti jazyka, který „nepotřebují“. Mluvčí to zdůvodňuje svobodou, kterou tito podnikatelé disponují, a v protikladu zmiňuje zaměstnance, kteří jsou naopak na znalosti jazyka závislí. Informant J.

tedy vnímá významnost jazyka v integračním procesu v těsné spjatosti s pracovní pozicí imigranta.

V další části rozhovoru jsme rozebírali téma „kultura“, nejprve jsem se dotazovala na kulturu českou a jako příklad jsem uváděla kino či divadlo. Informant zde neskrývá své překvapení z malé návštěvnosti českých kin a srovnává to z perspektivy kin ruských, kde jsou dle jeho slov na premiérách plné sály, což v České republice postrádá (pan J. zde však v premiéře navštívil pouze filmy americké). Zajímavá je pasáž týkající se českého divadla, kde je u mluvčího patrná jistá kontradikce ve vyjádření:

P: [...] A třeba něká divadlo, máš rád divadlo český?

J: Ano. (s. 149)

Když se o pár minut později dotazuji na přibližnou frekvenci návštěvnosti divadelních představení, mluvčí reaguje takto:

J: Já si myslím, že no, já sem byl asi osum, osum nebo devět měsíců zpátky, takže je to ... [...] jenom občas, no. [...] Moc to nemám rád, jako že i v Rusku já nechodil do divadla, takže (smích). (s. 149)

Kontradikce tedy spočívá v tom, že pan J. nejprve hodnotí své postoje k divadlu kladně a vzápětí zdůvodňuje jeho nízkou návštěvnost tím, že ho nemá příliš v oblibě. Zároveň tu opět uplatňuje jistou kompenzační strategii ve srovnání s Ruskem, kde divadlo rovněž nenavštěvoval. Tato kompenzační strategie tak může být projevem vědomí, že malá kulturní gramotnost může být v české společnosti hodnocena spíše negativně. Za zmínku ovšem stojí, že při otázce na české divadlo má pan J. potřebu zmiňovat i ruská představení, která se zde občas hrají, což vnímám jako určitý typ „reklamy“ na jeho kulturu. Svou neoblibu divadelní kultury pak informant vysvětluje nízkým věkem a připouští možnost, že ho toto odvětví bude více bavit ve starším věku. Co se týče dalších oblastí kultury, zajímala mě i četba české literatury, na kterou nemá informant dostatek času. Z rozhovoru ale plyne, že ho tato časová vytíženost mrzí a v budoucnu by se rád četbě české literatury věnoval. Jak už bylo zmíněno v jazykové části rozhovoru, pan J. nečte ani český tisk, což však pramení spíše z nezájmu o danou tematiku. Když má pan J. uvést příklad známých českých osobností, po krátkém zaváhání a přemýšlení uvádí světoznámého Franze Kafku či Bedřicha Smetanu. O dalších umělcích, o kterých například slyšel již před příjezdem do České republiky, se však mluvčí nezmiňuje. Z rozpačité odpovědi je patrné, že kulturní oblast tohoto typu není pro daného informanta zájmovou oblastí.

Zastavili jsme se rovněž u kultury ruské a u možností jejího využití v ČR. Jak už bylo řečeno, pan J. je členem Všekozáckého svazu,¹⁷ který v souvislosti s touto tematikou uvádí jako první. Podtrhuje především snahu této organizace uchovat ruské kozáctví:

J: ... oni v podstatě tady jako jejich vize je taková, že prostě musí zachránit tu ruskou kulturu v Čechách. [...] Jako právě kozáckou. (s. 150)

Podle tohoto tvrzení je tedy nutná snaha o revitalizaci ruské kultury v Čechách, což mluvčí dále potvrzuje výrokem, že *tady je málo takových věcí*. Následně uvádí zajímavé odůvodnění:

J: Protože ten komunismus přines takovou věc, že Rusové nepamatují svojí národnost. Prostě ten bolševismus říkal furt o tom, že všichni sou stejný, žádná národnost neexistuje a že sme všichni spolu přátelé ... (s. 150)

Mluvčí tedy poukazuje na nízké národní uvědomění ruského národa a vinu přičítá komunistickému režimu, o kterém hovoří obsáhleji a zmiňuje se o něm dále v různých úsecích nahrávky. Problém nízkého národního uvědomění není podle něj přítomen u první emigrační vlny, což souvisí s obecným trendem zapomínání vlastní kultury u druhé a třetí vlny cizinců-emigrantů. Jako další příklady možností využití ruské kultury v ČR pan J. uvádí sdružení Pragmatiků¹⁸ či neurčitě odkazuje ke sdružení pod záštitou Velvyslanectví Ruské Federace.¹⁹ Ačkoli informant postrádá v České republice větší rozmanitost ruské kultury, na závěr dodává, že žádné speciální sdružení není zapotřebí a důležitá je především samotná snaha a myšlenka pomoci svým krajanům. Je si rovněž vědom existence zdejších ruskojazyčných časopisů, které však čte jen příležitostně (odkazuje například k časopisu, ve kterém pracuje přítel právě z první migrační vlny). Dále prý zná několik soukromých ruských škol, o konkrétních informacích či názvech ale nemluví. Pro úplnost ještě dodává ruskou banku²⁰, explicitně jmenuje Sberbank. Na téma česko-ruská kultura jsme rovněž narazili v předchozí části interview, a to když pan J. hovoří o jazykových kurzech, kde si promítali různé filmy, a jmenuje zde film Kolja. Jednalo se o první film, který zde pan J. viděl a bezprostředně tento film hodnotí jako *příšerný*. Odůvodňuje to tím, že dle jeho úsudku je v něm opět poukázáno na ruský bolševismus a ruský národ je tak vykreslený negativně. I zde je tedy patrné vysoké národní uvědomění u tohoto informanta.

V souvislosti s kulturou jsem dále otevřela podtéma „ruské zvyky v ČR“. Mluvčí se na téma dodržování ruských tradic v České republice vyjadřuje poměrně stručně a jednoznačně – dle jeho názoru existuje již jen málo církevních ruských tradic, jako příklad

¹⁷ Viz <http://www.kazaki.cz/cs>.

¹⁸ Viz <http://www.pragmatiki.org/>.

¹⁹ Viz Ruské středisko vědy a kultury.

²⁰ Viz Evropsko-Ruská banka, a. s.

dodržovaných tradic jmenuje Silvestr, Velikonoce a Vánoce, které však považuje za tradice znovuobnovené. Co se týče způsobu oslavy těchto svátků, poukazuje pan J. na rodiny, které slaví v české i ruské podobě (to se později potvrzuje u dalších účastníků výzkumu), avšak v jejich rodině převládá pouze tradice ruská.

Dalším tématem hovoru byly „postoje, stereotypy a předsudky“, které jsem označila za nejspekulativnější oblast. Vzhledem k tomu, že pan J. byl po celou dobu rozhovoru vstřícný a otevřený, zeptala jsem se ho na tuto tematiku přímo. Mluvčí přesto reagoval rozpačitě a po chvílce přemýšlení uvedl, že záleží na jednotlivcích. Celkově ale zastává názor, že Češi nemají cizince rádi, toto tvrzení však vzápětí zmírňuje:

J: Ale já tomu chápu jako, já sem, taky, taky mám svůj stát a taky nemám rád cizinci v tom státě, to je všude no. (s. 152)

Jak je vidět, pan J. má opět potřebu nahlížet na věc z perspektivy svého vlastního národa. V tomto případě to zle označit za určitý druh zdvořilostní strategie, kdy mluvčí označuje daný jev za „normální“ a všudypřítomný. Dále rozvádí teorii, že příčinou tohoto negativního vnímání ze strany majority je ekonomické hledisko – imigranti jsou dle něj velmi pracovití a většinovou společnost naopak označuje za „flákače“. Tento negativní pohled je však znovu oslaben následujícím dodatkem, který patrně plní stejný účel jako citace předchozí:

J: ... to máme i my. (s. 152)

Hlavním důvodem je tedy přebírání pracovních pozic ze strany imigrantů. V závěru této pasáže informant explicitně zdůrazňuje složitost této otázky a potvrzuje nemožnost generalizace na českou společnost jako celek. Z těchto replik v rozhovoru je cítit, že informant dále nemá potřebu se k tématu vyjadřovat, nicméně na další podotázku týkající se postojů k ruskojazyčným mluvčím bez váhání odpovídá. Podle očekávání zmiňuje především rok 1968, po kterém se česko-ruské vztahy změnilly. Znovu zde připomíná bratrství, které mezi oběma národy do roku '68 panovalo a následně šířeji vysvětluje historické souvislosti (především první „pomáhající“ generaci imigrantů, osvoboditelství v roce '45 a rovněž bolševickou vládu, kvůli které došlo ke změně). Právě bolševismus jakožto viníka a výrazně negativní stránku ruského národa zmiňuje během rozhovoru několikrát. Spatřuje ho například jako příčinu, proč se v prvních dnech v ČR změnilo jeho stanovisko vůči Čechům:

J: No, kvůli tim, co mně říkali, že já sem bolševik a takový věci no (smích). (s. 139)

Následně ale dodává, že *blbci je všude* a opět to dokládá na příkladu ze své vlastní země – konkrétně vyjadřuje přání, aby takoví lidé neemigrovali do České republiky a nepoškodili tak dobrou pověst. Tuto problematiku tedy nespatřuje jako něco specifického pouze pro český

národ. Další zmínka o bolševismu se, jak už bylo řečeno, objevuje při vyprávění o filmu Kolja, což pan J. opět hodnotí negativně:

P: Proč se ti nelíbí? [Kolja]

J: No, protože jako zase tam ukazují, že prostě všichni Rusové bolševici a že prostě přijela najednou nějaká žena a nechala tady svoje dítě, no. [...] Co to je (smích). (s. 142)

Je zřejmé, že mluvčí tedy považuje bolševickou éru za slabinu, kvůli které bylo poškozeno dobré jméno ruského národa (což několikrát explicitně uvádí), a vnímá ji jako stále silně zakotvenou ve vědomí Čechů, stejně jako období komunismu. Sám navíc dodává myšlenku, že lidé si spíše pamatují *to nejhorší* a nikoli věci, které se odehrály před rokem '68. K tématu komunismu se dále mluvčí rozhovořil obsáhleji – zdůrazňuje hlavně následující „křivdu“:

J: Prostě Češi nechápají to, že Rusi taky to zažili. [komunismus] (s. 153)

Hovoří zde o masových ztrátách ruských občanů z této doby, o kterých dle jeho úsudku nikdo neví a nehovoří – dokonce to označuje za „největší genocidu slovanského národa“.

Jelikož pan J. v biografii naznačil, že měl i nějaké osobní fyzické konflikty kvůli jeho národnosti, ptala jsem se dále i na tyto osobní zkušenosti s Čechy. Informant nejprve vyzdvihuje obecnou snahu nevšímát si takových reakcí a potvrzuje tak jistou strategii ignorace (naznačenou již v analýze biografie). Jisté problémy naznačuje již při vyprávění o svých prvních dnech v ČR:

J: ... tak v angličtině taky nikdo nerozuměl, tak prostě mluvím rusky a mně začínají říkat jako co tady děláš, jestli mluvíš rusky (smích) a jinak nic no. (s. 140)

Z ukázky však není jasné, zda se jednalo pouze o obecný náznak či o konkrétní situaci vztahující se k ruštině jakožto negativnímu prostředku komunikace. Na vyzvání informant blíže hovoří také o zmíněném konfliktu – k fyzické potyčce došlo v jeho cca 18 letech v baru, kdy osazenstvo baru napadlo pana J. s jeho kamarády a následně přivolalo policii, která byla dle slov mluvčího na straně Čechů. Pan J. se domnívá, že příčinou konfliktu byla ruská mluva, kterou čeští občané slyšeli. Drobné slovní útoky zaznamenává pan J. dodnes, avšak z replik vyplývá, že si z nich nedělá „těžkou hlavu“:

J: No, občas v tramvaji ... [...] prostě zařve nějaký blázen, ale ... [...] Bud' opilec anebo prostě nějaký debil, no. [...] Co z toho. Takový zařve i jako i na Čecha občas. (s. 153–154)

Podle výrazů *blázen*, *opilec* a *debil* lze soudit, že mluvčí tyto útoky spojuje pouze s tímto typem lidí, nikoli se „spořádanými“ občany. Zároveň znovu používá kompenzační strategii – poukazuje na to, že slovní šarvátky nejsou spojené pouze s ruskou národností a nevyhýbají se tak ani Čechům, což oslabuje případné negativní vnímání Rusů, které by z citace mohlo plynout.

Posledním tematickým blokem rozhovoru byly oblasti „současnost, budoucnost a demografické (či faktické) údaje“. Pan J. na otázku, zda je v České republice spokojený, odpovídá kladně, nicméně zdůrazňuje svou nespokojenost s politikou a celkovou ekonomickou situací ve státě. K politické a ekonomické problematice v ČR se vyjádřil již dříve v rozhovoru, jako příklad lze uvést následující repliky:

P: [...] jaká tematika tě zajímá nebo co čteš na tom netu.

J: No, většinou veškerá, ale nejvíc na tom Seznamu asi politika.

P: Politiku (smích). Směješ se u politiky.

J: (smích) Ted'ka jo, no (smích). [...] Tomu se směje každý, no. [...] To je taková malá ostuda, no. (s. 144–145)

Právě kvůli ekonomické situaci (a konkrétně špatným pracovním podmínkám) pan J. do budoucna zvažuje možnosti další migrace, konkrétně uvádí variantu návratu zpět do Ruska (kde je dle jeho slov aktuálně lepší finanční a pracovní-ekonomická situace) a pozdější návrat do ČR, kde by vydělané finance z Ruska zúročil v české ekonomice. Mimo ekonomické hledisko je zde však mluvčí spokojený. Dále jsem si v této části interview ověřovala faktické údaje ze záhlaví jazykové biografie (zejména pro případ, že nebyly vyplněny či pro další komentáře). Ačkoli už pan J. spadá do kategorie cizinců, kteří by mohli získat trvalý pobyt, stále nad tímto krokem váhá. Důvodem je právě zmíněná nejistota, zda v ČR zůstane. Mluvčí rovněž uznává, že bez trvalého pobytu je hledání pracovního uplatnění obtížné a následně dodává, že v jeho případě je proces získání složitější (pan J. měl zde vízum studentské, u kterého se doba pobytu započítává jinak, tudíž musí tuto situaci řešit s právníky). Přestože však zdůrazňuje „složitost“ získání trvalého pobytu, nakonec přeci jen vyjadřuje možnost, že trvalý pobyt bude moci získat, jelikož všechny ostatní podmínky má v pořádku splněny (doslovně má potřebu uvádět, že jeho rodina je *slušná* a platící daně). Ostatní faktografické údaje korespondovaly s jazykovou biografií a nebyly tak dále rozváděny (věk a město pobytu).

V závěru jsem se pana J. také ptala na spojení „cítit se někde jako doma“, jehož komentář mě v biografii zaujal. Uvedl zde, že je tento pojem spojený s občanstvím – pokud ho někdo nemá, nemůže se v zemi cítit jako doma. V rozhovoru však podává trochu jiné vysvětlení – jako doma se někde cítí lidé, kteří mají práci. V dalším výroku tuto teorii navíc rozšiřuje i na Čechy a zveličuje tak své tvrzení. Je tedy patrné, že mluvčí J. chápe tento pojem v jiném smyslu, než jak je většinou používán. Problematika pracovního uplatnění je pro něj stěžejní a problémovou oblastí, promítá se proto i do vnímání daného pojmu. Rovněž zde lze spatřovat náznak kompenzační či srovnávací strategie.

3.2.2 Informantka M.

Paní M. byla získána pro výzkum rovněž v jeho předchozím plánu a od začátku se díky svým konexím stala zprostředkovatelkou dalších účastníků, případně předávala kontakty a informace (v původním plánu kvantitativního výzkumu například rozesílala dotazníky a sama také jeden vyplnila). Kontakt na mluvčí M. jsem získala přes mého kamaráda – jejího syna (který je rovněž jedním z informantů). Naše komunikace probíhala zpočátku přes e-mail, následně jsme zvolily i telefonický kontakt. Informantka M. byla od počátku velice ochotná mi jakkoli pomoci s výzkumem a před jeho vlastní realizací jsme se sešly osobně kvůli konkretizaci cíle diplomové práce a šíření šablony biografie, kterou jsem následně paní M. zasílala i elektronicky. Informantka tedy měla na sepsání biografie přibližně stejný časový úsek jako předchozí mluvčí, nicméně obdržela jsem ji později kvůli překladu (viz dále). Problémy nebyly ani s nahrávaným rozhovorem. Rovněž paní M. byla (s malou výjimkou některých témat) ve svém vyprávění velmi otevřená a v určitých fázích se několikrát sama dlouhosáhle rozhovořila.

Informantce M. je 46 let a bydlela od počátku svého pobytu v ČR v Praze, avšak před několika měsíci se přestěhovala do Kolína. V České republice je již 13 let, čímž se řadí k informantům s nejdelší dobou pobytu. Vzhledem k dlouhodobému pobytu vlastní trvalý pobyt a rovněž uvažuje o získání českého občanství. Pracuje jako účetní a jejím koníčkem je především studium kabaly, které se věnuje již několik let. V současnosti žije se svým přítelem běloruského původu (který je rovněž informantem tohoto výzkumu).

Jazyková biografie

Biografie paní M. byla sepsána rovněž elektronicky, avšak na rozdíl od ostatních informantů si mluvčí zvolila variantu v ruštině. Také se oproti ostatním účastníkům nejméně týká jazykového aspektu a má spíše obecný charakter. Originální text spolu s překladem mi byl zaslán ve dvou samostatných e-mailech od překladatele (syna paní M.), a to přímo v těle e-mailu. Bylo tedy zřetelné, že mluvčí nepsala svou autobiografii do těla šablony a z toho důvodu také nebyly vyplněny všechny demografické údaje v záhlaví šablony. Celkově se zde paní M. vyjadřuje velmi stručně k vybraným tématům a text biografie je proto velice krátký – jedná se zhruba o čtvrt strany A4. Tento fakt přičítám pracovní vyčerpání informantky, stejně jako slabší ochotě obecně psát nějaký text. Z těchto důvodů jsem tedy paní M. nežádala o dodatek k biografii s přesvědčením, že potřebné informace budou získány v rozhovoru.

Co se týče konkrétní podoby jazykové biografie, paní M. se příliš nedrží zadání šablony a tedy ani návodných otázek a volí si svou vlastní kompozici. Na začátku je i přes

proklamovanou anonymitu výzkumu uvedeno celé jméno informantky a datum narození. Dále paní M. pokračuje tématem „prvotní integrace“, které částečně koresponduje se zadáním „*dovedu si představit, že první dny v ČR pro Vás musely být stresující a náročné a proto bych chtěla vědět, co Vám nejvíce vadilo či naopak pomáhalo [...]*“. Mluvčí zde označuje integraci za těžkou, přičemž odkazuje hlavně k potížím v praktických situacích (například označení jízdenky či návštěva lékaře). Zároveň však uvádí, že vždy potkala ochotné pomáhající lidi; konkrétně zmiňuje i státní úředníky, se kterými má jen dobré zkušenosti.

Právě problémy u lékaře mluvčí popisuje jako neschopnost vysvětlit potřebné informace a naráží tak na neznalost jazyka. Tématu „osvojování češtiny“ však paní M. v biografii nevěnuje moc pozornosti, uvádí pouze následující větu:

Я училась чешскому языку на курсах языка, но в связи с тем что у меня нет способности к языкам, до сих пор я имею с этим проблемы. (Příloha č. 3, s. 134)

V tomto výroku je poprvé vyslovena myšlenka nedostatečného jazykového nadání, kterou paní M. ještě několikrát zdůrazňuje v průběhu interview. Ve srovnání s ostatními informanty má tato mluvčí k češtině patrně nejvzdálenější vztah (viz dále), což může být příčinou toho, že k jazykové problematice se paní M. více nerozepisuje. Pouze v posledních větách autobiografie dodává k jazykové tematice, že čte jen zákony (nejspíše z pracovních důvodů) a rusky mluví v rodině. Celkově se k tématu jazyků více vyjadřuje až v rozhovoru.

Následuje tematika „zkušenosti s českou společností a prostředím“, kde mluvčí rozvádí zajímavou linii zkušeností, které jsou odstupňovány generačně. Podle ní je „nejsympatičtější“ a nejochotnější starší generace, zatímco nejvíce problémů je naopak s generací střední, která prý nejvíce připomíná rok 1968 a trpí předsudky k ruskojazyčným mluvčím. K mladé generaci se paní M. vyjadřuje spíše neutrálně:

Молодое поколение доброжелательно, но у них нет знания русского языка. (s. 134)

Z výroku je patrné, že tato generace sice není zatížena předsudky, avšak za jisté „minus“ lze označit neznalost ruštiny, která byla pro informantku v prvních dnech zřejmě stěžejní.

Na závěr biografie informantka M. znovu zmiňuje *stresující* počáteční dny, vzápětí ale dodává, že dnes je v České republice spokojená a cítí se zde jako doma. K tématům „další jazyky“, „užívání jazyků“ či k bližšímu popisu osvojování češtiny se zde informantka více nevyjadřuje, avšak všechna tato témata bez problémů komentuje a zodpovídá během interview. Z tohoto hlediska soudím, že paní M. nepreferuje psanou podobu jazyka, avšak s mluveným vyjadřováním v češtině nemá větší potíže.

Interview

Rozhovor s paní M. byl v pořadí druhý a informantka rovněž souhlasila s nahráváním (v interview k němu vyslovuje souhlas). Uskutečnil se v kavárně v centru Prahy, ve které jsme se osobně sešly již při prvotním seznámení. V kavárně byla bohužel nezvykle rušná atmosféra, což někdy stěžovalo identifikaci mluveného při pozdějším přepisu (dalším problémem při transkripci byl v tomto případě silný přízvuk mluvčí M., avšak i tento problém se podařilo překlenout). I přesto si však interview uchovalo přátelskou a důvěrnou atmosféru, paní M. otevřeně zodpovídala téměř všechny otázky a několikrát se obšírněji rozhovořila na dané téma. Celková doba nahrávky je 1 hodina, 4 minuty a 57 vteřin.

V prvotní sérii otázek, zaměřených na přítomnost, počáteční informace a navázání kontaktu, mluvčí hovoří o délce pobytu v České republice a zmiňuje, že zpočátku emigrovala s rodinou. Dále mluví o své práci účetní, která ji dle svých slov příliš nebaví (dříve tu měla vlastní firmu). Ptala jsem se rovněž na oblíbené koníčky – zde se paní M. velice podrobně rozhovořila o studiu kabaly,²¹ které se věnuje až od doby pobytu v ČR. Informantka tento náboženský směr vysvětluje jako *vychování člověka v společnosti* a jeho správné chování v ní. Rovněž má potřebu vysvětlovat a dokládat na příkladech, že se zajímá především o studium konkrétních situací chování lidí, a to i v rámci např. smíšených manželství. Také hovoří o „centru“ kabaly na Vltavské, o jejím studiu v Izraeli či o překládání knihy Zohar (zde dokonce informantka lituje, že mi knihu nepřinesla ukázat – je tedy patrné, že tato tematika je pro ni velice zajímavá a důležitá). Lze říci, že filozofií kabaly je protkán celý rozhovor (zejména je to patrné na různých příkladech či vysvětlovacích pasážích).

Dalším tématem byly oblasti „migrace a prvotní integrace“ a nejprve jsem se zajímala o okolnosti a příčiny migrace. Paní M. uvedla, že už dříve žila a pracovala 4 roky v Německu a po návratu již nesouhlasila s „myšlením“ ruské společnosti. Příznačné jsou pro vysvětlování paní M. časté metafory, které použila i v tomto případě:

M: To je, to je jako, jako tahleta, tahleta společnost, jako uvnitř, ona je dobrá ... [...] jenom nemůže člověk chodit na jedné no, noze. [...] Potřebuje jako, víš, jako tohleto je invalida, vopravdu. [...] protože mezi komunisty bohužel eee maj jednu nohu, jako, jako kapitalisty taky jednu nohu. Potřebujou tak dohromady ... [...] Proto sem jako nemohla být, jako víš, jako invalida. (Příloha č. 4, s. 159)*

Podle uvedené citace byla tedy Česká republika „průsečíkem“ společnosti, ve které si paní M. přála žít. Na otázku, proč právě naše země, se mluvčí vyjadřuje takto:

²¹ Viz <http://www.kabbalah.info/cz/>.

M: Eee Česká republika, jako to je, víš, to je jako stejný duše myslím že. [...] Někde. A ještě stejný pohled na život. (s. 159–160)

Zde je tedy opět vyjádřena myšlenka blízkosti obou států, i když informantka M. se vyjadřuje více v duševní sféře. Česká republika však nebyla jedinou alternativou, kam imigrovat – v úvahu přicházela ještě Kanada (jak se později ukázalo, Kanada byla druhým cílovým bodem většiny účastníků), avšak nebyla zvolena z důvodu vysokých profesních nároků. Ani paní M. neměla před příjezdem do ČR žádné informace – zdůvodňuje to rokem, ve kterém přijela (tj. v roce 1999 nebyly potřebné informace). Ze stejného důvodu si ani nepředstavovala, jak zde život vypadá – imigraci přirovnává k cestě do „černé skříňky“.

Dále jsme v rámci této oblasti otevřely podtéma „první dny v ČR“. Ačkoli paní M. do biografie uvedla, že první dny byly stresující, v rozhovoru je nejprve přirovnává k dovolené:

M: To je všechno líbilo, všechno supr, všechno fajn, to je bylo na začátku, no. (s. 160)

Podle paní M byly tedy první dny nejprve spojeny s příjemnými pocity a radostí, kdy rovněž vnímala krásu města (především dochovaných historických budov) oproti městu svému,²² kde dle jejích slov bylo za války vše zničeno. Když jsem však připomněla stresující faktor prvních dnů, který uvedla do biografie, rozhovořila se informantka na toto téma obsírněji a potvrdila tak vše, co do biografie uvedla. Nejprve to vysvětluje filozoficky – jako narození malého dítěte v nové společnosti, kterému je potřeba vše ukázat. Jako konkrétní příklad znovu uvádí neschopnost označit jízdenku v autobuse, což bylo v jejích očích negativně hodnoceno českými občany, či nemožnost vysvětlit zdravotní problémy u lékaře. Právě nutnost co nejrychleji zjistit potřebné informace a získat základní schopnosti a znalosti označuje mluvčí M. za stres a explicitně to nazývá termínem „dekomprese“ (který zřejmě užívá v přeneseném významu). Když jsem se dále zajímala, jak např. problémy u lékaře řešila, mluvčí zmínila neustálou snahu shánět přátele-tlumočníky či (v dnešních dnech) pomoc jejího syna (který je v české společnosti již plně integrován). Z výše uvedeného je tedy patrné, že tyto potíže paní M. souvisely především s neznalostí jazyka, kam lze zařadit i nesnáze při podpisu nájemní smlouvy při shánění bydlení. Paní M. však do biografie uvedla, že vždy narazila na ochotné lidi, což potvrdila i v rozhovoru. Vzpomíná například na skupinu ruskojazyčných mluvčích, kteří jí poskytovali informace bezprostředně po příjezdu a fungovali jako „průvodci“; dále na slovenského kamaráda, jehož manželka byla ochotná mluvit rusky a vysvětlit potřebné informace (paní M. zároveň zdůrazňuje, že se jednalo o starší lidi a poprvé tak naráží na svou „generační teorii“). Na otázku, zda rovněž pomáhali

²² Informantka pochází z města Voroněž.

zde žijící cizinci, jmenuje mluvčí M. uskupení několika rodin, kteří si vzájemně poskytovali informace. Zajímavý je následující výrok, kde se informantka v tomto ohledu vymezuje proti skupině Ukrajinců:

*M: Proto sem právě to bylo lepší než tady nějaký skupiny, já sem se zajímala se skupinu Ukrajinci, jaký nepomáhají jeden druhému. [...] Ted'ko trošku, pro mě je bylo divné, já sem jim několikrát ukázala proč vy ste tady, zůstanete jedny.*²³ (s. 161)

Z výpovědi lze pozorovat, že informantka považovala svou ruskou skupinu za soudržnou a pomáhající, zatímco komunitu Ukrajinců za „roztržštěnou“. Celkově lze říci, že paní M. vyhledávala a preferovala pomoc především rusky mluvících osob a nikoli společnost či pomoc samotných Čechů.

Následovala poslední podotázka k tématu „migrace a prvotní integrace“ týkající se obecných věcí, které by dle informantky měli imigranti vykonávat či vědět, aby do společnosti dobře zapadli. Paní M. nejprve odpovídala zcela konkrétně – důležitá je prý zejména existence center pro cizince, v jejichž rámci se bude zdarma vyučovat čeština, a to nejméně 2-3 roky. Podle tohoto tvrzení si tak informantka plně uvědomuje klíčovou roli jazyka v procesu integrace. Dále zmiňuje spolupráci s Čechy, ačkoli ta u ní, dle mého názoru, v počátku jejího pobytu spíše chyběla; a v neposlední řadě uvádí nutnost trpělivosti. Chtěla jsem rovněž vědět, jak podle informantky vypadá integrovaný jedinec, na tuto otázku však paní M. odpovídala šířeji. Nejprve říká, že je to *šťastný člověk*, čímž naznačuje složitost celého procesu. Znovu to pak vysvětluje na principu malého dítěte a vyzdvihuje potřebnou trpělivost, uvádí i příklad z kabaly. Zároveň opět zdůrazňuje nutnost mít svého průvodce. V další části rozhovoru (kde jsme již hovořily na jiné téma) však paní M. dodává, že integrovaný je jedinec, který dokáže pochopit vtipy v daném jazyce, čímž nepřímo akcentuje jazykovou složku spolu se sociokulturními aspekty. Sama se však za integrovaného imigranta nepovažuje a vysvětluje to takto:

M: Tak tohleto, tohleto, víš, tohleto vopravdu, tahle generace, jaká přijela třicet, čtyřicet let, ta integrovaná vůbec nebude v společnosti. [...] ... integrovaná budou jenom naše děti. [...] Protože přijeli v takovém věku, kdy ještě lidi spolu dohromady a nedívají se kolik má auto, jaký má prachy, víš, vy ste jako ještě všichni jako ... holý. (s. 163)

Podle informantky je tedy úspěšná integrace spojená s věkovým faktorem – mladší generace má možnost se integrovat, zatímco střední či starší nikoli. Dále to zdůvodňuje faktem, že mladší generace nejsou tolik zatíženy předsudky a hodnoceními, které má starší generace v sobě zakořeněné. Konkrétně to u své generace označuje za „problém v hlavě“, který je však

²³ Sami.

hotovým faktem. Na závěr ještě porovnává tuto teorii s Ruskem a dodává, že se nejedná pouze o vztah mezi Čechy a Rusy, ale o obecný zákon.

Jako jedna z mála informantů se také paní M. krátce vyjadřovala k problematice migrace a integrace v ČR obecně. Na základě jazykových znalostí a práce, o kterých jsme v závěru interview hovořily, srovnává z tohoto pohledu Českou republiku a Ameriku. Zdůrazňuje především fakt, že v mezinárodní Americe existují emigrační zákony a společnost tak proto působí nadnárodně a multikulturně. V České republice paní M. emigrační zákony postrádá a společnost je pro ni málo multikulturní:

M: Tady, tahleto země má, má kolik lidí tady ve společnosti, můžou zůstat se jenom Čechy, takhle uzavřená společnost nic nedá ... (s. 177)

Mluvčí tedy apeluje na zlepšení multikulturního prostředí, čímž by došlo k obohacení všech národností, a to jakousi vzájemnou „výměnou“ myšlení především v pracovní sféře. Z důvodu neexistence migračních zákonů v ČR proto podle paní M. potřebují cizinci co největší znalost češtiny a rovněž pomoc v procesu integrace od české veřejnosti.

Dalším tématem byl jazykový aspekt včetně osvojování češtiny. Přestože paní M. absolvovala jazykové kurzy češtiny, na otázku, jak se naučila česky, reaguje bezprostředně takto:

M: Víš, já sem účetní. [...] Bohužel účetní nemá chuť k jazykům, vopravdu (smích). [...] Já takový typ, jaký nemůže studovat přes hlavu, tak přijela a poslouchala děti. [...] To, to vopravdu, typ, jaký potřebuje společnost kolem sebe ... (s. 164)

V úvodu této pasáže paní M. poprvé vyjadřuje myšlenku, že k jazykům nemá přirozený talent a nadání – tuto tezi ještě několikrát opakuje v různých částech nahrávky. Rovněž samu sebe charakterizuje jako „nestudijní typ“ a lze zde spatřovat náznak učební strategie prostřednictvím poslechu a komunikace ve společnosti. Kromě těchto strategií řadí ještě k pomocným faktorům sledování televize. Paní M. se česky učila již v Rusku, dva měsíce před svým příjezdem v podobě individuální výuky od rodilého mluvčího. Z této výuky si však dle svých slov nic nepamatovala a začínala zde proto nanovo. O jazykových kurzech informantka hovořila až na explicitní dotaz, jednalo se o měsíční výuku v centru Prahy a vyučující byla rovněž Češka. I tyto kurzy však paní M. z hlediska prospěšnosti hodnotí negativně:

M: ... já sem neslyšela vůbec, to vrrr, to všechno. [...] Jako já budu mluvit v ruštině, ty nepochopíš slovíčka, ty jenom pochopíš takový zvuk ... (s. 165)

Je zde patrné, že informantka nepřipouští žádné podobnosti mezi ruštinou a češtinou, které by jí studium usnadnily, a stejně to vidí i v učení se ruštiny u Čechů. Ohledně kurzů však paní

M. vyjadřuje nespokojenost především se sebou a svou učební „neschopností“ a explicitně to nazývá svou slabinou. Za užitečnou však v počátcích svého pobytu označuje komunikaci s českou kolegyní, která jí navrhla, aby mluvila v ruštině. Kolegyně jí prý odpovídala česky a při prvních pokusech paní M. hovořit rovněž česky ji opravovala. Tento způsob osvojování češtiny tak zapadá do preferované „komunikační“ strategie informantky M. Jak již bylo zmíněno, informantka rovněž pokládá za nejdůležitější nápomocný faktor sledování televize, kde vyhledávala zejména seriály shlédnuté v ruštině. Mohla tak sledovat známý příběh v české verzi a učit se tím nová slovíčka a fráze. Konkrétně zde mluvčí znovu zmiňuje poslechovou strategii, při které již docházelo k pochopení mluveného. Kromě televize však další české informační kanály (časopisy, noviny) nevyužívá z důvodu nezájmu o témata, která jsou v těchto médiích probírána. K české hudbě se pak mluvčí vyjadřuje pouze stručně – poslouchá ji pouze *někdy* a hodnotí ji kladně, s porozuměním prý nemá problémy. Když se dále v rozhovoru dotazují na metody učení, které naopak užitečné nebyly, po chvílce přemýšlení paní M. vyslovuje myšlenku, že *všechno pomohlo*. V biografii bylo rovněž uvedeno, že dalším místem kontaktu s češtinou byla četba českých zákonů. Paní M. na požádání doplnila, že se jednalo o studium těchto zákonů pro získání české certifikace k výkonu účetního povolání. Jednalo se podle ní o dlouhé období strávené překladem a četbou, zároveň to však vnímá jako *pochopení češtiny*. Lze tedy soudit, že určitou formu drilového učení mluvčí rovněž považuje za přínosnou. Dále se měla mluvčí ohodnotit z hlediska čtyř řečových dovedností dle vlastního uvážení. Paní M. vyjadřuje sebehodnocení stručně – za nejlepší považuje mluvený projev, zatímco psaný projev spatřuje jako problematický. Vzápětí má ale potřebu dodat, že se i nadále zlepšuje na kurzech v Kolíně, kde procvičuje právě psaní a mluvení v komunikačních situacích. Konkrétně zdůrazňuje, že češtinu už pochopila, a nadále se tedy procvičuje. Protože informantka již dříve naznačovala, že v češtině a ruštině nespátřuje žádné podobnosti, znovu jsem se po čase zeptala, co bylo pro ni v porovnání těchto dvou jazyků ve výuce nejtěžší. Mluvčí znovu potvrzuje jako nejproblematičtější oblast „správné psaní“. Nic jednoduchého naopak v jazyce nevidí:

P: Jo? Gramatika, hm. A co naopak si myslíte, že je třeba podobný, že je to jednoduchý. Je něco takovýho?

M: Eee (nesouhlas). [...] Víš, tady je myšlení lidí jiné, já mam ruskou hlavu ... [...] A to je psaní v češtině taky, eee jako já sem několikrát psala v češtině a mně řeknuli, to máte ruskou hlavu, vopravdu. (s. 167)

V psaném projevu se tedy odráží mateřština paní M., o čemž svědčí i vyjádření „mám ruskou hlavu“, jak se tato mluvčí charakterizuje. Ačkoli se tedy do jisté míry naučí pravidla českého jazyka, není schopná v tomto jazyce také uvažovat. Ze stejného důvodu patrně nevidí žádné gramatické či jiné podobnosti mezi oběma jazyky, čímž se značně odlišuje od ostatních informantů.

Vzhledem k tomu, že informantka se věkově řadí ke střední generaci a má v České republice syna, který výborně hovoří česky, zajímal mě také názor paní M. na osvojování češtiny u mladší generace. K tomuto tématu se mluvčí vyjadřuje jednoznačně – mladá generace imigrantů je na tom s osvojováním češtiny *stoprocentně dobře*, přičemž se učí především nápodobou a vzájemným předáváním zkušeností, což umožňují mentální schopnosti daného věku. Naopak u starších lidí tyto schopnosti již nespaturuje a vysvětluje to pomocí následující metaforou:

M: [...] No tak oni přijeli mladý, oni ještě, víš, já ti řeknu, takhle ten starý člověk nebo člověk jako očistili ty krabice, zavřeli a tak. (s. 166)

Paní M. tedy u starší generace naráží na omezené kognitivní schopnosti v protikladu ke generaci mladé. Dále dodává, že z osobní zkušenosti zná jen málo starších osob schopných studia a částečně tak obhajuje své studijní neúspěchy. Zmiňuje také, že celkové působení mladé generace je často „české“ a mladí Rusové jsou tak bez problémů schopni přijmout dvojí identitu. Je tedy zjevné, že věk je pro paní M. nejdůležitějším faktorem ovlivňujícím osvojování jazyka.

V závěru bloku o češtině mě zajímala četnost a prostředí jejího užívání. Informantka nejprve jmenuje pracovní prostředí či veřejnou sféru a nakonec místa užívání shrnuje pod pojmem *všude*. Ihned však dodává, že doma hovoří pouze rusky, jelikož v češtině nemá dostatečně bohatou slovní zásobu. Nezmiňuje se tedy, jako pan J., o přirozenosti mluvit s krajany v rodném jazyce a akcentuje spíše možnosti vyjádření v daném jazyce. Jedinou výjimkou komunikace v češtině v této sféře je společné setkání syna, jeho české přítelkyně a rodičů, bližší důvody a komentář však k těmto situacím neuvádí.

Dalším jazykovým tématem byla ruština, její osvojování a užívání. Celkově se k tomuto tématu informantka vyjadřuje velmi stručně, což přičítám její neoblibě k jazykům. Ta je následně potvrzena hned v prvotní reakci na otázku, zda ji ruština bavila:

M: Nenenenene, já sem, víš, já sem takový typ jako moc, mě bavila matematika ... [...] a ruština, to ne, no. (s. 169)

Je tedy vidět, že co se týče osvojování, zaujímá paní M. k oběma jazykům podobný postoj (i když k ruštině má zřejmě kladnější vztah, viz dále). Jak už bylo zmíněno výše, ruština je

hlavním komunikačním prostředkem v rodině paní M., což zde znovu opakuje. Také již bylo naznačeno, že z hlediska možností vyjadřování hodnotí ruštinu lépe než češtinu:

M: Víš, protože jako doma ste, mluvíš a vysvětlíš všechno, v ruském jazyce existuje víc možností ... [...] ruský jazyk takový, víš, on takový, já tě řeknu, tam je víc možností říknout, co chceš. (s. 168)

Zde je tedy naznačena bohatá slovní zásoba ruského jazyka s rozsáhlým množstvím expresivních výrazů, o kterých se zmiňuje i Morgensternová, a to ve srovnání s „neemotivní“ angličtinou (Morgensternová 2007: 97). O komunikaci s ruskými známými či kamarády se paní M. zmiňuje až na explicitní dotaz – počet ruskojazyčných známých shrnuje pod pojmem „hodně“, zatímco kamarádů „pár“. Jako zajímavost lze uvést, že informantka na tomto místě rovněž použila sousloví „společnost dělá člověka“. Jako jedna z interpretací se tak nabízí možnost, že ruskojazyčná komunita pohybující se kolem mluvčí M. přispívá k její větší preferenci ruštiny a tedy i pomalejšímu procesu integrace. Dále však uvádí, že množství známých Čechů a Rusů je rovnoměrné - dalo by se tedy očekávat, že rovněž míra užívání obou jazyků je vyvážená, avšak paní M. tento předpoklad vyvrací tvrzením, že češtinu užívá ve společnosti a tedy i častěji, zatímco ruštinu pouze doma (ruskojazyčné osoby v jejím okolí zde tedy explicitně nejmenuje). Ani další ruskojazyčné informační kanály (televize, tisk) informantka v ČR nevyužívá, pouze okrajově sleduje politiku v Rusku. Celkově tedy tato mluvčí od počátku svého pobytu v ČR vyhledávala spíše ruský jazyk (zmíněná česká pomocnice, pracovníci realitní kanceláře atd.) a z celého rozhovoru je patrné, že k češtině nezaujímá takový vztah jako ostatní mluvčí (a to i přes skutečnost, že dle svých slov hovoří častěji česky).

Vzhledem k tomu, že informantka ve své biografii nepíše o zkušenostech s dalšími jazyky, zajímala jsem se dále o toto téma. Zde se však opět potvrdila několikrát zmiňovaná teorie paní M., a to nedostatečné nadání k jazykovým dovednostem. Mluvčí také uvádí, že zpočátku pátrala po příčinách nedostatku tohoto talentu, dnes už to však bere jako danou skutečnost, což dokládá i následující originální příměr:

M: To je, nemůžeš jako, řeknu z, z*, jako z citronu udělat rajčatovou šťávu, šťávu, šťávu ... [...] proč nemůžeš, protože to je citron, nesmíš, to je blbost, to je pro mě ... (s. 170)*

Podle citace je tak lidské nadání pro určitou činnost neměnné a jednostranné – doménou informantky je matematika, nemůže proto rovněž oplývat talentem pro jazyky (s trochou nadsázky to lze označit za jistý druh obhajoby).

Přestože informantka neovládá další jazyky, lze její střídavé užívání ruštiny a češtiny rovněž označit za formu bilingvismu a je zde tedy možnost případných interferencí. Paní M.

připouští, že k míšení jazyků občas dochází (dokonce udává příklad, kdy ji na nevhodné pojmenování upozornila sestra), konkrétně pak zmiňuje zapomínání ruských slovíček, což je vzhledem k jejímu vztahu k tomuto jazyku pozoruhodné. Informantka to však zdůvodňuje právě častým používáním češtiny:

M: To, víš, taková namíchaná hlava a za, nezapomněla ruštinu a ještě dobře neznám češtinu ... [...] tak vopravdu, to je hodně společný nějaký. (s. 168)*

V závěru tohoto tvrzení je nutné upozornit na vyjádření „to je hodně společný“, které lze chápat jako formu částečné kontradikce – mluvčí již několikrát v rozhovoru naznačovala, že z hlediska výuky žádné podobnosti mezi ruštinou a češtinou nevidí, zde však k jistým podobnostem částečně odkazuje. Tato ukázka zároveň koresponduje s vysvětleními pro míšení jazyků v odborné literatuře: „*The argument is that bilinguals code-switch because they do not know either language completely.*“ (Heredia 2001: 165).

Jedna z mých posledních otázek v rozhovoru znovu směřovala k zamyšlení se nad důležitostí jazykového faktoru v procesu integrace. Paní M. zde svůj názor formuluje zcela zřetelně:

M: Stoprocentně důležitý ... [...] Protože tady je, vopravdu, já řeknu společnost Rusů, přijeli lidi s vysokým vzděláním a, víš, a uklízet a tohleto, jako budou umět jazyk, můžou dát víc téhleté zemi, než uklízet někde v obchodech. (s. 176)

Podle tohoto tvrzení tedy závisí na ruskojazyčných imigrantech, zda si osvojí češtinu a budou tak mít dle informantky lepší možnosti pracovního uplatnění. Je zde zároveň poukázáno na méně prestižní pracovní pozice, které cizinci z Východu mnohdy musí skutečně zastávat. Paní M. tedy znalost jazyka v procesu integrace jednoznačně chápe v souvislosti s dobrým pracovním uplatněním. Dále však dodává, že rovněž závisí na hostitelské společnosti:

M: [...] Jestli chcete těch lidí pustit do nějakých společností, oni dají víc, než uklízet. (s. 176)

Zde je rovněž akcentována ochota české společnosti přijmout imigranty, kteří mohou tuto zemi vzdělanostně obohatit.

Dále jsme se po jazykové složce zabývaly příbuzným tématem „kultura“ z obou národních hledisek. Nejprve jsem se dotazovala na využívání české kultury u dané imigrantky, konkrétně jsem oblast ještě upřesňovala na kina či divadla. Paní M. si zde oblíbila česká historická představení, která jí pomáhají chápat vývoj české společnosti. Uvádí rovněž, že četba historických knih ji v tomto směru neuspokojuje kvůli nedostatečné znalosti češtiny a názorná divadelní realizace je tak v tomto ohledu lepší. Co se týče frekvence návštěvnosti, chodí informantka cca jedenkrát měsíčně v závislosti na programu, čímž lze tuto návštěvnost označit za častou a pravidelnou. Dále paní M. hovoří o oblíbě českých starých filmů.

Pro úplnost jsem se explicitně ptala i na česká kina, která však mluvčí nahrazuje sledováním televize; navíc dodává, že v současnosti české filmy v kinech vystřídaly „Hollywood“ filmy (a český film, resp. seriál, je tak možné sledovat pouze prostřednictvím televize). Dotkly jsme se rovněž tematiky oblíbených českých osobností. K tomuto tématu hovoří infomantka o zpěvácích Karlu Gottovi, Heleně Vondráčkové či Jiřím Kornovi, jež všechny znala již z Ruska. V rozhovoru mě ubezpečuje, že jsou tito umělci v Rusku velice známí a populární a označuje je za „zlatý český fond“:

M: To je myslím, že vaše zlatý ...[...] To tenhleten Karel Gott má opravdu dobrý hlas. [...] Opravdu. To nezáleží na náro, na národnosti, to je opravdu zpěvák, že ... (s. 171)*

Z výroku je rovněž patrné, že mluvčí nekategorizuje umělce z hlediska národnosti a bere v úvahu pouze měřítko kvalitativní. O dalších českých známých osobnostech infomantka nehovoří a celkově o tématu „česká kultura“ hovoří stručněji než o kultuře ruské.

V rámci tématu „ruská kultura“ jsem se ptala na možnosti jejího využití v ČR dle názoru dotazované. Informantka jmenuje Ruské centrum (má zřejmě na mysli Ruské středisko vědy a kultury) pod záštitou Velvyslanectví Ruské Federace, kde se dle jejích slov nachází divadlo a *všechno*. Další ruská sdružení či aktivity prý nezná a výše jmenované nenavštěvuje z důvodu nezájmu o daná témata, explicitně pak deklaruje preferenci českého divadla. Jisté zlepšení ruských kulturních možností by však v tomto směru informantka uvítala a dokonce podrobněji hovoří o právě probíhající aktivitě. Jedná se o spolupráci ruského divadla MCHAT a Ministerstva České republiky, kde představují rusko-česká dramata. Konkrétně lze odcitovat následující pasáž:

M: [...] ... a bude to drama, kde je česko-ruské divadlo, jaký podporujeme dneska ... [...] a ještě bude tady Institut MCHATu ... [...] za chvíli od ledna ... [...] tak už tohleto dělám. (s. 172)

Paní M. tedy zmiňuje svou účast na zlepšení v této oblasti a propaguje jmenovanou aktivitu česko-ruské kultury. Není však zcela jasné, jaké osoby či instituce označuje pod pojmem „podporujeme“ (osobně však soudím, že se jedná o spolek kabaly). Již na začátku rozhovoru bylo také zmíněno, že informantka se spolu se spolkem kabaly podílí na překladu a vydávání ruských knih a v rámci spolku také spolupracuje s českými psychology na zlepšení interkulturní komunikace v pracovních podnicích (jako příklad uvádí automobilku Škoda), čímž zároveň přispívá ke zlepšení hladšího průběhu procesu integrace.

Následujícím podbodem ruské kultury byly ruské zvyky či tradice a jejich dodržování v ČR. Z interview lze soudit, že paní M. si na přesné dodržování svátků a tradic celkově přilíší

nepotrpí. Při konkrétním dotazu na dodržování ruských tradic v ČR odpovídá záporně, avšak když se ujišťuji, zda svátky slaví po českém způsobu, reaguje takto:

M: Po česku, po rusku a ještě jestli mám náladu, můžu v jiné národnosti slavit. [...] Já sem, já takový člověk, jaký ne, jako nedívá se na tenhle ten kalendář a řekne dneska je svátek. (s. 171)

Nezáleží tedy na původu svátku ani na způsobu jeho slavení, jako spíše na náladě informantky tento svátek slavit, což dále potvrzuje. Uvádí také, že svátky mimo jiné slaví kvůli synovi a jeho české přítelkyni (tj. česky) a naznačuje tedy zdvořilostní aspekt. V závěru této problematiky shrnuje způsob oslavování v obojí, tj. *všechno dohromady*, a to z důvodu větší bohatosti tradic v Rusku. Je tedy zřejmé, že slavít svátky po českém i ruském způsobu se podle informantky nevyklučuje.

Vzhledem k otevřenosti paní M. jsem dále mohla otevřít problematiku postojů, konkrétně jsem se nejprve ptala na názor ohledně postojů české společnosti k cizincům. Mluvčí zde nejdříve vyjmenovává faktory, které tyto postoje ovlivňují – jsou jimi konkrétní společnosti, věk či historie člověka. Dle mluvčí tedy nelze uvést jednotný postoj, který zde panuje. Dále však otázku obrací konkrétně na svou národnost a opět zde vyjadřuje nejednotnost pohledů. Přáním informantky je však určitý „smír“ v této oblasti:

M: [...] já jenom bych chtěla, co by každý člověk pochopil jiného člověka ... [...] a nedíval se nazadku, co tam bylo ... (s. 173)

Podle ukázky si je tedy mluvčí vědoma historických okolností, které postoje ovlivňují, a přeje si, aby se národy navzájem pochopily bez zatížení těmito událostmi. Jednou z oblastí je rovněž tzv. „kolektivní vina“, kterou však tato informantka necítí:

M: Jestli člověk křičí, že měl problém, já můžu ho pohladit jenom po hlavě ... [...] a řeknu, já s tebou nic neudělala, já nevím. (s. 173)

Přestože na toto téma nahlížela paní M. téměř od začátku z vlastní perspektivy (tj. z pohledu Rusa a postojů vůči němu), zajímalo mě, zda spatřuje v České republice nějaké rozdíly ve vnímání Rusů a jiných národností. Mluvčí si rozdíly skutečně uvědomuje, avšak hovoří spíše v obecné rovině a znovu akcentuje historické a individuální faktory, konkrétně naznačuje, že Češi měli dříve problém nejen s Rusy, ale i s jinými národnostmi. Rovněž poprvé zmiňuje faktor rodinné výchovy. Konkrétněji však mluvčí reagovat nechce. Co se týče osobních zkušeností informantky, uvádí, že reakce na ni se postupně vyvíjely – zpočátku byla prý vnímána negativně a po čase (konkrétně uvádí 2–3 měsíce) už „jinak“. Jak se však tento názor přesně změnil, není jasné a celkově je znát, že jde o „citlivé“ téma. Informantka tedy nechce vzpomínat na konkrétní příklady pozitivních či negativních reakcí na svou osobu a podotýká, že vše zapomněla. Jako vysvětlení uvádí fakt, že nechce být zatížena předsudky:

M: Já nechci tak, víš, jít do nějakého člověka, mluvit s ním a tohleto mít v hlavě. (s. 174)

Téma tak raději směřuje do obecnější roviny:

M: A já normálně k tomu chovám, protože člověk měl nějakou historii, měl něja, nebo někdo mu mluvil nebo ukazoval a potřebuje někdo [...] někdo nemá hlavu a pořád křičí šedesátý osmý ročník (smích) a někdo ... [...] má svojí hlavu a své názory. (s. 173)*

V první části tohoto výroku je patrný náznak jistého pochopení v závislosti na ovlivňujících faktorech, které již mluvčí uvedla. V druhé části paní M. s nadhledem udává příklad „typické“ negativní reakce spojené se sovětskou okupací v roce '68 a výrok doprovází smíchem, což rovněž naznačuje hodnocení, které takovým reakcím přisuzuje. Také dodává nutnost mít „svou hlavu“, což souvisí s faktorem rodinné výchovy, který znovu vyzdvihuje. Když jsem žádala o porovnání pozitivních a negativních reakcí v případě paní M., bylo mi řečeno, že informantka nerozlišuje pozitivní a negativní reakce, avšak rozlišuje pocity daného člověka včetně případných problémů, které v sobě nosí. Potvrzuje se tak předchozí domněnka – paní M. si raději nevšímá takových reakcí a zdráhá se o nich rovněž hovořit. O postojích se pak informantka ještě krátce zmiňuje na samém konci rozhovoru, kde srovnává život v Praze a současný život v Kolíně. Právě v Kolíně je dle jejího názoru postoj obyvatel k cizincům vstřícnější a tolerantnější:

M: ... není tam je cizinec a můžete něco říct špatného. [...] Jestli ste cizinec, to může přijít tři, čtyři člověka a ukazovat jaká ste, pochopit, že jste Rus, někdo chytit za rok vzpomenout ruštinu, ukazují v ruštině, vopravdu. [...] Tady je právě trošku nervóznější. [v Praze] (s. 178)

Paní M. již v biografii představila svou „generační teorii“, podle které se postoj Čechů k cizincům liší rovněž dle věku. V rozhovoru tedy podrobněji rozvádí podstatu této teorie – mladí lidé (kolem 12–13 let) údajně tuto problematiku vůbec neřeší a *neví*. Lidí v pozdní dospělosti (20–30 let) označuje informantka za „národnost míru“ a termínem „vaše generace“ naznačuje, že sem zahrnuje například mě a svého syna (mluvčího A.). Problematická je naopak generace kolem 40–50 let:

M: Oni pořád, oni s tebou byli mladý o šedesátém osmém roce a nevím proč tenhle šedesátý osmý ročník u nich v hlavě. (s. 174)

Lze vidět, že mluvčí poukazuje na svůj nízký věk v době této historické události a podivuje se, proč jí právě tento rok vyčítá její stejná věková kategorie. Tento problém však znovu spatřuje v rodinné výchově a tím pádem i v postojích rodičů, které předávají svým dětem. Nejkladněji hodnotí informantka starší generaci, která, jak již dříve uvedla, je ochotná

ve všem pomoci. Zdůvodňuje to především zkušenostmi, které senioři během života prožili, čímž získali větší nadhled. Celkově tuto generaci označuje za *dobřejší*.

V závěrečné části interview měla paní M. zhodnotit svůj pobyt v České republice. Informantka nejprve reaguje zcela bezprostředně – říká, že tuto zemi „miluje“. Vzápětí srovnává zdejší situaci s podmínkami v Rusku, kde podle svých slov už nemůže a nechce bydlet, přestože má tuto zemi rovněž ráda. Vyzdvihuje zejména českou disciplinovanost:

M: Tady je, tady je eee společnost fungu, funguje správnější než v Rusku ... [...] Eee v téhle společnosti lidi maj zákon v hlavě ... [...] oni nemůžou něco přestupovat, víš ...* (s. 176)

Podle informantky tedy dodržování českých zákonů funguje mnohem lépe než v Rusku, kde pro lidi zákon *neexistuje*. Česká společnost na informantku tak zřejmě působí spořádaněji, ačkoli v literatuře je povaha českého národa obvykle charakterizována právě častou nedůsledností či neochotou uznávat autority (viz Průcha 2007: 136–139). Dále se paní M. zamýšlela nad plány do budoucna. Podle očekávání je rozhodnutá v České republice zůstat a chce i nadále pracovat na vztazích mezi Čechy a Rusy, což zde opět zdůrazňuje. Z tohoto faktu lze soudit, že tyto mezinárodní vztahy nejsou dle informantky ideální. Mluvčí v závěru biografie uvedla, že se dnes v ČR cítí jako doma – zajímalo mě proto, co pro ni tento pojem znamená. Vysvětlení je v rozhovoru pouze stručné a odvíjí se od potřeby vracet se právě sem při jakémkoli odjezdu (např. na dovolenou). V této části rozhovoru jsem si rovněž ověřovala demografické a faktografické údaje, které byly uvedeny v biografii, případně jsem doplňovala ty, které mluvčí nezmínila. Jak už bylo řečeno, paní M. bydlí cca měsíc v Kolíně, kam se přestěhovala po letech pobytu v Praze. Trvalý pobyt mluvčí vlastní přibližně 7 let a spadá tak do kategorie cizinců, kteří ještě nemuseli skládat standardizované jazykové zkoušky (současné testy, na které se ze zájmu dívala, hodnotí jako jednoduché – dominuje zde především porozumění). Jazykové zkoušky nebylo nutné skládat ani při certifikaci k výkonu povolání účetní (na Univerzitě Karlově), dá se však předpokládat, že alespoň základní znalost jazyka na zkouškách byla nutností. Po získání trvalého pobytu je dalším logickým krokem (obzvláště při tak dlouhém pobytu) získání českého státního občanství, o které si již informantka zažádala (v prvé řadě zde poukazuje na syna, který již občanství má). Jako důvod uvádí skutečnost, že v České republice chce i nadále bydlet.

3.2.3 Informant A.

Jak už bylo několikrát zmíněno, informant A. je mým blízkým kamarádem, a proto figuroval u mého výzkumu již od samého počátku. Konzultovala jsem s ním své první plány a nápady ohledně tématu, později i zvolené metody. Stejně jako pan J. a paní M. byl rovněž

ochoten vyplnit mi původní dotazník a stal se prvotním zprostředkovatelem výzkumu (později tuto pozici zastoupila informantka M., se kterou mě tento informant seznámil). Nutno tedy podotknout, že pan A. je s paní M. v příbuzenském vztahu – jedná se o jejího syna a v rozhovorech se o sobě vzájemně několikrát zmiňují. Jelikož se známe již několik let, probíhala naše komunikace všemi dostupnými kanály (e-mail, sociální síť, telefon, osobní schůzky) a byla poměrně pravidelná. Informant A. se od počátku velmi zajímal o aktuální průběh výzkumu a byl velice vstřícný a ochotný s jakoukoli pomocí. Šablonu jazykové biografie jsem i jemu zasílala elektronicky (ve stejném termínu jako ostatním mluvčím) a jazyková biografie byla sepsána během několika dní v poměrně velkém rozsahu (viz dále). Také tento informant souhlasil s nahrávaným rozhovorem a odpovídal bez problémů, pouze u některých témat se vyjadřoval stručněji a zdráhavěji.

Mluvčímu A. je 27 let a žije v České republice, konkrétně v Praze, již 13 let (stejně jako jeho maminka, se kterou do ČR imigroval). Pan A. zde dokončil základní školu, poté absolvoval střední průmyslovou školu a následně se stal absolventem Vysoké školy ekonomické. V současnosti pracuje v mezinárodní telefonní společnosti a žije se svou českou přítelkyní. Mezi jeho největší koníčky patří sport, cestování a přátelé. Trvalý pobyt vlastní již 6 let a nyní čeká na vydání českého občanství.

Jazyková biografie

Přestože jsme s mluvčím A. přátelé, rovněž jemu jsem šablonu biografie zasílala elektronicky prostřednictvím e-mailu. Pan A. ji napsal během několika dní, a to přímo do těla šablony, byly tak zachovány a vyplněny všechny demografické údaje. Zvolen byl podle očekávání český jazyk.

Rozsah biografie je více než 2 normostrany s jednoduchým řádkováním, čímž se biografie řadí k nejdelším a nejpečlivějším z celého výzkumu. Celkově se mluvčí vyjadřuje výhradně k tématu osvojování češtiny a zachovává tak nejvíce podobu „čisté“ jazykové biografie, ačkoli českého jazyka se explicitně týká spíše první polovina biografie. Konkrétně zde mluvčí vypráví o postupném vývoji jeho češtiny na různých stupních školy, zmiňuje problémy i úspěchy. Pro zajímavost je nutné podotknout, že informant A. pojímá biografii ze všech mluvčích nejvíce „literárně“ – stylizuje ji jako vyprávění svého jazykového příběhu po jednotlivých úsecích života. Nedrží se tedy tematických okruhů šablony a stanovuje si vlastní koncept, zaměřený především na osvojování češtiny. Z tohoto důvodu tedy nezmiňuje ostatní témata (např. prožívání prvních dnů, postoje, jiné jazyky apod.), která byla následně probírána až v průběhu rozhovoru.

V úvodu vyprávění jsou připomenuty informace o roce imigrace (r. 1999), kdy pana A. čekala druhá polovina osmé třídy již v České republice. Základní školu popisuje jako „jednoduchou“ (a to v kontrastu s většími nároky v Rusku), avšak rovněž dodává, že z hlediska češtiny nebyl ušetřen např. diktátů apod. Připomíná také pomoc české učitelky a její toleranci ke gramatickým chybám i shovívavost obecně.

Dále velmi konkrétně zmiňuje oblasti, které mu činily potíže – jmenuje např. krátké či dlouhé hlásky, výslovnost písmene „ř“, zvrtná zájmena atd. V dalším odstavci pan A. rovněž zmiňuje jisté výhody:

Obrovskou výhodou pro mne bylo chození do české školy, kde jsem dennodenně měl výuku v českém jazyce. Navíc ruština má dost podobná pravidla. [...] Myslím si, že člověk, který není zapojen do českého kolektivu, to má o poznání těžší. (Příloha č. 3, s. 135)

Jak je vidět, informant považuje ve svém učení za užitečnou především účast v českém kolektivu dětí, kde byl kontakt s češtinou velmi intenzivní. Rovněž si uvědomuje komplikovanost osvojování bez pravidelného kontaktu s českou společností. Za další nápomocný faktor označuje podobnost mezi ruštinou a češtinou, konkrétně v gramatické oblasti (o které dále hovoříme v interview). Podotýká však, že i přesto se ke správně podobě mluveného jazyka dopracoval až za několik let. V následující části pan A. shrnuje metody či strategie svého učení – uvádí, že osvojování probíhalo skrze komunikaci v každodenním životě, bez použití učebnic či drilového učení slovíček, jak je to při učení se jazyků běžné. Následuje vyprávění o střední průmyslové škole, kde se informant dále zdokonaloval v češtině. V jakém smyslu či oblasti však toto jazykové zdokonalování probíhalo, mluvčí nezmiňuje a soustředí se spíše na obecný prospěch. Také zde zmiňuje, že zde již nebyl brán ohled na studenty-cizince.

Předposlední část biografie se týká studia na Vysoké škole ekonomické. Mluvčí zde hovoří v obecné rovině o průběhu studia a změnách, které tento přestup přinesl. Dále naznačuje, v jakém směru se posunul vývoj jeho češtiny:

[Lektoři] Dostali ať už test nebo seminární práci od neznámé osoby a měli je vyhodnotit. Tato skutečnost mě donutila ještě více prohloubit mé znalosti českého jazyka, opět jsem se učil praxí. (s. 135)

Na příkladu lze vidět, že pan A. se zde zdokonaloval a procvičoval především v oblasti psaného projevu, kde nepochybně rozšiřoval i lexikální stránku jazyka a znalost odborných termínů spojených s tímto typem prací, což v biografii dále potvrzuje:

Za sebe mohu říct, že psaní těchto odborných prací posunulo moje znalosti v češtině o úroveň výše. (s. 135)

Také zde znovu akcentuje „učení se praxí“, tj. v běžných praktických situacích. Rovněž podotýká, že ani na vysoké škole nebyl brán zřetel k národnosti studenta. V neposlední řadě pan A. uvádí, že díky procvičování psaného projevu na odborné úrovni se rovněž zlepšil i projev mluvený, v jakém směru však v biografii uvedeno není a pan A. tuto myšlenku rozvíjí až v interview.

V posledním odstavci se informant zmiňuje o jeho současném zaměstnání a shrnuje strategie, které mu napomohly k úspěšnému osvojení češtiny. Mimo jiné uvádí i toto tvrzení: *Myslím si, že jsem češtinu úspěšně zvládl jen díky zapojení do českého kolektivu. Zním velmi mnoho cizinců, kteří jsou roky v Čechách a česky skoro nemluví, protože používají český jazyk pouze v případě nutnosti, nikoliv ve svém každodenním životě.* (s. 135)

Je zde tedy opět vyzdvihnuta již několikrát zmiňovaná pragmatická stránka učení, která je uvedena v porovnání s metodami jiných cizinců, kteří dle mluvčího bez použití češtiny v každodenním životě tento jazyk příliš neovládají. Stejně jako na začátku vyprávění pan A. zdůrazňuje výhodu zapojení se do českého kolektivu, ve kterém vyrůstal.

Interview

Rozhovor s informantem A. byl proveden jako třetí v pořadí, tj. následoval po interview s jeho maminkou (mluvčí M.). Jak už bylo řečeno, ani tento informant neměl potíže s nahráváním interview, které proběhlo v restauraci v centru Prahy. Místo nebylo domluveno předem, avšak nebylo zde přítomno příliš hostů, takže jsme měli zajištěnou klidnou atmosféru (k menšímu vyrušení došlo pouze při obsluze). Pan A. se nezdráhal odpovídat na všechny otázky otevřeně a „k věci“, pouze u problematiky postojů reagoval, dle očekávání, o něco stručněji a zdrženlivěji (případně v některých momentech nevěděl, jak má na otázku reagovat). Nahrávka má 51 minut a 23 vteřin, celkově je tedy druhou nejkratší nahrávkou z výzkumu.

Rovněž u tohoto informanta jsem se nejprve snažila o pokládání všeobecných otázek týkajících se přítomnosti a sloužících k prolomení bariér či případného ostychu z interview. V této části pan A. uvádí, že do České republiky přicestoval se svými rodiči (tj. s paní M. a jejím tehdejší manželkou) před 13 lety a nastoupil zde rovnou do druhého pololetí 8. třídy na základní škole. Ke svým současným aktivitám v ČR se informant vyjadřuje pouze stručně, práce ho dle jeho slov baví a rovněž zmiňuje své několikaleté studium v této zemi. Dále hovoří o svých volnočasových aktivitách, ke kterým patří sport, cestování (v Česku zejména hory, přírodní parky) či posezení s přáteli, pravidelným koníčkem je gymnastika. Dříve se pan A. rovněž věnoval kickboxu, který však začal provozovat až zde v Čechách.

Prvním tematickým okruhem byla „migrace a prvotní integrace“, v prvé řadě příčiny a okolnosti migrace. Protože panu A. bylo v době migrace 13 let, lze jeho udávané příčiny označit spíše za domněnky, případně je možné, že mu byly tyto skutečnosti vysvětleny až v pozdějším věku. Sám informant v úvodu odpovědi zdůrazňuje, že se vzhledem k věku nejednalo o jeho rozhodnutí (čímž se částečně od vůle emigrovat distancuje). Také naznačuje, že se jednalo o rychlé rozhodnutí (*jednoho dne prostě řekli*). Mezi hlavními příčinami podle pana A. byly tehdy finanční problémy způsobené ekonomickou krizí v Rusku (mluvčí hovoří o inflaci z roku 1998) a s nimi spojená nejistota v této oblasti; a dále politické problémy, které však blíže nespecifikuje. Za zmínku stojí tehdejší perspektiva migrujících rodičů, jak „zpříjemnit“ migraci svému synovi:

A: ... naslibovali mi, že tady děti denně jeděj v Mekáci ... [...] v Káefcé, takže ... [...] že maj mobilní telefony každej a tak, že se mám, že se budu mít hrozně dobře a tak, samozřejmě to nebyla pravda (smích) [...] takže přeháněli schválně, aby mě nalákali. (Příloha č. 4, s. 180)

Dle tohoto úryvku tedy nadhodnocovali tehdejší situaci v Česku (ev. v jistém smyslu vnímali českou situaci o mnoho pozitivněji než v Rusku), aby synovi tento velký krok usnadnili. Pan A. dnes tento fakt bere s humorem a slibovanou situací po letech hodnotí jako nepravdivou, ačkoli jejich rozhodnutí chápe. Co se týče dalších možností, kam emigrovat, připouští pan A. další eventuality, avšak vzhledem k jeho věku více informací neměl a pochopitelně se o ně ani nezajímal. Neuvědomuje si ani důvod, proč byla zvolena právě Česká republika a překvapivě ani neuvádí své současné domněnky a interpretace (není tedy zmíněna ani „blízkost“ obou zemí, kterou udávali téměř všichni dotazovaní). Dále pan A. uvádí, že žádné jiné informace o ČR k dispozici neměl (kromě výše zmíněných „zkreslených“ faktů). Zajímala jsem se rovněž o případné fantazie a představy, avšak i zde jsem dostala zápornou odpověď. Informant to zdůvodňuje opět nízkým věkem a rovněž nedostatkem zkušeností s jinými zeměmi (do té doby navštívil pouze Bulharsko a Turecko, kde, jak podotýká, na něj hovořili pouze v ruštině).

V další části jsme mluvili o prožívání prvních dnů po příjezdu, kde se pan A. vyjadřuje vcelku jednoznačně. Podle něj probíhaly tyto dny *docela v pohodě*, kdy okamžitě nastoupil do základní školy:

A: Tam [na Praze 5] sem prostě přešel na jinou školu akorát ... [...] která byla dva a půl tisíce kilometrů daleko (smích) ... (s. 181)

Informant tedy vnímá tuto změnu jako poměrně jednoduchý proces bez větších komplikací, situaci spíše zlehčuje a podrobnější pocity či informace nerozvádí. Ptala jsem se také na činnosti, které pan A. v těchto prvních dnech vykonával – zmiňuje zejména sledování

české televize a konkrétních pořadů (Riskuj, Kolotoč), práci s počítačem apod. Rovněž zde líčí prvotní kontakt se spolužáky mimo školní prostředí, kdy s nimi dle svých slov občas někam *vyrazil*. Problémy se sháněním bydlení rodina údajně neměla (což informant sám několikrát zdůrazňuje), jako jedinou „překážku“ mluvčí vnímá předraženost prvního bydliště, proto se rodina následně stěhovala na Hůrku a přibližně za rok a půl na Letnou. Je však pravděpodobné, že tuto bezproblémovost vnímal z perspektivy dítěte pouze pan A, protože paní M. se o jistých problémech v této oblasti zmiňuje (zejména jmenuje potíže jazykové). Když jsem se explicitně ptala na případné problémy ve škole v prvních dnech pobytu, mluvčí poznamenal, že „malé“ problémy se přece jen vyskytly. Jednalo se o dětské výstřelky:

A: [...] Spíš že třeba něco mi zkoušeli, zkusili říct, říkali, ten je blbej, ten nerozumí a tak. [...] A kolikrát sem to nechal bejt, nebo tak [...].

P: A tys jim rozuměl?

A: ... no jasně. [...] Sem to nechtěl prostě řešit a pak sem zase něco řek jako v pohodě ... (s. 183)

Mluvčí tedy tyto problémy řešil ignorací, za samozřejmé dle této ukázky pokládá fakt, že spolužákům rozuměl. Je tedy patrné, že na podobné situace opět reagoval s nadhledem a ani v současnosti si z nich nedělá „těžkou hlavu“. Podle dalších slov je zřejmé, že tyto dětské šarvátky na základní škole nepojímá z hlediska své odlišné národnosti, ale pokládá je na tomto typu školy za zcela běžné. Jako další příklad příčin těchto výstřelků uvádí např. jinou barvu vlasů či jiné oblečení, a klade tak mezi národnostní a vzhledové odlišnosti rovnítko.

Hovořili jsme rovněž o faktorech, které informantovi v prvních dnech pomáhaly. Pan A. zdůrazňuje především pomoc rodičů a zmiňuje také ruské kamarády, kteří byli zkušenější a poskytovali mu nejrůznější informace, např. ohledně nákupu zboží. Podle slov informanta rovněž pomáhali s češtinou – upozorňovali na špatné formulace, což lze v porovnání se zkušenostmi ostatních mluvčích označit za netradiční. S těmito kamarády se pan A. seznámil při hře fotbalu právě na sídlišti Hůrka, kde je dodnes velká koncentrace ruskojazyčných obyvatel – údajně stačilo „jít ven před barák“. Již v biografii mluvčí rovněž zmínil pomoc české učitelky, která vypomáhala především v oblasti češtiny (viz dále).

K obecnému tématu činností imigranta v nové zemi, které by ideálně měl vykonávat, se mluvčí vyjadřuje po chvíli přemýšlení rovněž zřetelně. Uvádí nutnost znalosti češtiny a především otevřenost – konkrétně *umět přijmout nové věci* (s. 185). Podporuje tak koncept kulturní plurality, ke kterému směřuje dnešní multikulturní výchova. Rovněž několikrát

zdůrazňuje nutnost tolerance k odlišným zvyklostem, několikrát v tomto smyslu užívá pojmy „pochopit“ a „neodsuzovat“. Tento problém však nespátřuje pouze ve spojitosti s cizinci, ale všeobecně s lidskou populací. Integrovaný jedinec pak podle pana A. již nevypadá jako cizinec, tj. je k nerozeznání od hostitelské populace. Nutno podotknout, že tento trend však směřuje spíše k asimilaci, nikoli k integraci. Na otázku, zda se pan A. sám za takového cizince považuje, odpovídá více zeširoka – vzhledem k získanému českému občanství se již formálně za cizince nepovažuje (což podtrhuje studiem na české škole a zdejšími zaměstnáním), avšak zároveň připouští, že nezapomíná na svou národnost, což vyjadřuje termínem „napůl“. Dokládá to na následujícím příkladu:

A: Asi jako stejně, jako třeba Brňák se nebude cejtit jako Pražák, ačkoliv v Praze bydlí třeba dvacet let ... (s. 185)

Dalším tématem, které bylo probíráno více zevrubně, bylo „osvojování češtiny“. Ptala jsem se nejprve, jak toto učení u informanta probíhalo. Pan A. nejdříve zmiňuje, že základy češtiny se společně s rodinou učil již v Rusku před svým příjezdem, a to formou soukromého doučování (o němž rovněž hovoří paní M. ve svém interview). Z této výuky si odnesl pouze základní fráze typu „já mám, já chci“ apod. K průběhu dalšího osvojování se posléze vyjadřuje podobně fázovitě jako v jazykové biografii – znovu uvádí poslech a každodenní komunikaci na základní škole, následně prvotní psaní seminárních a odborných prací atd. Proces tedy popisuje velmi jednoduše a zkráceně, i když dodává, že tento postup probíhal po částech, po dobu několika let. Zdůrazňuje především každodennost kontaktu s češtinou a znovu také opakuje časté sledování televize, které patrně považuje za jeden z klíčových faktorů. Již dříve v rozhovoru také hovořil o pomoci české učitelky, která panu A. poskytovala zhruba jednou týdně doučování, kde mu byly vysvětlovány chyby, kterých se dopustil. Právě tuto jazykovou výpomoc mluvčí s odstupem času hodnotí velice kladně. Když jsem se ptala, co informantovi v učení nejvíce pomáhalo, reagoval následovně:

A: No já sem se neučil tu češtinu. Nebo takhle, jako ne cíleně, že bych otevřel učebnici, ale spíš ... (s. 185)

Mluvčí tedy chápe své učení jako přirozený proces, neuvědomuje si skutečnost, že se pravidla a zákonitosti jazyka učil. Nejvíce tedy potvrzuje strategii přirozeného osvojování bez použití učebnic a dalších „umělých“ prostředků. Místo toho byla zásadní strategií a učebním prostředkem každodenní komunikace, což zde opět vyzdvihuje. Stejně jako v biografii rovněž označuje za nápomocný prostředek nutnost psaní odborných prací. K strategiím či prostředkům neužitečným se pan A. nedokáže vyjádřit, poukazuje jen na obtížnost českého

jazyka – uvádí dokonce svou domněnku, že se jedná o nejtěžší jazyk světa (informaci údajně četl v článku).

Na základě informací z jazykové biografie jsme také více rozebírali oblasti češtiny, které mluvčímu působily potíže. Jako první pan A. uvádí problematiku výslovnosti obecně:

A: Jo, eee no potíže třeba to vyslovit, protože, žejo, něk mluvíš od narození, eee nepoužíváš třeba krátký dlouhý písmena vůbec jakoby ... [...] jako ten mozek na to není zvyklej prostě ... (s. 186)

Informant si tedy jasně uvědomuje existenci jakési „zakódované“ výslovnosti na základě mateřského jazyka a nepřekvapuje ho tedy, že hlásky v mateřštině neexistující mohou být problémem. Poznává rovněž, že pro takového cizince je obtížné tyto výslovnostní či hláskové rozdíly vůbec postřehnout a je tedy třeba se na mluvený projev více soustředit (zatímco pro rodilého mluvčího jsou tyto znalosti „automatické“). Pan A. dodává, že např. v případě krátkých a dlouhých hlásek mu opět nejvíce pomohlo procvičování psané podoby jazyka a následná kontrola od učitele, kterou zpětně hodnotí jako velmi užitečnou (vymezuje se rovněž vůči osobám, které neustálé opravování a chybování od učení spíše odradí, čímž naznačuje svou cílevědomost). Znovu také zdůrazňuje, že postupné zlepšování trvalo několik let. Dalším problémovým jevem byla zpočátku zvrtná zájmena. Informant zdůvodňuje tyto potíže na základě ruštiny, kde reflexiva fungují na zjednodušeném principu. Tyto principy pan A. v rozhovoru v krátkosti vysvětluje a porovnává je s českými pravidly, která jsou dle něj „individuální“, a proto mu činila problémy. Na závěr však zlehčuje či kompenzuje tuto svou původní „neznalost“ tvrzením, že reflexiva se učí ve škole a existují lidé, kteří je stále neumí. Protože v této části informant narazil na pravidla ruského jazyka a rovněž o nich psal v biografii, ptala jsem se na tematiku českých vs. ruských jazykových pravidel konkrétněji. Mezi podobné jevy mluvčí zahrnuje skloňování (s výjimkou vokálu) a kategorii času. Na základě těchto shod tedy vnímá osvojování jako snadnější a nespatřuje v tom problémy. Zároveň však uvádí i oblasti rozdílné, jako je např. slovosled, což opět vysvětluje jeho potíže se zvrtnými zájmeny.

Dalším podtématem, na které jsem se podrobněji ptala, byla jazyková situace na střední škole. Zde už se předpokládalo, že mluvčí měl většinu jazykových pravidel osvojenou a zajímalo mě tedy, v jaké oblasti se dále zdokonaloval. Pan A. nejprve zmiňuje větší nároky na mluvený projev, konkrétně na vyprávění. Obecně rovněž shrnuje fakta, která sepsal již do biografie (tj. žádné ohledy na studenty-cizince, složitější učební látku apod.). Z jazykové oblasti uvádí humornou historku, kdy v popisku technického výkresu napsal slovo „zet“ místo „zed“. Vyučující na tuto „blbou hrubku“, jak ji mluvčí nazývá, reagoval smíchem

a požadoval předělání celého výkresu (tj. nikoli pouze opravu chyby). Právě skutečnost, že výkres je nutno celý předělat, popudila pana A. více, než výsměch od kantora před celou třídou. Jeho reakce tedy opět svědčí o nadhledu, s jakým své jazykové (i jiné) chybování bral.

Také mě zajímalo, v jakém směru se posunula úroveň češtiny informanta A. na vysoké škole. Mluvčí nejprve znovu potvrzuje, že mu psaní odborných prací pomohlo s úrovní češtiny obecně. V biografii také uvedl, že právě psaní odborných prací zlepšilo jeho mluvenou podobu češtiny, což zde více specifikuje – v pracích je nutné více používat synonyma a složitější větné konstrukce než u mluveného jazyka. Celkově to shrnuje takto:

A: Takže to zase rozšíří jako tvoje rozhledy, eee nebojíš se používat delší věty, složitější věty ... (s. 189)

Podle tohoto výroku se tedy zlepšila úroveň vyjadřování tohoto informanta, která v mluvené podobě jazyka dle jeho slov běžně „není potřeba“. Avšak uznává, že na základě rozšířeného způsobu vyjadřování v psané formě je rovněž kultivovanější i mluvený projev, doslova to charakterizuje výrokem *pak se mluví mnohem líp*.

Pan A. se měl rovněž ohodnotit ve svém současném pohledu z hlediska všech čtyř řečových dovedností. Informant nejprve váhá s odpovědí, později říká, že v současnosti vnímá všechny tyto dovednosti na stejné úrovni. Z hlediska minulosti však dále hodnotí tyto dovednosti z hlediska jejich obtížnosti při osvojování – jako nejlehčí zmiňuje poslechovou složku, dále mluvení a jako nejtěžší opět uvádí psaný projev. O čtecí dovednosti se pan A. nevyjadřuje. K otázce, zda má v současnosti potřebu nějakou oblast dále vylepšovat, se přímo nezmiňuje, s nadsázkou a nádechem humoru pak dodává, že se vždy domluví (což dle celého rozhovoru evidentně považuje za klíčové). Na dotaz ohledně používání češtiny v dnešní době reaguje mluvčí pouze stručně a zřetelně – češtinu užívá dle svých slov „všude“, konkrétně uvádí domov (tj. domácnost se svou českou přítelkyní) a pracovní prostředí, jednotlivé komunikační situace nezmiňuje. Opět zde zdůrazňuje každodennost tohoto používání. Jelikož se zde pan A. zmínil o své české přítelkyni, zajímalo mě, zda v této sféře neproběhly nějaké komunikační potíže. Informant tuto možnost skutečně potvrzuje, avšak nevzpomíná si na konkrétní příklad. Uvádí pouze v obecné rovině, že rodiče přítelkyně s panem A. dvojsmyslně žertovali. Nutno však podotknout, že tyto vtipy byly chápány a vnímány s humorem.

Dalším větším tématem z jazykové oblasti byla „ruština“. Informant A. nevzpomíná na její osvojování v Rusku příliš dobře – tento předmět ho dle jeho slov nebavil a často v něm prý chyboval. Výstižné hodnocení je vyjádřeno v tomto výroku:

A ... a takže sem byl rád, že se jí už nemusim učit (smích). (s. 190)

Je tedy patrné, že mluvčí nemá k ruskému jazyku příliš kladný vtaah, a to i přesto, že se jedná o jeho mateřštinu, kterou dodnes aktivně používá. V tomto směru se tak nejvíce vyčleňuje z kategorie ostatních informantů. Dále také kritizuje ruský systém výuky, kdy žáci vždy museli danou látku umět na 100 % (a v tomto kontrastu tedy kvituje výuku českou, kde byla jistá tolerance k případným chybám). Rovněž si stěžuje na své bývalé přísné vyučující a jejich „nepřiměřené“ metody – např. diktáty s historickými slovy apod. Celkově toto osvojování hodnotí jako *hodně těžký*. Co se týče užívání ruštiny v České republice, mluvčí opět stručně vyjmenovává nejběžnější situace, jako je třeba komunikace s rodiči, dále se zde žijícími Rusy či telefonní komunikace s příbuznými v Rusku. Výjimku komunikace v češtině v rodinném prostředí tvoří návštěva rodičů se zmiňovanou přítelkyní, která zná pouze základy ruštiny. V této „vícenárodní“ situaci zdůrazňuje mluvčí především férovost, tj. požadavek, aby všichni mluvili stejným jazykem. Skutečnost, že informant svou přítelkyni nikdy systematicky ruštinu neučil, rovněž do jisté míry svědčí o jeho vztahu k tomuto jazyku. Dále měl pan A. porovnat, zda má v ČR více známých či kamarádů Rusů nebo Čechů – zde se vyjadřuje jednoznačně ku prospěchu české skupiny přátel, stejně tak v porovnání míry užívání obou jazyků označuje za frekventovanější češtinu.

Již dříve v rozhovoru pan A. zmínil, že ovládá i jiné jazyky, dalším našim tématem proto byla jiná jazyková vybavenost. Informant k tomuto tématu uvádí pouze angličtinu, kterou se dle svých slov učil již na základní škole v Rusku (přibližně od 5. třídy) a pokračoval s jejím učením po celou dobu svého studia v Čechách. K otázce porovnání učení se češtiny a angličtiny mluvčí po chvíli váhání uvádí, že jisté rozdíly zde spatřuje, a to především v možnostech užití obou jazyků. Zatímco češtinu si osvojoval kvůli potřebě domluvit se a mohl si ji také „hned vyzkoušet“, u angličtiny tyto výhody nevidí – naopak udává extrémní příklad, kdy dobré naučení se angličtiny vede pouze k lepší známce ve škole. Explicitně pak zmiňuje, že právě účel osvojování češtiny je hodnotnější, konkrétně vyslovuje myšlenku větší motivace (právě s odkazem na možnost okamžitého použití a domluvení se v běžných situacích). Z výše uvedeného je tedy patrný jistý náznak malého užití angličtiny (ačkoli později v rozhovoru se vyslovuje jinak). Otázka každodenního využití češtiny v běžném životě je rovněž důvodem, proč informantovi právě osvojování češtiny šlo lépe (podle jeho hodnocení). Do budoucna by se pak informant rád zlepšoval v angličtině, nicméně prostředek tohoto zlepšování spatřuje pouze v možnosti vycestovat mimo Českou republiku. Také by se jednou rád naučil španělsky.

Jelikož se tedy pan A. v minulosti věnoval učení (či osvojování) dvou jazyků a plánuje učení dalšího, zajímaly mě obecné učební metody a postupy, které v učení se jazyků preferuje a spatřuje je jako užitečné. Mluvčí se k otázce vyjadřuje následovně:

A: Jasně, mlu, mluvit. [...] ... asi je nejlepší, používat to dennodenně jakoby. [...] Prostě jinak zapomeneš, samozřejmě. [...] A naučit se něco nového, prostě opravdu mluvit, to pomáhá nejvíc. (s. 192)*

Znovu tedy zdůrazňuje pragmatickou složku jazyka, tj. každodenní komunikaci, která pomáhá jazyk procvičovat a zároveň zabráňuje jeho zapomínání, čímž opět potvrzuje teorii, kterou několikrát uvedl v biografii. Již poněkoličtější tedy vyzdvihuje komunikační aspekt a řadí se tak k většině informantů, kteří na tuto problematiku nazírají stejně. Mluvčí v úryvku zmiňuje rovněž aspekt zapomínání jazyků, avšak když jsem se dotazovala na možnost zapomínání ruštiny v jeho konkrétním případě, tuto eventualitu spíše vyvrátil (uvádí pouze, že by se případně musel na jazyk déle rozpomínat, avšak o zapomínání by se nejednalo. Vzhledem k vysoké úrovni češtiny tohoto informanta a jeho „mladému“ věku jsem se dále spíše než o míšení kódů zajímala o názor na osvojování (či učení) jazyků starší generací (chtěla jsem se zde také dozvědět, jak nahlíží na učení se češtiny či jiných jazyků u své maminky, která se rovněž vyjadřovala k osvojování jazyků u mladší generace). Informant nejprve obecně zmiňuje, že tato generace to má s učením jazyků těžší. Následně to specifikuje:

A: Tak ono jednak se říká, že mozek po třiceti letech už tak dobře nefunguje ... [...] No a prostě celkově, maj nějaký, nějaký zvyky, že jo ... [...] ta starší generace se dost těžko mění prostě ... (s. 192)

V první části výroku informant naráží na kognitivní schopnosti v určitém věkovém úseku a dotýká se tak problematiky existence tzv. „critical period hypothesis“ (Andrew 2012: 3). Jistě si tak uvědomuje výhodu svého věku z hlediska učení se jazyků. V další části úryvku pak zmiňuje obecně nižší přizpůsobivost a flexibilitu starší generace, kdy spíše panuje tendence ke stagnaci a lpění na již zažitých zvyklostech či tradicích. V tomto ohledu se tedy pan A. shoduje s informantem J. a rovněž se svou maminkou (paní M.), která si tyto omezené kognitivní schopnosti rovněž uvědomuje. Pan A. se rovněž konkrétně vyjadřuje k češtině své matky – hovoří o její tendenci se tomuto jazyku vyhýbat a setrvávat spíše u ruštiny, čímž potvrzuje mou domněnku a celkový pocit z dotazované. Rovněž naráží na potřebu své maminky vyjadřovat své pocity „složitě“ a metaforicky, což může v přímém překladu do češtiny způsobovat potíže a často to snižuje srozumitelnost vyřčených myšlenek (k tomuto

tématu paní M. uvedla, že v ruštině má větší vyjadřovací možnosti – lze tu tedy opět vysledovat shodu v názorech obou informantů).

K jazykovému tématu jsme se s mluvčím dostali ještě v závěrečné části rozhovoru, kdy jsem se ptala na jazykovou výchovu budoucích dětí informanta a jeho české přítelkyně. Pan A. potvrdil, že se o tomto tématu již dohadují, avšak jeho odpověď lze označit za překvapivou:

P: ... jak budou mluvit ty děti?

A: Tak česky určitě, přítelkyně říká, abych je učil i rusky ... [...] nevím, jestli to potřebujou. Já bych do nich radši cpal tu angličtinu jakoby. (s. 197)

Na prvním místě pan A. tedy uvádí češtinu, která tak bude zřejmě prvním jazykem jeho dětí. V další výpovědi hovoří také o ruštině, avšak výuka ruštiny u dětí vyvěrá spíše z názoru jeho přítelkyně, zatímco informant by ji raději nahradil angličtinou, a to i přesto, že ruština je jeho mateřský jazyk. Zpochybňuje tak užitečnost umět tento jazyk, což opět vypovídá o jeho vztahu k němu. Svou myšlenku dále zdůvodňuje lepším uplatněním angličtiny ve světě, zejména v pracovní sféře. Nakonec však připouští, že rovněž s ruštinou se lze domluvit na poměrně velkém území a dodává, že děti bude učit *něco málo*. Svůj postoj ke druhému jazyku dětí nemění ani v momentě, kdy poukazují na potenciální ruskou babičku (tj. paní M.):

A: Tak ale bude umět česky (smích). (s. 198)

Dotazovaný zde tedy silně prosazuje češtinu a následně angličtinu, výuku ruštiny připouští pouze okrajově. Celkově tak opět klade důraz na komunikační a pragmatický aspekt (tj. užití angličtiny jakožto lingua franca, a to zejména v ekonomické oblasti).

V závěru interview jsem se opět ptala na důležitost jazyka v integračním procesu. Informant se zde vyjadřuje velmi stručně, přesto poměrně jednoznačně. Jazyk je tu podle něj důležitý *asi nejvíc*, tuto důležitost pak kvantifikačně vyjadřuje jako 70 % podílu, zároveň zdůrazňuje klíčovou roli jazyka v úspěšném procesu integrace následovně:

A: [...] Protože jakmile se člověk naučí ten jazyk, tak vlastně už se nějak zaintegroval do společnosti. (s. 198)

Podle tohoto vyjádření je tedy jazyk ústředním pojmem integrace na více než 70 %, je tu vyjádřen spíše jako podmínka k úspěšné integraci do společnosti, se kterou je dovršen proces začlenění. Za další důležitý faktor mluvčí označuje zvyky jedince (ty však blíže nespecifikuje).

V další části interview jsme hovořili na téma „kultura“. Z možností české kultury informant využívá zejména česká kina, avšak sleduje zde pouze americké filmy. České, slovenské či ruské filmy nedosahují dle jeho názoru takové kvality (z hlediska efektů apod.),

aby se vyplatilo shlédnout je již v kině. Rozlišuje zde tedy pouze mezi americkými a „neamerickými“ filmy, nevyjadřuje se tak k jednotlivým z nich. Vzápětí ale dodává, že české filmy v televizi sleduje rád. Dále hovoří o koncertech, na které dle svých slov v současnosti už příliš nechodí, a rovněž o divadle, které navštěvuje *občas*, tj. jednou až dvakrát ročně (o konkrétních typech představení či žánrech se však nezmiňuje). Z dalších možností využívá pan A., dnes už zcela samozřejmě, internet, kde čte zejména články ze serveru Novinky.cz. Nárazově také čte české časopisy, avšak cíleně si je prý nekupuje. Ptala jsem se také na oblíbené české umělce. Zde pan A. potvrzuje svou pozici „filmového fanouška“, jelikož jako první osobnost uvádí režiséra Zdeňka Trošku. Srovnává ho také se Zdeňkem Svěrákem, který ho prý příliš neoslovil (a to nejen film Kolja, ale celá Svěrákova tvorba). Jako další oblíbenou českou osobnost zmiňuje, stejně jako většina dotazovaných, Karla Gotta jakožto zástupce „dobré“ klasiky. Na otázku, zda znal nějaké české osobnosti před svým příjezdem do ČR, odpovídá záporně.

Také jsme otevřeli téma ruské kultury a možností jejího využití v ČR. Ačkoli se informant o tyto kulturní činnosti aktivně nezajímá, má o nich dostatečný přehled a trpělivě mi tyto možnosti vyjmenovává a popisuje. Nejprve zmiňuje kulturní vyžití Velvyslanectví Ruské Federace, která dle jeho slov pořádá cca jednou za měsíc „kulturní večery“ (právě na toto sousloví se však informant nemůže rozpomenout (*já nevím, jak se tomu ani říká*), čímž částečně dává najevo distanc od tohoto typu kultury). Dále blíže popisuje charakter akce – jmenuje hudbu, občerstvení, alkohol apod. O tom, zda se takových večerů či divadelních představení informant někdy zúčastnil, hovoří až na explicitní dotaz:

A: Hmm, ale to jako jo, neříkám, že ne, ale spíš, spíš to bylo, ne že bych chtěl na to představení, spíš mě někdo pozval, jakoby kamarád ... [...] Že bych cíleně na to šel, to ne [...]
(s. 194)

Mluvčí tedy odpovídá poměrně zdráhavě a v podstatě „nerad“ přiznává, že se takového představení zúčastnil – proto má rovněž potřebu doplnit, že se nejednalo o jeho vlastní iniciativu, ale o pozvání od kamaráda. Je tedy vidět, že národní kultura již z hlediska informanta A., jakožto představitele jeden a půlté generace imigrantů, nespadá do oblasti zájmů. Dále zmiňuje pořádání ruských koncertů, které ale sám nenavštěvuje. Pro úplnost ještě doplňuje možnost využití ruských spolků, konkrétní názvy však nezná. Zajímavostí je, že do ruského kulturního vyžití započítává také volnočasové dětské skupinky krajanů, se kterými, jak již dříve uváděl, hrával fotbal, a označuje je pojmem „partičky“. Po dotazu také vyjmenovává současná ruskojazyčná periodika – např. Pražský Expres²⁴ či Ruskou

²⁴ Jedná se o týdeník, vydávaný v České republice od roku 1999.

anonci (ta je však bývalým názvem právě Pražského Expresu). Ruské časopisy pan A. četl spíše v minulosti, kdy si je sám i kupoval, nyní už se o tuto tematiku ale nezajímá. V dětství (tj. v počátku svého pobytu v ČR) rovněž četl ruské internetové články. Souhrnně lze tedy říci, že v současné době se ruská kultura ze života pana A. již vytrácí. Patrně ze stejného důvodu označuje ruské kulturní vyžití v ČR za dostatečné (akcentuje především internet) a nenavrhuje tedy žádné zlepšení.

Speciální podotázkou tématu „ruská kultura“ se stala problematika ruských zvyků a tradic v ČR. Ptala jsem se tedy, zda informant nějaké ruské zvyky doma ještě dodržuje. Jelikož ale pan A. žije již přes dva roky se svou českou přítelkyní, považuje za svůj domov toto prostředí a odpovídá tedy negativně. Otázku jsem tedy musela specifikovat na slavení svátků s rodiči – zde pan A. potvrzuje konstatování paní M., když říká, že zhruba před 3 lety slavili ruské (tj. lednové) Vánoce společně s Vánoci českými. Dále se zmiňuje o dřívějším slavení Dne mužů (23. února) a dodává, že v tento den maminka vždy donesla drobný dárek. Mluví si je však vědom problémů, které mohou odlišné kulturní zvyklosti způsobit, což dokládá na historce se svou babičkou (žijící v Rusku). Vypráví o tříměsíční návštěvě této babičky v ČR v období kolem 8. března (tj. svátku MDŽ). Pan A. si však již odvykl (podle českých zvyklostí) tento svátek slavit a nedonesl tedy babičce žádný dárek, za což prý dostal „vynadáno“. Informant zde své opomenutí vysvětluje právě „odnaučením“ se oslavovat tento ruský svátek, což znovu potvrzuje teorii zapomínání ruských tradic u mladší generace imigrantů. Nutno však podotknout, že právě MDŽ se v posledních letech v České republice začíná znovu těšit větší oblibě.

Následovalo předposlední téma rozhovoru, tj. „postoje“. Také pan A. nespatřuje tuto problematiku jako jednoznačnou a podotýká, že záleží na jednotlivých případech. Zpočátku tedy nedokáže vyjádřit, jaký druh reakcí na cizince zde převažuje a není schopen ani určit, na čem tato proměnlivost závisí. Po poměrně dlouhém přemýšlení dospívá k závěru, že o něco více se projevují reakce negativní. Je tedy možné, že se informant postojovou problematikou příliš nezabývá a „neřeší“ ji (což se potvrzuje několikrát během rozhovoru). K převažujícím negativním reakcím však doplňuje, že se dle jeho názoru v posledních letech zvýšil práh tolerance, zejména v Praze. Jako jedno z možných vysvětlení tohoto tvrzení se nabízí domněnka, že po svém příjezdu neměl imigrant s Čechy příliš dobré zkušenosti. Pan A. rovněž pozoruje rozdíly v postojích k různým národnostem, konkrétně hovoří o laskavějším přístupu k západním či jižním zemím (Angličané, Italové) oproti horším postojům k zemím východním. K příčině tohoto rozdílu se vyjadřuje takto:

A: Ani nevím prostě. [...] Prostě najednou ten Západ je kamarád a ten, ten Východ je nepřítel. [...] No samozřejmě ta, ty historický události tomu taky nesvědčej ... (s. 196–197)

Je tedy jasné, že žádné zjevné příčiny si pan A. nepřipouští či neuvědomuje. Změnu v postojích (tj. lepší hodnocení Západu) také vnímá jako náhlou, což vyjadřuje adverbium „najednou“. V závěru tvrzení připouští jako jeden z důvodů dřívější historické okolnosti, avšak zřejmě to v jeho očích není hlavní příčina těchto vztahů. Co se týče konkrétních reakcí Čechů na jeho osobu, vyjadřoval se pan A. již dříve v rozhovoru v tomto směru vcelku pozitivně a s nadhledem. Příklad negativní zkušenosti uvádí pouze na začátku rozhovoru, kdy hovoří o svém studiu na základní škole. Jak už bylo uvedeno, se spolužáky žádné větší potíže neměl (kromě „běžných“ dětských pošklebků), avšak vážnější narážku zaznamenal ze strany české učitelky. Tato vyučující při vyprávění o moderním zemědělství v Austrálii použila příměr k „chudému“ Rusku, kde podle jejích slov mají k sekání kosy, přičemž se zadívala na pana A. Ten tuto situaci v současnosti hodnotí jako „nepříjemnou“. Zde se tedy potvrzuje skutečnost, že starší generace spíše podléhá předsudkům než samotné děti. K dalším osobním negativním zkušenostem se pan A. vyjadřuje pouze neurčitě a spojuje je s jazykovou sférou, kdy se s ním dle jeho slov občas někdo nechtěl bavit, protože nedokázal vše dostatečně rychle vysvětlit. Celkově je poznat, že tato oblast je pro informanta již zapomenutá a nechce se k ní proto příliš vyjadřovat.

Ke konci rozhovoru měl pan A. provést zhodnocení svého pobytu v ČR z hlediska spokojenosti. Mluvčí hodnotí celkovou situaci v České republice vcelku kladně, stěžuje si pouze na špatnou ekonomickou úroveň (konkrétně nízké platy) a dále na počasí, kde zdůrazňuje svou oblibu v letním slunečném počasí a tím pádem i nechuť k místním deštivým podmínkám, které jsou v poslední době časté. Ohledně budoucích plánů v této zemi nemá pan A. ještě jasnou představu, zmiňuje pouze, že v budoucnu neplánuje emigrovat z České republiky (připouští pouze krátkodobé vycestování). Na samotném konci interview jsme rovněž shrnovali demografické údaje z jazykové biografie. Pan A. zde hovoří o svém trvalém pobytu, který má zhruba 6 let, avšak co nejdříve ho „vystřídá“ české občanství. Jako důvod tohoto velkého kroku uvádí informant pragmatické aspekty (pracovní povolení, nemožnost vycestovat s ruským pasem apod.), rovněž však explicitně zmiňuje, že má již k České republice vybudovaný určitý vztah. K příčinám tohoto vztahu započítává především svou českou přítelkyni, absolvování českých škol různých úrovní a rovněž fakt, že v této zemi plánuje zůstat natrvalo. Celkově označuje vlastnictví českého občanství za „spoustu výhod“.

3.2.4 Informant M.

Pan M. byl v minulosti rovněž respondentem mého prvního kvantitativního výzkumu. Přímý kontakt na něj kvůli současnému výzkumu jsem však získala až dodatečně v jeho průběhu (tj. na začátku listopadu 2013) od hlavní zprostředkovatelky (paní M.), která je jeho přítelkyní a v současné době spolu žijí. Prvotní informace o výzkumu byly tedy předávány prostřednictvím této informantky a náš první kontakt s panem M. proběhl telefonicky, a to až při sjednávání termínu interview. Mluvčí ochotně sepsal svou jazykovou biografii a rovněž pečlivě odpovídal na všechny otázky v rozhovoru, o čemž svědčí jeho délka. Přestože jsem se s tímto informantem neznala tolik jako s ostatními mluvčími a poprvé jsme se osobně setkali až při nahrávání, mohu i jeho označit za velice ochotného účastníka, otevřeného zodpovídat detailně téměř všechna témata. Je nutno zmínit, že tento mluvčí se částečně „vymyká“ kategorii ostatních účastníků z důvodu svého běloruského původu. Jeho spjatost s ruštinou je však velice silná (viz dále), proto byl zařazen do výzkumu.

Informantovi je 48 let a v České republice žije 5 let. Vystřídal zde několik zaměstnání a nyní pracuje jako soukromý podnikatel v oblasti biopaliv. Jako své koníčky pan M. uvádí svou přítelkyni a studium kabaly, kterému se společně věnují. Trvalý pobyt v České republice informant nemá, avšak do budoucna si přeje získat kromě tohoto pobytu i české státní občanství. Nyní bydlí v Kolíně, kam se před několika měsíci přestěhoval z Prahy.

Jazyková biografie

Šablona jazykové biografie byla panu M. předána skrze hlavní zprostředkovatelku a následně byla rovněž zaslána elektronicky. Informant si zvolil k jejímu sepsání ruský jazyk a text biografie mi byl proto poslán mým kamarádem přímo do těla e-mailu, a to v originální podobě i českém překladu. Nebyly tak zachovány demografické údaje ze záhlaví šablony, avšak je zřejmé, že mluvčí svou biografii psal rovněž elektronicky. Doba jejího sepsání odpovídala průměru ostatních mluvčích, avšak obdržela jsem ji až po několika následujících dnech kvůli jejímu překladu.

Jazyková biografie pana M. se dotýká téměř všech témat uvedených v zadání, avšak jejich posloupnost a koncept si mluvčí upravil. Rovněž tato biografie má kromě jazykového aspektu obecný charakter a její rozsah činí necelou normostranu strany A4. V úvodu se pan M. nejprve představuje a stejně jako paní M. uvádí celé své jméno a datum narození. Je zde také zmíněna doba pobytu v ČR a stručný účel příjezdu (práce). Jiné demografické údaje však uvedeny nejsou.

V další části se pan M. věnuje mé otázce „*zajímalo by mě, jak jste si osvojoval/a češtinu [...]*“. Na tuto tematiku však nejprve reaguje ze široka – nejdříve zdůrazňuje podobnost mezi českým jazykem a jeho „rodnou“ běloruštinou. Vysvětluje to podrobněji následujícími historickými událostmi:

Первая книга которая появилась в моей стране, была напечатана в Праге 13 веке. Это была Библия которую перевел на беллорусский язык Франциск Скариня. Франциск Скариня был родом из Вильна (бывшая часть чешской республики). И поэтому чешский язык оказал большое влияние на современный беллорусский язык. (Příloha č. 3, s. 135)

Je tedy patrné, že mluvčí se o danou problematiku více zajímal a na základě těchto událostí spatřuje spojitost mezi oběma zeměmi a tedy i jazyky. Tyto okolnosti jsou pro něj také důvodem, proč pro něj byl český jazyk dle jeho slov „srozumitelný“, což ještě několikrát potvrzuje během rozhovoru. Češtinu se pak učil na jazykových kurzech na Univerzitě Karlově (o tomto tématu podrobněji hovoříme rovněž v interview) a v biografii je hodnotí jako prospěšné z hlediska následující komunikace s Čechy. Jak se později ukázalo, tyto kurzy se staly jediným prostředkem výuky češtiny a hrály tak i v jeho pozdějších znalostech tohoto jazyka klíčovou roli. Pan M. využívá z tištěných médií české noviny a časopisy a lituje, že nemá příliš času na českou literaturu. K tématu osvojování či učení ruštiny se informant vyjadřuje pouze stručně – uvádí pouze, že se tento jazyk učil na základní škole a nyní jej „dobře“ ovládá. Blíže se však k tomuto tématu nezmiňuje a vypráví o něm až v interview. Dále rovněž krátce píše o míře užívání obou jazyků. O používání ruštiny se zmiňuje v souvislosti s komunikací s ruskojazyčnými osobami, zatímco češtinu dle jeho slov užívá při komunikaci s Čechy. Zajímavá je však poznámka v závorce *хорошими чехами*, o které blíže rozpravíme v rozhovoru.

Pan M. se v biografii v náznaku věnuje i problematice postojů. Jak už bylo řečeno, používá češtinu v komunikaci s „dobrymi“ Čechy, avšak podle jeho zkušeností zřejmě docházelo k situacím, kdy na něj (zřejmě podle přízvuku) Češi reagovali nepřátelsky. V takových případech pan M. začíná komunikovat anglicky, čímž se údajně konflikt vyřeší. Zde je tedy nastíněno stanovisko, podle něhož jsou Češi vstřícnější vůči anglickojazyčným mluvčím oproti mluvčím ruskojazyčným. Informant si tedy uvědomuje přetrvávající negativní postoje českého národa k východním sousedům, i když tento fakt explicitně nezmiňuje. Naopak pozitivní zkušenosti vyjadřuje v souvislosti s komunikací se státními úředníky, kteří jsou podle jeho zkušeností přátelší (toto tvrzení je tedy v kontrastu se stereotypy o těchto úřednících, které jsou zakotvené ve vědomí většiny Čechů). Jako konkrétní příklad uvádí jednání s příslušníky Ministerstva vnitra České republiky:

Сильно порадовало общение с представителями Министерства Внутренних дел. Разговор шел о регистрации общественной организации "Интегрального образования и полноценной интеграции человека в обществе". На что получил положительный ответ и доброжелательное отношение. (s. 135)

Pan M. se tedy, stejně jako paní M., aktivně podílí na zlepšení integračních procesů v České republice a úspěšně na toto téma založil občanské sdružení, které by co nejdříve mělo zahájit svou činnost.

V závěru biografie informant dodatečně shrnuje své první dny v této zemi, které pro něj nebyly stresující. Rovněž vyslovuje myšlenku, že zde cítí jako doma, což i několikrát potvrzuje během interview. Tomu nasvědčuje i jedna z prvních výpovědí biografie, kde pan M. zmiňuje své překvapení, v jaké míře mu Česká republika připomíná vlastní zemi. Téma „další jazyky“ v autobiografii zmíněno nebylo a věnovali jsme se mu proto více v příslušné části interview.

Interview

Rozhovor s mluvčím M. proběhl jako čtvrtý v pořadí a jak už bylo zmíněno v předchozí části, náš první telefonický kontakt a posléze i osobní setkání bylo realizováno právě při interview. Pan M. však byl dostatečně informován o jeho průběhu od své partnerky (zprostředkovatelky) a již předem souhlasil s nahráváním. Vinou technických problémů však chybí zhruba první minuta nahrávky, kde mluvčí hovoří o době svého pobytu v ČR a předchozích pracovních zkušenostech (nutno dodat, že délka pobytu je uvedena v biografii a informace o předchozích pracovních zkušenostech nejsou pro další části rozhovoru podstatné). Není tedy zaznamenán souhlas s nahráváním, který však mluvčí v nahrávce explicitně vyslovil. Rozhovor proběhl v kolínském obchodním centru (konkrétně v místní kavárně), kde bylo relativně klidné prostředí. Atmosféra byla, jako u většiny rozhovorů, přátelská a uvolněná, pan M. zodpovídal všechny otázky velice podrobně a důsledně, proto je právě jeho nahrávka druhou nejdelší nahrávkou vůbec. Celkově měl často tendenci objasňovat mi širší historické souvislosti a velice ochotně a rád vysvětloval uvedená fakta, částečnou výjimku opět tvořila postojová tematika a v jednom úseku si mluvčí nepřál zveřejnění dané pasáže, čemuž jsem vyhověla. Rovněž u něj kladně hodnotím jistou dávku „vyprávěcího talentu“, ačkoli jeho úroveň češtiny v tomto směru často působila jako nedostačující (občas si vypomáhal ruskými slovy či větami a dotazoval se na podobu slova v češtině). Přesto však byly objasněny veškeré informace potřebné k analýze. Doba nahrávky činí 1 hodinu, 52 minut a 15 vteřin.

Jak už bylo řečeno výše, informant žije v ČR 5 let a imigroval sem po dlouholetém cestování po Evropě sám. V úvodu nahrávky tedy dlouze hovoří spíše o svých předchozích zkušenostech v zahraničí (viz dále). V prvotním tematickém bloku také zmiňuje svou současnou podnikatelskou činnost – spolu s ruskojazyčnými mluvčími (Rusové a Ukrajinci) vlastní firmu na výrobu biopaliv. Dle jeho slov však tuto práci bere pouze jako zdroj obživy. Na téma „koníčky“ pan M. odpovídá jednoznačně – hovoří o své přítelkyni (paní M.), kterou však v interview překvapivě nazývá manželkou, a rovněž vypráví o svých bývalých zájmech v Sovětském svazu (hra na kytaru, zpěv, automobilové závody). Na studium kabaly, které se svou přítelkyní provozuje, si však vzpomíná až později.

Následovalo téma „migrace a prvotní integrace“. Dříve než jsme mohli rozebírat okolnosti a příčiny migrace do České republiky, bylo nutné objasnit předešlé cestovatelské sklony imigranta a širší okolnosti, které k tomuto kroku vedly (jak už bylo uvedeno, mluvčí M. neemigroval do České republiky ze své rodné země, ale z jiného státu, konkrétně ze Spojených arabských emirátů). Na mé vyzvání se pan M. tedy k těmto předešlým zkušenostem s jinými státy obsáhle rozhovořil. Tato éra trvala zhruba 6 let a mluvčí pečlivě chronologicky vyjmenovává země, které navštívil (jednalo se o Polsko, Rusko, Irsko, Kanadu, USA a nakonec Spojené arabské emiráty, ze kterých přicestoval sem). Když jsem se dotazovala na důvod tohoto cestování, reaguje informant takto:

M: Eee, no to (pauza) to byl sen. [...] Když byl s, ten Sovětský svaz, tak všichni chtěli odjet někam. [...] Ale když začala perestrojka, sem bylo odtud tam rád [...] a byl rád, že ty hranice budou otevřeny a jak budeš chtít, tak můžeš jet někam. (Příloha č. 4, s. 201)*

Mluvčí zde tedy jasně formuluje své přání opustit bývalý Sovětský svaz, ve kterém již delší dobu nebyl spokojený (tento fakt ještě několikrát během rozhovoru zdůrazňuje) a v další pasáži poukazuje především k bezpečnostním důvodům a neexistenci svobody slova, což považuje za hlavní příčiny svých emigračních vln. Ke svým cestovatelským zkušenostem se vyslovuje již v začátku rozhovoru, kde uvádí zejména pracovní zkušenosti z pozice šéfkuchaře ve Spojených arabských emirátech. Kromě obecných důvodů cestovat po světě mě u tohoto informanta rovněž zajímalo, za jakých okolností se rozhodl pro Českou republiku. Toto rozhodnutí bylo však podle pana M. „náhodné“ – ČR měla být pouze další přechodnou zemí, kterou informant navštíví. K bližším okolnostem tohoto náhodného rozhodnutí se však nevyjadřuje a dále hovoří pouze o faktorech, jež z jeho hlediska svědčily o České republice jakožto zemi cílové a „finální“. V první řadě zde připomíná podobnost mezi Českem a Běloruskem (kterou uvádí již do biografie) – konkrétně vyjadřuje své přání, aby to takto fungovalo i v jeho zemi (tuto skutečnost však nazývá „pohádkou“ a lze proto soudit,

že ji nespátřuje jako reálnou). Dále jmenuje geografickou blízkost obou států a v neposlední řadě explicitně zmiňuje svobodu spojenou s trvalým pobytem v České republice. Právě tento hlavní faktor se pro mluvčího stává emblematický a o jeho důležitosti svědčí frekvence, s jakou ho v rozhovoru dále zdůrazňuje.

Když měl mluvčí vyslovit potenciální informace o České republice, které měl před svým příjezdem, reaguje jako většina mluvčích záporně. Dodává však, že disponoval informacemi ze Sovětského svazu:

M: A tak, no tak co, o Čechách moch vědět jenom to, co věděl o Evropě, o Evropské Unii ... [...] to je stejné všude. [...] Jak by, jenom rozdíl v jazyce, no nějaký kulturní tam věci. (s. 202)

Je zde tedy naznačena nedostatečnost informací a především fakt, že mluvčí vnímal pouze dichotomii států na základě členství či nečlenství v Evropské Unii. Státy EU se tak podle jeho slov liší „pouze“ v jazyce a kulturních záležitostech obecně, čímž své představy značně zjednodušuje. Na základě tohoto tvrzení neměla tedy Česká republika pro pana M. zvláštní či vyhraněné postavení, což však částečně vyvrací v další výpovědi, kde opět poukazuje na podobnost Běloruska a této země. Tentokrát mluví o shodách v oblasti historie státu, jelikož ani jedna ze zemí v počátcích své existence nebyla zemí samostatnou. Znovu je tedy patrná obliba tohoto informanta v historických skutečnostech. Jako další z podobných aspektů spatřuje jazyk (viz dále). Právě na základě podobností v jazykové sféře explicitně vyjadřuje spjatost mezi oběma zeměmi a tedy i vysvětlení emigrace právě sem:

M: Tak, tak v tom já uviděl nějaký (pauza) ... [...] Spojení. Nějaký spojení, proč sem tady. (s. 203)

Jelikož informace pana M. ohledně České republiky byly pouze obecné a vágní, zajímala jsem se, zda měl mluvčí alespoň své vlastní představy, např. o lidech. Ani zde však mluvčí neuvedl kladnou odpověď. Posléze pouze doplnil, že v prvních dnech nakupoval a četl *hodně* historických knih o této zemi (z důvodu získání více informací).

Následovala tematika prvních dnů, o které se mluvčí M. krátce zmiňuje již v biografii, kde píše, že tyto dny pro něj nebyly stresující a problémové. Tento názor zde v prvotní reakci potvrzuje:

M: Byly slunečný (smích) ... [...] dni. Ne, vždycky cítil v sobě v Čechách v klidu. (s. 205)

Zde je tedy opět zdůrazněn faktor svobody a bezpečnosti, který je pro informanta tak důležitý. Co se týče činností v prvních dnech pobytu, jmenuje informant především cestování po zemi. Za zmínku však stojí replika, ve které pan M. nepovažuje (či nepovažoval) znalost českého jazyka v prvních dnech za klíčový faktor:

M: A nikdy eee ... necítil, že chybí mně, jak by, no, že nemluví česky. [...] Protože já všechno, no všechno, eee tak zhruba šedesát, sedumdesát procent chápal, co mně mluvili, ale sám ... slyšíte i teď, já mluvím tak, no, opravdu nic moc. [...] Ale když tě budou chtít eee pochopit, tak vždycky pochopí Češi. (s. 205)

Je tedy evidentní, že neznalost jazyka nevnímal pan M. jakožto své „mínus“ a nepocítoval tak v tomto ohledu žádné problémy – naopak znovu poukazuje na podobnost obou jazyků, díky které dokázal mluvenému slovu porozumět. Jisté potíže mluvčí spatřoval pouze ve vlastním projevu (viz téma „jazyk“). V závěru tohoto výroku je rovněž nastíněná určitá strategie, kdy mluvčí spoléhal na schopnost a ochotu Čechů porozumět ruskému jazyku. Také mě dále zajímaly případné obtíže při shánění práce a bydlení. K pracovní sféře mluvčí uvádí, že tyto obtíže nenastaly díky počáteční pomoci jeho přátel, kteří zde rovněž pobývali a vlastnili tu firmu (společnost prý byla česko-ukrajinská), ve které ho rovněž zaměstnali. Na začátku rozhovoru však informant hovoří o své vizi pracovat v Čechách jako šéfkuchař, a to na základě získaných osvědčení (z bývalého Sovětského svazu), což pochopitelně neodpovídalo evropským standardům. Musel proto pracovat jako pomocný kuchař v české kuchyni (což zpětně hodnotí velmi pozitivně) a zmiňuje rovněž méně kvalifikované práce v obchodních řetězcích (právě o tomto způsobu zaměstnání přichozích imigrantů hovořila podrobněji také paní M.) či o práci skladníka. Hlavní příčinu těchto pracovních neúspěchů však pan M. spatřuje v rychle se měnící době, kdy je podle něj ke stálému zaměstnání nutné umět vycházet s manažery. Informant se však v tomto ohledu považuje za „starého“ člověka s vlastními názory, což byl zřejmě i důvod předchozích nezdarů (explicitně tedy nezmiňuje potíže kvůli své národnosti). Ani ve sféře hledání bydlení pan M. neuvádí vážnější problémy, a to opět díky pomoci jeho přátel.

Když se informant v dalším podtématu rozhovoru zamýšlí nad důležitými věcmi či činnostmi, které by měl imigrant vykonávat pro snadné „zapadnutí“ do společnosti, jako první znovu akcentuje přání být svobodným člověkem a zároveň má potřebu zdůraznit, že se jedná o jeho osobní názor a perspektivu. Také zde vyzdvihuje to, z jakého důvodu cizinec emigruje – jako příklad uvádí některé Ukrajince či Bělorusy, kteří sem imigrují pouze z pracovních důvodů a časem se vrátí zpět do vlasti. Tito cizinci tak podle pana M. do společnosti nikdy integrováni nebudou, na rozdíl od těch, kteří zde chtějí z nějakého důvodu žít a tím pádem se *jasně musí integrovat*. Úspěšná integrace je tak z tohoto úhlu pohledu spojena s dlouhodobým či trvalým pobytem v zemi. Jako další obecný faktor integrace mluvčí jmenuje finanční hledisko, kdy u bohatých cizinců rovněž nespatřuje možnost úspěšné integrace. Do protikladu pak staví osoby s potřebou pracovat, kam řadí

i sebe samého. Na otázku, jak vypadá integrovaný jedinec, se mluvčí po chvilce přemýšlení vyslovuje jasně – dle něj už se v takovém případě nejedná o cizince. Integrovaná osoba tedy splývá s hostitelskou populací. Nutno však dodat, že tato tendence spíše poukazuje na akulturační proces asimilace (o míře zachování vlastní kultury a národní identity se pan M. vyjadřuje až v dalších pasážích). Vzápětí se sám vyjadřuje k míře integrace v jeho vlastním případě – uvádí, že se plně integrovaný necítí a v dalších pasážích naznačuje, že se tak ani nikdy nestane:

M: Ne, to není smysl v tom. [...] Jo? Všude je taká maličkost nacismu. [...] A v Čechách taky. [...] Jo. Protože nikdy nebudeš Čech [...]. (s. 207)

Pan M. tedy podotýká, že integrace pro něj není důležitým faktorem – částečně to spatřuje jako proces nereálný či zbytečný, což dokládá na navštívených zemích (naznačuje zde, že se v žádné zemi neintegroval). Výslovně také poukazuje na národní uvědomění každého národa (včetně českého), což může ztížit proces integrace jak ze strany hostitelské populace, tak ze strany imigranta. Jako výjimku dále pan M. uvádí druhou a třetí generaci migrantů, kteří zde vystudovali české školy a jako Češi se tak skutečně cítí. Jak už tedy bylo odcitováno, pro tohoto informanta není nejdůležitějším faktorem samotný proces plnohodnotné integrace, ale pouze určité oblasti, které považuje za její činitele. Jmenuje např. již tolikrát zmíněný pocit svobody, kterého si na této zemi váží, či dodržování pravidel tohoto státu. V tomto směru se tedy mluvčí integrovaný cítí. V oblasti kultury však tento pocit nemá a konkrétně zmiňuje své „zakořenění“ v kultuře běloruské, židovské a polské (viz dále). Celkově lze tedy říci, že mluvčí se cítí integrovaný pouze v určitých oblastech, které jsou pro něj významné. Plnohodnotná integrace pro něj však není smyslem zdejšího působení, což dokládá přítomnost národního uvědomění také u tohoto mluvčího.

Dále jsme se věnovali tématu „osvojování češtiny“, kde se mluvčí často velmi obsáhle rozhovořil. Nejdříve je třeba poznamenat, že informant se před svým příjezdem češtinu neučil a neznal ji, avšak znovu připomíná podobnost mezi těmito jazyky, dle které spoléhal na snadné dorozumění. K průběhu výuky češtiny nejprve zmiňuje absolvované placené kurzy na Univerzitě Karlově (konkrétně ve Školské ulici). Zajímavé však je, že se kurzů účastnil až na popud své tehdejší nadřízené – jak už bylo uvedeno výše, počáteční neznalost jazyka totiž mluvčí nepocítoval jako nedostatek či problém (porozumět dokázal on i Češi jemu). Tyto kurzy měly intenzivní charakter po dobu tří měsíců a mluvčí je má zřejmě spojené s vyučujícími, o kterých se zmiňuje především. Nejprve hovoří o starší z nich (zhruba 70 let) a její působení v kurzech označuje za *výborné*. Kladně hodnotí zejména informace z historické češtiny, které jim tato vyučující poskytovala s vysvětlením, že s těmito

vědomostmi budou cizinci působit oproti některým Čechům velmi „inteligentně“ (z rozhovoru je patrné, že vyučující tým na pana M. velice zapůsobila). V dalším průběhu kurzů tuto starší vyučující vystřídala mladší lektorka, avšak rovněž k této lektorce se informant vyjadřuje kladně – uvádí zejména všeobecnou přátelskou atmosféru na kurzech a dobrý kolektiv (skupina sestávala pouze z ruskojazyčných osob). Pan M. rovněž sám neurčitě vyjadřuje prospěšnost těchto kurzů, kterou ale specifikuje až na konkrétní dotaz:

M: No tak, tak něco mně ty kurzy daly ...

P: Jo? Co ste třeba jako uměl? Dyž porovnáte s dneškem, tak když ste skončil ty kurzy, tak co ste uměl.

M: No psal, taký prostý věci, ale psal, normálně už eee, no tak, cítil tu melodii ... [...] toho jazyka. No a už tak moch spokojeně, jak by, může být tam nesprávně někdy, ale spokojeně mluvit. [...] Tam v obchodu nebo ... [...] tak kdekoliv. (s. 209)

Po absolvování kurzů byl tedy mluvčí zřejmě schopen základní psané komunikace, dále vnímal zvukovou stránku jazyka (která je zvláště pro ruskojazyčné mluvčí mnohdy matoucí) a především byl schopen komunikovat v běžných každodenních situacích. Právě produkce jazyka v prvních dnech byla dříve v rozhovoru mluvčím označena za „nejhorší“ a tyto kurzy tak zřejmě přispěly k odstranění této slabiny. Konkrétní znalosti a vědomosti však pan M. neuvádí. Z oblasti kurzů mě dále zajímal jejich průběh a náplň. Informant je zde přirovnává ke „klasické“ školní výuce – zmiňuje čtení, psaní, diktáty a následné kontroly od lektorek. Vzhledem k tomu, že první informant (pan J.) uvedl, že se na jeho kurzech studenti rovněž dívali na filmy, zeptala jsem se explicitně i na tento způsob výuky. Pan M. však odpovídá negativně se slovy, že mu toto zpestření výuky přijde „zbytečné“. Tento fakt může poukazovat na preferenci tohoto mluvčího zajímat se pouze o dovednosti a informace, které budou následně využitelné v praktických situacích (např. již zmiňovaná komunikace v obchodě). Zároveň je ale nutno podotknout, že v další části interview hovoří pan M. o sledování filmů v televizi jakožto o jeho dalším kontaktu s češtinou a zároveň o prostředku jejího zdokonalování. Je tedy možné, že v první fázi osvojování nebyl mluvčí na tuto metodu ještě připraven. Pro úplnost je ještě třeba dodat, že jazykem výuky byla v první části kurzů (tj. za přítomnosti starší vyučující) zejména čeština a ruština, v druhé fázi (tj. po příchodu mladší lektorky) spíše angličtina. Základním důvodem tohoto zprostředkovacího jazyka bylo používání anglicko-českých učebnic, na jejichž konkrétní název si však pan M. nevzpomíná. Tuto učebnici má informant dle svých slov ještě doma – obsahuje údajně různá cvičení, na kterých pan M. i později trénoval své znalosti. Použití zprostředkovacího jazyka (tj. angličtiny) však nijak konkrétně nehodnotí, pouze zmiňuje, že ve skupině anglicky všichni

uměli a výuka tedy pro ně nebyla složitá. Není tedy zřejmé, zda informant považuje tuto formu výuky za přínosnou či nikoli. Po absolvování těchto kurzů se stala častým prostředkem kontaktu informanta s češtinou televize, v níž sledoval české filmy. Jak jsem však již zmínila, lze v tomto směru vysledovat určitou míru kontradikce:

M: No na začátku to bylo, no, dívám se eee ted' tak někdy filmy v češtině ... [...] protože filmy tak, eee filmy to zajímavá věc. A ...

P: Hm a rozumíte?

M: ... historický nějaký ... Jo. Bylo to na začátku, po těch kurzech bylo to složité. [...] Protože rychle mluvili ... [...] jak by slyšel, ale to nechápal. (s. 210–211)

Tato kontradikce může být skutečně vysvětlena fází, ve které informant filmy sledoval – zatímco ze začátku osvojování (tj. ve výuce) pro něj byly tyto filmy nesrozumitelné (a tedy „zbytečné“) kvůli nepochopení významů, v současné době pan M. filmy rád sleduje a znovu potvrzuje svou zálibu v historii. Zajímavé však je, že ačkoli informant několikrát zdůrazňoval svou „nepotřebu“ učit se jazyk právě z důvodu bezproblémového porozumění mluvené formě, v případě filmů tato strategie zřejmě selhávala (a to kvůli zmíněnému tempu řeči). V začátcích sledování televize tedy mluvčí preferoval jednodušší pořady, neurčitě zmiňuje např. různé show (v této pasáži opět naráží na oblíbenou lektorku češtiny, která ho prý upozorňovala na nemožnost zaslechnout v televizním vysílání spisovnou češtinu). Právě spisovnou varietu češtiny si mluvčí oblíbil, což dokládá vyprávěním o častých návštěvách Vyšehradu, kde je spisovná forma češtiny dle jeho slov nejvíce slyšet v místní kavárně.

K otázce problémových oblastí češtiny se pan M. vyjadřuje velice výstižně – dle jeho názoru pro něj tyto oblasti neexistovaly. Jisté potíže však lze vysledovat v následujícím vyjádření:

M: ... protože já, já chápu, že mě pochopit, tak složité. Tak eee, tak já na začátku eee toho rozhovoru, omlouvám se za moji češtinu ... [...] a za to dostal proč, výborně mluvíte, no tak co (smích). No taká hra jenom. (s. 210)

Zde je tedy poukázáno na potíže v oblasti jazykové produkce (ke kterým se mluvčí vyjadřoval již dříve), které však řeší strategií „hedging“, tj. pojišťováním se, že tyto nedokonalosti budou případně omluveny a nebudou tak brány negativně. Dále jsme hovořili o faktorech, které panu M. ve výuce naopak pomáhaly. Informant se k této otázce nejprve nedokázal jednoznačně vyjádřit, avšak po chvíli k těmto faktorům řadí samostatnost. Vysvětluje to na příkladu samostatného cestování po Praze (např. na kurzy), při kterém měl možnost komunikovat v praktických situacích.

Když měl pan M. ohodnotit svou úroveň češtiny od doby absolvování kurzů po současný stav, překvapivě uvedl, že v době výuky na kurzech byla jeho znalost češtiny lepší než nyní (konkrétně zmiňuje mluvení). Nedostatek sebejistoty lze pozorovat v tomto tvrzení:

M: Nikdy ne, někdy tak nevím, odkud to, jak by, eee no ze mě, no vychází, ale někdy tak jak čik a zavřeli češtinu ... [...] prostě je to a nemůžeš otevřít pusku, jo? (s. 212)

Ve výroku jsou tedy patrné občasné přetrvávající potíže v oblasti mluveného projevu, které si však informant nedokáže zdůvodnit a určit tak jejich závislost. Jeho současná úroveň češtiny je tedy stále spojena s určitou dávkou nejistoty. Dále jsem po informantovi žádala jeho ohodnocení češtiny z hlediska všech čtyř řečových dovedností. Navzdory zmíněným problémům v mluvené oblasti však pan M. udává, že tyto dovednosti vidí jako *rovné kousky*, které navíc spatřuje jako vzájemně související:

P: A máte třeba pocit, že byste se jako chtěl do budoucna ještě v něčem zlepšit v té češtině?

M: (pauza) No, jo. Já chtěl bych psát, no, lepší. [...] Protože když bude psát lepší, tak samozřejmě z toho a budu mluvit lepší a budu eee ... [...] poslouchat lepší. [...] No a číst taky. (s. 212)

Kromě vzájemné závislosti těchto dovedností je zde také naznačeno přání zlepšit se v psaném projevu, čímž je nepřímo zmíněn nedostatek také v této oblasti. Dříve v rozhovoru informant také zmínil, že jeho úroveň češtiny závisí na komunikačních situacích – pokud zrovna více pracuje s Rusy, úroveň češtiny automaticky klesá a naopak.

Jelikož pan M. již do biografie uvedl myšlenku podobnosti češtiny s běloruštinou (a zmínil tento fakt také několikrát během rozhovoru), zeptala jsem se znovu i na tuto tematiku. Nejprve znovu zmiňuje Franczyska Skaryna a jeho velký překladatelský počin, tj. překlad české Bible do běloruštiny, kde informant spatřuje první podobnosti. Z rozsáhlé odpovědi a vysvětlování je dále opět patrné, že zejména historická (jazyková) stránka je oblíbenou doménou tohoto mluvčího. Pan M. bezprostředně hovoří o podobnosti „v slovech“ (na konkrétní příklad si však okamžitě nevzpomíná), má však zřejmě na mysli shody v hláskové rovině, o které dále detailněji hovoří. Nejprve zmiňuje běloruská písmena [dz] a [dž], která dle jeho slov „viděl“ i ve staročeštině. Patrně tedy odkazuje ke spřežkovému pravopisu. Dále hovoří o podobnosti „zvuku“ /u:/ – explicitně zde zmiňuje „stejný zvuk u s kroužkem“, ačkoli v češtině je kvantita tohoto písmene vyslovována stejně (hovoří tedy o písmenech „ů“ a „ū“). Poukazuje rovněž na stejné lexikum, avšak s rozdílným slovním významem. Vysvětluje rovněž přejímání těchto významů v ruštině a běloruštině z jiných

jazyků. V další části této odpovědi porovnává obecný charakter češtiny a běloruštiny – poukazuje především na odlišnou prestiž obou jazyků:

M: Jenom eee čeština, jak by, to trochu, no ne trochu, tak dobrý, eee jak to, je takové slovíčko špička ... [...] jak by, špičkována. [...] Běloruština to je taká trochu sprostá ... [...] jo, taká eee nenárodní, taká (pauza) no, v běloruštině eee, v Bělorusku eee v běloruštině ted' už nikdo nemluví. [...] Jo, protože mluví jenom lidi, který pracujou na zemi. (s. 214)

V tomto výroku je tedy vyjádřena prestiž obou jazyků – zatímco běloruština je mluvčím označována za „hrubou“ a užívanou pouze nižšími vrstvami obyvatel (např. zemědělci), češtinu informant hodnotí jako „špičkovanou“, čímž zřejmě poukazuje na větší kultivovanost tohoto jazyka.

Následovalo shrnutí oblastí či situací, kde informant češtinu používá. Na počátku rozhovoru bylo zmíněno, že jedním z prvních míst užívání češtiny byla práce v české kuchyni. Také v současnosti komunikuje pan M. v práci česky, a to se svými zaměstnanci Čechy. K této komunikaci dodává, že ačkoli jsou jeho zaměstnanci mladí a ruštinu neznají, probíhá komunikace bezproblémově právě díky češtině. Dále tato místa komunikace v češtině generalizuje pod výrokem *všude, kde nejsou Rusi* a vyjmenovává několik příkladů (např. obchody, úřady apod.). V rodině informant M. komunikuje jako většina ostatních informantů rusky, avšak zajímalo mě, zda také zde výjimečně nedochází ke komunikaci v češtině. Pan M. bezprostředně tuto výjimku vyvrací, avšak vzápětí připouští tuto možnost, a to z důvodu interferencí (viz dále). Nezmiňuje se tedy jako paní M. např. o návštěvách nevlastního syna a jeho české přítelkyně. V biografii tento informant uvedl, že češtinu rovněž užívá ke komunikaci s *dobrymi Čechy*, zajímalo mě proto vysvětlení tohoto pojmu. Po chvíli přemýšlení mluvčí tyto Čechy specifikuje jakožto *normální obyčejný lidi*, tj. nezávislé na politických událostech, u kterých může informant pociťovat pro něj zásadní pocit svobody. Tito lidé se podle něj mimo jiné projevují shovívavostí k jeho nedokonalé češtině a jsou ochotni ho opravovat. V protikladu k těmto lidem zde dále hovoří o „opačném pólu“ (viz téma „postoje“).

Dalším větším tématem z jazykové oblasti byla ruština a běloruština. Mluvčí nejprve zdůrazňuje, že za svou mateřštinu považuje ruštinu. Opět tak podotýká, že běloruština se již v jeho zemi nepoužívá a všichni zde hovoří pouze rusky. V další části obsáhle hovoří o osvojování ruštiny na základní škole, která byla dle jeho slov *normální* – lze tedy soudit, že nemá s tímto předmětem spojené žádné výrazné zkušenosti či emoce. Jak jsem zmiňovala v základní charakteristice tohoto informanta, následovala pasáž, kterou si pan M. výslovně nepřál zveřejnit:

M: [...] Já můžu říct něco, ale nemusíš to psát, protože všech, všechny Češi, komu to mluvil, na mě obyčelis tak, no ... (s. 215)*

Jak jsem již uvedla, z etických důvodů jeho přání vyhovuji a vynechávám tedy analýzu této pasáže. Lze pouze obecně shrnout, že v této části se mluvčí obecně zmiňuje o svém dobrém prospěchu z ruštiny, dále srovnává charakter ruštiny, běloruštiny a češtiny a také se zmiňuje o skutečnosti, že kvůli předchozímu učení běloruštiny měl v jistém smyslu potíže při osvojování češtiny (*já musel zapomenout všechny ty pravidla*). Také jsem se ptala na osvojování běloruštiny, které probíhalo rovněž ve škole, avšak v odlišné míře:

M: Ale ve škole, když běloruš, když ruštinu my studovali každý den ... [...] běloruštinu studovali eee dvakrát za týden. (s. 216)*

Pan M. tedy znovu srovnává oba jazyky a poukazuje na odlišnou intenzitu jejich studia, čímž rovněž naznačuje jejich významnost v dané době. Podrobněji se však k učení běloruštiny mluvčí nevyjadřuje, což částečně svědčí o jeho vztahu k tomuto jazyku. Pan M. následně také shrnuje míru užívání ruštiny a běloruštiny v současné době. Jak již bylo řečeno, primárním prostředím ruské komunikace je pro informanta rodina. Dalším přirozeným prostředím je pracovní sféra, kde však zároveň tento jazyk střídá s běloruštinou (spoluvlastníky společnosti jsou další dva Bělorusové). Ostatní situace, ve kterých mluvčí komunikuje ve své mateřštině, shrnuje ve výroku *když se scházím s Rusama*.

V souvislosti s hodnocením míry užívání všech tří jazyků měl informant rovněž posoudit, zda zná více kamarádů či známých Čechů, nebo naopak ruskojazyčných. V tomto ohledu se mluvčí vyjadřuje shodně s většinou informantů – dle něj je poměr obou skupin občanů vyvážený. Zajímavostí je, že má tendenci tyto skupiny přímo kvantifikovat (u obou skupin vyslovuje počet 10–15 osob). Na závěr informant vyhodnocuje, že nyní již častěji hovoří česky. Za zmínku zde stojí následující citace:

M: No když já mluvím česky, no opravdu, protože já ne, já ne*, necítím, že mluvím česky, já prostě mluvím, jak by, to automaticky, mám několik těch slov, tak no průměrně tak ... [...] patnáct set dvacet a jich používám tak ... (s. 217)*

Pan M. tedy zároveň podotýká, že užívání češtiny už si ani plně neuvědomuje z důvodu, že tento jazyk je pro něj již automatickou volbou – jedná se o přirozený proces. Tuto skutečnost lze vysvětlit každodenní komunikací v tomto jazyce, i když úroveň češtiny u tohoto informanta není na tak vysoké úrovni jako u ostatních mluvčích. O hlubokém zakořenění češtiny v mysli pana M. svědčí i interference, o kterých se zmiňuje v souvislosti s komunikací v rodině (tj. se svou přítelkyní). Hovoří o nich v momentě, kdy se ptám na existenci výjimečné komunikace v češtině v domácím prostředí:

M: Ne, někdy jo. Někdy jo, ale to, víš eee ted' už nemluvim úplně čistě rusky, protože myslíš v češtině. [...] A někdy už zapomenul ten smysl, ne smysl, smysl víš, ale nemůžeš to říct v ruštině, protože to slovo hodně používáš v češtině i že to blbstvo, já to ... [...] nenávidím, ale jo [...] když přijíždím do Běloruska a tam s maminkou mluvím, ona što? (smích) [...] To už je automaticky. (s. 215)

Mluví tedy explicitně poukazuje na myšlení v českém jazyce, kvůli kterému občas dochází (stejně jako u paní M.) k zapomínání ruských slovíček, a to i při komunikaci s matkou. Z úryvku je patrné, že pan M. toto nežádoucí míšení hodnotí negativně, avšak přesto poukazuje také na „běžnost“ tohoto jevu.

Posledním podtématem z jazykové oblasti byly zkušenosti s jinými jazyky. Kvůli bývalým cestám tohoto informanta je nejprve zmíněna angličtina, i když ji už pan M. v současnosti příliš nepoužívá. S učením tohoto jazyka začal informant již na střední škole v bývalém Sovětském svazu, avšak vzhledem k politické situaci neměl dostatečnou motivaci (tj. nevěřil, že někdy vycestuje) a tuto éru učení tedy nehodnotí příliš pozitivně. Jazyk ho pak dle jeho slov začal bavit v době, kdy v něm již dokázal myslet a náležitě ho tedy užívat. Když měl pan M. porovnat osvojování angličtiny a češtiny, vyslovuje se zřetelně, i když pouze stručně, k „lehčímu“ osvojování češtiny, a to opět díky podobnosti mezi ruštinou a češtinou. V závěru tohoto podtématu jsem se ve snaze potvrdit si předchozí strategie učení rovněž ptala na obecné prospěšné postupy, které mluvčímu v učení napomáhají. Mluví zde uvádí jediný prospěšný faktor, a to nutnost komunikace. Dokládá to právě na dřívějším způsobu učení angličtiny – tato výuka probíhala velmi intenzivně u soukromé učitelky, po jejímž skončení se pan M. věnoval jazyku ještě doma (poslouchal kazety, psal úkoly apod.) a následně naučenou látku probíral se svou ženou (která angličtinu rovněž studovala). Přesto však komunikační začátky v zahraničí nebyly dle informanta úspěšné a ke zlepšení napomohla právě neustálá komunikace spolu s pomocí okolí, které informanta neustále opravovalo. Je tedy pravděpodobné, že stejné pomocné strategie využíval rovněž u osvojování češtiny (během rozhovoru mě pan M. několikrát požádal o opravení daného slova). Náznak této strategie je mimo jiné naznačen zde:

M: ... když by eee jak když sly, když studoval angličtinu, předtím, jak jel do zahraničí, tak eee já taký líný člověk ... [...] eee i hodně znal těch slov, kromě toho, no když já jich nepoužívám, když jimi, jima nemyslim, tak to zbytečné pro mě. (s. 217)*

Je tu tedy opět zdůrazněná potřeba používat jazyk v praktických situacích a tedy i nutnost „zažít“ si lexikum v reálné komunikaci. Stejně tak je tu opět naznačeno, že informant se z tohoto důvodu zajímá spíše o ty informace, které lze využít v praxi.

Na konci interview jsem se k jazykovému tématu opět vrátila a zajímala se o jeho důležitost v integračním procesu. Pan M. se k této problematice vyjadřuje pouze velice stručně:

M: No já myslím, no, to je první věc, která, kterou člověk, kterou člověk musí vědět. [...] Protože když ty nevíš jazyk, tak co. (s. 227)

V porovnání s dřívějšími konstatováními pana M. je tedy toto tvrzení v částečném rozporu – uvádí zde, že znalost jazyka spatřuje jako klíčový faktor, avšak ve svém případě v pasáži o osvojování češtiny několikrát hovořil o „nepotřebě“ znalosti češtiny (z důvodu srozumitelnosti obou jazyků). V jiné části rozhovoru zase vyjadřuje myšlenku, že i při perfektní znalosti jazyka imigrant zůstává cizincem (čímž je potvrzena zmiňovaná idea národního uvědomění).

Dalším tematickým blokem byla „kultura“. Co se týče české kultury a jejího využití v České republice, neoznačuje ji informant v prvotní reakci jakožto něco „výjimečného“ – nazývá ji „obyčejnou“ kulturou. K oblíbeným odvětvím mluvčí radí národní písně, avšak uvádí, že je rád poslouchá obecně, nezávisle na jazyce či národu. Dále také tento informant zmiňuje Karla Gotta, avšak na rozdíl od ostatních účastníků vyjadřuje určité zklamání – o tomto interpretovi rovněž věděl již před svým příjezdem a měl ho v oblibě, nicméně po jeho shlédnutí v televizi se sympatie pana M. změnily v neutrální až negativní postoj (hovoří zejména o viditelném stáří zpěváka). Jako kompenzační faktor však stejný postup zmiňuje i u jinojazyčných interpretů a vyslovuje tezi, že *hvězdy musí být od tebe daleko*. Z dalších známých českých zpěváků rovněž jmenuje Jiřího Korna a Helenu Vondráčkovou. Jelikož pan M. na téma „česká kultura“ příliš nehovořil, musela jsem se na jeho konkrétní podoblasti explicitně dotazovat. K oblasti českého divadla se z hlediska české produkce informant vyjadřuje spíše v negativním smyslu:

M: [...] tiátr musí v tobě vzrušovat nějaký taký věci, o kterých ty nemyslíš každý den. [...] Na to, na to je tiátr. A v českym tiátru já takový, takový nevidím. Tam, když nějaká tragédie, tak to, to ne tragédie. (s. 220)

Pro pana M. je tedy v divadelní oblasti důležitá zejména „nevšednost“ zážitku a vzbuzování emocí, což však české divadlo v jeho očích nesplňuje (dodává však, že v tomto ohledu nenachází uspokojení ani u divadla ruského). Ačkoli tedy pan M. v Praze několikrát navštívil např. Státní operu, nikdy se nejednalo o české (ani ruské) představení. Na základě uvedených faktů není tedy překvapivé, že se mluvčí nedokáže podrobněji vyjádřit ani k možnostem využití kultury ruské, na kterou se rovněž táži. Po dlouhém přemýšlení odkazuje na své kamarády (Rusové a Kazaši), kteří zde založili sdružení (bližší informace k němu však mluvčí

neudává). Neurčitě rovněž zmiňuje existenci běloruského sdružení. Vzápětí rovněž zmiňuje vlastní činnost, o které psal již v jazykové biografii. Znovu zde připomíná úspěšné schválení tohoto sdružení Ministerstvem vnitra, avšak dodává, že oficiálně činnost ještě zahájena nebyla. Jiné ruské kulturní možnosti v České republice však informant nevyužívá:

M: Ne. [...] Ruská kultura já už odešel, já rád poslouchal ty eee, ty národní chóry. [...] A, no, některý ty zpěváky, který eee líbili se mně, ještě v tu, ta, tamtu dobu, ale teď sluchám ne tak moc. (s. 221)

Je zde patrné, že tyto kulturní možnosti byly v případě informanta M. spojeny s pobytem v dané zemi, tudíž při migraci je pro něj tato kapitola více méně „uzavřená“. Z ukázky však nevyplývá, zda mluvčí nespátřuje tyto možnosti v Čechách jako nedostačující (podle dosavadních informací se lze pouze domnívat, že ruskou kulturu obecně již pan M. nevyhledává). Stejně záporně se pan M. vyjadřuje i k četbě ruské (či běloruské) literatury, s výjimkou knih kabaly. Celkově tedy tento informant neinklinuje ani k jedné z probíraných kultur a v dřívější části rozhovoru odkazuje na kulturu běloruskou, polskou a židovskou, ve kterých vyrostl.

Zvláštní podkapitolu v oblasti kultury tvořily případné ruské zvyky (či tradice) dodržované v České republice. Pan M. patří k imigrantům, kteří zde slaví svátky obojí, tj. po českém i ruském způsobu, přičemž to komentuje jako „automatické“ (tedy pro něj samozřejmé). Slavení českých tradic pak odůvodňuje případnými návštěvami pana A. (tj. syna paní M.) a jeho české přítelkyně – vyzdvihuje zde zejména možnost setkat se s blízkými lidmi a tedy i další důvod k oslavě.

V předposledním bloku interview jsme hovořili o problematice postojů. K tomuto tématu se nejdříve informant vyjadřuje shodně s ostatními mluvčími – postojová problematika je pro něj nejednoznačná, což dokládají jeho rozmanité osobní zkušenosti (jak explicitně uvádí). Je však nutné zmínit aspekt, od kterého se postoje Čechů vůči cizincům dle něho odrážejí:

M: [...] když já jak cizinec eee přídu do Čecha a budu s ním kulturní a dobro, no, jak to ... [...] no taký odkrytý ... [...] to na začátku musí tak být ... [...] a to devadesát procent, že stejně pocítím naopak. [...] A, no tak všude ve světě. [...] Když já byl tam tam tam tam, všude musíš začínat tak, protože ty přicházíš, jak by, v hosty. (s. 222)

Podle uvedené teorie tedy primárně závisí na přístupu imigranta a jeho vstřícnosti a pokoře vůči hostitelské zemi – pokud jsou uvedené faktory přítomny, pak i reakce na imigranta budou kladné. Teorie však podle citace platí nejen v České republice, ale jedná se o obecnou strategii. Později informant zmiňuje i skupinky ukrajinských či ruských imigrantů, kteří jsou

movití a chovají se „jako u sebe doma“, což pan M. jednoznačně odsuzuje (zároveň však zmiňuje, že je „stejný“ z hlediska národnosti). Zajímalo mě rovněž, zda pan M. vnímá rozdíly mezi postoji vyjadřovanými k ruskojazyčným mluvčím a k jiným národnostem. Mluvčí sice explicitně uvádí, že nikoli, avšak v rozvinuté odpovědi jistě rozdíly naznačuje. Stejně jako mluvčí A. vnímá i tento informant rozdíl ve vnímání západních a východních zemí. Pan M. ovšem přidává i vysvětlení – hodnocení obou typů zemí závisí na sebehodnocení Čechů, tj. západní sousedy vnímají jako nadřazené (a tudíž postoje k nim jsou otevřenější), zatímco východní státy jsou vnímány podřazeně a podle toho se opět odvíjí chování Čechů vůči těmto cizincům. Tato dichotomie tedy může logicky vést k případným negativním reakcím vůči ruskojazyčným mluvčím. Na otázku, jaké má informant osobní zkušenosti s reakcemi na svou osobu, odpovídá, že se setkal spíše s pozitivními reakcemi a opět akcentuje výše uvedenou teorii správného přístupu. Zmiňuje ovšem i konfliktní situaci:

M: Pokud nepochopil eee to, v Čechách to je, jak by, vy charakter. [...] Pracoval tam, no s Čechama. V pohodě, kamaráde, na pivo ... [...] ty seš taký dobrý [...] A zatím když manažer řekl jim tam, že já musím odejít z práce a všichni musí, jak by, podržet to ... [...] neumím pracovat, neumím ... a úplně špatný. [...] já z toho měl depresi asi měsíc. (s. 224)

Jak je vidět, mluvčí zhodnotil danou situaci negativně kvůli neznalosti českého národního charakteru, kam podle něj patří tento příklad. Jednou z vlastností „typického Čecha“ je tedy podle informanta názorová nestabilita, která se mění v závislosti na prospěchu. Připouští však, že obdobné chování spatřuje i mezi Čechy navzájem, tudíž tento problém nespojuje jen s odlišnou národností. Jak už bylo zmíněno v jazykové biografii, jednou z dalších osobních zkušeností pana M. byla neochota Čechů komunikovat s ním v češtině (patrně vinou přízvukem):

M: No. A když eee, a když někdy, bylo tak několikrát, eee že když začínal mluvit, tak viděl a cítil, že eee díváte se na mě, jak by, vražebně. Tak já začínal mluvit angličtinu a to bylo v pohodě. (s. 217)

Řešením těchto situací, kdy je apriori negativně hodnocen jazyk pana M., je dle výroku přepnutí do jiného jazykového kódu, který má naopak pozitivní konotace (hodnocení obou jazyků je tedy v souladu s dichotomií států, na kterou pan M. upozorňoval výše). V biografii rovněž pan M. píše o oblibě v komunikaci se státními úředníky – na požádání tuto skutečnost ještě dále komentuje a zdůrazňuje především fakt, že má pro tento typ práce pochopení a podle toho se vstřícně chová i k daným zaměstnancům (opět tedy zmiňuje svou teorii pozitivního přístupu). O postojové problematice se mluvčí podrobněji rozhovořil také v počáteční fázi rozhovoru, kdy probíráme téma „prvotní představy o ČR“. Jak už jsem

uvedla, mluvčí si kvůli získání více informací o ČR četl historické knihy (Češi mu dle jeho slov mnohdy nebyli schopní odpovědět na otázky týkající se jejich vlastního státu), zejména se zajímal o pochopení události z roku 1968, o kterých prý Češi neustále hovořili (v jaké souvislosti se však pan M. nezmiňuje). Nejprve uvádí hodnocení této historické zakořeněnosti, které však nemůže vyjádřit v češtině (tento fakt rovněž může svědčit o citlivosti tématu, o kterém je možné „lépe“ hovořit v mateřštině):

M: Zrja Čechi dumajut plocho o Ruskych. (s. 203)

Mluvčí tedy vyjadřuje lítost této neustálé zakořeněnosti a dále vysvětluje, že dle jeho názoru byli sovětskou okupací vinní právě Češi, a to z důvodu nedisciplinovanosti vůči Sovětskému svazu (tuto nedisciplinovanost vidí především v politickém režimu, tj. v tehdejších snahách Československa po demokratizaci, což dle jeho slov nemohl Sovětský svaz dopustit). Příčinou okupace tedy bylo dle pana M. nesjednání pořádku od tehdejšího československého prezidenta, ačkoli se k tomuto úkolu v Moskvě zavázal. V této pasáži však dodává, že ani on již nechtěl být ve spojitosti se Sovětským svazem a Československo rovněž nebyl jediný stát, který sovětskému bloku z tohoto důvodů „vadžil“. Nutno dodat, že uvedené informace pan M. čerpal jednak ze své četby historických knih, jednak z dokumentárního filmu české televize, který se přímo zabýval jednáním tehdejších prezidentů.

V závěru interview byly sdruženy témata „současnost, budoucnost a demografické údaje“. K otázce spokojenosti v České republice mluvčí uvádí, že tento pocit u něj nastane v okamžiku získání českého státního občanství (zároveň zde kvituje novou možnost vlastnit občanství dvojí).²⁵ Již v biografii pan M. také uvedl, že se v Česku cítí jako doma, což v této části stručně potvrdil. Dále jsme se ještě krátce zastavili u „přání“ informanta, aby Bělorusko vypadalo jako tato země – pan M. zde doplňuje, že se mu líbí především „duch“ českých vesniček a atmosféra obecně, jelikož v Bělorusku je ještě přítomná atmosféra válečná. Mluvčí mě zde rovněž nabádá, abych alespoň jednou za život navštívila Rusko a mohla tak pochopit tamní situaci. Dále jsem po informantovi žádala specifikaci „kladných a dobrých okamžiků“, které uvedl do své biografie. Informant nejprve odkazuje na celý rozhovor, kde byly tyto okamžiky postupně jmenovány, vzápětí však znovu explicitně zmiňuje např. procházky po Praze, kde lze vždy spatřovat nové a nové věci, či vycházky na Vyšehrad, kam mluvčí chodí (či chodil) hledat odpovědi na svoje otázky (a rovněž poslouchat spisovnou češtinu, jak dříve uvedl). Co se týče plánů pana M. do budoucna, hovoří především o rozhodnutí v Česku zůstat natrvalo a dál už necestovat, což zdůvodňuje tvrzením, že *všude stejné*. Není však zřejmé, jaké oblasti se toto vyjádření týká. Na samém konci rozhovoru jsem si ověřovala

²⁵ Viz Zákon č. 186/2013.

získané demografické údaje, které byly potvrzeny. Pan M. zde také na požádání srovnává život v Praze s životem v Kolíně:

M: Kolín to je malá Praha. [...] Všechno stejné jak v Praze, jenom, no zmenšená. (s. 227–227)

Informant tedy prvotně nespatřuje mezi oběma městy žádné rozdíly, avšak vzhledem k tomu, že jeho partnerka označila jako rozdílné „lidi“, ptala jsem se i na tuto otázku. Pan M. potvrzuje, že rozdíly v obyvatelstvu mezi městy jsou – zatímco paní M. však mluví o rozdílech ve vlastnostech těchto lidí, pan M. rozdíly spatřuje v jejich „původu“. Praha je podle něj z tohoto hlediska velmi smíšená a žije zde pouze minimum původního obyvatelstva (avšak 90 % cizinců a turistů), kdežto v Kolíně žije pouze původní obyvatelstvo (a to zejména starší generace). Jak už bylo několikrát zmíněno, trvalý pobyt v České republice pan M. nemá, ačkoli v současnosti již spadá do kategorie cizinců, kteří ho mohou získat (což tento informant také v brzké době plánuje).

3.2.5 Informant K.

Mluvčí K. byl osloven pro výzkum neplánovaně až v jeho průběhu, jelikož se stal náhradníkem za informantku, která se výzkumu nemohla zúčastnit ze zdravotních důvodů. Kontakt na tohoto informanta mi telefonicky poskytla hlavní zprostředkovatelka (paní M.) a naše první komunikace proběhla po telefonu – panu K. jsem sdělila základní informace o výzkumu a žádala ho o sepsání biografie, jejíž šablonu (s podrobným plánem výzkumu) jsem mu následně zaslala elektronicky. Pan K. s účastí ve výzkumu ochotně souhlasil, menší problém nastal pouze u jazykové biografie (viz dále). Již na začátku je nutno podotknout, že tento informant se oproti ostatním mluvčím vymyká nezvyklou otevřeností komunikovat o jakémkoli tématu (a to velmi pečlivě), což se projevuje zejména v interview.

Mluvčímu K. je 51 let a většinu svého života v České republice strávil v Praze, avšak nyní žije s manželkou a třemi dětmi v Golčově Jeníkově. Do České republiky imigroval (stejně jako paní M. a pan A.) před 13 lety a pracuje zde jako vývojář měřících přístrojů (práce v oblasti elektroniky ho dle jeho slov celý život těší). Ve volném čase rád poslouchá hudbu, např. jazz, country či českou lidovou muziku. Trvalý pobyt vlastní již téměř 8 let a v blízké době chce získat české státní občanství.

Jazyková biografie

Ačkoli pan K. při prvním telefonním kontaktu souhlasil se sepsáním jazykové autobiografie, po přečtení instruktážního e-mailu a šablony k biografii mi hlavní informantka

sdělila, že tento mluvčí raději poskytne více rozhovorů z důvodu časové vytíženosti. Bylo však nutné dodržet stejný postup u všech účastníků a proto jsem pana K. telefonicky znovu žádala o sepsání stručné biografie – umožnila jsem mu vybrat si např. pouze jeden či dva okruhy z dané šablony, s čímž mluvčí ochotně souhlasil a biografii mi poslal elektronicky do dalšího dne. Jelikož byla tato biografie zaslána v těle e-mailu a téměř se nevázala na šablonu, nebyly vyplněny demografické údaje. Jazykem této poslední biografie je čeština.

Pan M. nazývá v úvodu textu svůj příspěvek jazykovým příběhem, čemuž odpovídá i obsah biografie. Týká se pouze osvojování češtiny v chronologickém sledu a její celkový rozsah je více než 1 normostrana A4 (pan K. ji člení do 3 odstavců). V úvodní části pan K. píše o problémech prvních dní, kdy si mluvčí plánoval najít zaměstnání bez znalosti češtiny (a to s pomocí ruštiny a angličtiny). Po delších neúspěších však své stanovisko k jazyku přehodnotil a češtinu si začal osvojovat jakožto samouk s pomocí učebnice *Čeština pro cizince*, avšak bezúspěšně. O konkrétních příčinách tohoto neúspěchu se však informant zmiňuje až v interview.

Zaměstnání pan K. nakonec získal až s pomocí svého bytného (jež hovořil rusky) a v tomto prostředí rovněž začala další fáze informantova kontaktu s češtinou. Ve spolupráci s rodilými mluvčími se pan K. začal v jazyce rychle zlepšovat:

Kolektiv byl mladý – většinou kluci po maturitě. Jelikož velice rád povídám, a i kluci byli zvědaví na cizince z Ruská, tak jsme začali zkoušet konverzaci. Bylo to trochu zkomplikované tím, že mladí lidé už nemají ve škole ruštinu jako cizí jazyk, ale pouze angličtinu a němčinu. Tak že jsme komunikovali jak nám to šlo. (Příloha č. 3, s. 136)

Z úryvku je patrné, že pan K. vnímal toto prostředí jako přátelské a optimální pro každodenní komunikaci, tudíž nechyběla silná motivace se jazyk naučit. Jako jistou nevýhodu zde mluvčí uvádí neznalost ruštiny u českých spolupracovníků, zpětně však tento fakt v interview nehodnotí záporně a pracovní prostředí považuje za místo, kde byly položeny základy jeho češtiny. To je potvrzeno i v následujícím tvrzení:

Ale během práce v kolektivu jsem konečně začal nějaké slovíčka zapamatovat. Asi po půlroce už už jsme se bavili skoro bez problému. Pak to šlo samo. (s. 136)

Díky tomuto intenzivnímu kontaktu a nutnosti každodenní komunikace si tedy mluvčí přirozeně osvojoval slovní zásobu a sám tento proces ohraničuje dobou zhruba šesti měsíců. Je třeba poukázat na samozřejmost a „jednoduchost“, s jakou mluvčí osvojování vnímal a o které se ještě několikrát zmiňuje.

V poslední části biografie se pan K. věnuje obecným tezí o učení se cizímu jazyku a zmiňuje například optimální podmínky pro úspěšné osvojení. V počátcích osvojování

považuje za nejdůležitější vytvoření základní slovní zásoby v daném jazyce, se kterou následně souvisí i další dovednosti:

Pak jedno se navazuje na druhé a jde to skoro samo. Samozřejmě za podmínky, že jste ponořen do jazykového prostředí bez možnosti komunikaci s pomocí rodilého jazyku. Asi to víc stimuluje mozek. (s. 136)

Informant zde tedy znovu zdůrazňuje přirozenost procesu učení a především vyslovuje hlavní podmínku, která dle něj musí být splněna – odmítá tedy jakoukoli možnost komunikovat rusky, ačkoli v začátcích pobytu v ČR vyjadřoval „lítost“ nad neznalostí tohoto jazyka u svých spolupracovníků. Výstižně to pojmenovává následujícími přirovnáním:

Něco jako hodit do vody a říct pluj! (s. 136)

Pan K. tedy spadá do skupiny mluvčích, kteří jako jedinou možnou strategii osvojování češtiny spatřují v každodenní komunikaci. Jako další nápomocný faktor mluvčí uvádí svůj vynikající prospěch v mateřštině a explicitně rovněž zmiňuje podobnost obou jazyků, kterou se podrobněji zabýval (v mládí se informant s oblibou věnoval zkoumání staroslovanských slov a obecně četbě historických knih, což se několikrát projevuje i v rozhovoru). V závěru biografie mluvčí provádí zhodnocení současné jazykové situace:

Bohužel nikdy nebudu mluvit a psát jako rodilý vzdělaný člověk, ale asi to není až tak důležité. Důležité je, že lidé mi rozumějí a nikdy jsem nezažil, že by někdo byl na mě kvůli tomu zlý nebo něco podobného. (s. 136)

Je patrné, že pan K. částečně lituje „nedosažení“ kompetencí rodilého mluvčího (tento fakt podle rozhovoru svědčí o velmi blízkém vztahu k tomuto jazyku a České republice obecně), avšak zároveň si uvědomuje klíčový účel celého učebního procesu, a to schopnost domluvit se bez potíží v jakékoli situaci. Rovněž je zde nastíněna pozitivní zkušenost tohoto informanta s českou populací, která je v rozhovoru stoprocentně potvrzena.

Jak už bylo řečeno, pan K. se v biografii striktně držel tématu osvojování češtiny a nebyly tudíž zodpovězeny další otázkové okruhy, které jsem uváděla v šabloně. O všech těchto tématech mi však velmi pečlivě a detailně vyprávěl v následujícím rozhovoru.

Interview

Rozhovor s panem K. proběhl jako poslední a byl sjednán na základě e-mailové komunikace, kdy mě mluvčí zval do Golčova Jeníkova se slovy, že Prahu již tolik nenavštěvuje. Ačkoli jsme si původně za místo setkání a nahrávání zvolili kavárnu, po příjezdu do tohoto maloměsta mě pan K. vzal k sobě domů a rozhovor tak proběhl za nejjednoduššího soukromí v klidné atmosféře. Jak už bylo řečeno výše, tento informant byl

velice vstřícný a upřímný, v několika částech interview se nezdráhal hovořit ani o své rodině a soukromých záležitostech. Téměř všechny otázky zodpovídal velice podrobně; zároveň je třeba podotknout, že jsem častokrát připravené otázky nemusela pokládat a mluvčí o nich sám začal ve svém vyprávění hovořit. V tomto případě se tedy nejvíce jednalo o narativní interview, o čemž svědčí i jeho délka – 2 hodiny, 8 minut, 51 vteřin.

V úvodní části svého vyprávění pan K. zmiňuje dobu svého příjezdu do ČR, kdy sem přicestoval ještě se svou první ženou a malými dcerami. Dále hovoří o svém současném zaměstnání živnostníka (oblast elektroniky) a na rozdíl od většiny účastníků dodává, že ho tato práce celý život nesmírně baví. Rovněž na požádání jmenuje školy, které v Rusku vystudoval (střední strojní škola a následně vysoká škola elektronického zaměření). Z koníčků ve volném čase udává především poslech klasické, jazzové či country hudby. Lituje však, že vzhledem k časové zaneprázdněnosti a rodinným povinnostem již na návštěvu různých koncertů nemá tolik času jako v dřívějších letech. Zmiňuje se také o oblíbených českých interpretech (Jarek Nohavica, Lenka Filipová, Michal Tučný), o kterých blíže hovoříme v tématu „kultura“.

V následujícím tématu „migrace a prvotní integrace“ byl nejprve probírán důvod migrace a její okolnosti. Jelikož tento mluvčí pochází z oblasti Severního Kavkazu, byla zásadní příčinou tohoto rozhodnutí čečenská válka, která v této lokalitě tehdy probíhala. Mluvčí označuje tehdejší situaci a atmosféru za „nepříjemnou“ a detailně popisuje tamní nevládné válečné podmínky. Ty byly ještě ztíženy faktem, že v oblasti bydliště pana K. bylo vojenské středisko, kde se dle něj pohybovali lidé z různých kultur, což bylo rovněž zdrojem potíží (jak se později ukazuje, pan K. nepovažuje multikulturální prostředí z tohoto důvodu za pozitivní jev). Informant se tedy rozhodl nenechat v tomto válečném prostředí svou rodinu a přesídlit někam jinam – Česká republika však zdaleka nebyla mezi prvními alternativami:

K: Eee takle, my sme na začátku chtěli odstěhovat někam jakoby do Ruska, prostě z toho Kavkazu někam třeba na Sibiř. [...] ... co nejdál nebo do Moskvy, prostě někam tam, kde ta válka není, ale já sem už dávno měl takovou myšlenku, sem vždycky kdysi sem snil do Kanady dostat ... [...] ale to bylo strašně složitý a pak mě napadlo, že by je moch zkusit vzít takhle jako přes tu Evropu ... (Příloha č. 4, s. 230)

Je zjevné, že největší prioritou pana K. a jeho rodiny tedy bylo dostat se z dosahu války – proto padalo nejprve v úvahu stěhování v rámci státu. Stejně jako několik dalších informantů však i tento mluvčí toužil emigrovat do Kanady. Česká republika se tak měla stát pouze tranzitní zemí k dosažení tohoto státu. Pan K. dále vypráví o první příležitosti Českou republiku navštívit, a to s doprovodem svého kamaráda z Ruska, který se právě na zdejší

návštěvu chystal (na tomto místě je tedy třeba poznamenat, že migrace a celkově prvotní styk s republikou byl v případě pana K. postupný a probíhal na několik etap, držím se zde proto posloupnosti vyprávění, které mluvčí uvádí). Informant tedy podrobně popisuje charakter tohoto prvního kontaktu s Českou republikou, včetně prožívání těchto dní:

K: No a sme přijeli do Prahy a jako turista vždycky je nadšený, že jo, ze všeho, protože člověk ... [...] jako opravdu ta Praha všechno je to strašně hezký a ... (s. 230)

Je tedy patrné, že první pocity pana K. byly nadmíru kladné, opět je zde použité přirovnání k turistovi. Za kladnou lze ještě označit skutečnost, že v té době nebyla zavedena vízová povinnost (Česká republika nebyla v Schengenském prostoru) a bylo tedy velmi jednoduché se do státu dostat. Jako menší problémy těchto prvních dní pan K. uvádí nepochopení češtině v kombinaci s celkovou nepřipraveností obou Rusů ohledně zajištění ubytování apod. Mluvčí dále vypráví o pomoci nádražní informační asistentky (jež byla ochotná komunikovat anglicky), která turistům doporučila ubytování v hostelu. Právě tento hostel, jehož majitelkou byla ruskojazyčná mluvčí žijící v Praze, se stal posléze i přechodným bydlištěm pana K. při jeho druhém příjezdu do České republiky. Informant tuto majitelku líčí jako velice ochotnou a pomáhající a zmiňuje rovněž, že po několika rozhovorech s ní již zvažoval trvalé přesídlení do této země. Majitelka se posléze stala jakousi „opatrovnící“ pana K. a zařizovala mu zde (za drobnou finanční částku) potřebné formální náležitosti (živnostenský list, účet v bance apod.), aby sem pan K. mohl trvale imigrovat, zatímco on se ještě vrátil domů k rodině. Druhá, delší, „návštěva“ České republiky proběhla u tohoto mluvčího až po zajištění potřebných povolení, které bylo nutno osobně podepsat. Následně zde tedy informant žil sám zhruba po dobu 6 měsíců s rozhodnutím, že rodinu přiveze až po sehnání zaměstnání a kvalitního bydlení. V této části se tedy zmiňuje o nevlídných podmínkách bydlení ve zmíněném hostelu a problematickém hledání práce a tedy i lepšího ubytování. Co se týče informací, které informant o této zemi měl před její první návštěvou, označuje je pan K. za *všeobecné* informace týkající se dobré ekonomické situace a brzkého vstupu do Evropské Unie (a tím pádem větší šance dostat se do vysněné Kanady). Tyto informace byly rovněž závislé na faktech, které informantovi poskytla informační kancelář (zabývající se profesionálně touto problematikou) v Rusku – již zde byla panu K. nabídnuta jakožto tranzitní země Česká republika, která byla dále líčena jako země se snadným vstupem a brzkým bezvízovým stykem právě s Kanadou. Na základě těchto informací se rovněž odvíjely také informantovy představy o této zemi:

K: [...] v té firmě, jak sem byl, tak mně řekli, že zaprvé to je slovanský stát, takže je ta, ten jazyk je trochu podobný, voni mě teda trochu samozřejmě, voni mě chtěli ... [...] jako nalákat,

že jo, takže oni mně slíbili, že naprosto jednoduchý jazyk, když opravdu až tak jednoduchý to není teda ... [...] že to všechno hodně podobný a i ta mentalita, všechno, prostě říkali jakoby prostě byl skoro doma, ale o něco lepší, no. (s. 234)

Pan K. tedy své vlastní představy o České republice silně spojoval s informacemi poskytnutými od zmíněné firmy. Je třeba podotknout, že tyto informace byly vykreslovány výhradně pozitivně na základě podobnosti obou států, sám mluvčí si uvědomuje snahu této kanceláře „nalákat ho“ k emigraci (za zprostředkování těchto informací klient platil nemalý obnos). Podle tohoto úryvku tedy pan K. hodnotí zpětně tyto, zejména jazykové, informace jako částečně zkreslené a odkazuje zde k nelehkému osvojování jazyka.

Dále mě podrobněji zajímala tematika „skutečných“ prvních dní, kdy zde již pan K. (zatím bez rodiny) reálně bydlel. Na tuto otázku se mluvčí bezprostředně zmiňuje o ideálech a optimismu, který u něj převládal – ten se týkal především bezproblémového pracovního uplatnění (opět na základě zkreslených informací výše zmíněné agentury). Z tohoto důvodu tedy pan K. dále hovoří o velkém zklamání, vyzdvihuje zejména obtíže s hledáním zaměstnání. Jak z výše uvedeného vyplývá, spojuje tedy pan K. prožívání prvních dní spíše se stresem a problémy, proto jsme se dále zabývali právě těmito obtížemi. Když má informant tyto problémy pojmenovat, vyslovuje se velmi jednoznačně:

K: No, vo, jediný problém pro mě teda byl ten jazyk, myslím, že to ostatní, jako i ti lidi a všechno, já sem teda zvyklej na hodně drsnější podmínky jakoby v Rusku a zvlášť na tom Kavkazu, ta byrokracie a všechno ...* (s. 235)

Jako „jediný“ problém tedy mluvčí spatřuje neznalost jazyka, od něhož se také odvíjely již naznačované potíže s hledáním zaměstnání. Objevení vhodného zaměstnání trvalo panu K. zmíněných 6 měsíců a konkrétně tuto dobu popisuje takto:

K: Vlastně já sem takhle zkoušel absolvovat nějaký pohovory, to byly takový pohovory částečně anglicky, částečně, on se vždycky v nějaké firmě našel někdo, kdo alespoň trochu, trochu rozuměl něco rusky ... [...] to bylo teda, to bylo těžký ... [...] a všichni mně říkali, že bez znalosti jazyka tady není co dělat jako ... (s. 233)

Pan K. tedy v počátcích zjevně spoléhal na komunikaci v ruštině či angličtině, avšak sám si podle tohoto úryvku neuvědomoval, jak je z hlediska zaměstnání důležitá znalost jazyka hostitelské země – na tuto zásadní roli jazyka byl upozorňován svým okolím a následně se kvůli tomu skutečně začal češtinu učit. O tomto typu problémů také explicitně hovoří zde:

K: ... ta práce bude, pak, pak sem už začal trochu jako být zoufalý, protože několik měsíců sem nemož nic najít, mně peníze už docházely ... (s. 234)

Je tedy zřejmé, že neschopnost najít si práci (na základě neznalosti jazyka) byla pro informanta velmi stresovým obdobím. Tyto prvotní pracovní problémy pan K. v rozhovoru několikrát zmiňuje a zdůrazňuje, je proto pozoruhodné, že na explicitní dotaz ohledně problémů prvních dní se vyslovuje „jen“ o potížích jazykových, a to i přesto, že jisté problémy naznačuje i v oblasti shánění bydlení. I tento typ potíží však informant spojuje s jazykovou nevybaveností. Skutečnost, že tyto ostatní nesnáze nebyly pro pana K. tolik zásadní a stresující je však částečně vysvětlena výše zmíněným tvrzením, že informant „byl zvyklý“ na horší podmínky ze své rodné země. Kromě problémových oblastí jsem se však zajímala i o faktory, které panu K. v těchto těžkých prvních dnech pomáhaly. Zde pan K. zmiňuje především pomoc konkrétních osob, a to již uvedené majitelky hostelu, dále ukrajinské mluvčí (se kterou se informant náhodně seznámil na tramvajové zastávce), jež vypomáhala se sháněním práce a v neposlední řadě jmenuje svého pozdějšího bytného Václava (o kterém je řeč i dále v rozhovoru). Kontakt na pana Václava informant dostal od majitelky hostelu a jeho byt se stal i pozdějším útočištěm pro rodinu pana K. Právě tento pronajímatel pak sehnal panu K. pracovní pozici v oblasti elektroniky (o tomto prostředí informant podrobněji píše již v biografii). Podle dostupných informací tedy využíval mluvčí K. pomoc od známých lidí z různých národnostních skupin, neupřednostňoval tedy jednu národnost a spíše se orientoval na osoby, které mu byly schopné pomoci v praktických situacích.

Důležitost pomoci od ostatních osob žijících v Česku déle je rovněž zdůrazněna v odpovědi na otázku, kde se měl pan K. zamyslet nad „správným“ počínáním imigranta, který by měl do společnosti bezproblémově zapadnout. Právě nutnost existence blízkých osob informant v této pasáži vyzdvihuje několikrát:

K: No, těžko říct, na začátku by chtělo asi (pauza) to bydlení nějakým způsobem vyřešit a mít někoho po ruce [...] kdo jemu pomůže s tím jazykem. [...] ... a je potřeba, potřeba mít asi někoho, alespoň nějakého známého nebo prostě někoho, kdo ti alespoň pomůže na tom začátku ... (s. 236)

Přijíždějící imigrant by tedy neměl, jako pan K., přijíždět bez pomoci a neinformovaný – naopak by zde měl mít někoho „k ruce“ již před svým příjezdem. Tato pomocná osoba by pak měla vypomáhat především se sháněním ubytování a s jazykovou stránkou, což pan K. evidentně přejímá ze svých zkušeností. Právě znalost místního jazyka dále ve vyprávění akcentuje jako základ veškerého úspěchu, tedy i integrace cizince ve společnosti. Na otázku, zda se pan K. považuje za integrovaného jedince v české společnosti, odpovídá sice nejprve nepřímou a rozsáhleji, avšak přesto jednoznačně:

K: No, podle mě, pokud se teda něk, a to je spíš můj případ teda, já sem od začátku, eee nemůžu říct, že to sem udělal něk schválně nebo něco asi něk to bylo neschválně, ale jelikož sem odjel z problematického místa, tak sem na začátku měl takovou jakoby antipatii se nějak přicházet do styku s krajany anebo s někým ... (s. 237)

Pan K. tedy zřetelně nesdílel snahu většiny mluvčích stýkat se s představiteli svého národa. Naopak zde explicitně jmenuje antipatii k ruskojazyčným mluvčím, a to z důvodů, které ho přinutily k emigraci. Tato antipatie „ke všemu ruskému“ je v rozhovoru ještě několikrát zmíněna a stává se tak hlavní charakteristikou tohoto informanta. Dále pak K. na cestě k integraci konkrétně zmiňuje snahu odtrhnout se od ruského prostředí a vymezuje se například vůči paní M., která je v tomto směru dle jeho názoru opačným příkladem. Lze tedy říci, že integrace pro pana K. znamená distancování se od svých krajanů a jakékoli ruské kultury v České republice. Naznačuje rovněž, že kontakt s ruským prostředím by mu toto integraci neumožnil. Celkově téma integrace shrnuje v tomto tvrzení:

K: [...] takže podle mě člověk už může říct, že se něk trochu integroval, když jakoby začíná mít kamarády ... [...] Čechy no. [...] (s. 237)

Pohyb v českém prostředí je zde tedy ještě specifikován na získání českých přátel, podle nichž lze, dle mluvčího K., rozeznat integrovaného jedince. Informant má rovněž potřebu zdůrazňovat, že na různorodá ruskojazyčná představení a další akce byl sice několikrát zván (jmenuje zde středisko pod Velvyslanectvím Ruské Federace), avšak jeho postoj byl odmítavý a naopak vyhledával spíše akce s Čechy (konkrétně hovoří o relaxačních aktivitách s kolegy z práce). Když jsem se tedy v závěru tohoto úseku znovu zeptala, zda se považuje za integrovaného jedince, bez váhání odpověděl, že ano.

Nejrozsáhlejší část interview se týkala tématu „jazyky“, nejdříve jsme se zastavili u osvojování češtiny. Je třeba poznamenat, že pan K. vnímal toto osvojování jako skutečný proces, podle čehož rovněž strukturuje své vyprávění. Nejprve se tedy zmiňuje o svých učebních začátcích s učebnicí Čeština pro cizince (o které píše již v biografii), které však nepovažuje za úspěšné – výuka podle této učebnice dle něj „nefungovala“ a stále měl potíže se domluvit v běžné komunikaci. Je tedy pravděpodobné, že problémovým momentem tohoto počátečního osvojování byla nedostatečná praxe v komunikaci. Přesto však informant podrobněji popisuje, co konkrétně si z této učebnice odnesl a co si tedy pamatuje (zejména základní demonstrativa „tamten“, „takový“ apod.). Z důvodu tohoto neúspěchu si následně pan K. zakoupil knihu s komunikačními frázemi, kterou údajně využíval přímo v komunikačních situacích. O míře úspěšnosti učení s tímto materiálem se však informant blíže nezmiňuje. Jak už bylo zmíněno v jazykové biografii, hlavním prostředkem osvojování

češtiny byla pro pana K. reálná komunikace s českými spolupracovníky. Zde se mluvčí seznamoval především s běžnou hovorovou mluvou:

K: ... a jelikož sem byl v prostředí mladých kluků, tak, ten můj jakoby ta moje řeč asi trochu se tím ovlivňovala [...] ale na druhou stranu, od těch kluků sem naučil nějaký takový slova, který jako většina lidí nemluví spisovně a pokud ty slovíčka neznáš takový, tak vlastně spoustu slov nerozumíš, o čem mluví, takže člověk musí vědět i to taky jako ... (s. 238)

Ačkoli byl informant za svou nespisovnou češtinu později kárán od svého blízkého přítele (který se rovněž stal jeho „soukromým učitelem“ a také osobou, která pana K. hodně ovlivňovala), přesto si uvědomuje její prospěšnost pro každodenní komunikaci. Rozdíly mezi spisovnou a nespisovnou češtinou (v lexikální rovině) jsou tedy podle pana K. značné. Později v rozhovoru na požádání blíže specifikoval, jaké jazykové oblasti se v tomto prostředí naučil nejdříve – kromě základní slovní zásoby to byla především výslovnost písmene „h“ (které v ruštině chybí), jež se informant od svých kolegů učil na slově „ahoj“. Celkově zhodnocuje učení češtiny v tomto pracovním prostředí jako „rychlé“ a tedy i úspěšné. Dalším způsobem možného osvojování jazyka v běžném životě je používání internetu a televize. O těchto možnostech se však pan K. rozhovořil až na konkrétní dotaz, přičemž v tehdejší době internet využívat nemohl. Sledování české televize však považuje rovněž za prospěšné a v tomto ohledu u sebe spatřuje jistý *talent* – zmiňuje, že ačkoli bezprostředně po příjezdu češtině nerozuměl, neplatilo to pro tuto oblast (konkrétně sledování českých filmů), kde bez potíží rozuměl celému ději. Sledoval proto dle jeho slov v televizi cokoli jen proto, aby mohl „slyšet jazyk“ a zdokonalovat se tedy v této oblasti. Sám informant si tento jev nedokáže vysvětlit, avšak potvrzuje to teorii, že ruskojazyční mluvčí většinou s receptivní znalostí jazyka nemívají takový problém jako se znalostí produktivní. Tuto myšlenku vyslovuje již na začátku rozhovoru, kdy se ptám na míru porozumění při poslechu české hudby:

K: A tak to přichází ještě dřív, než začínáte mluvit, na začátku tomu rozumíte (smích) ... [...] říkaj, že něco jako pes rozumí, ale nemůže nic říct, tak ... (s. 229)

Je zde tedy naznačena bezradnost situace, zároveň je toto tvrzení v rozporu s pozdější tezí mluvčího, kdy říká, že češtině bezprostředně po příjezdu nerozuměl. Oblast poslechu médií je však patrně pro pana K. zvláštní kategorií, s jejímž porozuměním nemá potíže.

Právě poslech jazyka obecně považuje tento informant za nejvíce nápomocný prostředek v učení se češtiny. Kromě zmíněné televize a hudby rovněž zmiňuje (vzhledem ke své víře) pravidelné navštěvování kázání v kostele, kterému prý rovněž bez potíží rozuměl (to však přičítá své obecné sečtělosti a zájmu o filozofickou tematiku). Na tomto místě rovněž

připomíná zvýšení úrovně jeho češtiny, kdy v tomto jazyce (na základě zmíněného poslechu) začal rovněž myslet. Pan K. si tedy zjevně uvědomuje tuto hlubší jazykovou problematiku, což je známkou jeho celkového zájmu o jazyk. Další výhodou pan K. spatřuje v prostředí, kde vyrůstal – to podle něj bylo rovněž multikulturní a používaly se zde dva jazyky (doma hovořili osetsky, zatímco všude jinde rusky), proto tento fakt nyní považuje za přínosný a je pro něj tedy přirozené, že opět používá (či používal) dva jazyky současně. Zde je tedy znovu patrné, že pan K. je po jazykové stránce velmi uvědomělý a často nad touto problematikou přemýšlí, čímž se také vymyká z řady ostatních informantů. Dále několikrát v rozhovoru upozorňuje na důležitost četby při studiu jazyka, explicitně to pak formuluje jako „doporučení“ pro cizince, kteří se chtějí tento jazyk bez problémů naučit. On sám však na české knihy dle svých slov neměl vůbec čas, čehož výslovně lituje.

Zajímalo mě rovněž, zda se pan K. v průběhu osvojování češtiny setkal se strategiemi či metodami, které mu v učení nepomáhaly. Kromě výše zmíněných učebnic (které však v této souvislosti informant nezmiňuje) však tuto oblast ztotožňuje s problematickými jevy v češtině, o kterých hovořil velice podrobně. Jako první se bez váhání vyjadřuje ke kvantitě hlásek:

K: No, třeba to dělej dodneska, jak mně říkal ten můj kamarád, Honza se jmenuje teda, on mně vždycky říkal, proč, proč tady vždycky pleteš ty čárky [...] já říkám, protože nevím, jestli tam má být, nebo nemá [...] (s. 238)

Stejně jako u většiny ruskojazyčných mluvčích byla tedy prvotní oblastí potíží hlásková kvantita. Pan K. na tomto místě znovu připomíná svého blízkého přítele, který ho na problémové jevy upozorňoval a učil ho tedy metodou opravování. K tématu hláskové kvantity pan K. ještě dodává, že pro cizince nejsou tyto rozdíly postřehnutelné a jsou tedy i „těžké“. Rovněž říká, že větší obtíže způsobuje tato problematika v psaném projevu, vzápětí svůj mluvený projev z tohoto hlediska rovněž sebekriticky hodnotí jako „hrozný“. Dále podrobněji zmiňuje (opět na základě častých upozornění od svého kamaráda) odlišný způsob akcentu v češtině a ruštině, který byl taktéž zdrojem obtíží. Jako poslední nejistou oblast uvádí slovosled, který rovněž způsobuje potíže většině ruskojazyčných mluvčích, a to na základě rozdílnosti slovosledných pravidel v ruštině a češtině, kterých si je pan K. vědom a také je popisuje. Doplnuje tedy, že slova v češtině, stejně jako v ruštině, pouze „přiřazuje“. Později v rozhovoru však v tomto směru ještě upozorňuje na psaný projev (konkrétně hovoří o přesmyčkách či pravopisu), avšak dodává, že tato oblast již problematickou „zůstane“. Opět zde vyzdvihuje výše zmíněnou potřebu četby:

K: [...] člověk musí hodně číst. [...] Já třeba ty všechny znalosti češtiny mám z komunikace, ale je potřeba to, ve skutečnosti bylo by dobrý číst, protože člověk, když čte knížku, tak to slovo vidí, jak se to píše ... (s. 241)

Četba knih je tedy podle informanta nejen prostředkem rozšíření slovní zásoby, ale zejména vizualizací psané podoby jazyka, která pak na základě tohoto procesu nečiní takové potíže. Pan K. zde rovněž zdůrazňuje aspekt, díky kterému se češtinu nejlépe naučil, a tím je opět reálná komunikace. Znovu tedy kvituje možnost komunikace v tehdejších zaměstnání.

K otázce hodnocení všech čtyř jazykových dovedností se informant vyjadřuje ke každé zvlášť. Poslech, jak už bylo naznačeno, spatřuje jako naprosto bezproblémový (s výjimkou odborných termínů); v oblasti mluveného projevu si uvědomuje jisté nedostatky (což opět zdůvodňuje nedostatečnou četbou, oproti četbě v mateřštině) a psaný projev označuje jako „nejhorší“. Ke čtecí dovednosti se konkrétně nevyjadřuje, ale, jak už bylo několikrát zmíněno, četba českých knih je opomíjenou oblastí pana K. (což však neovlivňuje úroveň jeho současné češtiny). Na otázku, zda a případně v čem by se nyní přál zlepšit, informant hovoří o četbě českých klasických knih, které si již údajně nakoupil (např. jmenuje Švejka či adaptovanou četbu z ruštiny). Za zmínku stojí fakt, že četbou si přeje nejen zlepšovat svou úroveň češtiny, ale zároveň obecně studovat problematiku překladu a jeho principů, což opět svědčí o velkém zájmu o lingvistiku.

Jedním ze závěrečných podtémat osvojování češtiny byly místa či situace jejího užití v dnešní době. Rovněž tento informant shrnuje místa jejího užívání pod pojmem *všude*, přičemž jmenuje výjimky, jakými jsou návštěvy ruských přátel (např. paní M.). Co se týče komunikace pana K. v domácím prostředí, jedná se o komplexnější a rozmanitější jazykový prostor, proto mu v případě pana K. věnuji bližší popis a dotknu se tedy i jeho rodinné biografie, o které se několikrát samostatně rozhovořil. Manželka pana K. upřednostňuje výhradně komunikaci v ruštině, i když také u ní se informant snažil o osvojování češtiny:

K: Eee já sem se snažil, mně vždycky všichni říkali, že to by bylo dobrý začít doma mluvit česky ... [...] že manželka by rychleji to nák naučila, ale nevim, nák s ní nemůžu ... [...] protože mě to, já cítim, že mě to strašně omezuje ... [...] protože co říkám, tak ne všemu rozumí a nemůže mně tak odpovědět, a to nám dělá problémy pak v konverzaci ... (s. 245)

Dle tohoto úryvku si tedy informant přeje zavést češtinu jakožto prostředek komunikace i do domácího prostředí, avšak zatím se to nejeví jako úspěšné. Uvedené „omezení“ ve vyjadřování pana K. rovněž svědčí o jiné jazykové orientaci obou manželů – zatímco pan K. se již s tímto jazykem zcela ztotožnil a užívá ho téměř ve všech sférách, jeho manželka dále tíhne k ruštině (i když česky částečně rozumí). O bližších důvodech „nechuti“ k jazyku

se však informant nezmiňuje. Jiná jazyková situace však panuje u dcer informanta – vzhledem k tomu, že do České republiky imigrovaly v raném dětství (7 a 8 let), velmi rychle se podle mluvčího K. ztotožnily s českým jazykem a prostředím, což vede k zapomínání jazyka mateřského, ve kterém už jsou málo ochotné komunikovat. To se rovněž projevuje v komunikaci s rodiči, kdy na svou matku mluví v ruštině (z důvodu nutnosti), avšak s otcem hovoří česky, což je pro ně dle slov pana K. také „jednodušší“ – informant rovněž poznamenává, že jejich mateřština již „není čistá“ a nese stopy přízvuku. Posledním členem domácnosti je šestiletý syn pana K., který je na tom s jazyky patrně nejhůře – oba rodiče na něj mluví rusky, avšak ve školce rovněž přichází do styku s češtinou, ve které si již začíná osvojovat základní slovní zásobu, což vede ke komunikačním obtížím. V češtině na něj hovoří rovněž obě sestry a před bratrem dělají, že rusky nerozumí, což informant hodnotí jako „schválnost“ a zdroj problémů. Celkově je tedy syn schopen vyjadřovat se v obou jazycích, avšak výrazně dominuje ruština.

Dalším jazykovým podtématem byla ruština a její osvojování. K tomuto tématu mluvčí bezprostředně uvádí, že již není schopen se zpětně ohodnotit, jelikož jeho osvojování ruštiny probíhalo skrze četbu:

K: ... ale furt čteš a to mně dalo ty znalosti, že v ruštině sem měl docela slušnou slovní zásobu a to ostatní, takže dokonce párkrát v životě, mně se dostalo pochvaly, že třeba když mluvím s nějakým člověkem vzdělaným, tak on mně říkal, nečet ste jako hodně knížek, když ... (s. 242)

Mluvčí si tedy na své znalosti ruštiny cení především slovní zásobou, o které se zmiňuje v rozhovoru několikrát. Ačkoli explicitně v úvodu říká, že není schopen se ohodnotit, vyjadřuje se ke svým znalostem ruštiny velice kladně i v následujícím tvrzení:

K: [...] mamka je teda učitelka ruštiny a ona eště i vyučovala tu literaturu a sem vždycky měl doma takový to prostředí kolem toho, já sem vlastně z toho měl nejlepší známky vždycky a dokonce sem jí pomáhal ... [...] zkontrolovat, sem byl no, ono se o sobě takle neříká, ale byl sem v tom hodně dobrý teda, to řeknu takhle ... (s. 244)

Na ukázce lze pozorovat, že informant se svými znalostmi svým způsobem chlubí a uvádí rovněž důvod zájmu o tento jazyk, který byl podpořen povoláním matky. Také z tohoto důvodu se pan K. podrobněji zajímal o historii slovanských jazyků a o etymologii slov, jejíž znalosti čerpal právě četbou historických knih. Proto si je rovněž vědom mnohých lexikálních shod mezi češtinou a ruštinou, které v rozhovoru několikrát zmiňuje. Je tedy patrné, že studium mateřštiny bylo pro pana K. přirozenou záležitostí, což také výslovně uvádí. Rovněž je zjevné, že osvojování obou jazyků probíhalo u pana K. na základě zcela odlišných strategií. V závěru tématu „ruština“ mluvčí rovněž shrnuje situace, kde komunikuje rusky –

jsou jimi kontakt s příbuznými v Rusku, dále výše zmíněná komunikace v rodině či návštěvy ruských kamarádů. Z dosavadních informací je tedy patrné, že v okolí informanta K. se vyskytuje více českých kamarádů či známých, což mluvčí označuje za „samozřejmě“ (a opět to souvisí s jeho „neochotou“ vyhledávat ruské prostředí). Ze stejného důvodu je pak převažujícím jazykem současného života pana K. čeština. Pro zajímavost je třeba doplnit, že v tomto ohledu má informant opět tendenci se vymezovat vůči informantce M., která je, dle jeho názoru, „orientovaná na ruské prostředí“. V průběhu jazykové tematiky se také pan K. sám zmiňoval o problematice míšení jazykových kódů a celkově se několikrát dotkl problematiky bilingvismu. Nejlépe to vystihuje následující ukázka:

K: A to prostě de na úplně jinou rychlost [...] pak další stupeň, kterej sem všímat, sem začal přemýšlet na začátku kombinovaně, takže sem občas říkám, co to bylo, jako pomíchalo se mně přemýšlim a v těch myšlenkách mam promíchaný slova jako ruský a český ... [...] ted' mně už to málokdy stává ... [...] takže se už začneš lépe přepínat [...] (s. 240)

Je tedy patrné, že pan K. si plně uvědomuje existenci dvou lexikálních systémů a jejich vzájemný vývoj – zatímco na začátku zmiňuje kombinované myšlení, se kterým souvisí překládání českých slovíček skrze ruštinu a jejich míchání, v závěru citace už vnímá systémy jako oddělené s možností snadného přepínání. Rovněž dodává, že i chápání slov v tomto závěrečném stádiu je možné „přímo“, bez pomoci překladu. Právě myšlení v daném jazyce pak informant chápe jako vrcholný prvek. Dále se problematiky bilingvismu dotýká v následujícím tvrzení:

K: ... já sem taky občas jakoby měl takový, nevím teda, jestli mam pravdu teda, nebo ne, ale mně se zdá, že člověk může mluvit naprosto bezchybně pouze jedním jazykem, jako normální člověk, ted' nemyslim náký jako zvlášť nadaný člověk ... (s. 239)

Pan K. zde přímo odkazuje k jednomu z hlavních rysů bilingvismu, a to k dominanci jednoho z jazyků. Nutno podotknout, že v tomto úhlu pohledu považuje pan K. za svůj dominantní jazyk, logicky, stále ruštinu.

Jelikož tento informant prokázal několikrát v průběhu rozhovoru velký zájem o jazyk obecně, zajímaly mě i zkušenosti pana K. s dalšími cizími jazyky. Přestože již bylo několikrát naznačeno, že informant na komunikační úrovni rovněž ovládá také angličtinu, sám se v tomto ohledu hodnotí spíše negativně:

K: ... já sem tu angličtinu studoval hodně, když sem tak spočítal, kolik let sem to studoval v různých školách, ale jelikož do toho prostředí sem nikdy nedostal, tak to vždycky zůstalo jako úplně cizí jazyk, prostě je to cizí jazyk pro mě ... (s. 248)

Jak je vidět, mluvčí považuje daný cizí jazyk za adekvátně osvojený pouze v případě, že jej může procvičit v přirozeném prostředí. Pouze nerad tedy přiznává, že tento jazyk ovládá na akceptovatelné úrovni (angličtina pro něj tedy zůstává „cizím jazykem“, z čehož lze soudit, že takovýto vztah k češtině nepociťuje). O svých zkušenostech s angličtinou a jejím užívání se dále zmiňuje v souvislosti s komunikací s cizinci v hostelu, kde opět zdůrazňuje důležitost komunikace. Dodává však, že žádný osvojovaný jazyk nelze zcela zapomenout. Dále uvádí receptivní znalosti slovenštiny a následně polštiny, jejíž pochopení však hodnotí jako složitější. Jako výhodu v tomto případě uvádí znalost ruštiny a češtiny, která usnadnila pochopení tohoto dalšího slovanského jazyka. V další části jsem mluvčího žádala o porovnání osvojování češtiny a angličtiny. Pan K. zde především zdůrazňuje, že tyto jazyky dle jeho názoru nelze porovnávat – chápe je jako jazyky se zcela odlišnými systémy. Zatímco u angličtiny oceňuje absenci diakritiky (která mu v případě češtiny činila potíže) a označuje ji proto za „jednoduchou“, u češtiny označuje za jednoduchou výslovnost, která se shoduje s grafickou podobou jazyka. Z důvodu odlišnosti obou jazyků také nedokáže vyjádřit, který z jazyků se mu učil lépe. Do budoucna by se rád naučil německy, a to především z praktických důvodů. Jak už bylo řečeno, v informantově rodinném prostředí se vyskytují různé generace, které preferují rozdílné komunikační jazyky. Zajímalo mě proto, zda pan K. spatřuje nějaké difference mezi osvojováním jazyků u starší a mladší generace. Informant odpovídá jednoznačně pozitivně, přičemž podle očekávání odkazuje k příkladu ze své rodiny, tj. k velice úspěšnému a rychlému osvojení češtiny u svých dcer:

K: Strašně rychle, protože oni, on, jak děti zaprvé, oni mají jakoby tu čistou hlavu a příroda tak určila člověka, že první nějaký ty roky života, nebo ten začátek, člověk je stavěný na to, aby tu informaci, jako přijal ... (s. 250)*

Mluvčí tedy snadnost učení mladší generace zdůvodňuje přirozenými kognitivními schopnostmi, kterými tato generace disponuje, čímž se shoduje s většinou ostatních mluvčích. V protikladu k této generaci rovněž poukazuje na své učení v pozdějším věku, kdy to dle jeho slov „není jako dřív“. Dále rovněž zdůrazňuje potřebu motivace, která však byla přítomna v obou případech. Dříve v rozhovoru rovněž nastiňuje myšlenku, že znalost jakéhokoli cizího jazyka člověka pozitivně předurčuje k bezproblémovému osvojení dalšího.

V závěru rozhovoru jsem se i u tohoto informanta znovu ptala, nakolik je jazyk v integračním procesu důležitý. Pan K. tuto důležitost bezprostředně shrnuje pojmem *hodně*, dále důkladněji hovoří spíše o cizincích, kteří znalost jazyka v Česku za klíčovou nepovažují. Informant tuto skutečnost jednoznačně odsuzuje a uvádí, že tyto důvody nechápe:

K: [...] ale určitě to není dobrý, to můžu říct, že to, že se to místy dokonce, nedá se takle bydlet nikdy ... (s. 260)

V této pasáži je tedy naznačen nejen zásadní nesouhlas pana K., ale zároveň i skutečnost, že znalost místního jazyka informant spojuje s bezproblémovým životem v dané zemi (a odmítá tedy i zkušenost imigrantů, kteří jsou schopni v dané zemi užívat pouze svůj jazyk mateřský). K roli jazyka v integračním procesu se však tento mluvčí více nevyjadřuje.

Následovalo téma „kultura“. Pan K. již na začátku interview naznačoval svou oblibu v hudbě a divadle, což v této části vyprávění opět potvrzuje (lituje však, že nyní již na kulturní vyžití nemá příliš času). Dříve s manželkou navštěvoval zejména koncerty Karla Gotta či Lucie Bílé a v době konání rozhovoru se chystali na nadcházející koncert Lenky Filipové. Oblíbené oblasti kultury zmiňuje až na konkrétní otázku – opět zde jmenuje dechovou a country hudbu, přičemž odkazuje i na trojici umělců (Karel Gott, Helena Vondráčková a Jiří Korn), které již znal z Ruska. Podle jeho slov zněla tato hudba „z každého rohu“, avšak nespadała a nespada do oblasti jeho zájmu. Dále hovoří o rockových kapelách, konkrétně jmenuje skupinu Katapult či Elán. Celkově je z vyprávění patrné, že mluvčí se v české hudební sféře vyzná a aktivně se o ni zajímá. Jako jediný informant z celého výzkumu také sám hovoří o věcech, kterými je Česká republika ve světě proslulá:

K: ... ale přestože je to takový malý stát jakoby Česká republika, ale docela ve světě známá, dřív se tady vyrobilo spoustu věcí třeba Koch-i-noor, Koh-i-noor [...] takže to byla špička, pak ten hokej samozřejmě sem strašně rád vždycky koukal na ten hokej [...] ... to byli vždycky takový velký nepřátelé, že jo ... [...] ten ruský tým a češ, československý, takže taky o tom hokeji sem znal hodně a pak skupiny [...] (s. 253)*

Podle této ukázky si informant spojuje Českou republiku především s tužkami Koh-i-noor (které ve škole používal) a také s českým hokejem, dále neurčitě poukazuje k českým skupinám a zpěvákům. V závěru debaty o české kultuře rovněž kladně hodnotí svůj přehled o této kultuře.

O ruské kultuře informant hovoří ve srovnání s kulturou českou velice stručně, což znovu potvrzuje jeho nezájem o tuto národnostní oblast. Tento nezájem znovu explicitně potvrzuje a neurčitě mluví pouze o ruském tisku (který příležitostně nosí pro manželku z ambasády). Je tedy patrné, že k tomuto tématu nemá mluvčí co říci. Jen o málo více se vyjadřuje k ruským tradicím a zvykům zde dodržovaným. Pan K. a jeho blízcí se dle jeho slov řadí k rodinám, které slaví *všechno dvakrát*. Pozitivně hodnotí další příležitost k oslavě, která již byla vyslovena některými účastníky výzkumu. Dodává však, že dodržovanými svátky jsou pouze tradice klasické a lidové (jmenuje zde české a ruské Vánoce či Silvestr),

zatímco politické svátky (např. říjnovou revoluci) rodina neslaví. Pro zajímavost rovněž vysvětluje, proč jsou právě ruské Vánoce „posunuty“ o několik dní.

Vzhledem k bezprostřední otevřenosti a hovornosti tohoto mluvčího jsem se ani v jeho případě nezdráhala přímo otevřít problematiku postojů Čechů vůči cizincům. Jako jeden z mála informantů pojímá toto téma zpočátku nejvíce formálně a primárně z pozice migrujícího:

K: No ... vlastně všichni si stěžují na to, že třeba i v Rusku, když kamarádi jedou sem na návštěvu nebo i příbuzný, že dostat se do Česka je asi možná je to nejtěžší z těch států tady, zrovna dneska sem čet, na Seznamu teda, tam ty politiky zase to probírali to téma ... [...] že jedna z nejvíc uzavřených států pro cizí lidi, je Česká republika ... (s. 254)

V jeho bezprostředním hodnocení tedy chybí pocitová složka a na celou problematiku nahlíží spíše z formálního hlediska a hodnotí pouze postoje státu vůči imigrujícím cizincům, nikoli postoje Čechů vůči imigrantům, kteří zde již žijí. Pozoruhodná je však následující myšlenka, ve které rozlišuje vlastní hledisko dle účelu a formy jeho pobytu v ČR. Uvádí, že uzavřenost státu mu byla na obtíž pouze v době, kdy sám neustále usiloval o prodloužování víz a získání trvalého pobytu. Po jeho dosažení však s tímto přístupem souhlasí, což odůvodňuje následovně:

K: ... ale teď když už mám ten trvalý pobyt a už nemusím nic jakoby bojovat za to, abych tady zůstal, tak mně to dokonce i líbí, protože čím déle to bude, tak to multikulti, jak tomu říkají, vidím to jako spíš z toho spoustu problémů ... [...] a čím tady bude snazší dostat, tak tím tady víc bude různých takových jakoby, taky budou všude stát pak mešity a všechno možný ... [...] a tohle já už zažil na Kavkazu, to nechci ... (s. 254)

Z ukázky je patrné, že pan K. se k této problematice staví z pozice Čecha hájícího vlastní stát, kdy razantně odmítá multikulturní společnost. Právě tím se opět zásadně odlišuje od informantky M., která naopak rozšíření multikulturního prostředí podporuje. Nutno podotknout, že tento názor je značně posílen negativní zkušeností pana K. s různými kulturami ve své rodné zemi (zejména zmiňuje náboženské konflikty). Následně však dodává, že vůči cizincům, kteří svou kulturou „neobtěžují“, je tolerantní.

Pan K. se taktéž řadí k mluvčím, kteří ve vnímání ruskojazyčných cizinců a dalších národností spatřují určité rozdíly. Je zde zmíněn především historický podtext, tedy rok 1968. K této události mluvčí údajně četl hodně informací a hodnotí ji spíše záporně – dle něj se tehdejší velitelé dopustili chyb, které nebyly dodnes zapomenuty. Mluvčí zde rovněž vyjadřuje své nepochopení toho, proč je i po tolika letech tato událost v mysli populace zakořeněna (vzápětí však ujišťuje, že na událost se postupem času jistě zapomene). V dalším

výroku je ale patrná jistá míra kontradikce s předchozím tvrzením – pan K. zde považuje událost za „čerstvou“ a rovněž vyslovuje své pochopení:

K: ... a já se vůbec na to jako, samozřejmě nemůžu ani zlobit a nějak si stěžovat, protože říkám, to je ... [...] vývoj, historický vývoj a všechno vyřeší čas, ten čas no a i ty vztahy samozřejmě taky, že jo. (s. 255)

Dále mě zajímaly osobní zkušenosti informanta s českou společností. Jak už bylo zmíněno v jazykové biografii, pan K. se s konflikty tohoto typu nikdy nesešel, což potvrzuje i na tomto místě. Rovněž v úvodu rozhovoru uvádí, že měl vždy štěstí na ochotné lidi, kteří mu se vším pomáhali, a je tedy v této oblasti naprosto spokojený. Drobný náznak negativní zkušenosti, která však nemusí být chápána přímo ve spojitosti s tímto informantem, je uveden v pasáži, kdy mluvčí vypráví o prvních dnech v této republice a o problémech se zařizováním formálních náležitostí:

K: ... takže přijdeš tam [na úrad], nedomluvíš se, začínáš mluvit rusky, spoustu dělaj, že ti nerozuměj, protože oni nechtějí jak tu ruštinu slyšet a ty ostatní třeba ještě něco z toho pamatujou, ale taky se nedokážou s tebou bavit o nějakých složitých věcech [...] (s. 237)

Lze usuzovat, že někteří úřední pracovníci stále reagují negativně vůči ruskojazyčným cizincům, což je tu však prezentováno jako obecný fakt, nikoli jako osobní špatná zkušenost. Hodnocení této události však pan K. neuvádí. Dále se informant podrobněji rozhovořil o příčinách, které dle jeho názoru vedly k jeho pozitivnímu vnímání ze strany české veřejnosti. Klíčovou roli údajně hraje vzdělání – „inteligentní“ lidé (tj. vysokoškolsky vzdělaní) mají podle pana K. dostatek informací, aby např. nebyli schopni vinit informanta z událostí roku '68. Naopak lidé s nižším vzděláním a celkovou nižší socioekonomickou úrovní naopak takových obvinění schopní jsou a dokonce prý často považují vysvětlení za tyto události. Tato teorie však podle něj platí všeobecně bez ohledu na národnost či stát, explicitně jmenuje platnost tohoto tvrzení rovněž v Rusku. Pan K. tedy zdůrazňuje, že jakožto absolvent vysoké školy se vždy pohyboval mezi vyšší vrstvou obyvatel a nepřišel tedy do styku s negativními reakcemi. Zde se má rovněž potřebovat vymežovat vůči informantům, kteří se naopak s negativními reakcemi setkali – jako příklad uvádí pana M., který se dle pana K. pohyboval právě mezi nižší vrstvou populace. Jako analogii pak uvádí svůj vztah s Němci – ačkoli v době fašismu ztratil za války mnoho příbuzných, v dnešní době má Němce rád (což dokládá i budoucí plán naučit se jejich jazyk) a odůvodňuje to následovně:

K: [...] to jako ale nemůžu to chtít po dnešních lidech, prostě to byla, to byl historický vývoj, v kterým ten stát dokázal jich nák pobláznit něký ten člověk [...] dělaj se chyby a nemůžou

za to pak odpovídat další generace, prostě necháme tu vinu na těch lidech, který to prodělali ... (s. 255)

Pan K. tedy znovu zdůrazňuje nesmyslnost vinění současných generací, které již s dřívějšími událostmi nemají nic společného, je zde tedy patrná jistá „neférovost“ takového jednání. V dalším výroku však rovněž vyjadřuje nesouhlas s počínáním tehdejších sovětských vůdců:

K: [...] já v tu dobu zaprvé byl dítě, o ničem sem nerozhodoval [...] pokud by sem byl dospělej, tak třeba by moč třeba přijet do Moskvy a zapálit se třeba vedle Kremlu a říct, já tam s tím nesouhlasím a polít benzínem a zapálit jako udělal ten Palach nebo ... (s. 256)

Jak už bylo řečeno, tento úryvek jednoznačně potvrzuje informantův nesouhlas s tehdejším režimem, mluvčí se dokonce stylizuje do podoby „protestanta“, kterým by případně mohl být. Vzhledem k jiné časové dimenzi však samozřejmě z tohoto tvrzení nelze odvozovat žádné závěry.

Posledním tématem rozhovoru byly oblasti „současnost, budoucnost a demografické údaje“. K otázce zhodnocení pobytu pana K. v České republice (z hlediska spokojenosti) se informant vyslovuje zcela jednoznačně a proto i velice stručně – uvádí pouze, že je zde (bez výjimek) spokojený. Svou budoucnost zde spojuje především s rozšiřováním podnikatelské činnosti, ačkoli si uvědomuje rozsáhlou síť konkurence (dle jeho názoru je však pro něj největší hrozbou elektronika z Číny). V České republice pak plánuje i nadále zůstat, o čemž svědčí nejen získání trvalého pobytu, ale také zakoupení domu v Golčově Jeníkově, kde informant plánuje spolu s manželkou založit menší soukromou farmičku. Jelikož informant nezasílal jazykovou biografii v předtištěné šabloně, bylo na závěr nutné doplnit a případně okomentovat základní demografické informace. Jak už bylo několikrát zmiňováno, pan K. v současnosti žije v Golčově Jeníkově (nedaleko Čáslavi), kam se přestěhoval z Prahy. Zajímalo mě proto srovnání těchto měst, na které pan K. reaguje z perspektivy obyvatel daného města. V současném bydlišti jsou dle informanta lidé mnohem přívětivější, zatímco v Praze panuje spíše lhostejnost. Pokud se však lidé znají, jsou na sebe podle mluvčího „hodní“. Je zde rovněž zmíněna např. mrzutost pražských prodavaček, což však pan K. nevnímá osobně. Na závěr ale dodává, že se jedná o globální problém velkých měst, tedy i těch ruských, což může být chápáno také jako snaha o kompenzační strategii. Trvalý pobyt vlastní tento mluvčí od roku 2006 (a spadá tak do kategorie cizinců, kteří ještě nemuseli skládat jazykovou zkoušku) a následně má potřebu dodat, že jeho zde narozený syn získal trvalý pobyt automaticky, a to na základě trvalého pobytu otce (manželka pana K. trvalý pobyt zatím nevlastní, avšak rovněž má v plánu si o něj zažádat). Informant rovněž plánuje podat žádost o české státní občanství, přičemž kvituje nový zákon, kdy již není třeba

se vzdávat občanství původního. Zde se pan K. opět sám vymezuje vůči jinému informantovi, tentokrát panu A., který se svého občanství musel vzdát. Mluvčí K. to však nespatřuje jako problém a poukazuje na již, téměř neexistující, vazbu pana A. na Rusko. V protikladu uvádí své vztahy s rodnou zemí, kde má podle svých slov stále „spoustu“ kamarádů, rovněž poukazuje na studentská léta v této zemi a na své dětství. Podrobněji svůj vztah k Rusku popisuje takto:

K: ... protože já si m, no, já občas říkám, že sem vlastenec, ale ve skutečnosti asi takovej spíš pseudovlastenec, protože vlastenec by nikdy neodjel [...] ale není mně jedno, jako občas čtu nějaký ty noviny, nějaký zprávy z Ruska, co se tam děje ... [...] mě to zajímá, protože prostě je to místo, kde sem se narodil ... (s. 259)*

Je tedy patrné, že ačkoli pan K. v průběhu celého rozhovoru zdůrazňuje svou nevoli vyhledávat v České republice ruskojazyčné mluvčí či ruskou kulturu a prostředí obecně, stále se zajímá o dění ve své rodné zemi, ke které i přes tyto skutečnosti cítí jistou vazbu. Rovněž u tohoto informanta lze tedy nakonec spatřovat určitou míru národního uvědomění.

3.2.6 Komparace mluvčích

Na tomto místě provedu stručné porovnání vybraných aspektů, které mi mluvčí sdělili. Vyzdvihnu zde pouze ty části interview, ve kterých převažovala silná shoda, či naopak ve kterých se některý s informantů výrazně odlišoval. Kompletní shrnutí bude provedeno v závěru této práce.

Jednotliví mluvčí se vzájemně liší formou zaměstnání v České republice, stejně jako svými koníčky. Z hlediska důvodu migrace uváděla většina mluvčích příčiny politické či sociální, za „zvláštní“ typ však lze považovat posledního mluvčího K., který migroval z bezpečnostních důvodů (kvůli válečnému prostředí ve své zemi). Tento informant se rovněž odlišuje způsobem „prvotního“ kontaktu s Českou republikou, který u něj probíhal na více etap. Zatímco u většiny mluvčích byla jakožto další alternativní hostitelská země Kanada, informant J. uvádí jako tehdejší alternativu Švýcarsko. Vzájemná shoda panovala také u otázky ohledně informací a představ o ČR, kde mluvčí uváděli, že téměř žádné neměli. Prožívání prvních dní v této zemi bylo pro většinu informantů bezproblémové (nejčastěji byly uváděny pojmy „dovolená“ apod.), pan K. s paní M. však více rozvádějí i stresující charakter těchto dní (a to především potíže pramenící z neznalosti jazyka, tj. problémy v praktických záležitostech). Na otázku „co je podle Vás pro migranta důležité vědět nebo dělat, aby dobře zapadl do společnosti“ byly uváděny nejrůznější důvody, celkově je lze označit jako nutnost komunikace a aktivního zapojení ve společnosti.

Po stránce jazykové lze mluvčí členit na „spíše česky orientované“ a „spíše rusky orientované“. Do první kategorie jednoznačně spadá informant A. (27 let, doba pobytu 13 let) a informant K. (51 let, doba pobytu 13 let), zatímco do druhé kategorie lze podle výzkumu zařadit informantku M. (46 let, doba pobytu 13 let) a informanta J. (23 let, doba pobytu 6 let) – nutno však dodat, že tyto závěry nejsou vyvozeny dle jejich úrovně češtiny, avšak sumarizací dat z celého výzkumu. Co se týče vlastního sebehodnocení mluvčích ve svých aktuálních jazykových znalostech, většinová shoda panovala u řečové dovednosti „psaní“ jakožto nejtěžšího (a z jejich hlediska tedy i nejhůře zvládnutého) faktoru jazyka. V nejkładněji hodnocené řečové dovednosti se mluvčí spíše lišili. Celkově však všichni informanti označili za místo užívání češtiny možnost „všude“, stejně tak u všech těchto dotazovaných tvoří výjimku domácí prostředí. U většiny mluvčích jsme rovněž narazili na aspekt podobnosti ruštiny a češtiny (který spíše usnadňuje výuku češtiny), pouze paní M. v tomto ohledu žádné podobnosti, a tedy ani výhody, nespatřuje. Osvojování ruštiny probíhalo u všech dotazovaných formou školní výuky, toto období (a posléze celou výuku ruštiny) však nejvíce negativně hodnotí mluvčí A. Za naopak „nejnadanejšího“ studenta se v tomto směru považuje informant K. Výjimečným se v jistém ohledu stal informant A. rovněž v případě, kdy jsme narazili na problematiku bilingvismu, konkrétně míšení jazyků – k tomuto tématu se daný informant nevyjadřuje vůbec a rovněž na otázku „v čem byste se chtěl ještě zlepšit“ neuvádí jednoznačnou odpověď. Kromě češtiny a ruštiny zmiňují všichni dotazovaní – mimo paní M. – ještě další jazyk (či jazyky). Za zmínku stojí případ informanta K., který jako jediný podrobně rozebírá také rodinnou jazykovou biografii.

Z českého kulturního hlediska panovala u starší generace informantů (tj. u paní M., pana M. a pana K.) shoda ohledně znalosti českých umělců před příjezdem do ČR – bylo zde jmenováno zejména trio umělců Karel Gott, Helena Vondráčková a Jiří Korn. Současné kulturní preference se však u jednotlivých mluvčích lišily. V oblasti ruské kultury v ČR se nejvíce vymyká mluvčí K., který tento druh kultury cíleně vůbec nevyhledává. Naopak za největší „propagátory“ ruské kultury v Česku lze označit pana J. (který je členem Všekozáckého svazu) a paní M. (ta se podílí na tvorbě česko-ruského divadla a rovněž rozšiřuje hnutí kabaly). Kromě informanta M. se také všichni zmiňují o existenci Ruského střediska vědy a kultury pod záštitou Velvyslanectví Ruské Federace, pan M. pouze neurčitě odkazuje k jistým ruským (či běloruským sdružením), které zde určitě existují. Z hlediska dodržování ruských tradic a svátků v této zemi se opět konstruují dva protipóly – za jeden lze označit mluvčího J., jehož rodina dodržuje pouze zvyky ruské; za druhý lze označit

informanta A., který se svou přítelkyní (s níž žije ve společné domácnosti) uctívá pouze tradice české.

Co se týče postojových hledisek české populace k cizincům, nejodlišněji pojímá tuto problematiku mluvčí K., který hovoří o migračním aspektu. Lze rovněž říci, že pro většinu dotazovaných je tato otázka těžko zodpověditelná a její řešení je nejednoznačné (většinou zde tedy všichni uvádějí faktory, na kterých proměnlivost různých postojů závisí). Zvláštní výjimku tvoří paní M. s informantem M., kteří mají údajně výborné zkušenosti se státními úředníky. Pan M. také jako jediný nespatřuje příliš velké rozdíly ve vnímání Rusů (či ruskojazyčných mluvčích) a jiných národností.

V závěrečných „bilančních“ otázkách se nejvíce vyčleňuje mluvčí J., který vyjadřuje silnou nespokojenost s českou ekonomikou, kvůli které si není jist svým dalším setrváním v této zemi. Ostatní informanti jsou však (případně s menšími výhradami) v ČR spokojeni a plánují zde zůstat natrvalo. O tom svědčí i trvalý pobyt, který vlastní informantka M., informant A. a K. a o jehož získání rovněž usiluje pan M.; informant J. však v tomto aspektu stále váhá. Protipólem je v tomto případě pan A., který jako jediný z informantů již vlastní i české státní občanství.

4 Závěr

Cílem této práce bylo popsat současnou situaci ruskojazyčné komunity z hlediska míry jejich integrace v České republice. Pojem integrace je v tomto záměru nahlížen jakožto proces, nikoli tedy jako výsledek akulturační strategie. V teoretické části práce jsou představeny cíle práce a základní literatura, ze které zde vycházím. Dále jsou nastíněna teoretická východiska ohledně tématu migrace, migrantů v Česku, stereotypů a předsudků i ruskojazyčné komunity jako takové. Tyto poznatky jsou rovněž uváděny s ohledem na dosavadní provedené výzkumy a slouží tak jako báze pro vlastní výzkum. Praktická část práce je věnovaná výzkumu a jeho analýze. S ohledem na charakter zkoumané skupiny jsem zvolila kvalitativní výzkum využívající metody jazykové biografie a následného polostrukturovaného interview. Kritériem výběru účastníků byla především ochota se výzkumu zúčastnit a rovněž komunikativní znalost češtiny. Prostřednictvím mého ruského kamaráda bylo proto osloveno 5 ruskojazyčných informantů, kteří ochotně na výzkumu participovali. Jako bližší specifikace cíle bylo zvoleno 6 výzkumných otázek (uvedených v úvodní části praktického oddílu práce), které se nyní sumarizací získaných dat a jejich popisem pokusím zodpovědět (otázky zde řadím dle jejich důležitosti a částečně rovněž posloupnosti v interview, nedodržuji tedy jejich přesné pořadí stanovené v kapitole Výzkumný problém, postupy a metody).

Hlavní výzkumná otázka zní „*jak se respondenti učili češtinu (jaké jsou podle nich nejlepší učební/osvojovací strategie)?*“ Celkově lze konstatovat, že byly u informantů zastoupeny 2 typy osvojování tohoto jazyka – oficiální výuka v jazykových kurzech a přirozené osvojování v českém prostředí, tj. v běžných komunikačních situacích. Výuku v jazykových kurzech absolvoval mluvčí J. (23 let), informantka M. (46 let) a informant M. (48 let). Zbylí 2 informanti, mluvčí A. (27 let) a mluvčí K. (51 let), se tedy češtinu učili přirozenou cestou. Jak je patrné, nelze tedy jasně vysledovat souvislosti mezi věkem imigrantů a zvoleným způsobem učení. Nutno však dodat, že ani ostatní faktory, jakými jsou např. dosažené vzdělání či zkušenosti s výukou jiných jazyků, nevytvářely spojitosti mezi jednotlivými informanty. Jako další prostředek kontaktu s češtinou a tedy i možnost jejího procvičování byla zmiňována reálná komunikace s Čechy v pracovním či zájmovém prostředí (tuto cestu zdůrazňuje hlavně pan J.) a dále sledování televize (informantka M., informant A. a mluvčí K.). Nyní blíže charakterizují procesy učení těchto informantů. Většina dotazovaných zdůrazňuje nutnost pravidelné komunikace (či praxe) jakožto výrazně nápomocného prostředku k upevnění jazyka. Pouze informantka M.

na otázku, „co vám nejvíce v učení pomohlo“ uvedla pojem *všechno*, nutno však podotknout, že právě tato informantka sama hovoří o obecném nedostatku talentu k učení se jazyků. Mluvčí K. navíc z tohoto hlediska pozitivně hodnotí pravidelné návštěvy kostela, kde ho zaujala česká kázání (čímž akcentuje rovněž poslechovou složku).

Co se týče problémových oblastí češtiny pro dané mluvčí, někteří informanti potvrdili všeobecně známou hypotézu, jež zmiňuje například Rajnochová (2005: 47–48), že jednou z nejproblematictějších oblastí jsou pro ruskojazyčné mluvčí reflexiva a slovosled (o těchto sférách gramatiky hovoří informant A. a mluvčí K.). Pan J. a paní M. v tomto směru uvádějí gramatiku obecně, přičemž za nejproblematictější řečovou dovednost označili všichni informanti psaný projev. Nejméně potíží naopak spatřují v mluvené podobě jazyka či v oblasti porozumění. Nutno podotknout, že vyjma informantky M. si všichni dotazovaní uvědomovali podobnost mezi češtinou a ruštinou, což označovali jako výhodu v osvojování. Většina mluvčích rovněž potvrzuje častý jev u bilingvních jedinců, a to nezáměrné míšení obou jazyků (zejména v rovině lexikální). Jak už bylo řečeno, někteří mluvčí považují za nejvýhodnější učební strategii reálnou komunikaci (bez použití učebních materiálů). Tuto strategii zastával především informant J. (23 let), dále informantka M. (46 let), která rovněž nepřímou pozitivně ohodnotila formu drilového učení. Strategii reálné komunikace a mluveného projevu rovněž zastával pan A. (27 let) či pan M. (48 let); informant K. (51 let) navíc k této strategii zdůrazňuje důležitost metody poslechové. Nutno dodat, že všichni dotazovaní, vyjma informanta J., také ve svém osvojovacím procesu využívali opravování od svých kolegů či známých a tuto metodu také zpětně kladně hodnotí.

Souhrnně lze tedy konstatovat, že preference procvičování jazyka v praktických situacích převažuje u všech informantů nad učením oficiálním, a to nezávisle na věku. Všichni účastníci jsou si rovněž vědomi hlavní úlohy jazyka nejen v integračním procesu, ale i v celkově úspěšném životě v této zemi. U všech mluvčích tedy lze konstatovat velký zájem o český jazyk (především z praktických důvodů), což je částečně v rozporu s výsledky Jana Drbohlava: „*Jejich zájem učit se jazyk je zatím pouze okrajový a z rozhovorů vyplynulo, že se spíše spoléhají na znalosti ruštiny u české společnosti.*“ (Drbohlav 1999: 79) Nutno však podotknout, že tento jazykový aspekt rovněž závisí na finančních možnostech imigrantů a tedy i jejich účelu pobytu – jelikož informanti z mého vzorku zvolili Českou republiku jako místo svého dalšího života, kde chtějí nalézt i pracovní úspěchy, je proto tento zájem o češtinu samozřejmý a pochopitelný.

Druhá, rovněž jazyková, výzkumná otázka je „*jaký je podíl užívání ruštiny a češtiny v řečové praxi informantů?*“ Celkovou míru užívání češtiny lze u všech dotazovaných označit

za velmi frekventovanou a převažující nad ruštinou – jednotliví mluvčí poukazují na nutnost každodenní komunikace v tomto jazyce (zejména na veřejnosti, v pracovních kolektivech či s českými přáteli), kterou vnímají jako samozřejmou. Pouze informant J. označuje za frekventovanější použití ruštiny, a to kvůli rodinnému prostředí. Tento informant rovněž jako jediný uvedl, že v přibližném počtu známých či přátel u něj převládá ruskojazyčná skupina nad českou. Ostatní mluvčí spatřují tyto skupiny buď jako vyvážené (paní M. a pan M.), anebo s převahou české skupiny známých (informanti A. a K.). Jako místo užívání ruštiny bylo shodně uváděno rodinné prostředí (v České republice i v Rusku) či společnost ruských známých. Pan J. navíc v tomto ohledu explicitně zmiňuje snahu nezapomenout na svou národnost, čímž se řadí k mladší generaci mluvčích s vysokým národním uvědoměním (do této kategorie spadá svou činností ještě paní M. a částečně informant M., kteří jsou zároveň zástupci střední generace). Z uvedených informací je možné vydedukovat hypotézu, že u informanta J. je tento fakt ovlivněn krátkou dobou pobytu v ČR (6 let), zatímco u zbylých dvou mluvčích se jedná o národní uvědomění spojené s věkem (46 a 48 let). Je nutné dodat, že ačkoli u většiny informantů je převládajícím používaným jazykem čeština, jejich vztahy k mateřštině jsou různorodé. Tento jazyk se učili na základní škole ve své rodné zemi a jeho osvojování jim dělalo větší či menší potíže. Celkově však nelze vysledovat pravidelnosti mezi oblibou tohoto jazyka v dětství či mládí (tj. v učebním procesu) a mezi inklinací k němu v současnosti – např. mluvčí K. se považoval za velmi nadaného studenta, avšak v současnosti má tendenci ruštinu v České republice nevyhledávat. Naopak informantka M. zdůrazňuje svou averzi vůči osvojování jakéhokoli jazyka (i mateřského), nyní ji však řadím do skupiny informantů orientovaných spíše k ruštině (viz výše). Vztahy k ruštině tedy nesouvisí ani s věkem účastníků.

Posledním výzkumným problémem z jazykové sféry je otázka „*jaká je další jazyková vybavenost informantů?*“ Rovněž tato otázka úzce souvisí s celkovým postojem mluvčích k osvojování jazyků. Celkově lze konstatovat, že všichni dotazovaní ovládají (na různých úrovních) ještě angličtinu, s jejíž výukou začínali již ve svých rodných zemích, přičemž někteří mluvčí ji rovněž využívali na začátku svého pobytu v ČR jako dorozumívací jazyk. Výjimkou se v tomto případě stává mluvčí M., která, jak už bylo uvedeno, není obecně jazykově zaměřená. Nejvíce jazyků ovládá (opět na různých úrovních) naopak pan J., který zmiňuje kromě angličtiny také němčinu, francouzštinu a španělštinu. Všichni informanti (kromě paní M.) rovněž vyjadřují přání se do budoucna naučit další, převážně světový, jazyk. Také z tohoto faktu plyne nadměrný zájem o cizí jazyky u této ruskojazyčné skupiny osob.

Nyní shrnu poznatky k otázce „*jak se informanti cítí integrovaní v české společnosti, co je podle nich v tomto směru důležité, chtějí se integrovat?*“ Toto téma se ukázalo jako nejvíce rozporuplné a v rámci jednotlivých mluvčích panovaly různé názory. Nutno podotknout, že závěry k této otázce vyvozují nejen z přímých odpovědí na explicitní otázku, ale rovněž z kontextu a odpovědí celého rozhovoru. V sadě projekčních otázek k problematice úspěšné integrace u jakéhokoli migranta byl nejčastěji zmiňován jazykový aspekt (tj. znalost jazyka dané země) a nutnost každodenní komunikace s hostitelskou populací; a dále potřeba tolerance a otevřenosti vůči jiné kultuře, tradicím a zvykům. Někteří mluvčí rovněž specifikují podobu integrovaného migranta – informantka M. takto spatřuje cizince, který rozumí českým vtipům (tj. akcentuje sociokulturní a jazykovou složku), informant K. tak vnímá cizince, který má převážně české přátele a podle informantů M. a A. se již v tomto případě nejedná o cizince. Většina dotazovaných se přitom za integrované jedince v Česku (z různých důvodů) nepovažuje, případně se cítí být integrovaní pouze v některých oblastech (např. pan M. zde vyzdvihuje pocit svobody, díky kterému se zde cítí integrovaný). Pozoruhodné je, že naplno integrovaný se dle svých slov necítí ani účastník A., který ve všech ostatních oblastech vykazuje spíše známky asimilace. U všech těchto dotazovaných je tedy stále patrná složka národního uvědomění. Pouze mluvčí K. se jako jediný za integrovaného imigranta jednoznačně považuje a několikrát připomíná jeho averzi ke „všemu ruskému“ (nicméně i tento informant stále ruštinu používá, a to zejména v domácím prostředí či při komunikaci s rodinou v Rusku). Nelze tak přesně určit, kteří mluvčí integrování být chtějí a kteří nikoli – podle získaných informací se lze pouze domnívat, že o tuto akulturační strategii nejvíce stojí (či k ní nejvíce směřují) právě informanti A. a K. Z hlediska formálního, tj. podle získaných trvalých pobytů a potenciálních žádostí o česká občanství, však lze za integrované pokládat, vyjma mluvčího J., všechny informanty.

V souvislosti s mírou integrace účastníků byla formulována další výzkumná otázka, a to „*účastní se informanti českého kulturního života (případně jak často)?*“ Na první část této otázky lze bezesporu odpovědět kladně – všichni dotazovaní projevují v určitém smyslu zájem o českou kulturu, odlišují se pouze mírou na její účasti a oblastí zájmu. Věk ani délka pobytu jednotlivých mluvčích tedy v tomto ohledu nehrají roli. Z nejoblíbenějších kulturních odvětví informantů je možné jmenovat české divadlo, hudbu či kino (právě posledně jmenovaná oblast je preferovaná zejména u mladší generace imigrantů, kteří však v Česku navštěvují spíše zahraniční filmy). Česká hudební oblast je naopak specifická zejména pro mluvčího K. a částečně i pro paní M. či pana M.; většina dotazovaných rovněž shodně jmenuje trojici známých českých zpěváků Karel Gott, Helena Vondráčková a Jiří Korn, kteří

byli známí svými návštěvami bývalého Sovětského svazu. Co se týče frekvence návštěvnosti různých kulturních akcí, rovněž ta se u jednotlivých informantů odlišuje a závisí na zmíněných oblastech zájmu – informantka M. tak například hovoří o pravidelných návštěvách českých představení (zhruba 1x do měsíce), informant A. zmiňuje velmi častou návštěvnost českých kin a mluvčí K. vzpomíná na české hudební koncerty, které dříve s manželkou navštěvovali „pořád“. Ostatní mluvčí shrnují frekvenci návštěvnosti jednotlivých kulturních odvětví pod termín „občas“. Česká literatura či denní tisk celkově vyhledávány příliš nejsou (z časových důvodů či z nedostatku zájmu o danou tematiku), případně jsou nahrazovány internetovými články.

V protikladu je nutné rovněž zmínit kulturu ruskou, na kterou byli účastníci taktéž dotazováni. Zatímco někteří imigranti se na její podpoře aktivně podílejí (paní M. a pan J.), jiní mluvčí její přítomnost vůbec nevyhledávají (pan A. a pan K.). Je tedy zjevné, že participace na ruské kultuře přímo souvisí s celkovým zaměřením imigranta na „rodnou“ či hostitelskou společnost. Nutno však dodat, že informovanost všech mluvčích o ruských kulturních možnostech není zanedbatelná – všichni zmiňují především Ruské středisko vědy a kultury při Velvyslenectví Ruské Federace. Z uvedených informací lze konstatovat, že účast na kulturním životě té či oné země se vzájemně nevylučuje. S kulturními tradicemi rovněž souvisí dodržování zvyků – v tomto ohledu informanti neuvádějí jednotné stanovisko. Nejvíce bylo zastoupeno dodržování českých i ruských tradic (tj. slavení svátků), dále však byl zmíněn čistě ruský či český způsob oslavování. Zvolený způsob dodržování tradic však nesouvisí pouze s obecnou zaměřeností informantů, ale rovněž s jejich blízkým okolím (rodina, přátelé).

Poslední výzkumná otázka, zní *„jaké mají informanti zkušenosti s českou společností?“* Souhrnně řečeno, za převládající lze podle výpovědí informantů označit pozitivní reakce české veřejnosti. Naopak o spíše negativních pocitech se zmiňuje informant J., stejně tak jsou negativní pocity částečně cítit z vyprávění mluvčí M. (explicitně však uvádí, že pozitivní a negativní reakce nerozlišuje). Většina mluvčích se však shoduje, že postoje české společnosti vůči cizincům nejsou jednotné a závisí na různých faktorech (zejména historických či individuálních). Informanti rovněž spatřují rozdíly ve vnímání ruskojazyčných osob a jiných národností, což potvrdili všichni dotazovaní s částečnou výjimkou mluvčího M., který tuto skutečnost explicitně nezmiňuje, avšak nepřímo se jí rovněž dotýká. Za zmínku stojí také 2 druhy teorií, které byly k postojové tematice rozvedeny. První z nich jsem nazvala „generační teorií“ a zastává ji paní M. – dle této teorie se liší postoje české veřejnosti podle věku, nejpozitivnější reakce lze pozorovat u nejstarší generace Čechů, zatímco nejvíce

negativní reakce jsou naopak informantkou pozorovány u generace střední. Druhou teorii lze nazvat „teorií přístupu“ a vytvořil ji mluvčí M. Na základě zmíněné teorie závisí reakce Čechů právě na imigrantech, tj. pokud bude příchozí cizinec otevřený a přátelský, bude stejná reakce i z hostitelské strany a naopak. Pro úplnost je třeba dodat, že případné negativní narážky či reakce se dle očekávání většinou týkaly roku 1968 či tehdejšího bolševického režimu. Vzhledem k citlivosti tohoto tématu je však nutné považovat sdělené informace za pouhé domněnky či dohady.

Jelikož obecným cílem této práce bylo popsat proces integrace a její míru, pokusím se nyní provést stručné shrnutí u jednotlivých informantů z pozice výzkumníka. Jak už jsem avizovala na začátku práce, pojem integrace zde nebyl pojímán jakožto výsledek akulturační strategie, nýbrž jakožto proces – z tohoto důvodu mohu v tomto procesu označit některé informanty za méně či více úspěšné, popřípadě lze hovořit o tendencích. Mluvčího A. (27 let) řadím z tohoto hlediska do kategorie „více integrovaných“ hned z několika důvodů. Tento informant imigroval do České republiky ve svých 13 letech a také proto je jeho úroveň češtiny vynikající (a téměř k nerozeznání od rodilého mluvčího). Pan A. již příliš nevyhledává ruské prostředí (po kulturní ani jazykové stránce), výjimkou je pouze komunikace v ruské rodině. Kromě trvalého pobytu rovněž vlastní české státní občanství. Vzhledem k tomu, že několikrát hovořil o nezájmu, co se ruského života týče, lze u něj rovněž spatřovat stopy asimilačního procesu (k zapomínání mateřského jazyka podle něj však dochází pouze okrajově, a to u lexikální stránky jazyka). Do stejné kategorie rovněž řadím mluvčího K. (51 let), jež žije v České republice téměř 14 let. Od začátku výzkumu projevoval velký zájem o český jazyk i kulturu, ruské kultuře a rovněž prostředí se naopak tento informant vyhýbá (sám mluvčí hovoří v tomto případě o „antipatii“). Převažuje u něj výhradně český kolektiv a mluvčí také projevuje přání, aby se v budoucnu stala prostředkem domácí komunikace čeština. Vzhledem k „protiruskému“ postavení tohoto informanta zde lze taktéž spatřovat silné asimilační tendence. Na rozdíl od předešlého informanta však nehovoří o žádném stupni zapomínání mateřského jazyka, což je pravděpodobně způsobeno rozdílnou generací.

Do kategorie „méně úspěšných“ v procesu integrace se nepochybně řadí informantka M. (46 let). Ačkoli i tato mluvčí pobývá v České republice již 13 let, z uvedených informací vyplývá její zaměřenost na ruský jazyk a ruskojazyčné prostředí (přesto si však uvědomuje nutnost znalosti češtiny), což je potvrzeno jejím synem i kamarádem (informanti A. a K.). Za částečně pro-ruskou lze také označit její angažovanost v česko-ruském divadle MCHAT či v aktivitách spolku kabaly (kde se pohybují rovněž ruskojazyční mluvčí a informantka se pravidelně účastní jejich setkání). Sama informantka ovšem hovoří o spolupráci na česko-

ruských vztazích. Rovněž její úroveň českého jazyka hodnotím jako nejhorší, což však částečně souvisí s averzí k jazykům obecně. Nutno však podotknout, že i tato informantka vlastní trvalý pobyt a hodlá žádat o české občanství, a to z praktických důvodů.

Zbylé dva informanty spatřuji kdesi na pomyslném pomezí úspěšné a neúspěšné škály integrace. Mluvčí J. (23 let) může být, vzhledem k úrovni jeho češtiny, kladnému vztahu k české kultuře a k míře, s jakou hovoří o českém kolektivu, považován za směřujícího k úspěšné integraci. Faktory jako délka pobytu (6 let) a tedy i nevlastnění trvalého pobytu, frekvence užívání ruštiny a aktivní participace spíše na ruské kultuře však naopak svědčí pro opačnou škálu tohoto procesu. Informant M. (48 let) se rovněž pohybuje na pomezí mezi těmito dimenzemi – pro větší míru integrace svědčí kladný vztah k České republice (ve které spatřuje svou rodnou zemi) a jím zmiňované podobnosti mezi češtinou a běloruštinou, částečná obliba v české kultuře a nadměrná spokojenost, jakou v této zemi pociťuje. O opačném trendu naopak svědčí délka pobytu (5 let) a tedy i úroveň jazyka (který však mluvčí nepovažuje za těžký) spolu s četným ruským kulturním prostředím.

Celkově lze u všech mluvčích pozorovat velkou míru snahy „zapadnout“ do českého prostředí, k čemuž vydatně přispívá znalost českého jazyka, jakou tito mluvčí disponují. Ať už je míra jejich integrace jakákoli, nelze tedy v žádném případě hovořit o separaci některého z těchto ruskojazyčných informantů (o čemž svědčí i laskavost a ochota, s jakou se na výzkumu bez obav podíleli).

5 Seznam literatury

5.1 Seznam citované literatury

ANDREW, P. (2012): *The Social Construction of Age. Adult Foreigner Language Learners*. 1. vyd. Bristol; Buffalo; Toronto: Multilingual Matters, 180 s., ISBN 978-1-87469-614-4

BERANOVÁ, P. (2006): Legislativa týkající se vzdělávání cizinců, in ŠEBESTA, K. – HÁJKOVÁ, E. (eds.), *Didaktické studie III*, Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2006, s. 49–55, ISBN 80-7290-279-2

ČEPELÁK, V. (2010): Rusové v Karlových Varech očima místních obyvatel, in *Lidé města* 12, 2010, č. 3, s. 589–608, ISSN 1212-811

DRBOHLAV, D. – LUPTÁK, M. – JANSKÁ, E. – BOHUSLAVOVÁ, J. (1999): Ruská komunita v České republice. Výsledky dotazníkového šetření, in Šišková, T. (ed.), *Menšiny a migranti v České republice. My a oni v multikulturní společnosti 21. století*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001, s. 73–81, ISBN 80-7178-648-9

DRBOHLAV, D. et al. (2010): *Migrace a (i)migranti v Česku. Kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme?* 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 207 s., ISBN 978-80-7419-039-1

ETZINGER, H. (2003): *Benchmarking in Immigrant Integration*. [online] Rotterdam: European Research Centre of Migration and Ethnic Relations [cit. 2013-11-25]. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/e-library/documents/policies/immigration/pdf/general/benchmarking_final_en.pdf>

GABAL, I. (1999): *Etnické menšiny ve střední Evropě*. 1. vyd. Praha: G plus G, 341 s., ISBN 80-86103-23-4

HANSLÍK, H. (2012): Rusové v Česku: U Vas charašo!, in *Instinkt* [online] 2012, č. 13 [cit. 2013-11-28]. Dostupné z WWW: <http://instinkt.tyden.cz/rubriky/ostatni/fenomen/rusove-v-cesku-u-vas-charaso_26615.html> ISSN 12 13-774X

HENDL, J. (2008): *Kvalitativní výzkum*. 2. aktualizované vyd. Praha: Portál, 408 s., ISBN 978-80-7367-485-4

HEREDIA, R. (2001): Bilingual language mixing: Why do bilinguals code-switch?, in *Current Directions in Psychological Science* 10, 2001, č. 5, s. 164–168, ISSN 1467-8721

HOLÁ, L. (2010): *Čeština expres 1*. 1. vyd. Praha: Akropolis, 96 s., ISBN 978-80-87310-15-1

KOLMAN, L. (2007): *Komunikace mezi kulturami*. 1. vyd. Praha: Alfa Nakladatelství, 237 s., ISBN 978-80-87168-04-2

Koncepce integrace cizinců – Společné soužití. [online] Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, 2013 [cit. 2013-11-28].

Dostupné z WWW: <<http://www.cizinci.cz/files/clanky/988/Postup.pdf>>

KOPŘIVOVÁ, A. (2001): *Střediska ruského emigrantského života v Praze (1921-1952)*. 1. vyd. Praha: Národní knihovna ČR, 113 s., ISBN 80-7050-378-5

MAKOVÍK, N. (2003): *Láska na první pohled aneb proč Rusové milují Česko*. [online] Praha: Oivier, 2003 [cit. 2013-12-26]. Dostupné z WWW:

<<http://www.iolivier.cz/index.php?idoflevel=12&idofpage=1221&action=print>>

MORGENSTERNOVÁ, M. (2007): *Interkulturní psychologie: Rozvoj interkulturní senzitivity*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 218 s., ISBN 978-80-246-1361-1

MORGENSTERNOVÁ, M. et al. (2011): *Bilingvismus a interkulturní komunikace*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 125 s., ISBN 978-80-7357-678-3

MROVĚCOVÁ, L. (2009): *Čeština pro rusky mluvící*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 296 s., ISBN 978-80-251-1992-1

NEKVAPIL, J. – SLOBODA, M. – WAGNER, P. (2007): *Ethnic and Linguistic Communities in the Czech Republic: Their Situations and Language problems*. [online] Praha: Academos

[cit. 2013-12-27]. Dostupné z WWW: <http://academos.ro/sites/default/files/biblio-docs/112/czreport_diling_def.pdf>

NEKVAPIL, J. – SLOBODA, M., – WAGNER, P. (2009): *Mnohojazyčnost v České republice*. 1. vyd. Praha: NLN, 117 s., ISBN 978-80-7106-581-4

NEKVAPIL, J. (2000): Z biografických vyprávění Němců žijících v Čechách: jazykové biografie v rodině pana a paní S., in *Slovo a slovesnost* 61, 2000, s. 30–46, ISSN 0037-7031

PIPKOVÁ, K. (2009): *Ruská národnostní menšina v Čechách*. [online] Hospodářská a kulturní studia v PEF v Praze [cit. 2013-11-25]. Dostupné z WWW: <http://www.hks.re/domains/hks.re/wiki1/doku.php?id=rusove_v_cechach>

PRŮCHA, J. (2001): *Multikulturní výchova: teorie – praxe – výzkum*. 1. vyd. Praha: ISV nakladatelství, 211 s., ISBN 80-85866-72-2

PRŮCHA, J. (2007): *Interkulturní psychologie*. 3. vyd. Praha: Portál, 220 s., ISBN 978-80-7367-709-1

PRŮCHA, J. (2010): *Interkulturní komunikace*. 1. vyd. Praha: Grada, 199 s., ISBN 978-80-247-3069-1

RADOSTNÝ, L. et al. (2011): *Žáci s odlišným mateřským jazykem na českých školách*. 1. vyd. Semily: META, 76 s., ISBN 978-80-254-9175-1

RAJNOCHOVÁ, N. (2005): Obtížnosti při osvojování jazyka rusky mluvícími posluchači, in RYNDOVÁ, J. – ČERMUSOVÁ, J. – HOLÁ, L. (eds.), *Sborník asociace učitelů češtiny jako cizího jazyka 2003–2005*. 1. vyd. Praha: Akropolis, s. 41–51, ISBN 80-86903-15-X

Ruská národnostní menšina. [online] Praha: Vláda České republiky, 2006 [cit. 2013-11-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.vlada.cz/cz/ppov/rnm/mensiny/ruska-narodnostni-mensina-16155/>>

Sčítání lidu, domů a bytů 1991. [online] Praha: Český statistický úřad, 2010 [cit. 2013-11-28]. Dostupné z WWW: <http://notes3.czso.cz/sldb/sldb.nsf/i/pramenne_dilo_sldb1991>

Sčítání lidu, domů a bytů 2001. [online]. Praha: Český statistický úřad, 2005 [cit. 2013-11-28]. Dostupné z WWW: <<http://www.czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/p/4132-05>>

Sčítání lidu, domů a bytů 2011. [online] Praha: Český statistický úřad, 2009-2011 [cit. 2013-11-25]. Dostupné z WWW: <<http://vdb.czso.cz/sldbvo/#!stranka=podle-tematu&tu=30629&th=&v=&vo=null&vseuzemi=null&void=>>>

SHÁNĚLOVÁ, J. (2005): Ruština v Karlových Varech, in *Češtinář (Zpravodaj Ústavu českého jazyka a literatury Univerzity Hradec Králové)* 16, 2005–2006, č. 1, s. 3–8, ISSN 1211-6874

SLÁDEK, K. (2010): *Ruská diaspora v České republice. Sociální, politická a religiózní variabilita ruské migrace.* 1. vyd. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 144 s., ISBN 978-80-87378-49-6

Statistické ročenky školství. [online] Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2013 [cit. 2013-11-28]. Dostupné z WWW: <<http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>>

ŠATAVA, L. (2009): *Jazyk a identita etnických menšin.* 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 215 s., ISBN 978-80-86429-83-0

ŠIŠKOVÁ, T. (ed.) (2001): *Menšiny a migranti v České republice. My a oni v multikulturní společnosti 21. století.* 1. vyd. Praha: Portál, 200 s., ISBN 80-7178-648-9

TOLLAROVÁ, B. (2006): Integrace cizinců v Česku: pluralita, nebo asimilace?, in *Biograf* 39, 2006, 107 odst. [cit. 2013-12-27] Dostupné z WWW: <<http://www.biograf.org/clanky/clanek.php?clanek=v3902>>

TRABELSIOVÁ, H. (2007): *Chcete mluvit česky?* 3. přeprac. vyd. Liberec: Harry Putz, 414 s., ISBN 978-8086727-11-0

VASILJEV, I. (2011): *Život s více jazyky*. 1. vyd. Praha: NLN, 314 s., ISBN 978-80-7422-120-0

Zákon č. 186/2013 sb. [online] Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, 2013 [cit. 2013-12-27]. Dostupné z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=186/2013&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy>

5.2 Seznam prostudované literatury

BALVÍN, J. (2003): *Politika Prahy a dalších měst ve vztahu k národnostním menšinám*. 1. vyd. Praha: Komise Rady hl. m. Prahy pro oblast národnostních menšin, 271 s., ISBN 978-80-90297-22-7

BUSCH, B. (2006): Language biographies – approaches to multilingualism in education and linguistic research, in BUSCH, B. – JARDINE, A. – TJOUTUKU, A. (eds.), *Language Biographies for Multilingual Learning*. 1. vyd. Kapské město: Praesa, 100 s., ISBN 1-919948-41-4

CARRERA, S. – WEIWSBROCK, A. (2009): *Civic Integration of Third-Country Nationals, Nationalism versus Europeanisation in the Common EU Immigration Policy*. [online] Brusel: CEPS [cit. 2013-12-27]. Dostupný z WWW: <http://aei.pitt.edu/15100/1/ENACT_report_on_integrating_TCNs_e-version_final.pdf>

FIDLER, J. (2003): *Okupace Československa*. 1. vyd. Praha: Havran, 195 s., ISBN 80-86515-35-4

GAVORA, P. (2010): *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2. rozš. vyd. Brno: Paido, 261 s., ISBN 978-80-7315-185-0

HASIL, J. (2011): *Interkulturní aspekty mezikulturní komunikace*. 1. vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 221 s., ISBN 978-80-7414-400-4

ILIČEVA, L. (2013): *Rusko ve 21. století*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 515 s., ISBN 978-80-73804-36-7

JUDASOVÁ, K: (2005): Výuka češtiny rusky či slovensky mluvících studentů v ÚJOP UK, ve SJOP v Poděbradech, in *Sborník asociace učitelů češtiny jako cizího jazyka 2003–2005*. 1. vyd. Praha: Akropolis, s. 51-61, ISBN 80-86903-15-X

MAR-MOLINERO, C. – STEVENSON, P. (eds.) (2006): *Language ideologies, policies and practices*. 1. vyd. New York: Palgrave, 268 s., ISBN 1-4039-9899-X

MILLER, R. (2000): *Researching Life Stories and Family Histories*. 1. vyd. London: Sage Publications, 172 s., ISBN 0-7619-6092-9

Národní plán výuky cizích jazyků. [online] Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2006 [cit. 2013-12-27]. Dostupné z WWW:
< <http://aplikace.msmt.cz/PDF/JT010NPvyukyCJnaNet.pdf>>

NEKVAPIL, J. (2003): Language biographies and the analysis of language situations: on the life of the German community in the Czech Republic, in *International Journal of the Sociology of Language*, č. 162, s. 63–83, ISSN 1613-3668

NEÚSTUPNÝ, J. V. (1999): Následné (follow-up) interview, in *Slovo a slovesnost* 60, 1999, č. 1, s. 13–18, ISSN 0037-7031

NOVOSÁK, J. (ed.) (2008): *On some migration and development issues*. 1. vyd. Ostrava: University of Ostrava, 201 s., ISBN 978-80-7368-442-6

ŠINDELÁŘOVÁ, J. (2011): *Výuka češtiny z pohledu žáků-cizinců východoslovanského původu*. [online] Praha: Metodický portál RVP [cit. 2013-12-27]. Dostupný z WWW: < <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/ZUHB/9671/VYUKA-CESTINY-Z-POHLEDU-ZAKU-CIZINCU-VYCHODOSLOVANSKEHO-PUVODU.html/>>

ŠVARŤÍČEK, R. et al. (2007): *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 1. vyd. Praha: Portál, 384 s., ISBN 978-80-7367-313-0

ZEMEK, J. (2005): Výuka češtiny pro rusky mluvící cizince, in *Sborník asociace učitelů češtiny jako cizího jazyka 2003-2005*. 1. vyd. Praha: Akropolis, s. 61–67, ISBN 80-86903-15-X

6 Seznam příloh

6.1 Příloha č. 1 – šablona jazykové autobiografie

JAZYKOVÝ PŘÍBĚH

Pohlaví: Věk: Město: Trvalý pobyt v ČR: Délka pobytu:

Dobrý den,

jmenuji se Petra Bušková a studuji na Univerzitě Karlově Učitelství češtiny jako cizího jazyka. V rámci své diplomové práce se zabývám výzkumem integrace ruskojazyčné komunity v ČR. Chtěla bych Vás proto touto cestou požádat o sepsání Vaší jazykové biografie.

Představuji si, že byste mi popsali Váš jazykový život přibližně od začátku Vašeho pobytu v ČR do současnosti. Zajímalo by mě, jak jste se učil/a češtinu – kdy a kde to probíhalo a jak se Vám dařilo či daří, jaké pocity a zážitky s tím máte spojené, zda čtete českou literaturu a noviny apod. Ráda bych se také dozvěděla, jak jste se dříve učili ruštinu a jaké vzpomínky na tuto část života máte, jestli v ČR používáte ruštinu a při jakých příležitostech. Určitě je velice zajímavé a výhodné ovládat dva jazyky, proto by mě zajímalo, při jakých situacích používáte který jazyk a zda Vám jejich střídání dělá nějaké potíže. Také bych ráda znala Vaše zkušenosti s českou společností a prostředím. Dovedu si představit, že první dny v ČR pro Vás musely být stresující a náročné a proto bych chtěla vědět, co Vám nejvíce vadilo či naopak pomáhalo, zda jste měl/a nějaké konflikty s Čechy a kdy jste se tu například začal/a cítit jako doma. Moc bych také ocenila, kdybyste se mohl/a zmínit o dalších Vašich zkušenostech s jinými jazyky, pokud nějaké máte. Nemusíte se samozřejmě omezovat jen na tato témata, berte to pouze jako inspiraci pro Vaše vyprávění.

Záleží jen na Vás, co vše mi o svém jazykovém životě napíšete. Čím více mi toho budete moci napsat, tím lépe. Jsem si jistá, že se ve Vašem jazykovém a životním vyprávění dozvím mnoho zajímavého a podstatného pro mou práci a těším se na spolupráci s Vámi.

Moc Vám děkuji za čas, který mi věnujete.

Petra Bušková

6.2 Příloha č. 2 – struktura interview

- jak dlouho žijete v ČR?
- co zde děláte? (škola, zaměstnání)
- jaké jsou tu Vaše oblíbené koníčky a aktivity?
- jaký byl (stručně) důvod Vašeho příjezdu/migrace?
- jaké jste měl(a) představy a informace o ČR před příjezdem?
- jaké byly Vaše první dny v ČR
- co je podle Vás pro migranta důležité vědět nebo dělat, aby dobře zapadl do společnosti?
- vzpomeňte si na dobu, kdy jste se učil(a) češtinu. Jak to probíhalo? (jak jste se dopracoval(a) na tuto úroveň?, co Vám pomáhalo/nepomáhalo?)
- jak byste se rozhodl(a) – co Vám jde nejlépe/nejhůře? (psaní, čtení, poslech, mluvení...)
- kde všude používáte češtinu?
- kde naopak používáte ruštinu?
- umíte ještě nějaký jiný jazyk?
- vyhledáváte českou kulturu? (kina, divadla, noviny a časopisy...)
- a co ruská kultura – jsou v ČR nějaké možnosti, jak ji využívat? (využíváte je? co byste v tomto ohledu uvítal(a)?)
- jaký je podle Vás postoj české společnosti k cizincům? (jaké osobní zkušenosti máte s Čechy?)
- jste v ČR spokojený/á?
- jaké jsou Vaše plány do budoucna?
- demografické údaje (věk, trvalý pobyt, město...)

6.3 Příloha č. 3 – jazykové biografie

INFORMANT J.

JAZYKOVÝ PŘÍBĚH

Pohlaví: muž Věk: 23 Město: Praha Trvalý pobyt v ČR: nemám Délka pobytu: 6 let

Já jsem se začal učit češtinu v roce 2007 na ročních kurzech Prague Education Center. Samozřejmě mě toho stačilo abych mohl komunikovat ve společnosti. Čeština pro mě není složitým jazykem, protože patří do skupiny slovánských jazyků. Je trochu komplikovaný ze strany grammatiky a psaní. V roce 2008 šel na VŠ a mám titul. Každodenně čtu články v češtině na internetu, občas koukám na televizi a poslouchám českou hudbu. Učím se nejvíce od svých kamarádů a během jakékoliv konverzace. Kdo má zájem o studování jazyků musí okamžitě najít známých, které ten jazyk perfektně ovládají.

Ruštinu jsem učil od začátku života a stále používám tento jazyk každý den při komunikaci s rodinou a kamarády. Já ovládám čtyři jazyky a v závislosti od situace používám vhodný jazyk. Každý člověk a národnost má rád když s nimi mluvíš v jejich jazyce. Samozřejmě nikdy nebudu používat češtinu během komunikace s ruskými, jen v tom případě že jsme v české společnosti za jedním stolem. Žádné potíže během střídání jazyků já nemám. Z toho důvodu, že dělám historický šerm a pracuji mám v Čechách spoustu známých česků. Historický šerm mě pomáhal rozvíjet můj jazyk.

Samozřejmě občas vznikají konfrontace. Konflikty měl párkrát, samozřejmě důvodem byla moje státní příslušnost. Docházelo i k fyzické potyčce. I dodnes občas slyším: „rusáci jed' te domu“. Rasistický názor takových nepřijemných občanů ohledně svých slovánských bratrů mě celkem nezajímá.

První dny v ČR nebyly tak náročné, protože mě pomáhala znalost angličtiny. Pak mě pomáhali tady cizinci, které měli více zkušeností s životem v zahraničí. Někdo z nich bral více peněz, než by opravdu pomáhal. Cítit jako doma tady nemůžu pokud nejsem občanem anebo majitelem trvalého pobytu. Každopádně je důležité aby společnost ve které žiješ ti přijala, jinak nemá cenu ztrácet vlastní čas. Známe lidi, které mají hrozný přízvuk a moc nemluvějí, ale ve společnosti jsou vítány.

INFORMANTKA M.

Я Полсемова Марина дата рождения 29-12-1966 года рождения. В Чешскую республику приехала в 1999 году.

Интеграция в чешскую среду проходила тяжело. Не знание языка и не умение объяснить простые вещи, создавали проблемы. Не умение даже прокомпостировать билетик в автобусе. Но всегда встречались люди которые помогали. Очень нравится общаться с людьми в государственных структурах. Они всегда идут на встречу и помогают. Возникали проблемы с врачами, не умение с нашей стороны рассказать все врачу, создавали проблемы. Я училась чешскому языку на курсах языка, но в связи с тем что у меня нет способности к языкам, до сих пор я имею с этим проблемы. Старшее поколение (старше 60 лет) всегда помог и подсказывает. Молодое поколение доброжелательно, но у них нет знания русского языка.

Больше всего было проблем от среднего поколения, которое всегда напоминает о 68 годе и недоброжелательно относиться к русскоговорящим. Читаю только законы. В семье говорю на русском языке. Первые дни в чехии были стрессом. Но на сегодня я довольна и чувствую себя как дома. Марина Полсемова.

INFORMANT A.

JAZYKOVÝ PŘÍBĚH

Pohlaví: muž Věk: 27 Město: Praha Trvalý pobyt v ČR: Ano Délka pobytu: 13 let

Ahoj,

jmenuji se Anton a pocházím z Ruska. Bylo mi 13 let, když jsme se s rodiči na přelomu roku 1999/2000 přestěhovali do Prahy. Netrvalo to ani týden a nastoupil jsem do osmé třídy základní školy. První polovinu školního roku jsem měl úspěšně uzavřenou v Rusku a nyní mě čekal další půl roku, ale tentokrát v Čechách.

Musím říct, že základka mi přišla celkem jednoduchá zejména díky tomu, že jsem byl zvyklý na mnohem větší „dril“ z ruské základní školy. Taky ve většině předmětů jsem byl napřed, ať už se jednalo o matematiku, zeměpis, přírodopis atd. Jediným velkým problémem byla pochopitelně čeština, kde jsem musel stejně tak jako ostatní žáci psát diktáty, cvičení na tvrdá a měkká „i“ atd. Naštěstí naše učitelka českého jazyka a literatury měla velké pochopení, že jsem cizinec, snažila se mi s češtinou pomáhat, jak to jen šlo. Taky byla nesmírně tolerantní ke gramatickým chybám, kterých jsem nedělal zrovna nejméně.

Ze samého počátku je velkým problémem vůbec porozumět češtině. Rozumíte-li češtině, další obrovskou překážkou je samotné mluvení. U mluvení je asi nejhorší použití krátkých a dlouhých písmen nebo písmeno „ř“. Taky čistě souhlásková slova jsou z počátku nepřekonatelnou překážkou pro cizince. Myslím si, že by málokterý cizinec dokázal vyslovit jazykolam „strě prst skrz krk“. Zvláštní kategorií jsou také zvrtná zájmena, o kterých bych dokázal mluvit hodiny, což samozřejmě není cílem tohoto jazykového příběhu.

Obrovskou výhodou pro mne bylo chodění do české školy, kde jsem dennodenně měl výuku v českém jazyce. Navíc ruština má dost podobná pravidla. I přesto, mi to trvalo roky, než jsem se naučil dobře mluvit. Myslím si, že člověk, který není zapojen do českého kolektivu, to má o poznání těžší.

Kromě výše zmiňované češtiny na základní škole se mi celkem dařilo. Česky jsem se učil postupně, ale neměl jsem žádnou speciální učebnici, neučil jsem se nazpaměť slovíčka atd. Učil jsem se ve škole a ve svém každodenním životě. Po roce a půl jsem se dostal na střední průmyslovou školu a tam skončila veškerá sranda. Tato škola byla hodně na úrovni a vše co jsme se učili, bylo pro mě naprosto nové. Nikdo již nebral ohled na to, že jsem cizinec, prostě buď umíte, nebo neumíte. Přes velkou snahu a úsilí jsem tuto překážku překonal a pokračoval dále. Časem jsem se zdokonaloval v českém jazyce, předměty byly pro mě lehčí a lehčí. Navíc jsme měli velmi přátelský kolektiv, s řadou mých bývalých spolužáků jsem doteď v kontaktu. Nakonec jsem po čtyřech letech měl v rukou maturitní vysvědčení, spoustu znalostí a skvělých zážitků.

Po ukončení střední školy jsem nastoupil na Vysokou školu ekonomickou v Praze. Bylo to v roce 2005. Studium na vysoké škole bylo pro mě velice zajímavé a inspirující, zejména v oblasti ekonomie a financí. Na této škole opět neexistoval absolutně žádný rozdíl, zdali jste cizinec či nikoliv. Navíc lektori velice často ani nevěděli, jak vlastně vypadáte. Dostali ať už test nebo seminární práci od neznámé osoby a měli je vyhodnotit. Tato skutečnost mě donutila ještě více prohloubit mé znalosti českého jazyka, opět jsem se učil praxí. Na VŠE jsem musel napsat desítky seminárních prací na odborné úrovni, taky v neposlední řadě bakalářskou a diplomovou práci. Za sebe mohu říct, že psaní těchto odborných prací posunulo moje znalosti v češtině o úroveň výše. Ano, z počátku bylo těžké napsat práci, která by odpovídala požadavkům vyučujících. Postupem času se mi podařilo překonat i tento problém. Trvalo to roky, ale díky psaní se mi o dost zlepšila i mluvená čeština.

Vysokou školu jsem úspěšně dokončil po pěti letech studia. V současné době pracuji pro významnou mezinárodní společnost v Praze, avšak v ryze českém prostředí. Myslím si, že jsem češtinu úspěšně zvládl jen díky zapojení do českého kolektivu. Znáám velmi mnoho cizinců, kteří jsou roky v Čechách a česky skoro nemluví, protože používají český jazyk pouze v případě nutnosti, nikoliv ve svém každodenním životě.

INFORMANT M.

В начале нашего прибытия в Чешской республике, я Михаил Чернявский дата рождения 05-10-1965 года рождения Беларусь. 5 лет назад в 2008 году я приехал в Чешскую республику для жизни и работы. Я был приятно удивлен, что Чехия похожа на мою родину Беларусь. С той разницей, что я такой представлял для себя Белларусь.

Чешский язык очень похож на Белларусский. Первая книга которая появилась в моей стране, была напечатана в Праге 13 веке. Это была Библия которую перевел на белларусский язык Франциск Скариня. Франциск Скариня был родом из Вильна (бывшая часть чешской республики). И поэтому чешский язык оказал большое влияние на современный белларусский язык. Поэтому язык оказался достаточно понимаем. Но я все равно закончил курсы чешского языка при Карловом университете. Что очень помогло в дальнейшей коммуникации с чешским народом.

К сожалению я не читаю чешскую литературу, читаю газеты и журналы. Русский язык учил в школе, знал его хорошо.

В чешской республике использую русский для разговора с рускоязычной публикой. Чешский язык использую в общении с чехами. (хорошими чехами). Если вижу со стороны чеха не доброжелательность и пренебрежение, перехожу на английский язык. Человек меняет свое отношение и конфликт исчерпывается. Очень рад общению в государственных структурах, приветливы, улыбаются и помогают (особенно финансовый уряд и полиция). Сильно порадовало общение с представителями Министерства Внутренних дел. Разговор шел о регистрации общественной организации "Интегрального образования и полноценной интеграции человека в обществе". На что получил положительный ответ и доброжелательное отношение. Я в чешском обществе вижу много положительных и добрых моментов. Первые дни в Чешской республике для меня не были стрессом. Я очутился как домой. С уважением Михаил Чернявский

INFORMANT K.

Dobrý den,

Můj jazykový příběh je následující. Přijel jsem do Prahy v roce 1999. Na začátku jsem se snažil najít si práci bez znalosti českého jazyku. Myslel jsem si, že mě k tomu stačí ruština a angličtina. Bohužel jsem zjistil, že bez znalosti jazyku českého nemám šance něco najít. Koupil jsem knihu "Čeština pro cizince" a asi tak půlroku jsem si snažil - nešlo to.

Bydlel jsem v pronajmu u jednoho pana, který uměl docela dobře rusky a perfektně anglicky. Jmenoval se Václav. Jednou Václav řekl - už se nemůžu na to dívat. Musím ti s tou prací pomoci. Našel jsem několik inzerátů, a Václav začal obvolávat firmy. U jedné z firem se jemu podařilo domluvit mi pohovor. Pohovor vedl starší pán, jeden ze dvou majitelů firmy, který uměl trochu rusky. Líbilo se jemu, že rozumím oboru a řekl mi, že mám zkušební dobu 3 měsíce na to abych přesvědčil vědění. Hodně jsem si snažil a vyšlo to - nechali mě pracovat. Kolektiv byl mladý - většinou kluci po maturitě. Jelikož velice rád povídám, a i kluci byli zvědaví na cizince z Ruska, tak jsme začali zkoušet konverzaci. Bylo to trochu zkomplikované tím, že mladí lidé už nemají ve škole ruštinu jako cizí jazyk, ale pouze angličtinu a němčinu. Tak že jsme komunikovali jak nám to šlo. Ale během práce v kolektivu jsem konečně začal nějaké slovíčka zapamatovat. Asi po půlroce už jsme se bavili skoro bez problému. Pak to šlo samo.

Zda se mi, že s cizím jazykem je to těžký na začátku. Je potřeba se naučit nějaké základní věty, založit si základní zásobu slov. Pak jedno se navazuje na druhé a jde to skoro samo. Samozřejmě za podmínky, že jste ponořen do jazykového prostředí bez možnosti komunikaci s pomocí roditelého jazyku. Asi to víc stimuluje mozek. Něco jako hodit do vody a říct pluj! Hodně mi taky pomohlo to, že jsem byl ve škole jeden z nejlepších v ruštině. Oba dva jazyky mají hodně společného, stačí na to přijít. Zjistil jsem to i přes zkoumání staroslovanských slov, které se dříve používali i v carském Rusku. Například čelo, ústa, oči atd. Asi také hodně mi pomohlo i to, že jsem dříve hodně četl různé knihy, včetně historických. Bohužel nikdy nebudu mluvit a psát jako roditelý vzdělaný člověk, ale asi to není až tak důležité. Důležité je, že lidé mi rozumějí a nikdy jsem nezažil, že by někdo byl na mě kvůli tomu zlý nebo něco podobného. Asi jsem měl štěstí i na lidi kolem sebe 😊

6.4 Příloha č. 4 – transkripce interview

Vysvětlivky k transkripčním značkám

... krátká pauza, nedokončená či přerušená výpověď

(pauza) dlouhá pauza

* nedopovězené slovo

eee samohláskové shluky, váhání

hmm souhláskové shluky, váhání

hm přitakání

INFORMANT J.

P: Eee dobrý, takže souhlasíš s nahráváním?

J: Ano.

P: Souhlasíš, výborně. Takže, úplně na začátek, primitivní otázka, jak dlouho žiješ v Čechách?

J: Šest let.

P: Šest let. To už je asi docela dlouho, žejo.

J: Asi ne.

P: Ne? Nepřide ti to dlouho.

J: Já znám lidi, který tady bydlí třeba třicet let.

P: Hm.

J: Takže ...

P: Jo.

J: ... to je takový malý kousíček života.

P: Je to kousíček pro tebe. Dobře. Takže ti bylo nějakých ... kolik? Hmm ...

J: Sedumnáct

P: Sedumnáct, když si přijel. Hm, dobře. Co tu děláš, v Čechách.

J: No...

P: Myslim práci, škola.

J: Takže já sem teďka absolventem vysoké školy.

P: Hm, jaký?

J: Eee ESMA. Escuela Superior Marketing y Administration.

P: Hm.

J: Takže je to španělská škola v podstatě, oni tady otevřeli takový dceřinou, dceřinný podnik no ...

P: Hm.

J: A ona je státní ve Španělsku, ale samozřejmě soukromá v Čechách.

P: Hm.

J: A ... teď hledám práci no (smích).

P: Hledáš práci. Hm.

J: Pracuju jako realitní makléř.

P: Hm. Jo a baví tě to?

J: (pauza) Já bych řekl, že ... ne (smích). Protože není to můj profil jakoby.

P: Jojo. A co bys chtěl dělat?

J: No já makám v marketingu ...

P: Hm.

J: ... a různě v managementu, no.

P: V managementu. Takže nějaká vedoucí pozice.

J: Asi jo no, radši ale ... ke každé vedoucí pozici potřebuješ nějakou praxi.

P: Hm. To je jasný no.

J: Protože taková teoretická znalost je k ničemu v podstatě.

P: Pravda.

J: Ona furt mění každý měsíčník.

P: Takže myslíš, že je těžký sehnat v Čechách práci z pohledu cizince?

J: No ... z pohledu toho, že tady je recese v ekonomice.

P: Hm.

J: A Češi taky hledají práci a většina, většina z nich jede do Prahy.

P: Hm.

J: Prostě odkudkoliv, eee samozřejmě no, je to těžký.

P: Je to těžký.

J: A přičemž já nemam trvalý pobyt.

P: Hm.

J: Takže je to další taková věc no.

P: Dobře, k tomu se dostanem, k tomu trvalému pobytu. Eee takže teda máš školu, pracuješ, eee jaký sou tvoje koníčky, co děláš tady ve volným čase.

J: Historický šerm.

P: Hm, to je takový zajímavý.

J: (smích) no, proto mám spoustu českých kamarádů z toho.

P: Hm.

J: A pak je ještě člen Všekozáckého svazu.

P: Hm.

J: V českých zemích a Slovenska, no.

P: Hm.

J: To je takový, takový koníček, ale na který už nemám moc času bohužel.

P: A jak ses dostal k tomu šermu?

J: No šel sem do obchodu různých pohanských věcí slovanských ...

P: Hm.

J: ... a prostě já sem tam potkal člověka, se zeptal, jestli tady vůbec takový šerm existuje ...

P: Hm.

J: ... a on řekl že jo, tak prostě přišel na trénink a uvidíme no.

P: Jojo, a jak dlouho už to děláš?

J: Jeden rok.

P: Jeden rok, hm.

J: Mam štít, meč a takový no ...

P: Hm.

J: ... další (smích).

P: Já to znám jenom z filmů, víš.

J: (smích) takže možná, no, možná v nějakém filmu, no (smích).

P: (smích) Dobrý. Tak, teďka když se jakoby vrátíme do minulosti, eště když ste bydleli v Rusku ...

J: No.

P: ... tak to si byl eště asi puberta, žejo, předpokládám to byla, než ste se sem přistěhovali, ty si říkal nějakých šestnáct, sedumnáct let ...

J: No.

P: ...eee tak pamatuješ si, jak k tomu jakoby došlo, že ste vůbec emigrovali?

J: No ...

P: V kostce jenom.

J: ... protože maminka tady byla v nějakých sedumdes*, sedumdesátých letech, takže ...

P: Hm.

J: Vona byla v Olomouci a vždycky chtěla jet sem, takže ... najednou přišla taková myšlenka, že můžeme tady bydlet, měla tady nějakou kamarádku ...

P: Aha.

J: ... která s tím pomáhala, takže jako ... moc to nebylo tak složité.

P: Hm.

J: Dostal sem studentský vízum a najednou začal tady no makat.

P: Takže jakoby nebyl nějak jako jeden výraznej důvod proč byste se stěhovali nebo emigrovali?

J: No tak ...

P: Nebo jako takle, co ti bylo řečeno že jo, protože ty si byl relativně ...

J: No samozřejmě první ...

P: ... mladej ...

J: ... důvod byl politika jako.

P: Politika.

J: Kterou provádí stát ...

P: Hm.

J: ... ale co sem zažil tady za šest let, tak to je úplně všude jako (smích), takže nemá to cenu ...

P: Máš pocit, že je to stejný.

J: Samozřejmě, podívej se, co se děje teďko no s tím ... třeba ČSSD jako ...

P: Hm.

J: ... to je prostě takový cirkus.

P: Hm.

J: Takže ... a ten Zeman, který pije jako Jelcin, tak co jako, jaký je rozdíl (smích).

P: To je pravda no (smích), to je pravda. Eee dobře, takže eee bylo teda jasný, že budete emigrovat a že padala eště třeba v úvahu nějaká jiná země než Česká republika nebo ...

J: Švýcarsko.

P: ... už bylo jasný ... eště Švýcarsko. Hm. A proč Švýcarsko?

J: No protože je to Švýcarsko (smích), je to jeden z nejbohatších států no (smích). Ale mně se tam nelíbilo, prostě sou tam nějaký takový divný lidi no podle mě.

P: Takže ste tam byli nějakou dobu.

J: Ano, sme my sme tam byli dva měsíce a nelíbí se mi to jakože ...

P: Hm.

J: ... sou tam vysoký ceny ...

P: Hm.

J: ... neovladatelný prostě. No samozřejmě oni tam mají vysoké platy, ale co se týče emigrování, tak ne.

P: Hm.

J: A ... jako, prostě Česko je takový slovanský stát, já bych řek ...

P: Hm.

J: ... že prostě je to blíž k nám ...

P: Bližší.

J: No.

P: Hm.

J: Je to bližší než Švýcaři.

P: Jasně no. Dobře, a když si jakoby věděl teda, že pojeděš do Český republiky, tak měl si nějaký jako informace, jak to tady jako vypadá nebo ...

J: Vůbec.

P: ... co je tady ...

J: Vůbec (smích) sem netušil, co se ...

P: Vůbec si netušil ...

J: ... co se děje tady no.

P: ... kam deš ... A dyž třeba ...

J: Protože, víš co ...

P: No.

J: ... Rusko je takový obrovský ...

P: Hm.

J: ... že prostě většinou nepřemýšlíme na ostatní státy vůbec prostě.
P: (smích)
J: To je jako, to je jako Spojené státy no ...
P: Hm.
J: ... úplně to samé.
P: Hm.
J: No víme aspoň, kde se ...
P: Kde to je.
J: Kde to je, ne (smích), než Američani, ale (smích) stejně no, nikdo se tím nezabývá.
P: Takže si nevěděl vůbec nic.
J: Hm.
P: Hm. A dyž třeba že jo, dyž člověk jede na dovolenou, tak má jako nějaký představy, jak to tam vypadá, jaký je tam jídlo, lidi a tak dál. Měl si nějaký jako představy jak to tady asi ...
J: No z toho důvodu ...
P: ... bude vypadat?
J: ... že sem vůbec nechtěl emigrovat.
P: Ty si nechtěl.
J: Ne. Tak mně to vůbec nevadilo, takže (smích) ...
P: Hm.
J: ... prostě já sem přijel, začal studovat ...
P: A bylo ti to jakoby jedno teda.
J: Asi jo no.
P: Jo. Takže si vůbec jako žádný představy neměl ...
J: Ne.
P: ... že sis říkal třeba jako o lidech nebo o tom, jak ...
J: No o lidech samozřejmě.
P: ... to tady bude vypadat.
J: Že Slovani tak jako bratrský takový národ takže ...
P: Hm.
J: Ale trošku se to, se ten názor pak změnil ...
P: Jo a jak se změnil?
J: No, kvůli tím, co mně říkali, že já sem bolševik a takový věci no (smích)
P: Hm. Takže jako zklamání?
J: Ale blbci je všude, takže ...
P: Hm.
J: Nejsem nějaký takový jako člověk, který si myslí, že ...
P: Hm.
J: ... když mi někdo řekne, že já sem bolševik, tak to si myslí jako všichni tak to je blbost samozřejmě.
P: Hm. Jasně no. Takže když jakoby srovnáš ty svoje představy, co si o těch lidech měl s tím, co je teď v reálu, tak jako co z toho vyplývá? Něký zklamání spíš, nebo ...
J: V pohodě ...
P: Jo?
J: ... lidi sou všude stejné, takže ...
P: Neřešíš to.
J: ... a já říkám, že blbci taky, no.
P: Hm. Dobře.
J: Takže máme jich taky dost, tak ... aspoň, aby neemigrovali sem jako (smích).
P: (smích)
J: A nepoškodili dobrý méno no (smích).
P: Hm. Dobře. Tak, hm, dyž si teda přijel, tak ti bylo nějakých sedumnáct si říkal ...
J: Hm.
P: ... takže jaký byly vůbec ty první dny, že jo, teď si přijel a co ... jaký to bylo? Co si prožíval?
J: No, já sem hned začal studovat tu školu jako ...
P: Hm.
J: ... jazykový kurzy, takže ...
P: Hm.
J: ... hodně mně pomáhali, tak bylo to docela v pohodě.
P: Jo? Ne ... nějaký problémy si třeba jako neměl?
J: No, občas ...
P: S něčím.
J: ... v obchodech, že prostě já říkám, že potřebuju tohleto a prostě nevím, jak to říct ...
P: Hm.

J: ... tak v angličtině taky nikdo nerozuměl, tak prostě mluvím rusky a mně začínají říkat jako co tady děláš, jestli mluvíš rusky (smích) a jinak nic no.

P: Jinak nic. Hm. Eee, jo. Eee ty si říkal, že teda ti pomáhala hodně ta angličtina.

J: Samozřejmě no.

P: Hm, takže si komunikoval přes tu angličtinu.

J: Ale problém je v tom, že tady málokdo mluví anglicky, no.

P: Takže teda angličtina, ale bylo to jakoby zby*, řekněme zbytečný? Ohledně té ruštiny, že taky jako nikdo nechtěl?

J: Já si myslím, že většina tady rozumí rusky než anglicky.

P: Jo.

J: Třeba já sem před týdnem potkal dva Němci ...

P: Hm.

J: ... který přijeli z Německa a prostě stěžovali si na to, že nikdo neumí anglicky no. Přičemž oni nebyli ani Němci, oni jako emigrovali tam nějakých dvacet let zpátky, jeden byl z Řecka a ten druhý z Bulharska.

P: Hm.

J: Takže uměj německy, bulharsky, řecky, anglicky a prostě tady nic a oni hodně si na mě jako stěžovali no (smích).

P: Jojo. Takže máš pocit, že teda Češi spíš ty ruštině než ty angličtině.

J: No protože je to podobný jazyk.

P: Je to podobnej jazyk. Hm.

J: A jestli prostě ... nemusíš umět mluvit rusky ...

P: Hm.

J: ... ale prostě aspoň něco můžeš z toho jako eee ...

P: Rozumět.

J: No, rozumět, no

P: Hm. Hm.

J: Než a ... než angličtina.

P: Hm. A myslíš, že je to nák odstupňovaný třeba generačně, že jako nějaká generace umí líp rusky než jiná?

J: No jasně, protože tady učili rusky, ruštinu na vysoké, na jako ve střední škole, takže ...

P: Hm, hm.

J: ... někdo umí líp, no.

P: Jasně.

J: Ale zase ta mladá generace, nevím, možná prostě má náký ... prostě má náký jiný myšlení, takže zase jako ...

P: To je pravda.

J: ... může, může, může se tam jako rozumět no.

P: Hm. Dobře, takže ty si teda, dyž si přijel, nastoupil do toho centra, do té jazykovky ...

J: Hm.

P: A to byla jakoby tvoje střední škola nebo jak to probíhalo?

J: Ne. Prostě jazyk ...

P: To byl jenom jazykovej kurz ...

J: No ...

P: ... jenom roční.

J: ... celý týden jako chodíš tam a učíš češtinu, no.

P: Hm. Na rok teda.

J: Na rok, samozřejmě.

P: Hm. Hm. A střední školu si měl potom nákou nebo?

J: Žádnou.

P: Žádnou.

J: Já sem měl tady ...

P: ... jenom na to embíej ... eee, embíejko si měl ...

J: ... no já měl tady maturitu z toho pak ...

P: Hm. Jo vona ...

J: ... každý cizinec musí mít tady maturitu za sebou.

P: Hm. Hm. Dobře.

J: Hm.

P: Eee, tak, ty si taky pak uváděl v té biografii, že ti tady hodně pomáhali cizinci, co tady žili náký.

J: No, pomáhali a brali za to slušný peníze no.

P: Jo?

J: (smích)

P: Náky to okomentuj, to mě zajímá (smích).

J: (smích) No protože většina z nich si myslí, že prostě jestli přijel nějaký člověk z Ruska, jestli prostě chceš mu pomáhat tak pomáhej tak, aby prostě na něm vydělal co nejvíc no (smích).

P: A co to bylo jako ...
 J: Já nevím, možná ...
 P: ... za národností nebo?
 J: No Rusové.
 P: Rusové.
 J: No, právě. Takže ...
 P: To je hrozný.
 J: Hrozný no. Cejtíš to? (smích) Jako.
 P: A jak ...
 J: Já nevím, proč to tak dělaj jako. Nevím, opravdu. Ale s* ...
 P: A kde si na ně bral kontakty na tadyty lidi?
 J: No třeba v Rusku prostě, najdeš to na internetu.
 P: Hm.
 J: No a ... pak pros*, prostě najednou zjistíš, že na tobě člověk prostě vydělal no.
 P: A v čem jako spočívala ta jejich pomoc? Jako co, v čem ti pomáhali?
 J: No, potřebovali sme tady pronajat nějaký byt třeba ...
 P: Hm.
 J: ... a ... ta paní prostě nám našla nějaký byt na Praze sedum ...
 P: Hm.
 J: ... nebyl vůbec zařízenej, žádný občanský vybavení za nějakých čtrnáct tisíc, což je podle mě nějak ...
 P: To je hodně.
 J: ... moc no. Takže na tom hodně vydělala. A vzala za to provizi jako 100 %.
 P: Hm.
 J: Což většinou tady ma*, makléři, který sou samostatný, nedělaj jako.
 P: No.
 J: Maximálně těch padesát.
 P: Hm. Hm, no, to je hrozný.
 J: A pak bylo ještě spousta dalších věcí, tak ...
 P: Tak eště jeden příklad dej, třeba.
 J: No, třeba my sme kupovali kuchyňskou linku ...
 P: Hm.
 J: ... a maminka mluvila s nějakou kamarádkou o tom. A ona řekla, že má prostě perfektnou kuchyňskou linku od společnosti Gorenje, a oni měli nějaké výročí, sedumdesát let činnosti, a řekla, že prostě má tam nějaký sedumdesátiprocentní slevy, ale ta kuchyňská linka stála za nějakých třista tisíc, takže na tom samořejmě vydělala jako, že prostě přijala tam klienta a na tom vydělala, no.
 P: Hm.
 J: A ta kuchyňská linka je hrozný, prostě ... Já bych radši to koupil v Ikei. Byla by úplně ta samá kvalita, no.
 P: Jasně.
 J: Za dva roky se to skoro rozpadlo (smích).
 P: Dobře, takže vám jakoby pomáhali spíš s ubytováním a tady ...
 J: No, jasně.
 P: ... s těma existenčníma věcmama, třeba ...
 J: Něco řešit ...
 P: ... ale jazyk ses učil v tý jazykovce.
 J: ... eee ano.
 P: Hm. Dobře. Eee, tak, eee když teda se podíváš obecně na cizince, který někam emigrujou, tak co si jako myslíš, že je pro ně důležitý vědět nebo umět nebo dělat, aby dobře zapadli do tý společnosti.
 J: No ... musí být nějaká komunikace. Jako musí, člověk musí furt komunikovat ...
 P: Hm.
 J: ... s někym. Třeba interview a takové věci no (smích).
 P: (smích)
 J: Hodně se to pomáhá.
 P: Hm. Takže jako myslíš teda ten jazyk hlavně, že je důležitý?
 J: Hlavně komunikace.
 P: Komunikace ...
 J: Nevadí, jestli ...
 P: ... jakákoliv.
 J: ... jestli neumíš mluvit, tak jako musíš se aspoň postarat no nějak.
 P: Hm.
 J: Nějak vyjádřit své myšlenky.

P: Hm. Jasně no, dobře. Eee, tak. Jak teda podle tebe vypadá takovej cizinec, kterej jakoby zapadne do tý společnosti. Kterej je integrovanej, přijímanej, jako jakej je jeho profil nebo ... jak to vypadá oproti tomu, kterej jako ne.

J: No jestli člověk není rasista, tak já si myslím, že bude vhodnej do tý společnosti, ale jestli si myslí, že jeho národ prostě je největší, největší a nejlepší, tak co jako (smích).

P: Hm. Takže nějaká jakoby pokora třeba ...

J: K čemu, k čemu, k čemu byla ta emigrace třeba.

P: Hm. Jo. Takže musí bejt nějakej vstřícnej krok ...

J: Já třeba znám tady nějaký lidi, který si myslí, že sou opravdu šikovný a tak dále a že Češi, to je fuj, jako ...

P: Hm.

J: ... ale k čemu, k čemu tady byli jako.

P: Tak proč přijeli.

J: To je blbost, no.

P: Hm. Dobře. Eee, tak, teď se teda zastavíme eee u tý češtiny.

J: Hm.

P: Když ses učil, tak jak to jakoby ... protože vidím, že mluvíš hodně dobře, tak jak to jakoby probíhalo ta výuka a jak ses dopracoval na tadytu úroveň. Jestli to můžeš nák ...

J: No ...

P: ... blíž popsat.

J: Já sem zmiňoval, že já mam tady kamarády, tak ...

P: Hm.

J: ... většinou přes, přes prostě nějaký sezení v hospodě no.

P: (smích) Dobře a dyž sme si ...

J: Je to nejlepší, nejlepší praxe, no.

P: Hm, to je pravda. A dyž se nejdřív zastavíme u toho, u tý jazykovky, tam ...

J: Hm.

P: ... byly žejo náký ty kurzy, tak jak tam probíhala ta výuka, jakoby. Já to centrum neznám ...

J: No ...

P: ... se přiznám.

J: ... probíhalo to asi, jestli si správně pamatuju, od devíti hodin ráno ...

P: Hm.

J: ... až do dvou, do třech.

P: Hm.

J: A ... učili sme tam gramatiku a pak byla konverzace, koukali na různý filmy, třeba ten film Kolja, to je ...

P: Hm.

J: ... to je, to je první film, který sem jako viděl v Čechách.

P: Jo? No vidíš.

J: (smích) Takový příšerný (smích).

P: (smích) Jo? Nelíbí se ti.

J: Moc ne.

P: (smích)

J: (smích)

P: Proč se ti nelíbí?

J: No, protože jako zase tam ukazujou, že prostě všichni Rusové bolševici a že prostě přijela najednou nějaká žena a nechala tady svoje dítě, no.

P: Hm.

J: Co to je (smích).

P: Jo.

J: A, co tam bylo dál ... asi je to vše.

P: Jo? Co třeba učitelé, jaký tam byli jako.

J: Super.

P: Bylo to v pohodě.

J: A ... mluvili pouze česky ...

P: Hm.

J: ... možná uměli rusky, ale nevím.

P: Nevíš, jenom česky na vás mluvili.

J: No, je to zase nejlepší, nejlepší branta.

P: Hm.

J: Člověk se tím, se tím prostě líp naučí, no.

P: A pamatuješ si třeba náký učebnice, který ste měli?

J: Oni tam maj svoje vlastní učebnice.

P: Hm. Oni maj svoje vlastní.

J: A každý rok prostě maj nějaký nový vydání k tomu.
P: Hm. Hm. A kolik vás bylo v té třídě.
J: Hmm, maximálně deset.
P: Deset. Tak to je dobrý.
J: Možná nás bylo víc, ale já půlku z toho nechodil, no víš, jak to funguje, no (smích).
P: (smích) Škola, no, samozřejmě.
J: No.
P: Eee, dobře. Eee, takle, dyž si, by si jako teda měl zhodnotit tady ten rok, tak co se ti tam třeba jakoby líbilo a co naopak bys tam jako vylepšil v tom Centru.
J: Já si myslím, že je to nejlepší centrum pro cizince ...
P: Jo?
J: ... který tady existuje.
P: Hm.
J: Ale já z toho důvodu, že většinou tam přijíždí lidi, kterým je osmnáct, sedmáct let ...
P: Hm.
J: ... a cejtí tu svobodu, tak moc tam nechodí, no. Samozřejmě radši dou ně*, někam s kamarády.
P: Hm, tak to je jasný. Takže je to jakoby, protože tady ještě existuje jedno centrum, to se menuje ÚJOP, jestli, jestli ti to ...
J: Je jich tady spousta ...
P: ... něco říká.
J: ... já se tím zabýval a je jich tady opravdu spousta, no.
P: Hm.
J: Já sem takový prostě zpro*, zprostředkovatel ...
P: Hm. Aha.
J: ... který třeba může přivést sem studenta a na tom vydělá, no.
P: Hm, tak to je dobrý.
J: Od školy, samozřejmě ...
P: Jojojo.
J: ... ne od studenta.
P: Takže jakoby po*, jim poskytuješ nějaký poradenství, řekněme.
J: Eventuálně ne, ale budu no ...
P: Budeš.
J: ... za chvíli prostě, musím dodělat webové stránky na to.
P: Hm. Tak to je dobrý.
J: Protože většina lidí nevědí, kam.
P: Jo, takže si myslíš, že tady je jakoby malá informovanost pro tadyty lidi, co přijedou?
J: Já bych řek, že je to malá informovanost v Rusku.
P: V Rusku.
J: A většina zase takových tu tam sedí a to dělá, tak na tom vydělávají prostě ...
P: Hm.
J: ... vezmou peníze z té školy a pak vezmou peníze z člověka.
P: Hm.
J: Což je k ničemu, no.
P: Hm. Tak to je dobře, že se chystáš něco takovýho dělat, no. To je záslužná činnost.
J: (smích)
P: Dobře. Eee, tak, to už sme probrali, jo, ty si pak ještě uváděl, že největší problém z té češtiny ti dělala gramatika.
J: Samozřejmě.
P: Tak co z toho jakoby, nebo s čím si zápasil.
J: No ... z toho důvodu, že já sem moc neučil, tak nevím (smích).
P: (smích) Jo.
J: Možná proto pro mě je to prostě nejsložitější.
P: Jako že si se neučil z těch učebnic ...
J: ... vždycky ...
P: ... ty koncovky, to myslíš.
J: ... no, když něco učim, vždycky mám nudu z toho.
P: Hm.
J: Já sem takový člověk, který víc považuje praxi ňákou ...
P: Jo.
J: ... prostě a ... těžko naučí gramatiku, když nečteš jako ...
P: Hm.
J: ... třeba ňákou učebnici k tomu.

P: Hm, hm.
 J: Já si myslím, že je to vidět podle, podle toho, jak, jak mluvím, tak ...
 P: No, já myslím, že dobrý (smích).
 J: (smích) Ale je ... ale stejně mám chyby nějaké taky.
 P: No, tak to má každý, žejo. Ve všech jazycích.
 J: (smích)
 P: Eee, dobře. Takže gramatika a eště si říkal psaní. To si ...
 J: Psaní, no. Háčky, čárky a takový věci.
 P: Jo. Takže jakoby ...
 J: To, to neumí ani Češi třeba občas.
 P: No.
 J: Většinou nebudeme zabývat.
 P: To je pravda, no. Ale tak s tím má hodně Rusů problém, protože žejo ...
 J: Samozřejmě, no.
 P: ... ta čeština a ruština se liší v tom přízvuku a tady v těch věcech.
 J: Hm.
 P: Eee, dobře. Eee, kdyby ses teda teď měl ohodnotit že jo, protože v každém jazyce sou 4 dovednosti, a to je čtení, psaní, poslech a mluvení. Tak kdyby ses měl ohodnotit, co ti de nejlíp a co ti de třeba nejhůř tady z těch všech čtyř věcí.
 J: Já si myslím, že mně de všechno (smích)
 P: Hm.
 J: Ale dyž budu mít hovořit o tom, co nejhůř, já si myslím psaní, no.
 P: Psaní.
 J: Hm.
 P: Nerad píšeš česky.
 J: No ... tys to viděla třeba (smích).
 P: No, já sem to viděla (smích).
 J: (smích)
 P: Ale já se k tomu nevyjadřuju, já jenom ... co ty si myslíš o sobě.
 J: Já se starám psát správně, ale občas ...
 P: Hm.
 J: ... prostě nějaké slovíčka zapomínám na nákou prostě tam čárku.
 P: Hm. Jo, takže psaní. Eee, dobře. Eee, ty si teda říkal, že ti pomáhali ty kamarádi ...
 J: Hm.
 P: ... z toho šermu taky ...
 J: No, taky.
 P: ... ty český, jak ti třeba jakoby pomáhali s tím jazykem myslím, že s tebou mluvili, nebo jak to bylo.
 J: No, samozřejmě. Prostě během šermu ...
 P: Hm.
 J: ... během nějakých akcí, tak vždycky sedíš u ohně a mluvíš o něčem, tak ...
 P: Hm.
 J: A i to hodně pomáhá.
 P: Hm.
 J: Abys, aby člověk uměl mluvit, no.
 P: Takže jako rozšiřoval slovní zásobu.
 J: Slovní zápas, ano.
 P: Hm, hm. A opravovali tě třeba? Nebo stalo se ti, že tě někdy jako opravoval někdo?
 J: Ne.
 P: Ne, nikdy? A myslíš, že je to dobře, nebo že je to špatně, že tě jako nikdo neopravuje.
 J: Já si myslím, že je to špatně, ale stejně prostě nemůž*, nemůžeš to říkat člověku, jako že ...
 P: Hm, hm.
 J: ... opravuj mě (smích), protože je to blbost, no.
 P: Jo. Že se to nedá vynutit.
 J: No.
 P: Hm. Dobře. Eee, tak, ty si taky říkal, že čteš často články na netu ...
 J: Hm.
 P: ... český, tak třeba jak, jaká tematika tě zajímá nebo co čteš na tom netu.
 J: No, většinou veškerá, ale nejvíc na tom Seznamu asi politika.
 P: Politiku (smích). Směješ se u politiky.
 J: (smích) Teďko jo, no. (smích).
 P: Hm.
 J: Tomu se směje každý, no.

P: Jasně no, hm.
 J: To je taková malá ostuda, no.
 P: Hm, hm. To bohužel jo.
 J: Aspoň na tom nevidí jako ostatní státy, no ...
 P: Hm.
 J: Jenom nejbližší, třeba Německo a takle, ale v Rusku, já taky čtu ty články v Rusku, ale nikdo o tom neví, co tady se děje (smích).
 P: No, to je teďka taková slabina, tady u nás. Tak, říkal si, že koukáš na televizi českou, máte doma českou televizi?
 J: Máme.
 P: Máte.
 J: Hm.
 P: A na co koukáš, třeba na nějaký český seriály, filmy?
 J: Ne, ne.
 P: Ne?
 J: Noviny, většinou noviny.
 P: Hm, noviny.
 J: Hm.
 P: Hmm a nějaký, já nevím, český časopisy, jako nějaký hobby a takovýdle věci?
 J: Ne.
 P: Ne? Vůbec.
 J: Nečtu.
 P: Nečteš. Hm. Dobře, tak eee co eště z toho jazyka. Eee, dobře, tak dybys to měl shrnout, kde teda všude a jak často tu češtinu používáš.
 J: (smích) No každodenně. Prostě ...
 P: Třeba v ...
 J: V rodině určitě ne.
 P: V rodině ne, hm.
 J: Ale ... v jakémkoliv místě, v práci, ve škole třeba taky používal, eee s tebou taky používám češtinu, tak ... všude.
 P: Všude.
 J: Každodenně, no.
 P: Kromě rodiny teda.
 J: No, protože maminka moc neumí mluvit česky a to je k ničemu ...
 P: Hm.
 J: ... já si myslím, že prostě dyž sedí všude, po*, po*, dyž sedí pouze Rusi ...
 P: Hm.
 J: ... tak proč by mluvili česky.
 P: Je to divný.
 J: Já tady znám zase lidi, který mluvili vždycky česky no ...
 P: Hm.
 J: ... a si myslí, že je to správný, ale to tak není.
 P: Hm.
 J: Prostě člověk nemusí zapomenout na svojí národnost.
 P: Hm. Takže myslíš, že je jakoby důležitý si udržet i tu, i tu ruštinu.
 J: Jasně.
 P: Protože třeba vietnamská komunita žejo, ta je specifická tím, že třeba ty menší děti, co sem přijedou ...
 J: Hm.
 P: ... tak úplně zapominaj už tu vietnamštinu jo a uměj jenom česky. Tak myslíš, že se to jako třeba někdy může stát nebo vůbec?
 J: Doufám, že ...
 P: Jako nemyslím, že úplně, ale ...
 J: ...doufám, že ne (smích).
 P: Doufáš, že ne. A myslíš, že třeba, ty si říkal, že teda maminka neumí moc ...
 J: Hm.
 P: ... česky, myslíš, že třeba jako ty, jakožto ta mladší generace, má eště nějakou výhodu oproti tý starší?
 J: Samozřejmě.
 P: V tom učení? Někou ...
 J: No, to vždycky, to je jako takový zákon přírody.
 P: Hm.
 J: Že mladší generace líp, no, líp, líp se učí a zvyká na různý situace, no.
 P: Hm. Že je flexibilnější.

J: Hm.
P: Hm, dobře. Eee, tak, to sme probrali, teď teda se chvilku zastavíme u ruštiny, je to tvoje mateřština, že jo ...
J: Hm.
P: ... učil ses jí asi na základce v Rusku předpokládám, jak na to vzpomínáš, tady na ten předmět jako.
J: (smích) No, ruština je docela složitá, no.
P: Jo?
J: (smích) Takže ... já sem měl z toho jedničku, ale vopravdu složitý, no ...
P: Jo?
J: ... je to takový složitý jazyk, no.
P: Hm. A jako, že si na to ...
J: Vůči gramatiky, samozřejmě.
P: Jo, hm. Jako že si nad tím strávil hodně času, dyž ses, dyž ses to učil jako malej třeba.
J: Já bych to neřek, ale ...
P: Ne?
J: ... trvalo to nějakou dobu, no.
P: Hm, hm.
J: Hlavně to psaní, jako no, že prostě člověk jako vždycky naučíš mluvit, ale psát ...
P: Psát.
J: ... je to složitější, no.
P: Hm. Náká ta gramatika ...
J: A má spousta čárek a takových věcí jako, tak ...
P: Hm, hm, jasně. A teda, kde teda všude jí používáš, už si říkal, že doma, žejo, že ...
J: Hm.
P: ... že a ještě někde jinde, v nějaký jiný oblasti v Čechách?
J: No, samozřejmě jestli, jestli potkám během své práce Rusa, tak samozřejmě budu mluvit rusky, protože ...
P: Hm.
J: ... je to takový příjemnější, no.
P: Hm, hm, jasně. Eee a třeba tvoje manželka, teďka si žejo ženatej ...
J: No.
P: ... tak ta je Ruska nebo Češka?
J: Arménka.
P: Arménka.
J: (smích)
P: Takže máte ještě další jazyk.
J: (smích) No. (smích)
P: No vidíš, to je zajímavý.
J: Jeden se přidal.
P: A jak teda mluvíte spolu?
J: Rusky.
P: Rusky.
J: Hm.
P: Hm, hm.
J: No, protože většina těch východních států tak všichni umí rusky.
P: Hm. A vona se učí česky nebo vůbec neumí?
J: Ještě ne, protože studuje vysokou školu ...
P: Hm.
J: ... v Arménii a musí se to dostudovat a ...
P: Hm.
J: ... prostě nemá na to čas eventuálně.
P: Hm. A myslíš, že se bude učit? Nebo budeš chtít ...
J: Určitě, určitě.
P: ... budeš chtít?
J: Musí.
P: Musí.
J: No, jinak, jinak to nejde, jestli zůstaneme v Čechách, tak ...
P: Hm, jasně. Eee a ve svym okolí máš jakoby kromě rodiny hodně Rusů?
J: No ... stejně, stejně tady ta komunita vždycky někoho zná, no.
P: Hm.
J: A třeba potkáš někoho a víš, že prostě zná tvého známého a ...
P: Hm.
J: ... a tak dále no.

P: Hm, jasně, jasně. A když jakoby třeba porovnáš známý Čechy a známý Rusy, tak řekněme kolik jakoby, ten poměr, koho, koho je víc, která skupina je jakoby větší.

J: Těžko říct ... já si myslím, že ta ruská skupina je trochu větší, no.

P: Hm. Jako, ve tvym případě.

J: Hm.

P: Koho znáš. Hm. Takže a dá se třeba i nák říct, eee jestli obecně víc mluvíš česky nebo víc mluvíš rusky?

J: No z toho důvodu, že doma mluvím rusky, tak ...

P: Spíš ...

J: ... já si myslím, že spíš ta ruština, no.

P: Spíš ta ruština. Hm, jasně. Antouš mi třeba říkal, že on žejo má přítelkyni Češku ...

J: Hm.

P: ... a že dyž je jeho maminka a ta Aneta, tak spolu mluvěj všichni česky. Tak dovedeš si ...

J: No, protože ona neumí rusky, žejo.

P: Hm.

J: Tak jasně, no.

P: Tak rozumí, že jo ...

J: Hm.

P: ... ale neumí mluvit, jasně.

J: Hm. Je to taková prostě kultura, no.

P: Hm, dobře. Tak, eště mě pak docela zaujalo, ty si říkal, že vlastně dost často jakoby, žejo střídáš ty jazyky, někdy mluvíš česky, někdy rusky ...

J: Hm.

P: ... nikdy se ti nestalo, že by si zaměnil úplně ...

J: ... nějaké jiné ...

P: ... nák slovíčko?

J: ... slovíčko. No, občas (smích).

P: Jo?

J: (smích) Jestli dělám prostě ...

P: A spíš jako ...

J: ... několik činností, tak jo.

P: Hm. A jakoby spíš z jakýho jazyka to, to de.

J: Eee, spíš když mluvím česky ...

P: Hm. Takže tam ...

J: ... a vyskytne nějaké slovíčko z ruštiny, no.

P: Hm, tak to tam ...

J: Třeba když ...

P: ... zamícháš.

J: ... já sem mluvil se svým manažerem a, a pak já sem byl v ruském obchodě ...

P: Hm.

J: ... a mluvil rusky a pak česky a prostě on mě něco řek, ten obchodák, a já sem řek svému manažerovi charašo (smích).

P: (smích)

J: Občas to stane, ale ... (smích).

P: Jasně. No, to je automatický, takový.

J: Hm.

P: Mně se to taky stává, třeba když sem byla teďka na dovolený ve Španělsku, tak já sem se kdysi dávno učila španělsky ...

J: Hm.

P: ... ale jak sem tam přijela, tak mně automaticky všechny slovíčka naskakovaly v angličtině. A ...

J: Hm, to taky, no.

P: Automaticky a nemohla sem si prostě vzpomenout přes tu angličtinu na, na tu španělštinu, no.

J: Španělština je taky u mě, mám, občas taky jako stane, že ...

P: Hm.

J: ... řeknu něco anglicky, protože je to podobný jazyk mně se zdá.

P: Hm, je to podobný. A eště u tý češtiny a ruštiny je to asi eště horší.

J: Hm, právě, právě, no.

P: Protože sou hodně podobný, no. To je pravda. Dobře, tak dyž už sme u těch jinejch jazyků, tak ty si říkal, že umíš eště další, tak který všechny teda umíš, dyž to shrneš.

J: Angličtina, španělština, trochu francouzštiny, němčiny (smích) ...

P: Aha, no.

J: ... ale jako, to už bylo dávno.

P: To už je dávno.

J: Tak, moc, moc toho nepamatuju.
P: Hm.
J: Ale, angličtina, španělština.
P: Hm, a kde ses je učil, tadyty jazyky.
J: Španělštinu sem učil na vysoké škole ...
P: Hm.
J: ... angličtinu učil během svého života, no.
P: Jako i v Rusku.
J: Samozřejmě, od začátku, od, od druhý třídy.
P: Od druhý třídy.
J: Hm.
P: A tam je teda v Rusku povinněj jazyk už od druhý třídy.
J: Ano.
P: Hm, to tady není no, tady je to myslím až od pátý nebo tak. Hm, No a dyž jakoby porovnáš učení češtiny a učení těch ostatních jazyků, je, vidíš v tom nějaký jakoby shody nebo rozdíly, bylo to v něčem jiný? Nebo ... je to prostě cizí jazyk další a hotovo.
J: Je to další cizí jazyk, ale zase, čeština je bližší k nám.
P: Hm. Takže si třeba myslíš, že ...
J: A snadnější, no.
P: ... to bylo jednodušší?
J: No.
P: Jo? Oproti třeba angličtině, španělštině.
J: Hm.
P: Hm.
J: No a angličtina je úplně jednoduchá.
P: Jo.
J: Já říkám, že je to jazyk, který prostě naučí každý, no.
P: Jo.
J: A jestli budeš mluvit třeba tou americkou angličtinou, tak to je nejje*, nej*, jako jednodušší jazyk ze všech, no.
P: Hm. To je pravda, no. Hm. A co, co tady jako obecně, když se učíš nějaký jazyk, tak co ti nejvíc pomáhá v tom učení se tomu jazyku. (pauza) Co jakoby je fakt jakože si řekneš, jo, podle je dobrá technika, jak se jí, jak se to učít.
J: (smích) Já ti řeknu, že žádnou techniku nemám k tomu.
P: Nemáš.
J: Já prostě učím a netuším. Ale já si myslím, že já to zvládám jako.
P: Hm.
J: Ty jazyky mě ...
P: Že tě to baví.
J: ... no.
P: Hm. Jo. A něco, že třeba, já nevím, někde, žejo hlavně na těch školách se často používaj nějaký metody, který sou úplně zbytečný, tak stalo se někdy něco takovýho, že si třeba říkal, no tak podle je úplně k ničemu, to nikam nevede?
J: No, hodně k ničemu, že jestli dostaneš nákou učebnici.
P: Hm.
J: A jdeš pouze podle učebnice.
P: Jo.
J: A děláš nějaké, nějaké prostě k tomu ...
P: Cvičení.
J: Cvičení, no.
P: Hm.
J: To je úplně konec.
P: Hm.
J: Protože člověk začíná z toho nudit ...
P: Hm.
J: ... a už ho to nebaví, a když člověka to nebaví, tak ...
P: Nemá ...
J: ... nebude to učít, no.
P: Takže jako je důležitá ta praxe, si myslíš.
J: Hm.
P: Hm. Takže ta komunikace.
J: No, protože člověk musí mít k tomu motivaci.

P: Hm.
 J: To je všude.
 P: Jasně. A ty všechny ty, tyhlenty jazyky čtyři používáš, aktivně?
 J: Španělštinu moc ne ...
 P: Hm.
 J: Ale angličtina jo.
 P: Angličtinu jo, to je jasný. V práci asi, žejo, předpokládám.
 J: No, v práci, mam pár kamarádů a pak mam souseda z Ameriky (smích).
 P: Jasně, no. Dobrý no, a ta španělština, to je dobrej jazyk no, akorát se to tady nedá moc využít, bych řekla.
 J: Právě, no.
 P: Hm.
 J: Ale, možná, že budu v Jižní Americe, možná, že odjedu tam (smích).
 P: (smích) Budeš emigrovat dál (smích).
 J: Uvidíme, podle toho, co se děje tady, tak nevím, jestli tady vůbec zůstanu, no.
 P: Nevíš eště, hm. Dobře, eee tak, pudem dál. Kde sme skončili. Hmm, jo, dobře. Tak, co ty a česká kultura. Ted'ka, obecně. Myslim kino, divadlo a tak dál.
 J: No moc do kina tady nikdo nechodí.
 P: Ne? Nechodíš?
 J: No občas, já občas chodím do kina a není, nejsou tam žádný lidi. Já nevím prostě, kde se to, nedůvěra tady.
 P: Hm.
 J: V Rusku třeba když nějaká premiéra, tak celý sál ...
 P: Plný.
 J: ... no, je plný.
 P: A tady si byl na premiéře někdy ňáký?
 J: No, ňákých amerických filmů, no.
 P: Hm.
 J: Ale ...
 P: A byl prázdněj sál.
 J: Právě, tomu se divím, no.
 P: Hm, to je zvláštní. A třeba ňáká divadlo, máš rád divadlo český?
 J: Ano.
 P: Jo? Chodíš.
 J: No, občas tady vyskytne i ňáký třeba ruský, ruský takový věci, no.
 P: Hm, hm.
 J: Protože je to taková klasika, tak ...
 P: Hm, a třeba, já nevím, čteš literaturu českou?
 J: Bohužel moc na to nemam čas ...
 P: Nemáš čas.
 J: ... ale, ale chci, no.
 P: Chceš. A znáš někoho jako známýho třeba, nebo znal si i eště předtim, než si přijel? Jako z Čech? Umělce nebo ...
 J: No, jako mě to ... no, Kafku zná každý třeba.
 P: Hm.
 J: No (váhání) ... Smetana ...
 P: Hm.
 J: ... to jako klasická hudba.
 P: Hm. To tě jako nezkouším jo, abys, abys věděl.
 J: Já vím, prostě mě nic ted'ko nenapadá jako (smích).
 P: (smích) To je jasný. Dobře, takže spíš to divadlo.
 J: Ano, ano.
 P: A občas kino teda. A dybys měl, já nevím, to ňák zprůměrovat, jak třeba já nevím často do, do půl roka chodíš. Nebo do, do roka.
 J: Já si myslim, že no, já sem byl asi osum, osum nebo devět měsíců zpátky, takže je to ...
 P: Hm, moc často ne.
 J: ... jenom občas, no.
 P: Občas, hm, dobře.
 J: Moc to nemám rád, jako že, i v Rusku já nechodil do divadla, takže (smích).
 P: Chápu no, já taky nejsem zrovna kulturní ten, nadšenec (smích).
 J: No, tak o čem budu povídat (smích). Tak je nám nějakých dvacet žejo, tak ...
 P: Hm. Jasný, hm.
 J: Dyž budu starší, tak možná mě to začne bavit nějak.
 P: Hm. Ted' eště myslíš, že na to nemáš věk.

J: Já si myslím, že jo.
P: Dobře. Eee, tak a teďka, dyž se dostaneme eee k ruský kultuře ...
J: Hm.
P: ... tady v Čechách. Tak využíváš ňák ruskou kulturu, která tady je? Nebo jaký sou vůbec možnosti tady.
J: No, třeba ten Všekožácký svaz ...
P: Hm.
J: ... oni v podstatě tady jako jejich vize je taková, že prostě musí zachránit tu ruskou kulturu v Čechách.
P: Hm.
J: Jako právě tu kozáckou.
P: Hm.
J: A jinak ne. Já si myslím, že tady je málo takových věcí.
P: Hm, málo, myslíš.
J: Protože ten komunismus přines takovou věc, že Rusové nepamatojoug svojí národnost. Prostě ten bolševismus říkal furt o tom, že všichni sou stejný, žádná národnost neexistuje a že sme všichni spolu přátelé ...
P: Hm, hm.
J: ... tovaryši a takové věci, no. A proto málokdo to pamatuje, že sou Rusové a možná jenom ta první vlna emigrace ...
P: Jasně.
J: ... která emigrovala právě, právě kvůli tomu, že přišli bolševici.
P: Hm.
J: Já jich tady viděl spousta a to sou opravdu patrioti.
P: Hm.
J: A je to jejich, jejich jako vnuci.
P: Hm.
J: Nejsou to jako ty první emigranti ...
P: Hm.
J: ... protože už všichni dávno pryč a ... s*, perfektně umí rusky, bez přízvuku, bez ničeho a už je to taková třetí generace tady.
P: Hm.
J: Takže já bych řek, že sou to opravdu Rusové, no.
P: Hm.
J: A já na nich koukám, úplně jako asi divím tomu, že vůbec takový existujoug.
P: Jasně.
J: Vypadají úplně jinak, než, než ti, kteří existujoug teď, no.
P: Hm.
J: Takže ten komunismus trošku nám poškodil tu národnost.
P: Hm.
J: Vy ste tadyto nezažili tolik ...
P: Hm.
J: ... my sme měli tam sto let, tak ...
P: Trošku jiný.
J: ... to už je něco jiného.
P: Hm, hm. Jasně. A tady vycházela myslím i ňáký ruský časopisy, Vesti myslím tady vycházel, ten už asi nevychází.
J: Je, si myslím.
P: Je? Eště jo?
J: Hm.
P: Já myslela, že už ne. A ty třeba čteš ňějakej ruskej časopis nebo zajímáš se vo takový věci nebo ne?
J: Ne.
P: Ne, vůbec.
J: Občas, no občas to čet, protože mam tam známýho, který s tím pracuje a on právě ten z první vlny ...
P: Hm.
J: ... ale ... já to nekupuju jako (smích).
P: Nekupuješ, hm. A třeba Ruskej Institut asi zná*, znáš, předpokládám, nebo ne? Organizaci ruskou.
J: To je co?
P: Ruský Institut se to menuje.
J: Ruský Institut.
P: Hm.
J: Já tady znám jenom ruské, Ruskou banku (smích).
P: No vidíš.
J: A pak tady ještě Sberbank přidala, ale znám tady pár soukromých ruských škol, kde ...
P: Hm.

J: ... kde mluvím rusky ...
P: Hm.
J: ... a ... střední škola taky znám.
P: Hm.
J: Ale Ruský Institut ...
P: Neznáš.
J: ... to slyším poprvé, no.
P: Takže jakoby ani se vo to nezajímáš, tady vo ty jakoby sdružení ruský, kromě toho svazu teda.
J: No, tady je jich málo.
P: Je jich málo, máš pocit.
J: No já, protože já sem to vyhledával na internetu ...
P: Hm.
J: ... ale těžko se to najít třeba.
P: Hm.
J: Tady je nějaký, jak se to jmenuje, nějaký Pragmatiky ...
P: Hm.
J: ... a ... pak ten Všekozácký svaz a pak něco vedle velvyslanectví, oni tam maj svoje nějaké sdružení.
P: Hm.
J: Moc toho neznám tady, no.
P: Takže máš pocit, že, nebo dá se říct, že by tady toho mohlo bejt víc, pro ty Rusy, že je to nedostatečný?
J: Já si myslim, že je to k ničemu.
P: Hm.
J: Jestli ... prostě moje národnost chce pomáhat někomu ze svých, tak pomáhej jako ...
P: Hm.
J: ... ale k čemu potřebuješ nějaké sdružení.
P: Hm, dobře.
J: Hm.
P: Takže, hm. A dyž teda se eště zastavíme u té, u té ruské kultury nebo u těch ruských zvyků, tak asi předpokládám, že doma, dyž mluvíte rusky, tak něco jakoby dodržujete z tý ruský eee tradice. Nebo se spíš přikláníte k těm českým?
J: No, já sem zmiňoval, že moc těch tradice nemáme už.
P: Nemáte. Jakoby těch ruských myslíš.
J: No, tak, asi co máme, tak Silvestr třeba (smích).
P: No.
J: A ... prostě ta ruská komunita během císařské vlády většinou měla takové prostě církevní různé ...
P: Hm.
J: ... jako svátky, no.
P: Hm, no no no.
J: A tady to bylo taky.
P: Hm.
J: Ale aspoň tady to zůstalo, ale u nás moc ne ...
P: Hm.
J: ... protože už sem zmiňoval ...
P: Jako u vás v rodině myslíš.
J: Ne, já myslim, že úplně v každé rodině.
P: V každé rodině.
J: Protože každá rodina si to zažila, no.
P: Hm. Takže jako nějaké církevní svátky nedodržujete? Vaše.
J: Některé dodržujeme, třeba ...
P: Třeba jaké?
J: Velikonoce, Vánoce ...
P: Velikonoce ...
J: ... ale to je tradice, která vznikla znova nějakých 20 let zpátky.
P: Hm, a slavíte je jakoby po vašem nebo po našem?
J: No někdo, třeba nějaké rodiny tady slaví obojí.
P: Hm.
J: Ale my ne, máme pouze ruskou, no.
P: Ruskou, ruskou verzi.
J: Ruskou verzi, no.
P: Hm, dobře. Zajímavý. Tak, to bylo todle. Tak teď zase přejdeme k jinýmu tématu, eee to si taky uváděl do tý biografie, a to je jakej je podle tebe obecně postoj český společnosti k cizincům.
J: (smích)

P: Takový ožehavý téma trochu.
 J: No ... no, záleží na člověka.
 P: Hm.
 J: Ale ta většina, většina nemá ráda cizinci.
 P: Myslíš si, že nemá.
 J: Ale já tomu chápu jako, já sem, taky, taky mám svůj stát a taky nemám rád cizinci v tom státě, to je všude no.
 P: Hm, hm.
 J: Protože já si myslím, že přijeli a prostě převzali práci a tak dál no. A když budeme koukat na to z jiného hlediska, tak většina emigrantů, oni sou velmi pracovitý ...
 P: Hm.
 J: ... a maj nějaký cíl, ale ten národ, který bydlí tady jako, tak většinou, většinou takový flákači, žejo ...
 P: Hm.
 J: ... to máme i my.
 P: Hm.
 J: Takže ... ale, no, Češi (pauza), docela složitá otázka, záleží opravdu na člověku.
 P: Hm, dobře. A když vemeš jakoby obecně postoj Čechů k jiným národnostem a postoj Čechů k Rusům, myslíš, že to je jakoby s*, něco specifickýho nebo ...
 J: No máme trošku ...
 P: ... je to úplně stejný.
 J: ... složitější vztahy, že jo (smích).
 P: No, jak to myslíš?
 J: No (smích), já si myslím, že kvůli tomu šedesátému osmému teďko ten postoj se změnil, no.
 P: Hm.
 J: Já vím, že před šedesátým osmým Češi považovali se jako bratři ...
 P: Hm.
 J: ... a tady bylo opravdu spousta Rusů a jak sem zmiňoval, ta první emigrace tady byli spousta vědců, inženýrů a takový další lidi ...
 P: Hm.
 J: ... který prostě pomáhali tomu státu a třeba I. P. Pavlov ...
 P: Hm.
 J: ... a tak dále.
 P: Hm.
 J: A a pak Svitaev a spousta, spousta lidí, no.
 P: Hm.
 J: A pak se to změnilo.
 P: Hm.
 J: Hodně se to změnilo.
 P: Jak jakoby se to změnilo.
 J: No během, během zase bolševické vlády ...
 P: Hm.
 J: ... že v roce čtyřicet pět osvobodili. Třeba můj dědeček pracoval tady v Praze a on tady pomáhal a prostě bojoval a ... tady ... nechci říct, že prostě nechal svojí krev, no.
 P: Hm.
 J: A opravdu byli jako osvoboditelé.
 P: Hm.
 J: Ale po šedesátým osmým se to změnilo jasně.
 P: Hm.
 J: A vždycky člověk pamatuje nejhorší.
 P: Hm.
 J: Že prostě nejhorší věci jako máš v srdci ...
 P: Hm.
 J: ... ale jestli někdo něco udělal dobrého a pak udělal špatné tak pamatuješ pouze to špatné, no.
 P: Takže si myslíš, že pořád prostě v těch Čechách je to ...
 J: Jasně, samozřejmě.
 P: ... zakotvený.
 J: A ta nenávisť ke komunismu.
 P: Hm.
 J: Ale ... no, občas taky ...
 P: A jako chápeš to, nebo myslíš si, že je to jako už ...
 J: Já tomu chápu prostě no ...
 P: Jo?
 J: ... samozřejmě.

P: Hm.

J: Prostě Češi nechápají to, že Rusi taky to zažili.

P: Hm. Jo.

J: A naše ztráty sou největší v tom ...

P: Hm.

J: ... v tom jako kotli. Protože během komunistický vlády jako bylo zabito kolem šest*, šest*, šedesát miliónů Rusů, takže v podstatě je to genocida.

P: Hm.

J: Ale nikdo o tom nemlu*, nemluví a nikdo o tom neví.

P: Hm. Jasně, no. Tady je jakoby vlastně problém ten, že se pak hází žejzo všichni do jednoho pytle, i když třeba ty si vůbec nebyl na světě a není to tvůj problém.

J: Ale je to problém národa.

P: Je to problém ...

J: Není to problém pouze jedné generace.

P: Hm.

J: A prostě o tom problému nikdo nemluví.

P: Hm.

J: A to je ...

P: Jako myslíš z Čechů, nebo?

J: Z Čechů a Rusů taky, no.

P: Takže i Rusů, hm. Jasně.

J: Nikdo nechce si přiznat, že to byla genocida ruského národa.

P: Hm.

J: Jako největší genocida slovanského národa.

P: Hm.

J: A třeba co se týče genocidy Židů, tak to je v pohodě, zná každý, no.

P: Hm, no, ale tohle ne.

J: A hlavně, že nikdo zase nemluví o tom, že ta komunistická vláda byla židovská vláda, že, že tam seděli pouze Židi.

P: Hm.

J: A s* hlavně na tom začátku, Lenin, Trockij, to byli všichni Židi.

P: Hm, hm.

J: Ani jeden Rus tam nebyl žádný, na začátku. O čem budeme mluvit, no.

P: Hm. Jasně. Dobře no, a ty si i říkal, že máš i nějaký žejzo asi osobní zkušenosti s tím, jak tě tady kdo přijímal, tak dyž si vzpomeneš na nějaký negativní nebo pozitivní reakce, v jakymkoliv smyslu. (pauza) Protože asi si měl žejzo přízvuk hodně ze začátku ...

J: Já starám nevnímat negativní nějaký věci.

P: Ne, nevní máš si toho.

J: (smích) Aby nepoškodil prostě svoje jmění, no.

P: Jasně. Ty si uváděl v té biografii, že vlastně si měl i nějaké konflikty jako větší, tak ...

J: No ...

P: ... můžeš dát nějaký příklad? Jenom o co šlo, nemusíš ňák do podrobností.

J: ... měli sme ňákou malou bitku v baru (smích).

P: V baru, aha.

J: My sme seděli v noci, pili pivo a čekali na autobus. A pak sme barmanovi zaplatili peníze a on najednou přišel a začal mlátit mého kamaráda. A pak nás začal mlátit ten celý bar (smích) a byli tam, já nevím, je, sou takový muži, kterým je čtyřicet let, samozřejmě my sme prohráli, no. A pak oni najednou zavolali policajty a řekli, že sme nezaplatili.

P: Hm.

J: A samozřejmě ...

P: A kolik vám bylo?

J: Něakých osumnáct, devatenáct.

P: Hm.

J: A samozřejmě policajty prostě největší důvěra k nim, no.

P: Hm, hm. Jo. Takže si myslíš, že to bylo kvůli tomu, že, že ste prostě ...

J: Asi jo, no. Já, já právě nevím, z čeho to bylo, ale ...

P: Nevíš.

J: ... já si myslim, že podle, podle toho, že mluvili rusky, no.

P: Hm. A teď třeba, v současný době eště, eště jako někdy slýcháš něco tak jako nějaký narážky nebo, nebo už myslíš, že, ne.

J: No, občas v tramvaji ...

P: Jo?

J: ... prostě zařve nějaký blázen, ale ...

P: Jako dyž tě slyší?

J: Buď opilec anebo prostě ňáký debil, no.

P: Hm, hm.

J: Co z toho. Takový zařve i jako i na Čecha občas.

P: Hm.

J: Třeba já mám právo sedět.

P: (smích)

J: A takový věci, no.

P: Jasně no. Dobře. Eee, tak, hmm dyž ty teda teď ohodnotíš svůj pobyt tady v Čechách, tak seš spokojenej, nebo nejseš spokojenej.

J: Nejsem spokojenej kvůli práci, ale jinak je to v pohodě.

P: Jo? Hm. A co bys tady jako zlepšil, třeba.

J: No (pauza).

P: Je něco vůbec takovýho?

J: Tak (pauza).

P: Z pohledu Rusa.

J: Z pohledu Rusa? (smích) Těžko říct (smích). Ekonomiku (smích).

P: Ekonomiku (smích). To asi všichni, no. Hm. Tak, jak třeba to vidíš do budoucna, ty si říkal, že si eště nejseš jistej, jestli tady chceš zůstat ...

J: No, je to, je to kvůli práci.

P: Kvůli práci.

J: Hm.

P: Takže nevyklučuješ, že se třeba budete stěhovat někam dál.

J: Do Ruska, zpátky.

P: Do Ruska, zpátky? Hm.

J: Třeba. Protože, z toho důvodu, že eventuálně vláda je všude stejná, tak ...

P: Hm, hm.

J: ... nemá cenu sedět a dostávat nějakých dvacet tisíc, protože v Rusku já budu vydělávat mnohem víc.

P: Hm.

J: A Češi, Čech, který by přijel do Ruska, taky vydělal by víc, protože je tam opravdu dostatek práce eventuálně ...

P: Hm.

J: ... ekonomický růst a takový další příležitosti.

P: Hm.

J: Jenomže tam je špatná medi*, medicína.

P: Hm.

J: A já budu se, se bát za své děti, tak ...

P: Jasně.

J: Takže musím se to rozhodnout. Všude své plusy a mínusy, no.

P: Hm. Takže jako největší problém tady vidíš v tý ekonomice.

J: Největší problém peníze, no.

P: Peníze. Hm.

J: No tak to ... všude.

P: Všude. Jasně.

J: Prostě, já sem tam takový jako v podstatě jako sourozenec, žejo ...

P: Hm.

J: ... a proto je to snadnější, no.

P: Hm. A ty teda nemáš tu*, trvalej pobyt tady v Čechách ...

J: Hm.

P: ... to je, to je, je to teda i důvod, toho, že si, nevíš ...

J: Je to další důvod, no.

P: ... že nevíš, jestli třeba zas se tam nevrátíš?

J: No, je to takový důvod k tomu, že bez trvalého pobytu těžko si najít nějakou práci.

P: Hm. Takže a uvažoval si někdy nad tím, protože by sis ho už moch udělat, žejo, už seš tady víc jak pět let ...

J: Eee z toho důvodu, že já sem měl studentský vízum ...

P: Hm.

J: ... a studenti to mají jinak.

P: Hm.

J: Takže v podstatě já tady dva roky, no. Jako ...

P: Aha, aha.

J: ... protože já tam každý rok započítává jako půl, půl ...

P: Aha.
 J: ... jenom půlku z toho, no.
 P: Takže jako ještě nemůžeš nebo?
 J: Eee možná, já to musím řešit s právníkem, protože ...
 P: Hm.
 J: ... někdo říká, že dostuduje soukromou školu a to je trošku jiný účel pobytu ...
 P: Hm, jo.
 J: ... a že prostě to funguje normálně, jak ...
 P: Hm, hm. A chtěl bys nebo bys nechtěl ten trvalej pobyt?
 J: Záleží na tom, jestli tady zůstanu, no.
 P: Hm. Aby to nebylo zbytečný.
 J: Ale to by šlo.
 P: Jo? (smích)
 J: Třeba. Protože já mám tady byt, mám tady hypotéku ...
 P: Hm.
 J: ... takže platíme daně a takové věci, takže my sme taková slušná rodina.
 P: Hm.
 J: Takže proč ne.
 P: Dobře.
 J: Kdyby, kdyby odjel do Ruska tak stejně, možná za pár let se vrátím.
 P: Hm, zase zpátky.
 J: Vydělám, vydělám tam nějaké peníze a prostě vložím to do české ekonomiky, no.
 P: (smích) Hm, to by nebyla špatná věc.
 J: (smích)
 P: Dobře a tys teda tam uváděl v té biografii, že jakoby se necítíš do*, tady jako doma kvůli tomu, že nemáš občanství ...
 J: Hm.
 P: ... nemáš trvalý pobyt. Myslíš, že je to teda vázaný tady na ty věci? Dyž se jako řekne cítit se někde jako doma?
 J: No, člověk cítí se jako doma jestli má zase má co dělat.
 P: Hm.
 J: A jestli ne, nemůžeš sehnat práci, tak určitě nebudeš cejtit ani doma, jestli i bydlíš ve svém státě, žejo.
 P: Hm.
 J: Češi, který tady vyhledávají tady práci rok a dál ...
 P: Hm.
 J: ... tak taky necítí jako doma (smích).
 P: Hm. Jasně. Dobře. A když bysme měli ještě se vrátit k tomu jazyku a zhodnotit ho, jak je jakoby eee důležitěj z hlediska, z hlediska toho začleňování toho cizince, jak moc je důležitěj v tom procesu. Myslíš, že je hodně nebo vůbec nebo?
 J: Já si myslím, že hodně, no.
 P: Jo? Je to ...
 J: Je to taková nejdůležitější položka ze všech.
 P: Hm. Dobře. A ty už si teda naznačoval, že nevíš, jestli třeba se nebudeš stěhovat, eee potom dál a když třeba by si měl v budoucnu děti, tak jenom taková jako mě napadlo, jak bys je třeba jako učil? Jestli jako rusky, česky, oboje ...
 J: Rusky, česky, arménsky, anglicky (smích)
 P: (smích) Čtyři jazyky.
 J: Čtyři jazyky, no (smích).
 P: A odmalička nebo postupně?
 J: Já si myslím, že odmalička je nejlepší, no.
 P: Jo?
 J: Třeba ssestra manželky ...
 P: Hm.
 J: ... je jí teďka někých tři ...
 P: Hm.
 J: ... a ona umí anglicky, rusky i arménsky.
 P: Hm.
 J: Většinou mluví rusky, nevím z jakého důvodu, ale prostě má, má ráda ruštinu, no.
 P: Hm.
 J: Takže v podstatě už umí tři jazyky, no.
 P: Hm, hm.
 J: To je dobrý, no.

P: To je dobrý, hm. Takže plánuješ mít bilingvní děti, jednou.
J: Hm.
P: Hm, dobrý. Eee, tak, to už sme probrali. (pauza) To už sme taky probrali. Jo a ty si pak eště nakonci tam uváděl v tý biografii, že znáš i lidi, který moc nemluvej ...
J: No, třeba ...
P: ... česky a sou jakoby i tak začleněný do tý společnosti, že je ta společnost bere. Jak si jako myslíš, že je to možný, možný.
J: Sou to většinou, sou to většinou podnikatelé.
P: Podnikatelé. Hm.
J: Hm. Protože jestli člověk podniká, tak moc to nepotřebuje. Třeba moje soused*, sousedka, ona je původně z Bulharska, ale se narodila v Čechách a její otec vůbec neuměl ani žádné slovo česky, celý svůj život, až prostě zemřel nějakých osumdesát let, a ani jedno slovo ...
P: Hm.
J: ... prostě s tím mu pomáhala sekretářka. A byl podnikatel, no.
P: Hm.
J: Nic jako nerozuměl, nechtěl se to učit, ale ... (smích), stane se.
P: A, ale brali ho tak.
J: No, v pohodě.
P: Hm. To je zajímavý.
J: Protože podnikatel má takovou svojí svobodu a samostatnost.
P: Jo.
J: A jestli prostě chceš pracovat, tak musíš umět ...
P: Hm, hm, jo. Dobře. Tak a úplně na závěr takový demografický údaje, kolik ti je let.
J: Dvacet tři, ale ... dvacet čtyři, skoro (smích).
P: Dvacet čtyři skoro, dobře. Eee bydlíš v Praze celou dobu?
J: Ano.
P: Nikdy si nebydlel někde jinde.
J: Ne, nikdy.
P: Hm. A ... ten trvalej pobyt, to už sme řešili ...
J: Hm.
P: ... teda, že nemáš a uvažuješ trošku možná.
J: No ... možná, možná budu mít.
P: Možná. Dobře.
J: Těžko se to dá dostat prostě, není to žádná sranda.
P: Hm. Máš něco eště na závěr, co nezaznělo a co bys chtěl třeba dodat?
J: Já si myslím, že je to vše.
P: Jo?
J: No.
P: Dobře, děkuju.
J: Děkuju.

INFORMANTKA M.

P: Eee dobře, takže na začátek mi jenom řekněte, jestli souhlasíte s nahráváním.
M: Souhlasim, opravdu.
P: Výborně, tak, eee jak dlouho žijete v Čechách.
M: Třináct let.
P: Třináct let.
M: Z roku tisíc devět set devadesát devět.
P: Hm. A s kým ste přišla, vším?
M: Eee ze začátku přišla s rodinou ...
P: Hm.
M: ... manžel a syn.
P: Hm. Jenom.
M: Synu jemu bylo dvanáct let. Takhle.
P: Hm. Výborně. Tak, co tu děláte v Čechách?
M: Eee na začátku já sem jako byla jako, víte co, osoba samost*, ne, není osoba samostatně výdělečně činná, jenom jako člověk, jaký měl tady firmu.
P: Hm, hm.
M: Na začátku, dnes už jenom pracuju.

P: Hm a jako co pracujete.
M: Účetní.
P: Účetní, hm.
M: Účetní
P: Baví vás to?
M: Účetní mě baví míň, ale ze začátku jako udělala diplomku (smích), no takový je život, víš.
P: Hm, hm.
M: Potřebuješ něco dělat, pořád píšeš tyhle ty práce a práce rychle běží za tebou.
P: Hm.
M: Tak dělám účetní.
P: Dobře, no tak to je hezká práce. Tak, eee jaký sou tu vaše oblíbený koníčky, co ráda děláte.
M: Já sem studuju kabalou ...
P: Hm.
M: ... v Izraelu dělala taký druhý, druhý výšku ...
P: Hm.
M: ... to je jako, jako integrace člověka v společnosti.
P: Hm.
M: To je můj koníček.
P: Hm.
M: Tak ješ*, ještě jenom, jenom mám ... jenom tohle.
P: Hm.
M: Jo, opravdu.
P: Hm. A můžete mi ještě něco říct o té kabale, co to je konkrétně?
M: To je jako, víš, vychování člověka v společnosti.
P: Hm.
M: Kabala ukazuje, co to je člověk, jak funguje ...
P: Hm.
M: ... a co to je společnost a kak potřebuješ v téhle společnosti správná chovat, k téhle společnosti správná chovat.
P: Hm.
M: To je, to je, to je, víš, izraelské vedení nějaké.
P: Hm.
M: Tak já začala studovat v Praze, začala studovat v Praze a jela do Izrealu, každý půl roku ...
P: Hm.
M: ... tak dneska připravujeme eee jako spolu, spolu s psychologem, je, víš co to je psychology ...
P: Hm.
M: ... psycholog je jaký pracuje na Škodě ...
P: Hm.
M: ... a ještě nějakých takových velkých společnostech, jaký má problém s cizinci.
P: Hm.
M: Jako člověk nemůže v tuhleto společnost dobře dostat.
P: Hm.
M: Tak spolu.
P: A u té, o tu kabalou ste se zajímala už v Rusku nebo?
M: Tady.
P: Tady.
M: Tady.
P: Hm.
M: Tady už.
P: A jak často se jí tak věnujete. Tejdně třeba, kolikrát do tejdne.
M: Eee studování?
P: Hm.
M: Mám svobodnou chvíli, tak studuju. To je opravdu, to je víte co, víš co, to je, to je taká moje věc, kde pořád potřebuješ vědět, jak člověk ... ty jedeš někde ve vlaku a vidíš jak lidi chovají mezi sebou a myslíš a jak by správně chovali ...
P: Hm.
M: ... a neměli problém, tak studuješ jako celý život.
P: Ty situace.
M: Ty situace ...
P: Hm.
M: ... to pořád díváš se, jak vypadá, jaký problémy má v rodině, proč v rodině má problém a má manželka, protože eee má úplně různý pochopení života.

P: Hm.
M: Úplně různý. A ještě spolu dohromady dva různých člověka ...
P: Hm.
M: ... a proč a jak mohou chovat spolu a jako, víš jako, normální má pochopit jeden druhého, tak pořád nic. Já sem byla překvapená, jako myslela, takový lidi inteligentní, víš, to je má kabát nějaký ...
P: Hm.
M: ... to je dobře chová k dětem ...
P: Hm.
M: ... a jela jedenkrát z Kolína a viděla, takový víš, jak to jmenujete se neformal nebo takový s dredami ...
P: Hm, hm.
M: ... eee tuhleten pán, on měl malého kluka a pořád jemu něco ukazoval, četl mu nějaký knížky a to, podívej se, tam je pták nebo takový věci, já sem myslela, tohleto člověk jenom jako neformal tak dobře studuje malému dítěti, víš ...
P: Hm.
M: ... takový rozdíl, to my sme zvyklí se vidět člověka jako inteligentní, tak inteligentně chová k dítě, ne.
P: Hm.
M: Vopravdu. Takový rozdíl a já sem, už dívala se, tenhleten kluk neformál a co máš v sobě a proč takový oblečený, takový, takový divný.
P: (smích)
M: Tak to, to víš, to je pořád studování života ...
P: Hm.
M: ...ne, nemů*, nemůžeš vědět jak člověk oblečen ...
P: Hm.
M: ... a podívá se a mluví s ním, a jak vypadá vevnitř. Takový věci.
P: Takže se zajímáte i o Čechy tady ...
M: Ano.
P: ... z tohohle pohledu.
M: Ano, ano. Na Čechy, na všechno, na cizinci, jak to funguje spolu, víš, a jak to a ještě já sem dívala se podle, eee jak funguje chování v rodině jako cizinec a cizinka.
P: Hm, hm.
M: To je různá mentalita, vopravdu. A jak to ...
P: Hm. A, a na kterých lidech to pozorujete?
M: Eee na kamarádech.
P: Na kamarádech.
M: Jedna kamarádka má manžela Angličana, druhá měla taliána, a takový věci, víš.
P: Hm.
M: To je pravda, to je divné. A to je, vidíš, jak to, jak to funguje spolu ...
P: Zajímavý.
M: ... a proč.
P: Zajímavý to je. Já vim, že kabala má nějaké jakoby sdružení, kde se jakoby schází, je to tak?
M: Eee kabala má tady nás jenom deset lidí ...
P: Hm.
M: ... jakých studovali v Izraelu. Jenom deset.
P: Jenom deset.
M: Jenom deset, eee sme překládali knihu Zohar ...
P: Hm.
M: ... překládali ... já sem nepřinesla jí pro tebe, já sem tebe neukázala ...
P: Hm.
M: ... to je Odhalená kabala ...
P: Hm.
M: ... ještě tři nebo čtyry knihy překládáme sem. Tady jako ...
P: Hm a máte nějaký prostor, kde se scházíte?
M: Máme, na Vltavské.
P: Na Vltavský.
M: Na Vltavské.
P: Hm.
M: Dneska budem pracovat spolu s psychologami a ukazovat jak fungovat, jak ukazovat lidem jaký budou fungovat spolu mezi sebou.
P: Hm.
M: V malém prostředí. Jak to domluvit se, jak sednout do kulatého stolu, jak mluvit jeden s druhým a, a to je právě ...
P: Hm.

M: ... ta práce.
P: To je zajímavý, to je zajímavý. Dobře.
M: Jako účetní mně dává jenom na jídlo, na bydlení, to je, víš, taková, takový rozdíl já opravdu myslím, že správný jako existuje, práce a, a tohleto, víš, co tobě líbit se.
P: Jasně.
M: No tak třeba tě někde neexistuje tohleto, budeš pracovat a ještě ...
P: Něakou zábavu, hm.
M: Zábavu.
P: Dobře. Dobře, tak, když se teďka vrátíme do doby, ještě když ste žili v Rusku, tak jak k tomu jakoby došlo, že ste se rozhodli, že budete emigrovat.
M: Eee ...
P: Jenom krátce.
M: Eee do České republiky.
P: No, obecně.
M: Obyčejně sem bydlela pět roků v Německu.
P: Hm.
M: Předtím jako vrátila se do Ruska, mně bylo už sem dvacet let odjela do Německa, pracovala v Německu čtyry roky ...
P: Hm.
M: ... vrátili do Ruska, bydleli tam čtyry nebo pět roků ...
P: Hm.
M: ... a, víš, měli už jinou mentalitu, jinou hlavu.
P: Hm, hm.
M: To je, to je jako, jako tahleta, tahleta společnost, jako uvnitř, ona je dobrá ...
P: Hm.
M: ... jenom nemůže člověk chodit na jedné no*, noze.
P: Hm.
M: Potřebuje jako, víš, jako tohleto je invalida vopravdu.
P: Hm.
M: Tohleto potřebuje, nějaký věci jako v kapitalismu, víš, co to je od komunismu ...
P: Hm.
M: ... to je už normální člověk ...
P: Hm.
M: ... jaký je normální v té společnosti a tenhleto člověk má takový eee trošku svobody ...
P: Hm, hm.
M: ... protože mezi komunisty bohužel eee maj jednu nohu, jako, jako kapitalisty taky jednu nohu. Potřebujou tak dohromady ...
P: Potřebujou obě, hm.
M: Dohromady. Proto sem jako nemohla být, jako víš, jako invalida.
P: Hm, hm.
M: Eee, to je ... tady taky já myslim, že v těch komunistů byla taková. Člověk má chleba, máslo, střechu a nemůže mluvit a nemůže eee něco vymyslet.
P: Hm, hm.
M: To je v Rusku, to víš, tam to taky existovalo.
P: Hm.
M: Jako vrátili sme tam ...
P: Hm, hm.
M: ... a už měli jiný pohled na život, tak to bylo rychlejší jít do České republiky (smích).
P: Takže dá se říct, že to byl politický důvod?
M: Eee není politický.
P: Není.
M: Jenom eee ...
P: Jenom myšlenky.
M: ... myšlenky.
P: Hm.
M: To není politický důvod.
P: Hm.
M: To je, víš, to je život takový divný, dneska taky v Rusku ...
P: Hm.
M: ... moc kapitalistů. To jako, víš, musíš něco jiného.
P: Něco jiného, hm. A ... proč zrovna Česká republika, měla ste třeba v úvahu i nějaký jiný země?
M: Eee Česká republika, jako to je, víš, to je jako stejný duše myslim že.

P: Hm.
M: Někde. A ještě stejný pohled na život.
P: Hm, hm. Takže hned ste věděla, že do Česka a ne nikam jinam?
M: Eee byly na výběr dvě země ...
P: Hm.
M: ... Kanada ...
P: Hm.
M: ... a Česká republika.
P: Hm.
M: Kanada je úplně, já řeknu jako, víš, taková, takové město kde moc kapitalismu a přijedeš a budeš jenom člověk na krku u Kanady.
P: Hm, hm.
M: To nesmíš, prot*, můžeš pracovat, a tohleto, tam je taková země, jaká potřebuje lidi, jaký má už profesor nebo takový věci. A já sem není profesorka.
P: Jasně.
M: Ty, ty, víš, ty jako jak chceš někam jít, ty chtěl by mít nějaký už nějaký šaty nebo oblečení a víš, v jakou společnost běžíš. Jestli nemá oblečení pro tuhleto společnost, tak nemůžeš na tuhleto společnost sáhnout.
P: Hm.
M: To budeš úplně jako divný. Tak ty děláš nějaký, víš, takovou váhu, kam můžeš jít. To jak vypadá jako lidi stejný jako a v Kanadě to je, to je ...
P: Hm.
M: ... kolik lidí vrátili z Ruska z Kanady, protože měli normálně nějaký dávky a nemohli pracovat.
P: Hm.
M: To není pro mě, já sem potřebuju práci.
P: Dobře, eee tak, eee když ste teda věděla, že pojedete sem, do Česka, tak měla ste nějaké informace, jak to tady vypadá?
M: Ne.
P: Ne.
M: Informace tohleto v roce devadesát devět nebylo vůbec, tam informace jenom byly jako přijeli do Prahy a nějaký Rusové nebo Ukrajinci, já nevím, no jako mluvící rusky ...
P: Rusky mluvící.
M: Rusky mluvící taky trochu měli nějakou, tak oni tady byli jako průvodce.
P: Hm, hm, hm. A, dobře a jaké ste třeba měla představy, když jedeme někam na dovolenou, tak si představujeme, jak to tam bude vypadat, jaké tam bude jídlo, lidi a tak dál. Tak jaké ste měla představy, že to tady bude vypadat.
M: Představy neměla vůbec.
P: Vůbec.
M: Nenene, to je opravdu. To jedeš jako ... jdeš do černý skříňky nějaký.
P: Hm, do neznáma.
M: Neznáma.
P: Neznáma, hm. Eee tak, eee dyž se teda vrátíme úplně na začátek, dyž ste přijela do Čech, tak jak, jak probíhaly ty první dny.
M: (pauza) Víš, jak na dovolené, opravdu.
P: Na dovolený.
M: To je všechno líbilo, všechno supr, všechno fajn, to je bylo na začátku, no.
P: Hm.
M: To jako přideš do divadla, nebo, nebo nějaký muzeum ...
P: Hm.
M: ... a všechno to je divné.
P: Jo, líbilo se vám to.
M: Hm. Tady, víš, tady je nebylo předtim války.
P: Hm.
M: A takle všichni tady je takový domečky, všechno zůstaly z dvanáctýho století, nebo z patnáct*, v Rusku to neexistuje.
P: Hm.
M: V Rusku v téhleto válce všechno, tohleto, tohle město, kde já sem bydlela, osumdesát procent tam zničeno.
P: Hm, hm.
M: A začala tohleto všechno, domečky, to je jako paneláky tady v Čechách.
P: Hm, hm. Eee, dobře, eee vy ste uváděla v té biografii, že ty dny byly i stresující potom. Tak jestli byste to mohla nějak popsat, v čem byly stresující.
M: Hm, víš, jako člověk narodit se. On narodit se a jenom cítit.
P: Hm.

M: A všichni lidi mu ukazují jak, jak potřebuješ chodit, jíst, nepotřebuješ tohleto dělat a ty přijedeš, narodíš se v jiný společnosti, opravdu, jako narodil se v nový společnosti, nevíš nic ...

P: Hm.

M: ... jestli jak dělat, co dělat, a jak de tenhle ten lísteček, na tu jízdenku do ...

P: Automatu.

M: ... zmáčknout.

P: Hm.

M: A pak ko*, jak koupit tuhleto jízdenku, vopravdu. A lidi kouká na tebe jako na hrozného člověka ...

P: Hm.

M: ... jako vychovaného špatně.

P: Hm, hm.

M: A jako, řekneš, ukažte mně takovou věc, vopravdu, to takový rozdíl s lidmi ...

P: Hm, hm

M: ... tak to bych mohla mluvit rychlé narození v České republiky, víš, potřebuješ tohleto, malý, ma*, malý kluk nebo holčička narodit se a do dvaceti let pořád jim někdo co, někdo něco ukazuje. A tak jisto, narodil se, nikdo tě neukáže ...

P: Hm.

M: ... a rychle potřebuješ trochu to zjistit.

P: Hm.

M: Tohleto stres, víš.

P: Hm, hm.

M: To není stres pro lidi, lidi normálně ukazují, jak ty nemůžeš, pokud tu jízdenku musíte zmáčknout.

P: Jasně, no.

M: Tohleto stres. Stres jako narodil se a děláš a ještě k tomu potřebuješ pracovat, platit za nájem ...

P: Hm.

M: ... a ještě za jídlo a ještě vyřešit jak to funguje dál.

P: Hm.

M: Tohleto, víš, jako já sem jmenovala tohleto dekomprese.

P: Hm. Dekomprese.

M: Víš, co to je, dekomprese.

P: Hm.

M: Tohleto rychle všechno dohromady.

P: Jasně, jasně, hm, rozumim. A kdo vám třeba pomáhal, vy ste uvedla, že ste dycky narazila na lidi, který vám pomáhali, tak kdo vám třeba pomáhal v tý, v těch věcech.

M: (pauza). Já sem na začátku našla nějaký kamarád*, kamarádku, kamarád, jaký byl tady nějaký ...

P: Rus nebo Čech?

M: ... Čech, ne Slovák.

P: Slovák, hm.

M: Slovák, jaký studoval, jaký studoval v Kaliningradu osum let ...

P: Hm.

M: ... a, víš, to byla jeho manželka, Češka, tak někde, já sem jim volala a ona mohla mluvit v ruštině dobrý ...

P: Hm.

M: ... a povídala a ukazovala, jak to funguje.

P: Hm, hm.

M: To je, to je člověku dneska sedumdesát.

P: Hm.

M: To je taková generace, jaká, jaká, víš, ještě pomáhá.

P: Ještě pomáhá. Hm, dobře. Eee, tak, eee pomáhali vám třeba i některý cizinci, který tady bydleli třeba vaši, vaši

M: My sme měli takovou skupinu, víš, skupinu několik rodin, jaký přijely, a někdo měl nákou informaci, pomáhali jeden druhému, dohromady.

P: Hm.

M: Proto sem právě to bylo lepší než tady nějaký skupiny, já sem se zajímala se skupinu Ukrajinci, jaký nepomáhají jeden druhému.

P: Hm.

M: Teďko trošku, pro mě je bylo divné, já sem jim několikrát ukázala proč vy ste tady zůstanete jedny.

P: Hm.

M: ... a my sme měli takovou skupinu.

P: Hm, hm, tak to je ...

M: Já sem pochopila tohleto, tak když vyjdu tak, holky, tohleto vypadá takhle ...

P: (smích)

M: ... to je jako malý děti, vopravdu.

P: Tak to je samozřejmý. Eee, tak, eee jak ste třeba sháněla bydlení, dyž ste přijela žejo, tak ste asi neměli kde bydlet předpokládám ...

M: Přes realitní kancelář.

P: Přes realitku.

M: Přes, přes realitku a tam je pracovali lidi, jaký mluvili ruštinu ...

P: Hm.

M: To je vopravdu, tady neexistuje ... někde najít bydlení mimo realitky.

P: Hm.

M: A dneska taky.

P: A narazila ste třeba na nákej problém ohledně toho shánění bydlení nebo?

M: Ano ...

P: Jo?

M: ... ano, tohleto, víš, tohleto nemůžeš číst nějaký smlouvy a tam je smlouva taková jedna, jednostranný.

P: Hm.

M: Pro, tam je, doba výpovědi, takový věci, takový věci, jaký ještě nepochopíš, nikdo nevysvětlí, podepisuješ ...

P: Takže to bylo v češtině.

M: V češtině.

P: V češtině.

M: A podepisuješ a už vlastně má problém.

P: Hm, hm, dobře. Eee vy ste tam i uváděla, že ste měla problém třeba u lékaře.

M: U lékaře, víš, já sem pochopila k lékaři, eee lékaře potřebujou udělat nějakou diagnózu jako co ti je.

P: Hm.

M: A ty nemůžeš jim všechno vysvětlit. Tohleto nepochopí.

P: Hm.

M: To není takový znáš tlak na lékaře, to je, to je tlak na cizince, protože lékař má strach udělat nějakou problém.

P: Hm, hm.

M: A jestli nemůžeš mluvit, tak co může pro tebe udělat, on je, on je líný, hluchý a slepý.

P: Hm, hm, dobře. A jak ste, jak ste to vyřešila? Dyž ste vlastně nevěděla ...

M: Eee nevy*, nevy ... la sem to, tady je kamarádka, jaká dobře mluvila česky, no tak pořád někdo někoho sháněl, kdo mluvit češtinu, došli ...

P: Překladaatele ste sháněla.

M: Překladaatele, opravdu.

P: Hm, hm, jasně.

M: To je, to je já tě řeknu, to je problém.

P: Hm.

M: To je problém pro ... pro doktory.

P: Hm.

M: To není problém pro doktory, já sem pochopila, co oni z toho strach.

P: Bojí se udělat něco, aby vám neublížili.

M: No to je pravda.

P: Hm, jasně. A jak se to zlepšovalo tady ta situace? Vy ste vlastně moc neuměla, byla ste ...

M: Dneska já mam Anton, víš, jestli nemůžu něco vysvětlit, tak Aneta řekne, dojdem spolu (smích) ... neboj se, nebo Anton, Anton může dojít se mnou ke gynekologu, víš. Opravdu.

P: (smích) Jasně, no.

M: Jako on může křičet, my jdem spolu, já jdu s tebou do gynekologa, to je, to je můj syn.

P: To je dobře. Tak, teďka obecně, co je pro vás, podle vás důležité pro imigranta, který přijede do nějaké země, tak co je pro něj důležitý, aby dělal nebo věděl nebo uměl, aby dobře zapadnul do té společnosti.

M: Eee nějaký, nějaký, víš, centry nějaký pro cizinců.

P: Hm.

M: Čeština zdarma ...

P: Hm.

M: ... vopravdu, dva tři roky, eee čeština, nějaký, nějaký práce takový malý jako v společnosti s Čechami.

P: Hm, hm.

M: Jaký potřebujou normálně mluvit s lidmi a opravovat, já sem pracovala s touhleto paní Květoslavou jako, jako vopravdu myslela já sem cizinka. Ona mi pořád řeknula, mluv v ruštině, já ti budu odpovídat v češtině.

P: Hm.

M: Já sem jí zkusila odpovídat v češtině a opravdu pomalu a spokojeně mě opravovala.

P: Hm, hm. Pořád opravovala

M: Opravovala.

P: Hm.

M: Tak potřebuju takový lidi, jaký maj trpělivost ...

P: Hm.
M: ... jenom tohle.
P: Jasně, hm. A jak podle vás vypadá takovej cizinec, kterej zapadne do tý společnosti.
M: (pauza) Eee, co, co ...
P: Jak podle vás vypadá cizinec, který zapadne do společnosti. Kterej se dobře integruje.
M: Š*, šťastný, šťastný člověk. (pauza) Ne, vopravdu, to je problém. Trpělivost. Tohleto malý dítě.
P: Hm.
M: Jako velký jako, jako, víš ...
P: Rozumim.
M: Já tě řeknu takhle, v kabale existujou takové věci eee jaký rozdíl má malý, malé telátko a býk.
P: Hm, hm.
M: Jenom hlavu.
P: Jasně.
M: A sou stejný, to prostě, no jako přijede malý, velký člověk do jiné společnosti, to je jako tenhleten ...
P: Malej, hm.
M: ... rozum má úplně nulu v téhle společnosti, jenom velký.
P: Jasně, no.
M: To potřebujou jako průvodce, malého průvodce ...
P: Hm.
M: ... není takový, to znáš, jako malý dítě a takového průvodce, jaký jemu něco ukáže, takové rozdíly.
P: Hm. Jasně no, dobře. Eee, tak a co vy, považujete se za integrovaného člověka tady nebo ne? Taková složitá otázka.
M: Nenene.
P: Nepovažujete.
M: Ne, člověk, jaký pracuje v společnosti jako s cizinci nebo spolu s cizinci, má nějaký kamarádství s, s lidmi, jaký byli v národě ...
P: Hm.
M: ... taky kamará*, kamarádství, práce, to všechno dohromady jako obyčejný člověk.
P: Hm, hm. Takže si myslíte, že nejste eště integrovaná.
M: Já, já myslím, že ne.
P: Ne, dobře.
M: Já mám nějaký, víš, to není taková, taková ...no, já, já už Antonu několikrát mluvila, jako by přišel sem domů a řekl já sem si manželku černošku. To stejné.
P: Hm, hm.
M: Já sem nepochopila toho člověka, a s*, no já vím, co to je, miluješ tak a to je, víš, od začátku to je, to je to na*, vopravdu my sme různé mentality.
P: Hm, hm.
M: A Češi taký opatrný.
P: Hm, hm. Jasně, no.
M: Tak tohleto, tohleto, víš, tohleto vopravdu, tahle generace, jaká přijela třicet, čtyřicet let, ta integrovaná vůbec nebude v společnosti.
P: Hm, hm.
M: Stoprocentně, řeknu takhle ...
P: Hm, hm.
M: ... integrovaná budou jenom naše děti.
P: Vaše děti, hm, hm.
M: To je, to je, to je historický fakt.
P: Hm a proč si myslíte, že to tak je, že ty mladší se integrujou líp?
M: Protože přijeli v takovém věku, kdy ještě lidi spolu dohromady a neřívají se kolik má auto, jaký má prachy, víš, vy ste jako ještě všichni jako ... holý.
P: Hm.
M: Úplně. A pro vás to jedno, Anton nebo odkud narodil se, to je něco jiného, on ještě má druhou hlavu.
P: Hm, hm.
M: Náš věk už eee má nějaký, víš, eee takový eee hodnocení.
P: Hm.
M: A já, já řeknu tobě blbost. Ty máš auto, nemáš auto? Tak to si špatný, proto, víš.
P: Hm.
M: Lidi už má takový, jak já tě řeknu, jaký, víš, tu, tu hranici ...
P: Hm, hm.
M: ... v hlavě. Jenom v hlavě.
P: Hm, hm. Takže sou řekněme třeba konzervativnější.

M: Konzervativnější, to je problém, není problém v lidech, jenom problém v hlavě okem toho člověka, pro mě to je jedno, kdo co máš ...

P: Hm.

M: ... letadlo nebo ... a někdo opravdu tohleto ...

P: Jasně.

M: A tady je v Čechách taky, já sem několikrát dívala se, existují takový, víš, lidi bohatý, střední nebo chudáci.

P: Hm, hm.

M: Bohatý k sobě nepustí a dívají se, jak kdo oblečen nebo já nevím co, jaké auto, já sem byla jako v společnosti bohatých lidí a úplně myslela to je blbý lidi ...

P: Hm.

M: ... vopravdu.

P: Hm.

M: Jestli jenom takhle vypadá. No v ruštině, to, to je stejné.

P: Hm.

M: To opravdu v lidstvo*, v lidské společnosti existují takové rozdíly.

P: Jasně, no, to je všude. Tak, dobře, eee ...

M: A podívej se na malého dítě.

P: Hm.

M: Sedí nějaký pán jako, jako papež nebo generála nějaká, a on přijde a chytá jeho za bradu. A pro něho to je jedno, on neví, on nevědí, kdo to je, víš ...

P: Hm.

M: ... pro to dítě, do, do, do šestnáct nebo do šestnáct set, sedumnáct set, tam už sou tvoje rodiče má, takhle vypadá už.

P: Hm, hm.

M: A malé dítě, pro něho to jedno.

P: Hm.

M: Ty máš dobrou bradu, tak my tebe ...

P: Jasně, no.

M: Proto, proto sem já, se vidím takový rozdíl, víš, to není rozdíl jako tyhlety Čechy nebo Rusové, to je existuje všude ...

P: Hm.

M: ... v Rusku ještě hůř, jako přijede cizinec ...

P: Hm.

M: ... vopravdu.

P: Jo. To už je co říct. Dobře, eee tak teď si vzpomeňte na dobu, kdy ste se učila česky. Eee než ste přijela, tak ste neuměla vůbec?

M: Víš, já sem účetní.

P: Hm.

M: Bohužel účetní nemá chuť k jazykám, vopravdu (smích). Já sem studovala češtinu.

P: Hm.

M: V Rusku, dva měsíce ...

P: V Rusku.

M: ... v Rusku, dva měsíce. A ...

P: V nějakym kurzu.

M: Eee to byl ně*, nějaký člověk, jaký bydlel tady v Čechách ...

P: Aha, aha.

M: ... a já nevím, jak to ...

P: Takže individuální?

M: Individuální. A existují lidi, jaký pochopit jako malý dítě, přijede do společnosti a cítit jazyk a může tu už mluvit a nějaký můžou jako, víš, v ruštině studovat normálně přes hlavu.

P: Hm.

M: Já takový typ, jaký nemůže studovat přes hlavu, tak přijela a poslouchala děti.

P: Hm, hm.

M: A televize.

P: Jasně. Dobře a ještě když se vrátíme v tom Rusku, dyž ste se učila, tak jak, jak vám to šlo nebo?

M: Nešlo vůbec.

P: Nešlo.

M: To já takový typ, víš.

P: Hm.

M: To, to vopravdu, typ jaký potřebuje společnost kolem sebe ...

P: Hm, hm.

M: ... jako nemáš společnost, nepochopíš vůbec.

P: Hm. A dyž ste teda přijela, tak já nevím, co ste, co ste uměla, jenom nějaká slovíčka nebo?
M: Nic, nic neuměla.
P: Vůbec, dobře. A vy ste říkala, že ste chodila na nějaké kurzy tady, je to tak?
M: Eee chodila na kurzy, platili sme já nevím kolik, to je byl měsíční kurz a tyhle kurzy nic nedaly, vopravdu.
P: Hm a kde to bylo?
M: Na Václaváku někde, studovala tam je Češka a to je, víš, no to záleží na člověka, vopravdu, lidi, jaký studujou hlavou, tyhle kurzy něco daly myslim, že ...
P: Hm.
M: ... já sem neslyšela vůbec, to vrrr, to všechno.
P: Hm.
M: Jako já budu mluvit v ruštině, ty nepochopíš slovíčka, ty jenom pochopíš takový zvuk ...
P: Hm, hm.
M: To je stejné.
P: A pamatujete si, jak se to třeba menovalo, eště ten kurz?
M: Ne, ne, už ne.
P: Takže to bylo hned, jak ste přijela.
M: Ano.
P: Hm. A měsíc ste říkala, že to trvalo.
M: Měsíc.
P: Hm, hm. Eee takže a co, co vám tam jako vadilo nebo byla, s čím ste tam byla nespokojená. S tou učitelkou třeba nebo?
M: Sama sebou.
P: Vy ste ... hm, jasně, no.
M: Ne, jenom sama sebou, vopravdu.
P: Hm. A měla ste nějakou učebnici třeba nebo?
M: Měla učebnici, víš, já sem, já sem takový typ ...
P: Hm.
M: ... jaký potřebuje být v společnosti a až potom pochopí, jako na, na zvuku, na zvuku a až potom pochopí.
P: Hm, hm.
M: To je takhle.
P: Takže ...
M: To, to, to je, to, to, to je moje slabina taková, víš.
P: Hm, hm.
M: To nezáleží na všechny lidi, to souvisí s člověka.
P: Hm, hm. A co vám teda pomáhalo v tom učení češtiny nejmíc?
M: Televize.
P: Hm, televize.
M: Televize.
P: Televize, aha, aha. Takže ste koukala na českou televizi.
M: Na televizi ...
P: Hm ...
M: ... vopravdu.
P: ... a na co ste tam koukala třeba v tý televizi.
M: Na nějaký seriály, jaký už existujou v ruštině a v češtině.
P: Aha, aha ...
M: Já už viděla tenhleten seriál v ruštině ...
P: ... a víte nějakýj příklad třeba, co to, co to bylo za seriál?
M: Já už zapomněla.
P: Zapomněla ste.
M: Zapomněla, vopravdu. To je už, víš, jak tam vypadá, co mluvili přibližně a posloucháš v češtině, už tak něco pochopíš.
P: Jasně, jasně. Dobře, vy ste mi i říkala předtim, že ste se, že ste četla zákony, že ste se vlastně učila ...
M: Já sem šla do Karlovy Univerzity jako, víš, udělat kvalifikaci účetní ...
P: Hm, hm.
M: ... tak začala studovat zákony.
P: Hm, hm.
M: Tak už tam je eee potřebuje číst, překládat, všechno, to už, to už bylo taký rychlý, rychlo* a pochopení češtiny ...
P: A jak na to vzpomínáte, tady na tu dobu.
M: Já vůbec nevzpomínám, já vzpomínám jenom učebnici a překlad (smích). Víš, osum měsíců byla něco takhle ... mimo.
P: Kolečko.

M: Kolečko.

P: Hm, dobře. Eee, tak, kdybyste se měla třeba eee ohodnotit co vám, co vám de, máme, žejo, jazyk a máme tam asi čtyři dovednosti, to je mluvení, čtení, psaní a poslech. Tak co vám de třeba nejlíp a co vám de nejhůř.

M: Mluvení jde nejlíp, psaní je mam problém. Dneska studuju češtinu ještě dál v Kolíně.

P: Hm. Ještě v Kolíně. A jak ...

M: V Kolíně.

P: ... jak se učíte teďka.

M: Eee, co.

P: Jak se učíte v Kolíně.

M: Studovat, psát, to je jako pro cizince ...

P: Hm.

M: ... integrace cizinců, tam je jako zdarma a dva dni v týdnu.

P: Hm, hm, to je dobrý.

M: Tak už, víš, já sem pochopila češtinu, jenom už jako dívám se, jak to psát správně, mluvit správně, jak pak to domluvit a takový věci.

P: Hm, hm, hm. Takže komunikace.

M: Komunikace.

P: A dyž naopak řeknete, co vám vůbec nepomohlo, co třeba někdo zkoušel a vám to vůbec jako nepomáhalo v tom učení. Náká, já nevím, metoda nebo technika, je něco takovýho?

M: Všechno pomohlo, vopravdu.

P: Všechno pomohlo, hm, dobře. Tak (pauza) eee co si třeba myslíte, už ste, zmiňovala, žejo, že máte syna, že ten, ten umí líp česky, tak eee jak si jako myslíte, že to má s češtinou ta mladší generace, když takle přijedou.

M: Stoprocentně dobře.

P: Jo?

M: Stoprocentně.

P: Hm.

M: Oni vypadají jako Češi, vopravdu. A už má druh*, jinou hlavu.

P: Hm.

M: Já už několikrát sem mluvila, ty vopravdu stoprocentní Čech.

P: Hm, hm. A čím to je, podle vás? Že jim to de líp.

M: Myšlení, všechno. No tak oni přijeli mladý, oni ještě, víš, já ti řeknu, takhle ten starý člověk nebo člověk jako očistili ty krabice, zavřeli a tak.

P: Hm, hm.

M: A tyhle ty mladý kluci, oni ještě nemaj v sobě všechno, co tady je.

P: Hm.

M: Tak oni na půlku Rusové, nebo Ukrajinci nebo jako Ruso ...

P: Hm.

M: ... a ještě napůlku už Češi.

P: Hm, hm, hm.

M: Vopravdu. To je v téhle společnosti jako malé dítě, jazyk ho trochu učí

P: Hm, hm, jasně.

M: ... to je vypadá takhle.

P: Hm, dobře. A dybyste se eště měla podívat ...

M: Jako, víš, malé dítě napůl opice, podívej se, jak dělá ...

P: Hm, hm.

M: ... tenhle ten udělal s tyčí tenhle ten, to je vopravdu, to je, to je v téhle s*, v tomhle věku mladý lidi učí se jeden od druhýho.

P: Hm. Jako nápodobou.

M: No nápodobou od starých lidí.

P: Hm.

M: Jestli by tohleto dělali a zůstali se jako dítě, to by bylo fajn.

P: (smích)

M: Vopravdu.

P: Jasně, no. To jo no.

M: No já sem vím, o čem mluvím, nevíš, ty jenom víš co, zažil ste v téhle, v tomhle životě a tenhle ten zažil jiné ...

P: Hm.

M: ... a jestli dohromady, to je ví*, víc, než jeden a druhý.

P: Hm.

M: Takhle, to je starý lidi vopravdu a ještě starší, já sem málo viděla lidi ve věku šedesát let, jaký můžou studovat ...

P: Hm, hm.

M: ... to už

P: Už je to starý.

M: ... zabitá krabice.

P: (smích) Dobře. Eee tak dybyste měla říct, co, třeba dyž porovnáte češtinu a ruštinu, tak co je podle vás z té češtiny pro vás nejtěžší jakoby se naučit?

M: Psaní.

P: To psaní. Ta, ta latinka.

M: No, to latinka, není latinka, psaní. Jenom správné psaní.

P: Jenom to ... gramatika myslíte.

M: Gramatika, gramatika.

P: Jo? Gramatika, hm. A co naopak si myslíte, že je třeba podobný, že je to jednoduchý ...

P: ... je něco takovýho?

M: Eee (nesouhlas).

P: Ne?

M: Víš, tady je myšlení lidí jiné, já mam ruskou hlavu ...

P: Hm.

M: ... tady je trošku jiné myšlení lidí.

P: Hm, hm.

M: A to je psaní v češtině taky, eee jako já sem několikrát psala v češtině a mně řeknuli, to máte ruskou hlavu, vopravdu.

P: Hm, hm.

M: To je, to je, nevím, kde tohleto funguje, jak to představuje, jak tohleto ... já nevím.

P: Hm.

M: Opravdu to je ruská hlava.

P: Hm.

M: To je, to je, to je člověk, jaký pochopit vtipy v jiném jazyce ...

P: Hm.

M: ... to už člověk, jaký můžeš nazvat Rusové Čechem nebo Čecha Rusem.

P: Hm, takže dyž někdo pochopí vtip, tak už je hotovej.

M: Vtip tak ... už hotový.

P: Dobře, to je zajímavý. Eee, tak, dobře, vy ste říkala, že teda, že teda čtete hlavně ty zákony a že vám pomáhala ta televize a co třeba noviny a časopisy český.

M: Nečtu vůbec.

P: Nečtete vůbec.

M: To je žlutá presa, víš.

P: Hm, hm.

M: To tam píšou takové blbosti, jaké k životu nepotřebuju, vopravdu. Tam na kom oženil nebo kdo narodil nebo kdo, na co ...

P: Takže to nečtete z toho důvodu, že vás to nezajímá, anebo proto, kvůli tý češtině třeba?

M: Nezajímá.

P: Nezajímá.

M: Ne kvůli češtině, jenom číst Barbara Bašeková vaše narodila děti nebo zhubl nebo někam spadl na hlavu, to je pro mě ...

P: Dobře.

M: To je, víš, informace. To je jako taková špatná informace, jaká má hlava nepotřebuje.

P: Jasně. Dobře, takže koukáte na tu televizi a máte třeba i ruskou televizi doma?

M: Ruskou televizi nemám ...

P: Ruskou televizi nemáte.

M: ... nemám, eee někde můžu číst v ruské televizi jako informace, co dělaj v téhle straně, v téhle, v téhle straně a jak vypadá spolu dohromady ...

P: Hm.

M: ... a jak spolu komunikujou.

P: Hm.

M: Jenom, víš, já sem dívám se na političku.

P: Hm, jasně no, dobře. A co česká hudba?

M: Česká hudba? Někdy poslouchám, líbí se mi ...

P: Jo?

M: ... někdy ne, no to je ...

P: A rozumíte, dyž posloucháte?

M: Ano ...

P: Jo?

M: Ano, ano. To, víš, jako mam, já sem nemůžu říknout, co všechno miluju z Ameriky nebo z Anglie ...

P: Hm.
M: ... to já taky vypadá, nějaký skupiny pro mě existují, nějaký ne, nějaký skupiny existují ta jedna písnička. Taky v češtině.
P: Hm, hm. A vzpomenete si třeba na nějakou skupinu, která se vám líbí?
M: Já sem neřeknu, to je chvíli na dva dolu, to co to je za zpěvačku, to já nevím ...
P: Nevíte, ale že se vám to líbí, dyž to posloucháte. Jasně, dobře. Tak, dyž to shrnete, tak kde všude používáte češtinu.
M: V práci.
P: V práci.
M: V práci, v obchodech, všude. Jenom ruštinu doma.
P: Hm, hm. Dobře. A dyž teda používáte ruštinu doma, umíte si představit situaci, kdy i doma budete mluvit česky?
M: Ne.
P: Ne?
M: Víš, protože jako doma ste, mluvíš a vysvětlíš všechno, v ruském jazyce existuje víc možností ...
P: Hm.
M: ... ruský jazyk takový, víš, on takový, já tě řeknu, tam je víc možností říknout, co chceš.
P: Jako bohatší.
M: Bohatší ...
P: Hm.
M: ... co cítíš, pro mě.
P: Hm.
M: Myslím, že v češtině taky tohleto existuje, já nemam tohleto, těch slovíček, co by vysvětlit tohleto.
P: Hm, hm.
M: Jenom tohleto. Já sem řekla, že v ruštině slavný zápas.
P: Hm.
M: Tohleto mně chybí.
P: Jasně, hm.
M: Proto sem nemůžeš mluvit, jako chtěl by mluvit a nemůžeš tohleto vysvětlit.
P: Hm, hm. Jasně.
M: Tuhletu barvu, víš.
P: Jojojo. A z vaší rodiny umí někdo česky?
M: Z rodiny?
P: Hm.
M: Anton, Aneta a rodiče Anety mluví češtinu.
P: Hm, hm, dobře. Takže když třeba se sejdete všichni takle dohromady, tak ...
M: V češtině.
P: ... jak mluvíte.
M: V češtině.
P: V češtině.
P: Kvůli ...
M: Kvůli rodině.
P: Kvůli nim. Dobře, hm. A když teda používáte, používáte, žejo, ruštinu a češtinu, tak stane se vám někdy, že se vám něco splete, že použijete něco jinýho, než byste chtěla?
M: Existuje, existuje ...
P: Jo?
M: ... už, už nějaký slovíčka v ruštině zapoměla, tak ...
P: Jo?
M: ... to, vpravdu.
P: To se vám stalo?
M: No, tak stalo, tak ...
P: Hm.
M: ... už mluvíš v češtině.
P: Hm.
M: To, víš, taková namíchaná hlava a za*, nezapoměla ruštinu a ještě dobře neznám češtinu ...
P: Hm, hm.
M: ... tak vpravdu, to je hodně společný nějaký.
P: Hm, hm, to je zajímavý. A myslíte si, že by se tole třeba mohlo stát Antonovi, že by časem zapoměla ruštinu?
M: Ne.
P: Ne?
M: Ne. On je narodil se v Rusku, víš, a on už má jako informace pro ruštinu v sobě.

P: Hm.
M: On může zapomínat nějaký slovíčka, nemůže vysvětlit nějaký a zapomenout nějaký, víš, tak úřad v češtině a v ruštině něco jiného.
P: Hm.
M: A on může vopravdu ukazovat nějakým lidem, co to je úřad, to ...
P: Hm, hm.
M: ... co to je úřad, víš.
P: Hm.
M: Já taky přijedu a běžím do nějakého úřadu nebo ještě do nějakého úřadu a mě už několikrát mluvila moje sestra, o čem mluvíš a co řekla ty (smích), víš, to je ...
P: Hm, hm.
M: ... to je někde spadneš no ...
P: Jasně.
M: ... na hlavu takhle.
P: Hm. To se stává, určitě. Tak, teď se zastavíme teda u ruštiny, tak je to vaše mateřština, žejo, váš mateřský jazyk, učila ste se jí ve škole předpokládám, tak jak na to vzpomínáte. Na tudle dobu, kdy ste se učila rusky, když ste byla malá. ... Bavilo vás to ...
M: Ne.
P: Ne?
M: Nenenenene, já sem, víš, já sem takový typ jako moc, mě bavila matematika ...
P: Hm, hm.
M: ... a ruština, to ne, no.
P: Jenom, že ste musela.
M: Musela.
P: Hm, hm. Dobře. A dyž teda máte porovnat, kde používáte ruštinu, vy ste říkala, že doma a eště někde?
M: Ne. Jenom doma.
P: Jenom doma, hm. A ... znáte tu třeba hodně Rusů, kteří sou třeba vaši známi nebo kamarádi a s kterýma byste třeba taky mluvila rusky? Je hodně takových lidí?
M: Máme ...
P: Jo?
M: ... máme. Mám hodně lidí, není hodně, no to je takový kamarádi.
P: Hm, hm.
M: Víš, já takový člověk, jaký řekne, společnost dělá člověka.
P: Hm.
M: Jako jestli malý kluk, mladý nebo ztratil rodinu a vzali ho opicím.
P: Hm.
M: Co bude z toho kluka, opice. Vopravdu, toho člověka bude mluvit jako opice, tak já sem pořád dívám se kolem sebe lidí, jaký byli by, oni udělali z*, z něho opicu.
P: Hm, hm.
M: Takže já mám tyhleto kamarády, není jich moc, no tak jako pár.
P: Hm, a když to porovnáte, jestli máte třeba víc známých nebo kamarádů Čechů nebo Rusů, tak co myslíte?
M: Padesát na padesát.
P: Na*, půl napůl.
M: Půlku.
P: Hm. A kdybyste měla použiť*, eee shrnout nebo porovnat, jak často používáte češtinu a jak ruštinu, tak co víc.
M: Češtinu.
P: Češtinu víc, hm. Dobře.
M: Jako v společnosti používám češtinu, doma jenom ruštinu.
P: Takže ta, tím, že ta ruština je jenom doma, tak tu míň.
M: Míň.
P: Hm, dobře. Tak a teď co jiné jazyky, máte třeba zkušenosti eště s jinejma jazykama?
M: Eee (nesouhlas).
P: Vůbec.
M: Eee (nesouhlas). Vůbec nemam.
P: Vůbec ne. A dovedete si třeba představit, že v budoucnu se budete učit eště nákej jinej jazyk?
M: Ne.
P: Ne?
M: Ne.
P: Nechcete.
M: Já nemam, víš, eee já člověk, jaký geneticky narodil se bez téhleté buňky k jazykám.
P: Hm, hm.
M: Vopravdu.

P: Jo.

M: Já sem na začátku, na začátku myslela a proč se nemůžeš, a dneska už jako normálně, no tak nemůžeš, protože člověk, jaký nemá, on ti nemůže dát v sobě maraton.

P: Hm.

M: Tak ty nemůžeš dát v sobě jiný jazyk.

P: Hm, jasně.

M: To je, nemůžeš jako, řeknu, z*, z*, jako z citronu udělat rajčatovou šťávu, šťávu, šťávu ...

P: Hm.

M: ... proč nemůžeš, protože to je citron, nesmíš, to je blbost, to je po mě ...

P: Vám de matika, tak nemůžete ...

M: ... no matika, tak nemůžeš studovat jazyky, tak proč budeš se lámat do toho.

P: Hm.

M: Dělat to můžeš.

P: Hm, dobře. Eee, tak ... dobře, tak teď se dostaneme k české kultuře.

M: Hm.

P: Co vy a česká kultura.

M: Co, co myslíš, co to je česká kultura.

P: Eee myslím kino, divadlo ... chodíte?

M: Divadlo chodím.

P: Na české představení?

M: Na české divadlo.

P: Hm. A co vás třeba baví, co máte ráda.

M: Historický nějaký, víš.

P: Historický hry.

M: Historický hry. Já se musím dívat, co, z čeho tenhle den*, dnešní člověk v Čechách vyšel.

P: Hm, hm.

M: Tak chci, podívat se, jak, víš, tohleto můžeš číst v češtině, můžeš číst a nepochopíš a jak uvidíš člověka, jaký ukazuje, jak to vypadá a to je pro mě líp.

P: Hm. Takže chodíte, abyste poznala ...

M: Jak to vypadalo předtím a co dneska z toho stalo.

P: Hm, hm, hm.

M: Takový historický fakt. Tady je vidět co dneska a tam uvidím, co bylo předtím.

P: Jasně.

M: A ještě miluju český starý filmy.

P: Hm, hm.

M: Takové staré ...

P: Máte nějak oblíbenej třeba?

M: Já sem zapomněla eee ...

P: Název.

M: Název.

P: Hm.

M: Tam je někde, víš, byla svatba, tam je všichni dohromady, tam je taková stará tlustá pani, já sem zapomněla, tam je všechno, udělali takovou válku divnou.

P: Hm, dobře. A jak často třeba chodíte do divadla.

M: Jedenkrát za měsíc.

P: Jednou za měsíc.

M: Za měsíc, můžu za dva, to je, dívám se kvůli programu, víš.

P: A kam chodíte?

M: Do Kolína chodím, už byli, a do Prahy.

P: Do Prahy. Hm. A konkrétní divadlo, máte nějaké oblíbené?

M: Nenene, dívám se jenom, co, co v programu ...

P: Podle programu. Hm, dobře. A co, co kino třeba, chodíte do kina?

M: Kino stačí mi jenom televize.

P: Jenom televize.

M: Hm. No, vy filmy tady, víš, tady je Hollywood filmy ...

P: Hm, hm.

M: ... tady český filmy, dneska jenom na televizi nějaký seriál.

P: Hm, hm, jasně no.

M: Rů*, Růžová zahrada nebo já nevím co.

P: (smích) Tak, jo, dobře, tak a znala ste třeba nějaké, já nevím, české umělce, než ste přijela do Čech?

M: Umělce ...

P: Nebo herce, zpěváky, skladatele ...

M: No Karel Gotta ...

P: Jo?

M: ... Helena Vondráčková, to je pravda.

P: A ty ste znala už dyž ste přijela, už než ste šla ...

M: Já už jako od narození myslím, že znala.

P: Jo?

M: Protože v Rusku tohleto je tenhleto, ne, jako zpěváky byly vopravdu dobré.

P: Hm, hm, dobře. Eee, tak ...

M: To je myslím, že vaše zlatý ...

P: Jo? Máte ráda, hm.

M: To tenhleto Karel Gott má opravdu dobrý hlas.

P: Hm, hm.

M: Opravdu. To nezáleží na náro*, na národnosti, to je opravdu zpěvák, že ...

P: A on je teda známej v Rusku?

M: To jo. To jak tady u vás Lucie Bílá, tam je v Rusku Karel Gott.

P: Jo?

M: Vopravdu.

P: To je zajímavý, to sem nevěděla.

M: Nevěděla?

P: Eee (nesouhlas).

M: Gott a tahleta, ta Vondráčková.

P: Vondráčková.

M: Vondráčková, ještě tam, jak menuje se, takový malý, jemu dneska je šedesát, zapo*, ... Korn.

P: Korn?

M: Ano, taky známý.

P: Taky známý, hm, to sou věci. Dobře a teď teda ještě k ruské kultuře. Tak jak využíváte, nebo dá se vůbec v Čechách využívat ruská kultura nějakým způsobem? ...

M: Eee ...

P: ... třeba divadelní představení.

M: ... dá využívat, tady je existuje Ruský centrum ...

P: Hm.

M: ... jako před velvyslanectvím a tam je divadlo a všechno prostě.

P: Hm a chodíte?

M: Eee ne ...

P: Ne.

M: ... tam je, tam je vopravdu, takový, víš, propravný budovy.

P: Hm.

M: Takový divný, pro, pro mě to není zajímavé.

P: Hm, hm. Takže radši třeba se dá říct, že chodíte ...

M: Do divadlo, české.

P: ... na to český. Hm, jasně. A co třeba nějaké, znáte nějaké další ruské sdružení, které v Čechách existuje kromě toho Ruského centra?

M: Neznám.

P: Neznáte, hm. Tak, dobře a co třeba nějaké ruské zvyky, dodržujete doma v rodině?

M: Eee (nesouhlas).

P: Ne?

M: Ne.

P: Takže slavíte všechno po česku?

M: Po česku, po rusku a ještě jestli mám náladu, můžu v jiné národnosti slavit.

P: Hm.

M: Já sem, já takový člověk, jaký ne, jako nedívá se na tenhleto kalendář a řekne dneska je svátek.

P: Hm.

M: Dneska je svátek a já mám smutek, běžte pryč.

P: Jasně.

M: Takhle. A jestli dívám se na to a není svátek a já mám náladu tak dneska budu udělat nějaký svátek v hlavě třeba.

P: Hm, hm.

M: Takhle, já, já ne*, ne*, jenom, víš, tenhleto Silvestr, všechno můžu slavit.

P: Hm.

M: Pro mě Silvestr můžeš, já sem jedenkrát eee měla špatně náladu a v listopadu dala stromeček, dala mandarinky pod, pod, pod stromeček, řeknula já sem malé dítě, dneska proto Silvestr ...

P: (smích)

M: Tak, jenom takhle, já slavím všechno kvůli Anton slaví, Aneta, já přijdu ...

P: Hm, hm.

M: ... já není takový člověk, jaký může dívat se na kalendář a řekne dneska svátek, udělám svátek, ne ...

P: Hm.

M: ... já nemám svátek, já nemám náladu, běžte pryč.

P: Takže to podle vás, jak máte náladu.

M: Hm.

P: A když teda slavíte třeba Vánoce, tak je slavíte po českým způsobu?

M: Ano.

P: Jo. Ne po ruským.

M: Po rusky, podívejte se, musíš pochopit proč, protože Vánoce, Silvestr, starý Silvestr, víš, to dohromady, víš a slavíš všechno, tak my jako jedna národnost, jako bydlet v Čechách, bohatší než vy, protože máme víc svátků ...

P: Hm.

M: ... jako podle kalendáře.

P: Hm, hm, hm. Dobře. A teda radši slavíte v tom českým způsobu, je to tak.

M: Je to všechno dohromady.

P: Všechno dohromady, hm.

M: To už pro nás to je už jedno.

P: Hm. Dobře, eee, tak ... a je třeba, dyž ste říkala, že existuje to Ruské centrum, tak uvítala byste třeba víc možností kulturních ruských v Čechách, nebo vám to takle ...

M: Dneska bude tady divadlo ...

P: Hm.

M: ... ruská, česká a dělá to Ministerstvo České republiky ...

P: Hm.

M: ... a ruský, ruský tiátr MCHAT ...

P: Hm.

M: ... a bude to drama, kde je česko-ruské divadlo, jaký podporujeme dneska...

P: Hm.

M: ... a ještě bude tady Institut MCHATu ...

P: Hm.

M: ... za chvíli od ledna ...

P: Hm, hm.

M: ... tak už tohleto dělám.

P: Hm, takže se snažíte jakoby víc podporovat tu ...

M: *vat, ano ...

P: ... ruskou kulturu tady.

M: ... není, rusko-česká sou to dramata.

P: Rusko-českou.

M: Hm.

P: Hm, dobře. Takže dá se říct, že jakoby s tou nabídkou ruských možností tady ste spokojená.

M: Spokojená. Ne, není spokojená, člověk, jaký spokojený, zemřel, víš.

P: (smích)

M: Už mrtvý.

P: Jasně, no.

M: Ty máš nějaký, nějaký, nějaký věci ...

P: Hm.

M: ... a potřebuješ něco udělat navíc.

P: Zlepšovat.

M: Zlepšovat, tohleto člověk ...

P: Hm.

M: ... ty spokojená dneska, zítra už nespokojená, něco dělat ...

P: Hm.

M: ... takhle vypadá.

P: Dobře. Eee, tak, teďka zase změníme trochu téma, jakej je podle vás postoj české veřejnosti k cizincům obecně.

M: (pauza) To je záleží na společnosti, víš ...

P: Hm.

M: ... záleží na věku, víš, na všechno ...

P: Hm.

M: ... záleží na, co bylo v historii člověka ...

P: Hm, hm.

M: Já sem řeknu ... já, já, já nevím, opravdu, já sem chtěla by zeptat čes*, českou národnost, co udělali pro nich Rusové, víš, pro tuhleto společnost, já nemůžu říct, že je špatně ...

P: Hm.

M: ... já sem já tě řekla, viděla člověka, jaký pracoval v Rejstavu a měl jiný názor na ruskou společnost ...

P: Hm.

M: ... a nějaký kluk, jako mu babička řekla, znásilnil ji nebo Rusové to je taky, může existovat

P: Hm.

M: ... a měla z toho smůlu.

P: Hm.

M: To je, víš, to je, já sem řeknu takhle, každý člověk, kdo jedná ve své společnosti jeden za všechno ...

P: Hm, hm.

M: ... tak nemůžeme říct, co je snad dobré nebo špatně, já jenom bych chtěla, co by každý člověk pochopil jiného člověka ...

P: Hm.

M: ... a nedíval se nazadku co tam bylo ...

P: Hm.

M: ... jenom takhle.

P: Hm, dobře.

M: Měl, já tě řeknu takhle, měl svojí hlavu v téhle chvíli ...

P: Hm.

M: ... jenom tak. A nemůžu říct, co to je špatně nebo je to dobře. Jestli člověk křičí, že měl problém, tak měl problém, já můžu ho pohladit jenom po hlavě ...

P: Hm.

M: ... a řeknu, já s tebou nic neudělala, já nevím.

P: Hm.

M: Takhle.

P: Jasně. Dobře, eee myslíte si, že třeba ten postoj k Rusům se liší, od Čechů, se liší oproti tomu, jaký má postoj třeba k jiným národnostem? Nebo že je to prostě cizinec jako cizinec.

M: Ne, myslím, že to je rozdíl.

P: Je to rozdíl.

M: Eee protože, víš, s Rusami měli jeden problém, Češi s Američany druhý problém, nebo s nějakými sss*, Slovákami, to je, víš, to záleží na tom, co bylo předtím.

P: Hm, hm.

M: To je různý rozdíl, nemůže eee, může jeden člověk chápat všechny cizince stejně a nějaký ne ...

P: Hm, hm.

M: ... to záleží na člověku, na co bylo v rodině a všechno.

P: Hm, takže myslíte, že Češi vnímají Rusy jinak než jiné, jiná, jiné národnosti.

M: Eee ano.

P: Hm.

M: To existuje, opravdu.

P: Hm, dobře. A teď se zeptám na vaše osobní zkušenosti, jak na vás kdo třeba reagoval. Jestli pozitivně nebo negativně i.

M: Na začátku možná negativně a jako, víš, byly, no tak dva, tři měsíce už jiný názor.

P: Hm, hm.

M: To je pravda, člověk pracuje už hlavou.

P: Hm.

M: A já normálně k tomu chovám, protože člověk měl nějakou historii, měl něja*, nebo někdo mu mluvil nebo ukazoval a potřebuje někdo ...

P: Hm.

M: ... někdo nemá hlavu a pořád křičí, šedesátý osmý ročník (smích) a někdo ...

P: Hm.

M: ... má svojí hlavu a své názory.

P: Hm, hm.

M: To je záleží na výchování dětí ...

P: Hm. Jasně, je to v rodině.

M: Je to v rodině.

P: Eee, tak a kdybyste si třeba vzpomněla, nějaký konkrétní příklad pozitivní nebo negativní reakce na vás? Vzpomenete si na něco takového?

M: (pauza) Já sem všechno tohleto udělala, víš, ... (pauza).

P: Tlustou čáru.

M: Zapomněla.

P: Zapomněla, radši (smích). Dobře, eee ...

M: Já nechci tak, víš, jít do nějakého člověka, mluvit s ním a tohleto mít v hlavě.
P: Hm.
M: Každý člověk mluví člověk ...
P: Hm.
M: ... a potřebuje s ním mluvit a poslouchat a cítit a něco jemu ukazovat.
P: Hm, hm.
M: Tak tohleto vopravdu vždy zastudovala, jak to jako fu*, jako v počítači udělat upgrade.
P: Hm, hm, jasně. Dobře a vy ste taky uváděla v té biografii, že záleží na různých generacích, jak se staví k Rusům, tak můžete to ještě nák popsat?
M: To je, víš, já tě řeknu takhle, mladá generace vůbec neví, mladá generace je dvanáct, třináct let, děti, to je malá ...
P: Hm.
M: ... generace dvacet, dvacet pět už integrovaná, vopravdu toaletto eee s cizincem. Tady je Češi, tady je Američani, tady je Čiňani, všechno, a tadleta vaše generace, pro ně to je jedno ...
P: Hm, hm.
M: ... vy ste lidi ma*, ma*, mla*, jako národnost míru ...
P: Hm, hm.
M: ... vopravdu.
P: Hm.
M: Generace třic*, třicet let, čtyřicet let, tahleta má problém u toho, vopravdu.
P: Hm.
M: Tahleta, já řeknu ...
P: Proč si myslíte, že má problém?
M: Oni pořád, oni s tebou byli mladý o šedesátém osmém roce a nevím proč tenhleten šedesátý osmý ročník u nich hlavě.
P: Hm, pořád, že to je problém, to vnímáte.
M: Tahleta generace ... taky kolik, čtyřicet, čtyřicet pět, padesát ...
P: Hm.
M: tahleta problém.
P: Hm, hm.
M: Starší lidi nemaj problém.
P: Hm.
M: Někdy je, někde není ...
P: Hm.
M: ... a od generace, jaká narodila šedesátý ročník, sedumdesátý ročník, má problém v hlavě, vopravdu. Takový ... takový rozdíl.
P: Jasně.
M: Ne*, ne*, nemaj v hlavě problém, to je jako když je narozený, víš ...
P: Hm, hm.
M: To je, to je tatínek a maminka jestli má problém a pořád mluvili doma, tak on už jako v počítači založený program a už nepochopí, co bylo a mluvit jenom jako papoušek.
P: Hm, hm, jasně.
M: Takhle, takhle vypadá. Já sem ne*, já sem, víš, já sem nedělám sama lidi, jaký jeden, druhý, třetí, jeden s druhým ...
P: Hm.
M: ... to je jako malinké narodit dítě a dítě ne*, nepadne v tuhletu společnost, jenom z nebe.
P: Hm, jasně.
M: A to je záleží, každý člověk má takový, víš, historii.
P: Hm, hm, jasně. Dobře. Eee, tak ... vy ste tam i uváděla, že ta starší generace nemá problém a že vám, že třeba i pomáhá.
M: Ano.
P: Jak se to třeba projevuje, jak pomáhá, v čem pomáhá.
M. (pauza) Všechno, víš, zavoláš a řekneš a řeknou ti jak to udělat správně.
P: Hm, hm.
M: A nedělej tohleto kvůli dostane nějakou platbu za tohleto, jenom pomoc.
P: Hm, hm.
M: Nebo řekne nedělej tohle, nedělej tohle, dělej takhle, takhle, takhle ...
P: Hm.
M: ... protože sme, vím, jak tady funguje.
P: Hm, hm.
M: To vopravdu, ta generace jako, jako jako dobřejší.
P: Hm, hm. Dobře. Tak jo.

M: A myslím, že tyhle ty lidi, víš, prožili nějaký věk, jak už přišli ke konci a ví, co to je život.
P: Hm, hm, hm.
M: Přišli my sami do této země není jeden druhého okrádat a pomáhat ...
P: Hm.
M: ... takhle, oni, oni mají trošku jinou hlavu, protože už stojí před ... koncem.
P: Hm, hm, jasně.
M: To, to je jiná hlava a babičky a dědečkové, to podívej se u tebe, jak exi*, to babičky a dědečkové vopravdu jiný.
P: Hm, hm, to je pravda, no.
M: Oni už rozumí, co to je, co to je, víš, ten jako cennosti, já nevím, jak to je v češtině eee důležitý v životě.
P: Hm. Ty hodnoty.
M: Hodnoty nějaký a neexistuje pro ně hodnoty materiální ...
P: Hm, hm.
M: ... oni pomůžou s lidmi, to je, to je taková generace.
P: Hm, hm.
M: A oni můžou poslouchat, víš, vopravdu a mluvit a milují tohleto, podívej se na babičky, na dědečky.
P: Hm, jasný, pravda, no.
M: To je záležít na generaci. Já myslím, že naše generace za, no tak za dvacet let budu stejná (smích).
P: (smích) Myslíte? Že k tomu dojdete.
M: Dojdete.
P: (smích)
M: A taky tyhle ty Češi, dojdete všichni dojdou do toho ...
P: Hm.
M: ... protože hodnoty života je něco jiného, než takový věci jak auto nebo tohleto.
P: Hm. Tak ...
M: Zapo*, zapomeneš jenom, řeknu dobré, kdy někdo pomoch nebo udělal, vopravdu.
P: Hm, jasně no. Dobře a kdybyste měla shrnout jestli těch pozitivních nebo negativních reakcí na vás konkrétně bylo, čeho bylo víc, jestli těch pozitivních nebo negativních.
M: Já řeknu takhle, já sem eee vůbec nedělim na negativní a na pozitivní, já dělím na to, co člověk cítí, co je v sobě.
P: Hm.
M: Jestli člověk dělí na negativní, to je, to je člověk, jaký má dneska problém sám v sobě.
P: Hm, hm.
M: Existuje taková, víš, věc, eee bydleli dva sousedi a jeden souseď šel do eee k chlívku, nasral, víš, tam ...
P: Hm, hm.
M: ... a nes pod dveře toho souseďa. A jeho syn dívaje se a tatínek šel do ja* ...
P: Hm.
M: ... jako do sadu ...
P: Hm.
M: ... dal jablíčka, umyl všechny jablíčka, dal do kelímku a šel do kelímku a šel do souseďa a dal jemu pod dveře, jenomže kluk, tatínek proč to tam tohleto udělal, tak co mám v sobě, tak dávám souseďovi ...
P: Hm.
M: ... takhle vypadá. Já nevidím, víš, negativní reakce na sebe, já vidím, co člověk má problém ...
P: Hm.
M: ... sám v sobě a proto pro mě něco chítit takového dělat špatného, nemůžu mu pomoct ne*, mam mlčet nebo dívat se a ...
P: Jasně.
M: ... já, já trošku jinak myslím.
P: Hm, dobře. Eee, tak, když teďka zhodnotíte váš pobyt tady v Čechách, tak ste spokojená, nebo nejste spokojená ...
M: Já sem miluju Čechy ...
P: Hm.
M: ... opravdu ...
P: Jo?
M: ... já sem už nemůžu bydlet v Rusku a miluju taky Rusko ...
P: Hm.
M: ... jenom už všichni pochopili, jak to funguje.
P: Hm.
M: Tady je, tady je eee společnost fungu*, funguje správnější než v Rusku ...
P: Hm.
M: Mezi lidmi.
P: Hm.

M: Eee v téhle společnosti lidi mají zákon v hlavě ...

P: Hm.

M: ... oni nemůžou něco přestupovat, víš ...

P: Hm, hm.

M: ... zákon je zákon, da?

P: Hm.

M: Jo? Není všechno, já tě řeknu takhle, přibližně tady je malá taková síť, jako existují lidi, oni je, v Rusku lidi mají chytrou hlavu ...

P: Hm.

M: ... pro ně zákon neexistuje. Zákon je jako potřebuješ podívat se do zákonu, uděláš tak šup zákon, proto tam je problém.

P: Hm.

M: Bohatější lidi nemají problém s lidmi ...

P: Hm.

M: ... tady je v zemi trošku není bohatý jako přírodní ...

P: Hm, hm.

M: ... to je pravda a lidi mají obrovskou hlavu a oni nepřestupují zákon ...

P: Hm.

M: ... tak já řeknu, jestli vám dali zákon v Rusku, vy jste fungovali správně a dívali se na to, vy jste bohatější země lidi byla ještě k tomu jako přírodní ještě hlavou.

P: Hm, hm.

M: To je trošku jiná hlava.

P: Hm. No je to pravda, no. A jak to vidíte do budoucna, jaký máte plány tady v Čechách, myslíte, že tady určitě chcete zůstat?

M: Ano.

P: Jo?

M: Ano, zůstat tady. A chci pracovat, řeknu mezi ...

P: Hm.

M: ... s Rusko a s Čechami.

P: Hm. Pracovat na těch vztazích, myslíte.

M: Ano, ano.

P: Hm.

M: Dneska už tohleto začínám dělat.

P: Hm. To je super, to je záslužná činnost. Eee, tak, vy ste říkala, nebo v té biografii ste psala, že se tady cítíte jako doma, tak co to znamená, cítit se jako doma, někde pro vás.

M: Pro mě jako vědět, že někam na dovolenou a chceš vrátit se.

P: Hm, hm.

M: Takhle.

P: Dobře, eee tak, eee my sme se hodně bavily i o tom jazyce ...

M: Hm.

P: ... tak když to srovnáte, jak moc je ten jazyk důležitější pro to, aby se někdo, cizinec integroval do společnosti.

M: Stoprocentně důležitý ...

P: Jo?

M: ... stoprocentně.

P: Hm.

M: Protože tady je, vopravdu, já řeknu společnost Rusů, přijeli lidi s vysokým vzděláním a, víš, a uklízet a tohleto, jako budou umět jazyk, můžou dát víc téhle země, než uklízet někde v obchodech.

P: Hm, hm. Takže jim to dává možnost práce.

M: Jim dává možnost a v společnosti dává možnost, přijedou tady lidi jako vysokoškolsky vzdělaní a oni můžou dát víc, jestli budou rozumět a psát a všechno, integrovat s jazykem ...

P: Hm, hm.

M: ... vopravdu. Jestli chcete těch lidí pustit do nějakých společností, oni dají víc, než uklízet.

P: Hm.

M: To jako, víš, eee jako diamant dát do půdy.

P: Hm.

M: Opravdu. A diamant nemůže dát vám ani jablíčko a nic, víš, jenom zůstane se v půdě. To je pravda, to je, to je, to je záleží jako, podívej se na tuhleto Ameriku.

P: Hm.

M: Kolik tam lidí různých národností.

P: Hm.

M: A tohleto země, proto tam existuje emigrace, zákon emigrace, víš.

P: Hm.

M: Pro tohleto zemi taková jako nafukovací.
P: Hm, hm.
M: Tady, tahleta země má, má kolik lidí tady ve společnosti, můžou zůstat se jenom Čechy, takhle uzavřená společnost nic nedá ...
P: Hm.
M: ... potřebuje jiný myšlení, víš ...
P: Hm.
M: ... a jiný myšlení jako pokud v zemi jiný myšlení, tak tahleta společnost jako nafukovací.
P: Hm.
M: Opravdu, eee proto tady je takový rozdíl, sem řeknula, tady neexistují emigrační zákony.
P: Hm, hm. Jo.
M: Co existuje v Americe, neexistuje tady.
P: Hm, hm.
M: Proto se eee český jazyk cizinci potřebují, opravdu, stoprocentně.
P: Hm.
M: A pomoc v integraci.
P: Hm. Od Čechů.
M: Od Čechů, pravda.
P: Hm.
M: To je eee, potřebují, víš, to není takle udělat jenom eee Evropskou Unii nebo něco takového, to je potřebují vyměnit nové lidi...
P: Hm.
M: ... co já dám člověk synu myšlení a není pro tebe problém, jestli ty mu ukážeš, on je, on je pomůže tobě taky vymyslet, vyměnit myšlení a ty mu taky pomůžeš vyměnit myšlení a tohleto ukazovat takový věci. Jeden pomůže druhému, vopravdu.
P: Hm. Dobře.
M: Takhle tak myslím.
P: Hm.
M: Inže*, inženýr.
P: (smích)
M: Já, já vim několik inženýrů, jaký, víš, dělali letadlo ...
P: Hm.
M: ... letadlo to jiný všechno ...
P: Hm.
M: ... a dávat v Tesku zboží do ...
P: Do regálů.
M: Do regálu.
P: Hm. No, je to tak, no.
M: A on je, a jeden inženýr lodí ...
P: Hm.
M: ... jako takový, víš, dělal lodí, všechno, tak je pracuje v obchodě, prodavačka.
P: No ... a myslíte, že teda kvůli tomu jazyku, že to maj nižší pozici.
M: Kvůli jazyku. Nemůže to být stejné, nemůže, víš, tady není potřeba jenom v češtině jako mluvit, domluvit se v obchodě nebo u lékaře ...
P: Hm.
M: ... potřebuješ ještě ty práce a takové věci, jako ste inženýr a potřebuje na právo.
P: Hm, hm.
M: V tomhle oboru jazyk něco jiného.
P: Hm.
M: Je trošku ... takovou pomoc lidem, pomoc, taková trošku, a tohleto integrace už a lidi budou pracovat na jiných pozicích eee ...
P: Hm.
M: ... nejlepší.
P: Dobře. Tak a teď teda na závěr, kolik vám je let?
M: Počkej, čtyřicet sedm nebo čtyřicet šest, nevím.
P: Hm. To nevádí, to jen tak rámcově. Eee bydlela ste teda v Praze donedávna.
M: Ano.
P: Tak a teď ste se přestěhovala do Kolína.
M: Měsíc předtím přestěhovala do Kolína.
P: Hm. A můžu se zeptat proč?
M: Koupila byt v Kolíně.
P: Hm. A dyž třeba, bydlíte tam krátce, ale dyž porovnáte ten život tam a život v Praze.

M: Eee to je, tam je trošku klidnější, klidnější a lidi, lidi jako, víš, dobřejší.
P: Lepší lidi.
M: Lepší, lepší.
P: Myslíte z pohledu cizince nebo obecně?
M: Z pohledu cizince.
P: Z pohledu cizince.
M: Jako chování k cizincům.
P: Aha.
M: A přízvuk na všechno ...
P: Aha, aha.
M: ... není tam je cizinec a můžete něco říct špatného.
P: Hm.
M: Jestli ste cizinec, to může přijít tři, čtyři člověka a ukazovat jaká jste, pochopit, že jste Rus, někdo chtít za rok vzpomenout ruštinu, ukazují v ruštině, vopravdu.
P: Hm, hm.
M: Nebo vzít do ruky a jít s tebou spolu ukazovat kam jdeš (smích)
P: Hm, hm. Takže myslíte, že tam vstřícnější lidi než tady v Praze.
M: Ano, ano. Tady je právě trošku nervóznější.
P: Hm, hm. Eee, tak, co trvalý pobyt, máte trvalý pobyt?
M: Mám, mám.
P: Hm, a jak dlouho?
M: (pauza) Šest nebo sedum let.
P: Hm, šest nebo sedum let. A dělala ste nějaké jazykové zkoušky?
M: Nenene, předtím nedělala, předtím eee ...
P: Myslím v rámci toho trvalého pobytu.
M: Nenene nedělala, nene, to já byla dva roky, jaký cizinec nedělal ...
P: Hm.
M: ... zkoušky, dneska ...
P: Takže ste nemusela.
M: Ne.
P: Hm, hm. A teď už se to nějak změnilo, ne? Teď už se musí.
M: Ne*, ne*, ne*, dneska už člověk musí udělat ty zkoušky, no já sem dívala se na tyhle ty, víš, na tyhle ty zkoušky ...
P: Hm.
M: ... a to není takové, takový těžký věci, tam jenom pochopení.
P: Hm.
M: Není tam gramatika, není takové věci ...
P: Hm.
M: ... psaní jenom pochopení, co ti mluví člověk.
P: Hm. A když ste dělala ten certifikát na to účetnictví, tak ste nemusela dělat nějakou jazykovou ...
M: Nenene, tam, víš, certifikát sme dělali na počítači a tam je bylo tabulky ...
P: Hm.
M: ... tam potřebuješ eee no udělat bilanci.
P: Hm, jasně, bilanci.
M: To, to není mluvit, to je papír a počítač.
P: Hm. Dobře a, dobře, dobře, a co třeba občanství, neuvažujete o občanství?
M: Za chvíličku budu dělat občanství.
P: Budete, jo?
M: Anton už udělal, tak budu dělat občanství.
P: A proč třeba se chcete stát Češkou.
M: Protože chci bydlet tady.
P: Chcete tady bydlet, kvůli tomu. Myslíte, že je to jakoby završení něčeho nebo?
M: Já nevím.
P: Nějaký krok to je.
M: To je, jako, víš, nějaká třetí třída nebo čtvrtá, nevím.
P: Dobře, tak jo. Eee máte něco na závěr, co byste chtěla říct, co tady třeba nezaznělo?
M: Ne. Všecko.
P: Dobře, tak já vám děkuju a je to všechno.

INFORMANT A.

P ... jestli souhlasíš s nahráváním, abych to měla vošetřený.
A: Nesouhlasim.
P: Souhlasíš?
A: Souhlasim (smích).
P: Tak ...
A: Souhlasim
P: Souhlasíš, dobře. Eee takže první otázka, jak dlouho žiješ v Čechách?
A: Tak třináct let ...
P: Třináct let.
A: ... vlastně od základní školy... od osmé třídy.
P: Jo, takže ti bylo třináct.
A: ... třináct, přesně tak.
P: Výborně. A s kým všim si přišel, sem?
A: Tak s mámou a s tátou ...
P: Hm.
A: ... jakoby s mejma rodičema.
P: Hm, s rodičema.
A: Babička, děda, ty zůstali a pořád sou jakoby v Rusku.
P: Hm, jo. Co tady děláš, v Český republice?
A: Pracuju...
P: Pracuješ.
A: Teďka momentálně pracuju, předtím sem studoval vlastně.
P: Hm.
A: Něakých hmm deset let sem studoval vlastně.
P: Hm.
A: Základní školu, zbytek základní školy, to znamená devátou třídu, střední a vysokou.
P: Hm, jojojo.
A: Takže to je za těch deset let.
P: Jo. A seš spokojenej v práci teďka?
A: Jo, tak celkem jo ...
P: Jo?
A: ... docela se daří tak je to ...
P: Baví tě to.
A: Ba*, je toho hodně, ale baví mě to.
P: A co tady rád děláš jako za koníčky? Ve volnym čase.
A: Koníčky? Tak jako sport asi hodně, pak nějaký posezení s kamarádama ...
P: Hm, hm.
A: ... a pak to cestování, ale to je spíš mimo, no vlastně Čechy taky ...
P: Jo.
A: ... vlastně ty hory ...
P: Jo.
A: ... třeba, nebo takový ty přírodní parky...
P: Jo?
A: ... to jako jo, to je pravda...
P: Jo?
A: ... to je pravda...
P: A máš třeba něco pravidelného, co děláš jako pravidelně?
A: Jo ten sport, gymnastiku.
P: Gymnastiku, hm.
A: Sem dřív dělal právě kickbox a teďka ...
P: Hm.
A: ... teďka sem přešel na gymnastiku ...
P: Jo jo. A jak dlouho si ...
A: ...na Bohemku chodim.
P: Jojo. A jak dlouho si dělal kickbox?
A: Čtyři roky? Čtyři roky.
P: Hm. (pauza) Takže kickbox a dělals to třeba i v Rusku, nebo si s tím začal až tady?
A: Ne až v Čechách.
P: Až v Čechách, hm.
A: Tady. (pauza) To mně právě bylo nějakých osumnáct let, takže...

P: Hm. Jojojo.
A: ... to bylo jako v Čechách, v Rusku, v Rusku sem to nedělal.
P: Bezva. Eee tak teďka, když se ještě jakoby vrátíme do doby, kdy ste bydleli v Rusku...
A: Hm.
P: Tak eee, pamatuješ si, jak jakoby vůbec došlo k tomu, že ste emigrovali?
A: Hele rozhodli to rodiče prostě ...
P: Hm.
A: ... nebylo to na mně, rozhodli to rodiče. Prostě jednoho dne prostě řekli, že se jede ...
P: Hm.
A: ... naslibovali mi, že tady děti denně jeděj v Mekáci ...
P: Jo?
A: ... v Káefcé, takže ...
P: A u vás to nebylo...
A: ... že maj mobilní telefony každěj a tak, že se mám, že se budu mít hrozně dobře a tak, samozřejmě to nebyla pravda (smích) a ...
P: A u vás ...
A: ... takže přeháněli schválně, aby mě nalákali ...
P: Jojojo. A u vás to nebylo? Jakože ti slibovali, že budeš mít Mekáče a todle, tak todle u vás ne ...
A: No to ne, to ne, asi aby mě nalákali...
P: Jojojo.
A: ... tak to, tak to slibovali.
P: Hm. (smích)
A: Přitom to samozřejmě nebyla pravda, že jo, ne každěj má mobilní telefon, tenkrát ...
P: Hm.
A: ... ani každěj jed v Káefcé tady.
P: Hm.
A: Ani teď to neplatí prostě. (smích)
P: Hm, hm. Dobře. a co, co ti jako řekli, proč vodjízdíte, pamatuješ si to?
A: Hele měli náký, tam toho bylo víc jako, to byla ta ... ta hmm de*, hmm ta velká inflace devadesát osum...
P: Hm, hm.
A: ... že tenkrát během měsíce prostě rubl eee zlevnil o čtyřikrát jakoby.
P: Hm, hm.
A: No a jenomže byl problém v tom, že voni měli dluh za, za byt a ten byl v dolarech jakoby.
P: Aha.
A: Takže si představ, že něco dlužíš prostě jo, třeba si říkáš, zaplatím ještě dvě stě tisíc, ale najednou to je osum set tisíc. Jo, takže voni to nějak splatili jako ...
P: Jaasně.
A: ... ale jako že jo, pak zase to mohlo přijít zas ...
P: Hm.
A: ... jako tadyta inflace a politický problémy a tak. Prostě ...
P: Jo.
A: ... to bylo špatný, hodně špatný, to bylo.
P: Hm, jasně. A byla třeba Česká republika jako jediná možnost, kam jet?
A: Hmm ...
P: Nebo jako padaly v úvahu ještě jiný?
A: Jo já sem to nezkoumal teda. Nezkoumal sem to, měli další možnosti ...
P: Měli ...
A: ... samozřejmě, určitě, určitě. Já sem to spíš, takhle, ve třinácti letech to neřešíš prostě ...
P: To neřešíš.
A: ... jo, prostě, bereš to jako fakt a ...
P: Hm.
A: ... nevím zrovna proč teda ...
P: Nevší.
A: ... proč se rozhodli.
P: Jo.
A: Nevím.
P: Jasně, dobře. Eee když si teda věděl, že pojedete sem, tak měl si nějaký informace, jak to tady jako vypadá nebo co tady jako lidi ...
A: Ne, vůbec, vůbec, neměl sem žádný informace.
P: Vůbec si nevěděl.
A: No.
P: Dobře a ...

A: Že tady všichni akorát choděj do Káefcé a maj mobilní telefony.
P: (smích) To ti říkali rodiče.
A: Tak, tak.
P: Jojojo.
A: A že to budu mít taky samozřejmě.
P: (smích) Jo a když třeba jedem na dovolenou, že jo, tak máme nákou představu, jak to tam bude vypadat ...
A: Jo.
P: ... jaký sou tam lidi a tak. Měl si náký jako představy, jak to tady, ve svý hlavě, jako jak to tady ...
A: Ne.
P: ... bude vypadat ...
A: Ne, neměl, neměl.
P: Neměl vůbec?
A: Právě, že vůbec.
P: Sis nepředstavoval, jak ...
A: Ne.
P: ... třeba, jaký sou tady lidi nebo ...
A: Nenene.
P: Ne?
A: Bylo mi fakt třináct let, takže ...
P: Hm, takže to neřešil.
A: A předtím sem viděl akorát Bulharsko (pauza) eee Bulharsko, Turecko sem viděl, kde se mimochodem mluvilo rusky jakoby na mě, takže jsem ani nepozna ...
P: Hm.
A: A pak jenom svoje jako město, že jo ...
P: Hm.
A: ... a dvakrát v Rusku. Nic víc jako. Opravdu ...
P: Jasně.
A: ... sem nevěděl, co od toho čekat.
P: Hm, hm. Jasně. Dobře, tak my když se tedy vrátíme na začátek, tak vy ste přijeli, tak jaký byly ty první dny tady? Jaks to jako prožíval?
A: Jo.
P: Jestli si pamatuješ.
A: Tak docela, jako první dny docela v pohodě. Prostě sem tam přijel, nastoupil sem hned na základní školu.
P: Hm a kam si chodil na základku?
A: Eee na Praze pět.
P: Hm.
A: Na Praze pět sem chodil na základku a no a tam sem vlastně jakoby dál studoval.
P: Hm, hm.
A: Tam sem prostě přešel na jinou školu akorát ...
P: Hm.
A: ... která byla dva a půl tisíce kilometrů daleko (smích) ...
P: (smích) Takovej malej rozdíl.
A: ... asi, asi tak no.
P: Hm, hm. Co si tady třeba ...
A: No ani sem ... no povídej.
P: Co si tady ty první dny třeba jako dělal? Nebo, protože teď si, žejo, přijel do úplně novýho prostředí a cos tady tak jako, cos tady tak jako dělal.
A: Tak ...
P: Krom tý školy teda.
A: Jasně. Tak občas sem třeba vyrazil s těma klukama třeba ze základky někam ...
P: Hm.
A: ... něco sme dělali.
P: Hm, hm.
A: Večer jelikož jsem neměl ani koníčky nic, tak spíš koukal třeba na televizi ...
P: Hm.
A: ... nebo tak. Třeba počítač, nevim, takhle.
P: Jojojo.
A: Spíš tu televizi, sem hodně koukal na televizi.
P: Hm, na českou?
A: Na českou. No my sme jinou neměli totiž ...
P: Neměli.
A: ... takže já jsem koukal, na takový, co to bylo vlastně?

P: Povídej.
A: Riskuj to bylo ...
P: Hm.
A: ... pak takový to jak točej to s tím ...
P: Kolotoč?
A: Kolotoč, Kolotoč, nonono ...
P: Jo? Hm.
A: ... a ještě něco. Ten, jak se oni jmenují ty dva? Ten brácha to se sestrou. Adéla a Libor ...
P: Jo, Dalibor Gondík.
A: ... Dalibor, Dalibor, tak taky měli tenkrát nákej ...
P: Měli no, měli.
A: ... pořad spolu ...
P: Já už si to nepamatuju.
A: Teďka už to nedávaj, ale měli, měli to.
P: Hm, hm, takže na tohle si koukal.
A: Na tohle sem ...
P: Hm, hm.
A: ... na Novu ...
P: Jojojo.
A: ... žádný Četěčko to nebylo.
P: (smích) Dobře. Eee a jak to třeba, pamatuješ si, jak to u vás bylo s bydlením, jestli ste měli třeba problém sehnat tady bydlení?
A: Eee ani ne.
P: Ne?
A: Ani ne. Aspoň já sem to jakoby nesháněl ...
P: Jasně.
A: ... eee rodiče něco sehnali předem ...
P: Hm.
A: ... bylo to právě docela předraženy...
P: Jojojo.
A: ... tak vim, že to, ale tak sehnali to, že jo.
P: Hm, hm.
A: Pak za tři měsíce sehnali levnější panelák ...
P: Jo?
A: ... jako že na Hůrce, takže taky naprosto v pohodě ...
P: Takže ste bydleli na Hůrce?
A: Tak, tak.
P: Jo? A tam je hodně Rusů.
A: Tam je hodně. Tam, tam jich je docela dost právě, to mě překvapilo...
P: Hm, hm, jo.
A: ... na Praze pět, na Praze pět tam nebyl nikdo, jakoby zase ta, ta Hůrka, tam toho bylo fakt dost, těch Rusů.
P: Hm, hm. A jak dlouho ste tam bydleli na Hůrce?
A: Rok a půl?
P: Rok a půl.
A: Rok a půl.
P: A pak ste se stěhovali.
A: Na Letnou ...
P: Na tu Letnou.
A: ... pak sme se stěhovali na Letnou.
P: Hm.
A: Tam sem bydlel nákejch deset let jakoby dalších.
P: Hm, hm.
A: Protože tam sem chodil na ten kickbox jakoby a dojížděl sem pak na střední, na vysokou tam votať.
P: Jasně.
A: Takže ... a nebyl to problém to sehnat to bydlení.
P: Jo, ne?
A: Nenene, jako (smích)
P: Tak dobrý.
A: To bylo v pohodě.
P: Eee měl si třeba nějaký problémy na začátku, když si přijel, žejo, přišel si na základku ...
A: No.
P: ... tak asi že tam sou děti ...

A: Hm.
P: ... tak byly nějaký problémy jako v tomhle směru, že seš jako cizinec nebo?
A: Tak to jo, jako jo, to byly.
P: Jo? Pamatuješ si na nějaký?
A: Tak něco, něco málo jo. Spíš že třeba něco mi zkoušeli, zkusili říct, říkali ten je blbej, ten nerozumí a tak.
P: Jo.
A: A kolikrát sem to nechal bejt, nebo tak ... Něco sem řek ...
P: A tys jim rozuměl?
A: ... no jasně.
P: Jo? (smích) A dělal si, že nerozumíš?
A: No třeba jo, no.
P: Jo?
A: Sem to nechtěl prostě řešit a pak sem zase něco řek jako v pohodě ...
P: Jojojo.
A: ... ale řek bych, že to bylo takový jakoby, co je na základce běžný prostě jo ...
P: Hm, hm.
A: ... jako máš, nevím, máš takovou barvu vlasů, už seš divnej ...
P: Hm, hm.
A: ... nevím, máš takovou bundu, už seš divnej. Takže to je, to je standard jako.
P: Jasně.
A: Nic zvláštního.
P: Hm. Ani jako vážnější konflikty třeba kvůli tomu, že seš jako cizinec nebo tak, si s nima neměl s těma dětma?
A: Spolužáci asi ne.
P: Ne?
A: Spíš třeba sem to cítil z nějakých učitelek jakoby...
P: Jo?
A: ... že jim to vadí.
P: Aha.
A: Jo tak to jako jo, třeba dvě, tři.
P: Jako na té základce?
A: Tak tak. Jo že někdo fakt v pohodě ...
P: Hm, hm.
A: ... zase pár jakoby byli opravdu nepříjemní a tak a ...
P: Hm a to ti jako ...
A: ... na mě obzvlášť.
P: ... jak to dávali najevo třeba, že byly na tebe jako nepříjemný? Jaks to poznal, nebo?
A: No tak to poznáš, jak se tváří a tak třeba ...
P: Hm.
A: ... nebo nevím. Učitelka na zeměpis, ta byla právě ta nepříjemná.
P: Hm hm.
A: Vyprávěla o tom, třeba vyprávěla o Austrálii, že tam prostě maj strašně dobrý zemědělství, že prostě, že tam maj ty stroje a tak a říkala, děti, nesmějte se tomu, není to jako v Rusku, podívala se na mě, kde to sekaj kosama a to, přitom tam v životě nebyla, samozřejmě jo, takže (smích).
P: Tak to je hrozný. (smích)
A: No.
P: Takže spíš teda byl problém ze strany učitelů než vod těch dětí.
A: Tak více méně. Ty děti, to je takovej prostě standart jako.
P: Hm, hm, jasně.
A: To je dycky.
P: No a pomáhal ti třeba naopak někdo tady v těch prvních dnech? Nebo, jakoby s čímkoliv?
A: Hele spíš rodiče...
P: Spíš rodiče.
A: ... rodiče, nebo třeba sem měl nějaký ruský kamarády ...
P: Hm.
A: ... tak mi taky třeba něco poradili...
P: Jo.
A: ... ty zkušenější jakoby.
P: A kde si je vzal tady ty ruský kamarády?
A: Hele na Hůrce většinou, občas, tam bylo dost.
P: Jo? Na tom sídlišti ...
A: Tak, no.
P: Hm, hm, jasně.

A: Stačilo jít prostě ven, před barákem prostě tam ...

P: A třeba ...

A: ... tam se hrál fotbal nebo tak, tak sem se jednou přidal a ...

P: Hm.

A: ... se seznámíš postupně.

P: Hm jasně a v čem ti třeba pomáhali?

A: Tak třeba nějaký rady jakoby nebo kde nevím, koupit tamto, tamto ...

P: Hm.

A: ... i s češtinou třeba taky prostě, si dělali srandu třeba z toho, že něco řekneš špatně, tak se tím se to naučíš, že jo ...

P: Jojojo.

A: ... a pak, no, asi, asi tak.

P: Hm, hm ...

A: Takový ty rady.

P: ... a jo, tak to byli teda ti cizinci, který ti pomáhali a ty si pak taky psal do té biografie, že ti hodně pomáhala jakoby učitelka, co se týče češtiny.

A: Hm.

P: V jakým smyslu ti pomáhala.

A: Tak eee tak nabízela mi doučování jakoby ...

P: Jo?

A: ... který sem taky jakoby přijal, takže třeba se mi věnovala nějakou dobu ...

P: Hm.

A: ... anebo když viděla třeba chyby, tak to nebylo tím stylem, že červená, červená, červená, pět, tři vykřičníky, ale ...

P: Jojojo (smích).

A: ... ale prostě opravila to ... samozřejmě to byla ta pětka, ale pak přišla za mnou a řekla, tohleto bylo špatně proto a proto, proto a proto.

P: Hm.

A: Jo, že pak třeba v tom doučování to ještě víc jako rozvedla ...

P: Hm.

A: ... co, co s tím.

P: Jojojo. A jak dlouho si měl to doučování, nebo jak často?

A: Tak jednou, jednou tejdne snad? Jak to vyšlo, občas třeba nemohla, tak řekla, že to, že jako až příští tejdne, ale, ale většinou jako si na mě udělala čas.

P: Jasně.

A: Hlavně ty začátky, to bylo, to bylo dobrý.

P: Dobře. Tak teďka obecně, když se zamyslíš nad tím, co je podle tebe pro toho emigranta, kterej sem přide, tak co je pro něj třeba důležitý vědět nebo dělat, aby zapadnul do té společnosti.

A: Aby zapadnul?

P: No.

A: (pauza) Tak asi učit se česky teda, bejt tolerantní prostě, umět přijmout nový věci.

P: Hm.

A: Jo, že prostě pokud seš zvyklej na něco a teď vidíš, že se něco dělá jinak, tak, tak eee standardní reakce, což si nemyslim, že je dobře, že ten člověk si řekne, aha, tak tohle je špatně, protože já sem zvyklej takhle, jo ...

P: Hm.

A: ... tak neodsuzovat to, ale opravdu, to snažit se to pochopit ...

P: Hm.

A: ... a pokud na to přideš, proč se to dělá třeba trošku jinak, jako ať už to jídlo, nebo nevím, cokoliv, chování, tak prostě snažit se to pochopit a hlavně to neodsuzovat.

P: Hm, jo, takže bejt jako otevřenej?

A: Tak, tak, tak a to je velká chyba jako všeobecně u lidí.

P: Jo, hm, hm. A jak podle tebe vypadá cizinec, kdekoliv na světě, kterej jakoby zapadnul dobře do té společnosti. Jak jakoby vypadá ...

A: No, že to nepoznáš jako, no...

P: Hm, jo.

A: Tak.

P: Nepoznáš, že je cizinec.

A: Tak, no.

P: Jo, dobře. A považuješ se za takovýho cizince?

A: Teď už ne, teď měsíc mam český občanství, takže, takže (smích) ...

P: Takže už se cejtíš ...

A: ... už papírově ani ne.

P: Hm, takže už se cejtíš jako Čech.
A: Tak vejšku mám a ...
P: Jo.
A: ... práci taky, takže ... nějak napůl no, ale papírově určitě tak ...
P: Papírově. Tak eee ...
A: Asi jako stejně, jako třeba Brňák se nebude cejtit jako Pražák, ačkoliv v Praze bydlí třeba dvacet let ...
P: Hm, hm.
A: ... takže to je to samý.
P: Hm, jo.
A: Takový napůl.
P: Napůl, dobře. Tak, teď se teda dostanem k tý češtině. Eee uměl si česky něco, než si přijel?
A: Strašně málo, něco jako, já mám, já chci, já musím.
P: Hm.
A: Nic víc.
P: A ty ňák ses učil, v Rusku?
A: No my sme měli přímo učitele na to jako.
P: Jo?
A: Někde sme sehnali prostě ...
P: Aha.
A: ... učitele, kterej doučoval jakoby celou rodinu ...
P: Aha, aha.
A: ... a to by třeba dvacet hodin jenom.
P: Hm, jako kvůli tomu, že ste jeli sem, teda?
A: Tak, přesně tak. To byla taková příprava.
P: Hm, tak to je dobrý.
A: No, něco nás naučil, ale fakt málo, málo.
P: Hm, jojojo. A jak to, jak to pak probíhalo dál to tvoje učení, jak ses dostal jakoby na tu úroveň, kterou máš teďka. Jak to jako probíhalo.
A: Jo, tak nejdřív poslech ve škole ...
P: Hm.
A: ... komunikace ve škole, to bylo jakoby denní ...
P: Hm.
A: ... pff no a postupem času sem musel taky něco jakoby psát, žejo, menšího, pak třeba i odborný práce, tak asi takhle jakoby ...
P: Hm, hm.
A: ... vono to nebylo hned, trvalo to fakt těch deset let, ale bylo to postupně ...
P: Jojojo.
A: ... a bylo to každé den, každé den prostě ...
P: Každé den si se učil.
A: ... ať už televize, nebo ve škole, kdekoliv, každé den.
P: Takže žádnéj jazykovéj kurz si nikdy neměl.
A: Eee ne, neměl, to sem neměl.
P: Hm, dobře. A co ti třeba při tom učení hodně pomáhalo? Jako v češtině.
A: No já sem se neučil tu češtinu. Nebo takhle, jako ne cíleně, že bych otevřel učebnici, ale spíš ...
P: Hm, ale ňák ses učil, tak co ti jako nejvíc pomohlo v tom, aby si se něco naučil?
A: Tak asi ta komunikace hodně ...
P: Hm, jo.
A: ... ta, ta asi nejvíc. A druhá věc, že sem musel psát taky, to udělá strašně moc.
P: Hm, hm.
A: Jako to, hm.
P: A co ti třeba naopak jako vůbec nepomáhalo?
A: Nepomáhalo?
P: Že třeba se někdo vo něco snažil, nebylo něco takovýho? Že se někdo snažil vo něco a tys řek, vůbec to takhle nejde.
A: Jo takle ... to ani nevim ...
P: Nevíš.
A: ... no nedokážu říct. Že to bylo těžký, asi, asi tak.
P: Jo, bylo to pro tebe těžký.
A: Asi tak, že samotná čeština, že je ...
P: Hm.
A: ... hodně těžká.
P: Hm, jojojo.

A: Sem snad někde čet, snad nevím, jestli je to pravda, že to je nejtěžší jazyk na světě, ale nejsem si jistý jako.
P: Jo? No, není to pravda.
A: Není to pravda.
P: Hm, není.
A: Dobře (smích), ale je hodně těžká.
P: Jojojo, to je pravda. Hmm tak, ty si vlastně i v té biografii psal, že ti dělaly hodně problémy určitý jako gramatický věci ...
A: Hm.
P: ... krátký dlouhý písmena a tak dál, tak můžeš k tomu něco, něco říct, jako co ti na tom dělalo potíže a jaks to třeba jako zlepšoval nebo?
A: Jo, eee no potíže třeba to vyslovit, protože, žejo, ňák mluvíš od narození, eee nepoužíváš třeba krátký dlouhý písmena vůbec jakoby ...
P: Hm.
A: ... jo a ňáký písmena taky vůbec nepoužíváš, třeba jako h nebo ř ...
P: Hm, hm.
A: (smích) ... no a najednou to musíš používat, takže ...
P: Hm.
A: ... jako ten mozek na to není zvyklej prostě ...
P: Jojojo.
A: ... hmm jako neslyší ty rozdíl úplně, takže se na to musíš víc soustředit a tak a ...
P: Jasně.
A: ... a třeba někomu přijde od narození, že je to automatický, že nevím, že ... že třeba v ňákým případě vždycky tam jakoby dlouhý to písmeno, tak samozřejmě pokud nejseš na to zvyklej, tak to musíš nějak pochytat ...
P: Hm.
A: ... jako dodatečně a to nevíš, nevíš ne ...
P: Hm. A jak ses jakoby, hmm co ti pomáhalo, aby ses v tom zlepšil tady v tom, tady v těch, třeba v těch krátkejch dlouhejch písmenách ...
A: Tak, že sem musel psát jakoby.
P: Psanim
A: Psanim.
P: Hm.
A: A že to po mně někdo třeba zkontroloval ...
P: Jo.
A: ... řek tohlencto, tohlencto je špatně, tak sem samozřejmě se to naučil na základě toho.
P: Hm, na základě toho. Dobře.
A: Nejdřív to bylo, třeba fakt nevím, padesát chyb na stránku fakt jako ...
P: Hm.
A: ... jo a pak sem měl třeba, já nevím, časem třeba pět chyb ...
P: Hm.
A: ... pak taky žádná a pak spíš takový ty překlapy a tak.
P: Hm, hm. No, tak to je dobrý.
A: Tak a nebylo to hned samozřejmě ...
P: Hm.
A: ... tohleto trvalo taky roky.
P: Hm, určitě. Ty si tam pak i psal, že třeba zva*, zvrtný zájmena byly ňákým způsobem problém.
A: Jojojo, určitě no.
P: Jo? Tak ruština je asi nemá, že jo, nebo má?
A: Hmm nemá, nemá.
P: Hm.
A: Tam máš prostě sloveso a to se se dá nakonec jenom.
P: Hm, hm.
A: A není tam žádný jako si nebo něco takovýho prostě.
P: Hm, hm.
A: No ale v češtině to prostě musí jít před nějaký slovo, pak tam třeba půlka věty, pak teprve sloveso, prostě a ty pravidla sou dost ...
P: Hm.
A: ... říkám, individuální, ale prostě, je to ...
P: Nepravidelný.
A: Nepravidelný, musíš prostě, prostě sou, je třeba deset případů ...
P: Hm.
A: ... a v jednom případě je to úplně na začátku, pak zase na konci, záleží, kam dáš prostě ...
P: Hm.

A: ... eee podstatný méno a tak ...

P: Jojojo.

A: ... je to fakt těžký.

P: Takže to právě, ty pravidla ti jakoby dělaly problém, kam co dát.

A: Tak, že sem to dal prostě třeba blbě jako ...

P: Hm.

A: ... ne tam, kam by správně mělo jakoby patřit to sloveso.

P: Jojojo.

A: To se učí ve škole snad, já nevim, jo?

P: Hm, no.

A: Někdo to neumí pořád (smích).

P: (smích) No, jasně.

A: (smích)

P: Hmm, ty si tam i psal, že třeba ruština má v něčem podobný pravidla jako čeština, tak v čom třeba je podobná.

A: Tak třeba to skloňování, to má dost, dost podobný, akorát tam není ten, myslím si, že to je pátý pád, jakoby to oslovení ...

P: Hm.

A: ... že to tam není, ale to je spíš detail.

P: Hm.

A: No a ... ten slovosled třeba není stejnej.

P: Hm.

A: No a jako myslím si, že to udělá dost, to skloňování, žejo, pak ten, ty časy sou taky stejný, že jo, tři časy ...

P: Jasně, hm.

A: ... a ne jako angličtina, takže toto docela šlo ...

P: Jojojo, hm.

A: ... v tohleto to nebyl problém.

P: Dobře. Takže ty si říkal, že teda ty učitelky tě hodně jako vopravovaly, takže si myslíš, že to je dobře, že jakoby když se někdo učí, tak že ho ten druhý vopravuje.

A: Tak záleží, nebo takle, rozhodně je to dobře ...

P: Hm.

A: ... jenomže sou lidi, co prostě si řeknou aha, desetkrát sem to napsal, desetkrát blbě, vzdávám to.

P: Hm, hm.

A: Jo. A to já třeba nejsem právě ...

P: Hm.

A: ... proto sem si říkal, že vždycky se musím zlepšit, zlepšit, zlepšit a o tom ...

P: Hm.

A: ... to je, no.

P: Jojojo. Takže si byl jakoby rád, že tě někdo vopraví.

A: Dá se říct, zpětně určitě.

P: Hm, tenkrát asi ne, že jo (smích).

A: (smích) Jasně.

P: Ale zpětně jo. Tak eee pak si teda říkal, že si šel, žejo, na střední, tam si se zase jakoby nák zlepšil ...

A: Hm.

P: ... tak v čem si se tam třeba zlepšil, voproti tý základce v tý češtině.

A: Jo, tak víc sem mluvil taky, že jo ...

P: Hm.

A: ... měl sem větší nároky mnohem ...

P: Hm.

A: ... žejo, na, ať už na češtinu nebo prostě abych něco jakoby vyprávěl ...

P: Hm, hm.

A: ... no a musel sem toho taky víc naučit, takže ...

P: Hm, hm.

A: ... a nikdo už na to nebral ohledy, že sem cizinec.

P: Myslíš si, že je to špatně, že nebrali ohledy?

A: Hmm, asi ne, asi je to dobře nakonec určitě, tak ...

P: Hm.

A: Tak jako neřikám, že vůbec, ale jako rozhodně žádná tolerance, prostě ...

P: Hm.

A: ... dokud to člověk neumí, tak to, tak neumí.

P: Jasně.

A: Třeba fakt dobrej, dobrej příklad, jakoby spíš k zasmání (smích) a tenkrát sem se tomu moc nesmál teda ...

P: No?

A: ... já sem dělal nějaký výkres, to bylo v prváku právě ...
P: Hm.
A: ... na střední a fakt je to, kreslí se to vod ruky prostě, prostě ...
P: Hm.
A: ... pravítko, šablona a fakt třeba práce na celej víkend.
P: Hm.
A: No a kreslil sem tam nějaký barák a kromě toho, že to nakreslíš, tak to musíš popsat, co znamená, co je jaká čára třeba ...
P: Hm, hm.
A: ... no a jedna čára jakoby byla zeď normálně ...
P: Hm.
A: ... tak sem napsal zeď ...
P: Hm.
A: ... s t jako s t no (smích).
P: Hm (smích).
A: No, takže když to učitel viděl, tak se tomu hrozně zasmál, škrtnul to samozřejmě a říká, ať to předělám, že tam musí bejt to d'.

P: Aha, jako celej výkres?
A: Celej výkres, víkendová práce (smích).
P: Jako že ti to nedovolil jenom prostě přepsat ...
A: Ne, prostě ne ...
P: ... a dal ti to ...
A: ... škrtnul to a předělat. Takže zase práce prostě na další víkend.
P: Hm.
A: Že prostě taková blbá hrubka ...
P: Takže teď se tomu směješ, ale předtím ti to asi nebylo moc ...
A: No mě to švalo, to ... eště se tomu hrozně smál na celou třídu.
P: No. To muselo bejt nepříjemný asi.
A: Spíš, že to musím předělat.
P: No.
A: Tý hrubce sem se smál (smích)
P: Jo, jasně. A třeba na s*, co na střední škole ty spolužáci, jakoby v postoji k tobě.
A: Jo byli hrozně fajn všichni.
P: Jo?
A: Jo, to jako jo.
P: Jako nikdo tam neřešil, že seš cizinec.
A: Nenene, vůbec. Opravdu v pohodě.
P: Hm, ani učitelé.
A: Taky ne ...
P: Taky ne ...
A: ... tak jako měli takový poznámky ale ...
P: ... oproti tý základce. Jo.
A: ... spíš takový ty, jako takový ty slušný, ne ...
P: Jo, hm.
A: ... jako nic, nic extra, jako žádný.
P: Hm, jasně. Dobře, tak potom si měl, žejo, vejšku teda, tam ses zase eště nák posunul ...
A: Hm.
P: ... tam si říkal, že si hodně psal ty práce.
A: Jo.
P: Takže to ti pomohlo nák taky jakoby v tý češtině.
A: Hodně, hodně mi to pomohlo právě, ty práce.
P: Hm. A ...
A: Asi nejvíc.
P: ... no, ty si tam taky psal, že ti hodně jakoby pomohly v mluvený češtině, tak jakoby jak ti pomohly, když si psal, tak jak ti to pomohlo v tý mluvený češtině.
A: No protože ... protože vono jakoby napsat tu práci není jenom vo tom, prostě tam dát nějaký jednoduchý text, ale musí to bejt už úrovní.
P: Hm, hm.
A: Nemůže to bejt prostě, já sem šel, já sem si koupil, tak jak mluvíš ...
P: Hm.
A: ... mluvíš jednoduše.
P: Hm.

A: Ale pokud přeš takovou práci, tak k tomu musí být třeba složitější věta, eee třeba musíš používat hodně synonyma, nemůžeš prostě říct stejný sloveso třikrát za sebou ...

P: Hm, jo.

A: ... u té mluvy to tolik nevádí, žejo ...

P: Jasně.

A: ... hlavně ještě ve věku, když je ti prostě patnáct nebo, tak samozřejmě mluvíš ňák jako ...

P: Hm.

A: ... a použiješ třeba stejný slovo desetkrát jakoby.

P: Jasně.

A: Tak na to, tam to nemůžeš prostě.

P: Hm.

A: Takže to zase rozšíří jako tvoje rozhledy, eee nebojíš se používat delší věty, složitější věty ...

P: Hm.

A: ... což v té práci být musí, v té mluvě to být nemusí ...

P: Jasně.

A: ... a navopak, člověk se tomu vyhejbá jakoby, aby ho každě pochopil.

P: Hm.

A: Ale jakmile prostě se naučíš ty delší věty používat, tak ...

P: Jasně.

A: Pak se mluví mnohem líp taky.

P: Hm. Dobře, eee tak, eee dyž by ses na to jako měl podívat teď, jako v dnešní době ...

A: Hm.

P: ... tak máš pocit, že eště jako někde máš problém třeba? Že by si měl eště někde něco vylepšovat?

A: Hmm (pauza), tak asi něco málo, spíš, že se přefeknu nebo tak.

P: Hm. A máš pocit ...

A: Takže ...

P: ... že už jako v pohodě čeština.

A: No tak jako domluvim se, dycky se domluvim, takže ... (smích)

P: To rozhodně.

A: Jako, no.

P: Dobře a kdyby ses měl jakoby celkově vohodnotit eee, když máme čtení, psaní, poslech a mluvení ...

A: Hm.

P: ... tak co z toho ti de jakoby úplně nejlíp a co z toho třeba nejhůř.

A: Jo (pauza).

P: Nebo třeba i z hlediska minulosti ...

A: Asi ...

P: ... můžeš to i porovnat, co ti dřív třeba šlo nebo co ti dřív ...

A: Teď asi nastejno ...

P: Hm.

A: ... dřív poslech nejlehčí, pak to mluvení a to psaní, to bylo těžký hodně.

P: Jo. To bylo nejtěžší.

A: To psaní, to bylo fakt nejtěžší.

P: Hm. A měls třeba i problém s latinkou, jako naučit se latinku?

A: Ne to ne, tak ...

P: Ne? To bylo v pohodě.

A: ... člověk se, sem uměl anglicky ňákým způsobem, takže to je ...

P: Už v těch třinácti si uměl?

A: No určitě. Takže se tam akorát napíše háček, čárka.

P: Jo, jojojo, hm.

A: Tak je to to samý, takže to ani ne.

P: Dobře.

A: Určitě ne.

P: Eee tak, ty si teda říkal, že si hodně na začátku používal tu televizi ...

A: Hm.

P: ... tak eště něco takle si třeba, já nevím, internet si tenkrát, byl už internet tenkrát?

A: Internet sem měl, ale spíš sem chodil na ruský stránky nejdřív ...

P: Hm.

A: ... takže to určitě ne.

P: A byl ňákej blog třeba ruskej tady?

A: Ne to, takle, asi, asi byl, ale nechodil sem ...

P: Nevěděl si.

A: Nevěděl sem.

P: Hm, hm.
A: Nehledal sem to.
P: Hm, hm. A takže český články si moc nečet teda, dyž si přijel.
A: Hmm, nečet, nečet.
P: Hm, hm. A třeba česká hudba, poslouchal si nákou českou hudbu nebo vůbec?
A: Taky moc ne, taky sem neposlouchal, hudbu ne.
P: Takže hlavně ta televize.
A: Televize, televize.
P: Hm. Dobře a když to teda shrneš, tak kde všude používáš tu češtinu dneska.
A: Tak všude, doma, v práci ...
P: Hm.
A: ... kdekoliv, všude, úplně všude.
P: A ...
A: Denodenně.
P: Hmm, jasně, tak a tvoje přítelkyně, že jo, je Češka ...
A: Hm.
P: ... byl třeba nákej problém, dyž ste se seznamovali, tak byl třeba nákej jakože problém v tý komunikaci, náká třeba úsměvná historka, něco podobnýho jako zeť?
A: Jo.
P: Jestli třeba, nestalo se někdy ...
A: No určitě, ale už si nevzpomínám právě ...
P: Už si nevzpomeneš.
A: A tak určitě, určitě bylo něco.
P: Jo? Hm.
A: Spíš třeba její rodiče si dělali jako vtípky, takový ty dvousmysly ...
P: Jo?
A: žejo a ... a ty dvousmysly sou hodně specifický, žejo ...
P: Jojojo.
A: ... že doslova to pochopíš, ale pak ten dvousmysl, abys pochopil ...
P: Vzpomeneš si na něco konkrétního?
A: Ani nevím už.
P: Nevíš.
A: Už náký, to bych musel přemýšlet.
P: Hm, hm.
A: Ale tak něco určitě.
P: Ale jako nemysleli to zle teda.
A: Ne sranda, právě sranda jako.
P: Ze srandy, hm. Dobrý. Eee jo, tak to byla čeština, teď se teda zastavíme u tý ruštiny na chvíli. Tak ty ses jí, žejo, asi učil na základce v Rusku ...
A: Hm, jo.
P: ... tak jak na to vzpomínáš, tady na tu, na to učení tý ruštiny na základce.
A: Na základce? Eee s tím ...
P: Jestli tě bavilo nebo jaký to bylo.
A: Jo. No ta ruština mě moc nebavila na základce, dělal sem spoustu chyb a ...
P: Hm.
A: ... a takže sem byl rád, že se jí už nemusím učit (smích).
P: Jo.
A: Protože to bylo strašný.
P: Jo?
A: A hlavně ty uč* ...
P: A třeba ta čeština tě bavila víc nebo?
A: Ani ne, ani ne, ale spíš (smích), spíš sem měl výhodu nebo spíš štěstí, že v Rusku po mně každej chtěl, abych uměl sto procent, tady přece jen nějaká tolerance ještě byla, ačkoliv malá ...
P: Hm, jojojo.
A: Tak sem se na to aspoň moč vymluvit.
P: Jasně.
A: Jo a měl sem, měl sem na to hrozný učitelky na tu ruštinu.
P: Jo? Hm.
A: Že vopravdu to dávaly diktáty, že se to nedalo napsat jakoby.
P: Hm, jo.
A: Že tam bylo třeba pět slov, eee který sem slyšel poprvé v životě, to byly třeba náký historický slova, který nikdo nepoužívá ...

P: Aha.
A: ... a eště to byla výjimka ke všemu ...
P: Aha.
A: ... a za tři chyby třeba už byla pětka, takže (smích).
P: Hm. Takže byly přísný hodně.
A: Hodně, hodně tam, tam to nešlo jakoby dát. Hodně těžký.
P: Eee dobře a kde všude dneska používáš tu ruštinu.
A: Eee tak pokud mluvím s rodiči třeba nebo s Rusy tak používám, pokud volám domů ...
P: Hm.
A: ... a teď, myslím si, že teďka zrovna v pondělí jedna paní tady přestupovala jakoby v Praze, jela do Německa a ptala se mě právě jakoby z jakýho nástupiště to jede ...
P: Hm, hm.
A: ... no tak byla hrozně ráda, že mluvím rusky, protože ta, ta jenom projížděla, takže vůbec ani slovo česky ...
P: Jojojo.
A: ... anglicky taky nevěděla, byla hrozně ráda, tak sem jí to vysvětlil.
P: Hm, tak to je dobrý. A když bys měl třeba, když bys měl třeba eee porovnat jestli máš víc známých nebo kamarádů Rusů nebo Čechů, tak co si myslíš.
A: Tak asi vo něco víc Čechů teďka.
P: Víc Čechů.
A: Hm.
P: A když bys měl porovnat, jestli víc používáš češtinu nebo ruštinu.
A: Teď už asi tu češtinu.
P: Češtinu. Jo a teda ty si říkal, že s rodičema mluvíš jenom rusky ...
A: Jasně.
P: ... a dovedeš si představit nějakou situaci třeba, že s nima budeš mluvit česky?
A: No protože mam českou přítelkyni, tak, tak pokud třeba sme na návštěvě, tak mluvíme česky ...
P: Jo.
A: ... aby tomu taky rozuměla.
P: Hm, jojojo, hm.
A: Jinak by to bylo docela nefér, kdybysme se bavili rusky (smích) a ona by tomu nerozuměla.
P: Jako něco tajného.
A: Přesně tak, no.
P: Hm a ona vůbec neumí rusky.
A: Něco málo jakoby chytá, ale nikdy se jí třeba neučila ...
P: Hm. A nikdy si jí třeba neučil?
A: Eee minimálně, minimálně. Zkoušeli sme to, ona třeba umí, má nějaký základy, takže ...
P: Jo, jojojo. Dobře.
A: Jako cíleně ne vyloženě, to se neučila.
P: Cíleně ne, hm. Eee tak, dobře tak ty si eště zmínil, že umíš eště i nějaký jiný jazyky, tak který eště umíš.
A: Anglicky.
P: Anglicky.
A: Jenom anglicky.
P: A kdy ses teda začal učit anglicky.
A: Tak bylo to něk na základní š*, základní škole, třeba pátá třída ...
P: Eště v Rusku teda.
A: Eště v Rusku a pak sem se to vlastně učil celou dobu.
P: Celou dobu až doteď.
A: To znamená konec základky, střední, vysoká.
P: Hm, hm.
A: To sem se učil.
P: No, když třeba srovnáš to učení češtiny a učení angličtiny, tak jaký v tom byly třeba rozdíly. Jak ti to jako třeba šlo nebo bavilo nebo ...
A: Jo takle (pauza).
P: No vidíš v tom nějaký rozdíl, nebo to bylo tak jako ...
A: No určitě, rozdíl tam je a velkéj ...
P: No.
A: ... že jakoby v Čechách tu češtinu potřebuješ, můžeš si to hned vyzkoušet, ta angličtina moc ne právě.
P: Hm, hm, hm.
A: Takže eee jako rozhodně, tu angličtinu prostě se naučíš a někdy jí ani nepoužiješ, tu češtinu musíš, potřebuješ jí. Že pokud se něco naučíš anglicky, tak dostaneš lepší známku.
P: Hm.
A: Pokud se naučíš líp česky, tak prostě se něk domluvíš v tom obchodě ...

P: Hm.
A: ... kde platí. To je, to je mnohem víc jako.
P: Hm, určitě.
A: No, což je větší motivace taky samozřejmě.
P: Hm, jo. A dá se třeba říct, co z toho ti šlo líp? Jestli se učit česky nebo učit anglicky?
A: Tak asi česky.
P: Česky.
A: Protože jakmile prostě mluvíš každý den, tak je to, je to úplně něco, něco jinýho, než mluvíš ...
P: Hm.
A: ... mluvíš jednou za týden, pokud tě vyzkouší učitelka zrovna.
P: Hm, jasně.
A: Z těch slovíček.
P: Hm a obecně jako třeba baví tě, učit se jazyky?
A: Jo, docela jo.
P: Jo?
A: Právě že jo, mě to baví.
P: A budeš se, máš třeba v plánu se ještě do budoucna něco novýho naučit, nějaký jinej jazyk?
A: No, plán. Jako chtěl bych se naučit ještě líp anglicky, ale to bych musel třeba vycestovat ...
P: Hm.
A: ... a španělsky.
P: Španělsky.
A: Ale zase prostě nemam ten čas na to.
P: Hm.
A: To mě docela mrzí právě, jako jo, ta španělština taky.
P: Tě láká.
A: Hm, to určitě (smích).
P: Hm. A dyž bys měl třeba říct z hlediska učení těch jazyků, obecně co jakoby eee ti pomáhá v tom učení, jo když prostě se lidi ucej jazyky, tak každěj má něco, co mu pomáhá si to zapamatovat.
A: Jasně, mlu*, mluvit.
P: Mluvit.
A: Mluvit, jako ...
P: Hm.
A: ... asi je nejlepší, používat to dennodenně jakoby.
P: Hm, jo.
A: Prostě jinak zapomeneš, samozřejmě.
P: Hm, jasně.
A: A naučit se něco novýho, prostě opravdu mluvit, to pomáhá nejvíc.
P: Jasně. A myslíš, že by se ti třeba někdy mohlo stát, že zapomeneš ruštinu nebo budeš zapomínat nějaký slovíčka nebo tak?
A: Musel bych víc přemyslet, ale že bych zapomněl, to ne, to ne, to ne.
P: To ne, hm dobře.
A: To si pak domyslim.
P: Hm. Eee dobře a jak to má třeba si myslíš s učením češtiny třeba starší generace, třeba generace tvejh rodičů.
A: No maj to těžký.
P: Myslíš, že to maj těžký.
A: Maj to těžký.
P: A v jakym smyslu.
A: Tak ono jednak se říká, že mozek po třiceti letech už tak dobře nefunguje ...
P: Hm.
A: ... což mě taky čeká, s tou španělštinou to moc nevidim ...
P: (smích)
A: (smích) ... no a ...
P: Musíš rychle.
A: No, ještě tři roky (smích).
P: No (smích).
A: Skoro dva, dva a půl. No a prostě celkově, maj nějaký, nějaký zvyky, že jo ...
P: Hm.
A: ... ta starší generace se dost těžko mění prostě ...
P: Hm.
A: ... že taky neuznaj, neuznávaj to nový a tak ...
P: Hm, hm.
A: ... a no radši to prostě vzdaj, radši se držej těch starejh zvyků a ...

P: Hm, hm, jasně.
A: ... prostě funguje to tak, jak sou zvyklý.
P: A co třeba tvoje mamka, ty si říkal, že trochu, já vim, že trochu umí, tak jako jak vona to má podle tebe s češtinou.
A: Tak snaží se jí vyhejbat podle mě dost.
P: Jo? Hm. A proč si myslíš, že se vyhejebá.
A: Jako řekne ... asi se necítí tolik nebo nevim prostě, radši, radši se baví rusky.
P: Hm, jo.
A: Prostě jakmile vidíš, prostě baví se česky a pak až, až mluví rusky, tak je to úplně jinej člověk najednou, se změní, jo.
P: Hm, jojojo. Dobře.
A: Protože vona, vona je zvyklá vyjadřovat třeba svoje pocity strašně složitě jakoby ...
P: Hm.
A: ... a teď najednou se to snaží jakoby přeložit doslova do češtiny, už kolikrát neví to slovo a pokud ví tak, tak třeba to slovo má trošku jinej význam jakoby než to, než v tý ruštině.
P: Hm.
A: Takže najednou ta věta třeba nedává smysl.
P: Hm, jo, jo.
A: Kdyby to řekla jednoduše prostě jako, tak ...
P: Jasně.
A: ... tak se nic neděje.
P: Hm, hm, dobře. Eee tak, teď se dostanem k český kultuře. Tak co třeba česká kultura, využíváš nějak českou kulturu? Jako myslím divadla, koncerty, kina a tak.
A: Tak do kina chodím hodně rád ...
P: Hm, na český filmy třeba?
A: Právě, že ne, právě, že ne, na ty americký právě s titulky.
P: Hm.
A: No protože z mýho pohledu jakýkoliv český film, nebo nemusí to bejt český, slovenský, ruskej, to je jedno, eee nestojí za to, aby člověk na to chodil do kina.
P: Jojo.
A: Stačí se na to podívat třeba za tři měsíce na televizi, nejsou tam ani žádný efekty nic, takže ...
P: Hm.
A: Na ten americký opravdu, ten hodně drahý film stojí za to jít do kina.
P: Hm, hm, jasně.
A: Ale jako ty český filmy spíš v televizi, to si pustím rád jako.
P: Jo, hm.
A: Koncerty eee sem tam taky, nebo divadlo taky určitě.
P: Divadlo chodíte taky vobčas.
A: Taky, no, taky občas se podívám.
P: A kdybys to měl nějak zprůměrovat, jak často třeba chodíte do divadla.
A: Divadlo jednou, dvakrát do roka ...
P: Hm.
A: ... koncerty teď už moc ne, takže třeba jednou do roka ...
P: Hm.
A: ... no a to kino hodněkrát.
P: Jo, jasně.
A: Třeba jednou dvakrát i do měsíce.
P: Hm.
A: (smích) Jak to vyjde.
P: To je jasný. A máš třeba rád někýho, já nevím, českýho umělce, já nevím, ať už by to měl bejt nějaký designér, malíř nebo cokoliv.
A: Jojojo.
P: Nebo, nemusíš ...
A: Tak Zdeněk Troška je dobrej, ten je je jako výbornej režisér ...
P: Hm, režisér.
A: Třeba ten Svěrák mě moc neoslovil.
P: Ne?
A: Ačkoliv je to talent, tak prostě já to nějak přeskočím ty jeho filmy ...
P: Hm.
A: ... ale Troška určitě, ten je dobrej.
P: Jako myslíš, narážíš na Kolju nebo, nebo ...
A: No celkově, ty nový prostě jako ...

P: Celkově.
A: ... nevim, jako neoslovilo mě to.
P: Hm.
A: Jako má to dobrej nápad, ale to ...
P: Hm, jo.
A: ... spíš, spíš ten Troška no a pak, pak Karel Gott je hodně dobrej taky ...
P: Hm.
A: ... takový ty klasiky, ty sou, ty sou prostě dobrý.
P: Jojo, hm. A znal si třeba někýho českýho umělce, než si přijel?
A: Eee ne.
P: Ne.
A: Žádnýho.
P: Nic si neznal.
A: Neznal, neznal.
P: Hm, dobře. Tak, eee teď samozřejmě mě zajímá i ruská kultura, sou jakoby v Čechách nějaký možnosti, jak využívat tu ruskou kulturu?
A: No určitě, já vim, že ruská ambasáda má nějaký, jednou třeba do měsíce takový ty, eee takový ty, já nevim, jak se tomu ani říká, kulturní večer prostě ...
P: Hm.
A: ... což znamená, že tam hraje nějaká hudba, je tam hodně alkoholu, jídla, prostě klasika ...
P: Hm.
A: ... klasická oslava. Tak tam můžeš přijít se pobavit eee ...
P: Hm.
A: ... a pak, pak já vim, že se, že sou tady různý ruský koncerty a tak ...
P: Hm.
A: ... sou tu billboardy, nechodim na to, ale vim, že to je.
P: Hm, hm.
A: Určitě no a pak sou, sou tady nějaký spolky takle třeba.
P: Hm a znáš nějaký spolky třeba?
A: Neznám.
P: Neznáš.
A: Neznám, ale určitě sou.
P: Hm, hm.
A: Těch musí bejt fakt dost. A pak sou takový ty partičky třeba právě, na fotbal, na pivo a tak jako.
P: Hm, jojojo.
A: Těch je taky dost.
P: Takže jakoby nevyužíváš ruskou kulturu v Čechách?
A: Teď už ani moc ne.
P: A dřív jo?
A: Tak ty s těma kamarádka sme třeba chodili ...
P: S těma kamarádama.
A: ... hrát fotbal nebo tak.
P: Jojojo, hm. Ale na někým tom představení třeba si nikdy nebyl?
A: Hmm, ale to jako jo, neřikám, že ne, ale spíš, spíš to bylo, ne že bych chtěl na to představení, spíš mě někdo pozval, jakoby kamarád ...
P: Jojojo.
A: ... tak takle.
P: Jako nebylo to úplně jakože by si sám vod sebe ...
A: Že bych cíleně na to šel, to ne, spíš to bylo, jakože někoho znám ...
P: Jojojo.
A: ... a má tam třeba taky známýho nebo prostě ...
P: Jojojo.
A: ... takle spíš.
P: Hm. A co něký ruský časopisy třeba. Existuje tady nákej?
A: Jo sou tady nějaký snad, sou tu noviny, třeba Pražský Expres se to menuje ...
P: Hm.
A: ... pak se to menuje, jo eště ruská anonce taky ...
P: Jo?
A: ... to taky existuje, kde sou různý inzeráty a tak ...
P: Aha.
A: ... tak já nevim, a takových deset let nazpátek sem si něco jakoby koupil, přečet ...

P: Hm.
A: ... ale teď sem, sem to dlouho neviděl zase.
P: Hm a nemáš potřebu si to jako koupit třeba.
A: Nemam.
P: Hm.
A: Teď ne, teď určitě ne.
P: Hm, dobře. Eee takže a dá se třeba říct, že bys tady v tom směru z hlediska té ruský kultury v Čechách uvítal nákou jako zlepšení nebo změnu? Nebo vůbec ne.
A: Hmm, já si myslím, že ty možnosti tu sou, ale není těch možností málo právě, takže ...
P: Jo, takže ne.
A: ... takže pokud člověk něco potřebuje, tak si může zajít na koncert, může si popovídat, může se najíst, napít jako ...
P: Hm, hm, hm.
A: ... má prostě možnost eee si přečíst nějaký zprávy třeba v časopise a o internetu ani nemluvim ...
P: Hm.
A: ... tam toho je strašně moc ...
P: Hm.
A: ... takže fóra, všechno.
P: Hm, když sme se teda bavili o těch ruskejch časopisech, tak český čteš?
A: Dřív sem to čet, teďka spíš takový ty Novinky na internetu a tak ...
P: Hm.
A: ... nějaký ty časopisy, pokud se mi to dostane do ruky, tak ano, ale cíleně taky ne.
P: Hm, jo, dobře. Eee tak, ještě zůstaneme u té ruský kultury, dodržujete třeba doma nějaký zvyky ruský ještě?
A: Já jelikož mam českou přítelkyni a bydlíme spolu, tak už ani ne ...
P: Hm a jakoby třeba s rodičema?
A: Já si myslím, že tenkrát sme něco slavili, třeba takový ty ruský Vánoce, který nejsou čtyřicetýho prosince ...
P: Hm.
A: ... ale šestýho nebo sedmýho ledna ...
P: Hm.
A: ... tak tohleto sme slavili ...
P: A jak je to zhruba dlouho?
A: Tak nevím, tři, čtyři roky.
P: Tři, čtyři roky, hm.
A: To jako jo. A tak to je spíš další důvod k oslavě, jakoby ...
P: Hm, takže ste slavili dvakrát?
A: Dvakrát, určitě, ty Vánoce dvakrát sme slavili a pak ještě existuje svátek jakoby, jak je MDŽ ...
P: Hm.
A: ... tak ještě jakoby Den mužů jakoby v Rusku ...
P: Hm.
A: ... to je třicetýho února ...
P: No?
A: ... tak to sme třeba taky slavili, že mamka přinesla nějaký dárek většinou ...
P: Hm, hm.
A: ... čokoládu nebo tak.
P: Hm, jojojo.
A: Jo, takže tak takle.
P: A teďka už teda moc neslavíte?
A: Neslavíme.
P: Teďka už ne. Teďka už teda třeba Vánoce slavíte po česku.
A: Ano, přesně tak.
P: Jo.
A: Což kolikrát může bejt problém, protože třeba já sem zvyklej, že na osmýho března se jakoby nic moc nedává jako dárky nebo tak ...
P: Hm.
A: ... no a byla u mě, byla tu babička právě jakoby na tři měsíce ...
P: No.
A: ... a to bylo zrovna nějak období leden až konec března ...
P: No.
A: ... no a teď sem nepřines žádnou kytku nebo tak, tak byla hodně naštvaná.
P: Jo? (smích).
A: Protože no, protože už sem se to vodnaučil a ...

P: Už ses to vodnaučil.
A: ... a právě babička to hodně prožívá a tak.
P: Aha, aha.
A: Tak sem dostal hodně vynadáno (smích).
P: Jo? (smích) A co mamka, ta už si myslíš, že to eště chce jakoby dodržovat nebo už ... ?
A: Ta to bere, ta to neřeší.
P: Jo?
A: Ta to neřeší. A právě ta babička, tu to překvapilo ...
P: Jo.
A: ... není na to zvyklá právě (smích).
P: Jasně, no, jasně. Tak hmm teďka zase nějaký trochu jiný téma, tak jak je podle tebe postoj Čechů k cizincům. Obecně.
A: Hm, tak je to případ od případu.
P: Hm.
A: Někdo to bere v pohodě, někdo zase ne, takže ...
P: Hm.
A: ... je to, je to fakt velký rozdíl.
P: A když bys měl třeba no, nějak jako říct, co třeba převažuje nebo, nebo ...
A: Jestli to špatný nebo to dobrý?
P: Hm.
A: Hmm ... tam de ...
P: Nebo to nějak specifikovat jako na čem to záleží nebo ...
A: Jasně. Tak jako záleží to no, ale nevím na čem jakoby ...
P: Hm.
A: ... spíš bych řek vo něco přece víc negativní než pozitivní.
P: Jo.
A: To jako jo.
P: A jak si třeba myslíš, že se to projevuje, ty negativní.
A: Tak jak mluvej nebo tak, prostě to poznáš na člověku.
P: Hm, jojojo.
A: Ale třeba myslím si, že v Praze teďka je to, ta tolerance je mnohem vejš, než to bylo dřív.
P: Jo?
A: Když sem se přistěhoval.
P: Hm, hm. Dobře a když bys měl říct ...
A: Takže to nějak berou.
P: ... svoje osobní zkušenosti, ať už negativní nebo pozitivní, na, na tebe jako ze strany Čechů, jak na tebe reagovali, že si, že si cizinec. Vzpomeneš si na něco?
A: Tak buď někdo to bral jako v pohodě, eee někdo samozřejmě třeba nechtěl se s tebou bavit nebo tak ...
P: Hm.
A: ... protože ti trvalo, než si něco vysvětlil nebo ti musel něco říct dvakrát ...
P: Hm, hm.
A: ... prostě je to tu různý, je to dost, případ od případu.
P: A stalo se ti třeba, že ti někdo nadával vyloženě kvůli tomu?
A: Tak možná ty začátky jakoby ...
P: Hm, hm, jo. A myslíš si, že třeba ten postoj k cizincům je eště jinej než postoj k Rusům? Z Če*, ze strany Čechů? Jakože třeba ty Rusové sou nějak specifický něčím eště?
A: Tak ...
P: Nebo obecně prostě je to cizinec, tečka.
A: No obecně to není ...
P: Ne?
A: ... spíš mně přide, že je lepší postoj právě k takovým těm třeba Angličanům nebo tak, prostě k Italům ...
P: Hm.
A: ... než, než k tomu východu, celkově.
P: Hm.
A: Jako ne Rusové ...
P: Hm a proč si myslíš, že to tak je?
A: Ani nevím prostě ...
P: Nevíš.
A: ... nevím, těžko říct, nevím.
P: Dobře.
A: Prostě najednou ten západ je kamarád a ten, ten východ je nepřítel.
P: Hm, hm, jo.

A: No samozřejmě ta, ty historický události taky tomu nesvědčej ...
P: Hm, jasně. To by moch bejt jeden z důvodů.
A: Taky, tak.
P: Eee tak ...
A: Možná je to taky tím, že Rusi uměj, zase samozřejmě to není pravda, že jo ...
P: Hm, hm.
A: ... zase buď sou chudý, že jo, ty nechceme, nebo zase sou hodně bohatý a ty zase si o sobě myslej ...
P: Hm.
A: ...kdežto ten Angličan se umí třeba i chovat tady v tom smyslu jako ...
P: Hm.
A: ... jako dává peníze, takže je to zákazník a jo? To, je to něco jinýho.
P: Jo, jojojo, hm, jasně. Eee tak, když zhodnotíš jakoby svůj pobyt tady v Čechách, tak seš tady spokojenej, nebo neješ spokojenej nebo jak to, jak to vidíš.
A: (pauza) Tak vcelku jo, vcelku jo, samozřejmě sou tu nějaký chyby jakoby, ale vcelku sem spokojenej.
P: Třeba?
A: Třeba nižší platy, oproti jakoby Evropě celkově ...
P: Hm.
A: ... jako a že to hrozně zdanej, taky že nám seberou půlku platu, tak to opravdu člověka nepotěší ...
P: Hm, hm.
A: ... ten plat je nížkej a pak ještě půlku seberou, takže to jako nic moc.
P: Hm, hm.
A: A počasí.
P: Počasí ti vadí? (smích)
A: (smích) Já mam rád hodně léto ...
P: Jako že je tu moc ...
A: ... takže, takže ...
P: Jo.
A: ... počasí mi hodně vadí.
P: Hm, jo.
A: Protože ani to léto není pořádný, prší pořád ...
P: Jasně.
A: ... já sem ze stejný severní šířky prostě, ale to léto sme měli hezký, třeba tři měsíce sme opravdu měli jakoby ...
P: Jo?
A: ... hezký počasí, slunce.
P: Hm.
A: A v zimě zase taky slunce a hodně sněhu.
P: Jo.
A: Tady, tady pořád prší, to počasí, bych to fakt vyměnil, vopravdu.
P: No, já taky vobčas, no. Eee tak, jak to třeba vidíš do budoucna, jako co tady eště hodláš jako dělat nebo, co máš v plánu v dalších letech.
A: Hmm, to popravdě nevím.
P: Nevíš.
A: Nevím.
P: Neřešíš.
A: Hmm, spíš nevím jak, takže ...
P: Nevíš jak, hm. Dobře.
A: ... takže přemejšlim, co s tím (smích).
P: Eee už sme několikrát narazili na to, že máš přítelkyni českou, tak třeba jednou v budoucnu budete mít děti ...
A: Jasně.
P: ... jak budou mluvit ty děti?
A: Tak česky určitě, přítelkyně říká, abych je učil i rusky ...
P: Jo?
A: ... nevím, jestli to potřebujou. Já bych, já bych do nich radši cpal tu angličtinu jakoby.
P: Jo? Než tu ruštinu.
A: Než tu ruštinu.
P: A proč?
A: Tak anglicky se domluvíš všude ...
P: Hm, hm.
A: ... rusky všude ne.
P: Jo.
A: Takže jako ...

P: Ale tak stejně ...

A: ... i pracovně je to víc potřeba ta angličtina, neřikám, že to není jakoby plus, umět rusky, protože přece rusky se mluví jakoby eee na hodně místech, jako není to jenom v Rusku, žejo, ale bejvalej Sovětský svaz, všude se domluvíš bez problémů ...

P: Hm, hm.

A: ... což je obrovský území, ale prostě pracovně a tak ta angličtina je víc potřeba.

P: Hm. A tak stejně budou mít babičku ruskou, že jo, v podstatě.

A: Tak ale bude umět česky (smích).

P: No.

A: Prababička ne, to je pravda, to je pravda.

P: Dobře, takže spíš teda si myslíš, že nebudeš je učit.

A: No něco málo, ale spíš ne.

P: Hm, dobrý. Tak, ty si nedávno si zažádal vo vobčanství český ...

A: Hm.

P: ... tak pro*, proč si se vlastně takle rozhod.

A: Tak už tu bydlím ňákou dobu, chci tu zůstat, takže, mam tady nějaký vztah, sem tady vystudoval, mam přítelkyni, takže, taky přítelkyně je Češka, takže ... takže z tadytěch důvodů asi.

P: Jo.

A: A je to opravdu na obtíž mít ruský pas, člověk nemůže vycestovat ...

P: Jo.

A: ... tady musím mít víza a ...

P: Hm.

A: ... když nastupujete do práce, eee je potřeba, aby jakoby perso*, personální oddělení šlo na cizineckou policii nahlásit, je to prostě další překážka, není ...

P: Hm.

A: ... není to tak jednoduchý.

P: Jo, jojojo. Takže to bylo jakoby z pragmatickejšch důvodů ňákejch, taky.

A: No, jako všechno dohromady. Prostě rozhodně to mělo spoustu výhod a ...

P: Hm.

A: ... když tu plánuju zůstat, tak určitě.

P: Hm, jo.

A: Proč, proč ne.

P: Takže ne, nepřipouštíš teď v úvahu, že bys třeba někdy přesídlil eště někam jinam? Než do Čech.

A: Hmm, asi ne. Určitě ne dlouhodobě ...

P: Hm.

A: ... třeba se podívat někam na půl roku, proč ne, ale dlouhodobě zatím určitě ne.

P: Hm.

A: Neuvažuju.

P: Jo. Dobře, tak hodně sme mluvili vo tom jazyce, tak jak moc si myslíš, že ten jazyk je důležitěj v tom procesu tý integrace.

A: Tak asi nejvíc.

P: Nejvíc.

A: Nejvíc. Pak ňáký zvyky, žejo, a tak, a ten jazyk asi na šedesát procent, možná víc.

P: Hm.

A: Sedumdesát, určitě. Protože jakmile se člověk naučí ten jazyk, tak vlastně už se nějak zaintegroval ve společnosti.

P: Hm, hm.

A: To přichází jakoby s tím, vlastně ...

P: Hm, jo, vnímáš to tak.

A: Hm.

P: Dobře, eee tak, na závěr jenom kolik je ti let?

A: Dvacet sedum.

P: Hm, bydlíš teda v Praze.

A: Ano.

P: A vždycky si bydlel v Praze.

A: Ano, vždycky v Praze.

P: Hm a trvalej pobyt máš jak dlouho už?

A: Tak dejme tomu šest let.

P: Šest let, dobře.

A: Teď mně ho zase seberou, takže ...

P: Teď ti ho seberou (smích).

A: A dají mi to občanství, takže ...

P: Jo.
A: Nebo já už ho mam, akorát čekám na občanku.
P: Hm, jojojo.
A: Až jí dostanu, tak mi seberou trvalej pobyt.
P: Tak nemůžeš mít voboje, žejo.
A: (smích) To je fakt.
P: Dobře. Tak je něco na závěr, co třeba nezaznělo a co bys chtěl ještě říct?
A: Hmm (pauza), já si myslím, že ne, že všechno ...
P: Že je to všechno.
A: ... všechno podstatný sme se, sme si řekli.
P: Dobře, tak já ti děkuju.

INFORMANT M.

... (chybí asi minuta nahrávky)
M: ... já v těch Spojených emirátech pracoval jak šéfkuchař ...
P: Hm.
M: ... a hotel jak byl, hotel čtyři hvězdy, to taký dobrý hotel ... a i myslel, že budu v Čechách taky pracovat jak šéfkuchař, ale (smích), ale ne.
P: Hm.
M: Nedošlo do toho, protože ty diplomy, který mám, oni neodpovídají, jak by, eee ...
P: Standardům.
M: Standardům evropským ...
P: Hm.
M: ... protože to já vše učil se ... no v Sovětskym svazu, tak ...
P: Jasně.
M: a ... a ty praxe, který měl, tak já dával svoje cíví, jak by, do hotelu tam Hilton a Sheraton, taký protože můj hotel byl, jak by, no v tom, v kterym pracoval, byl podobný.
P: Hm.
M: Byl to hotel Moskva, menoval se, byla tam kuchyň eee ruská a mezinárodní, taká mezinárodní.
P: Hm.
M: Ale ten hotel patřil, jak by, ten arabským šejkům, byl výborný, hotel úplně ze zlata ...
P: Hm.
M: ... taký, no ... a, ale v Čechách eee na všechny moje cíví, když já psal úplně ty praxe, který měl, tak řekli, že na ty dobré praxe nemame pro vás místo, protože no ... jak byl můj (smích) ... u nás ne taký vysoký standard.
P: Hm, jo.
M: Já to nepochopil, tak já začal psát, no něco prostějšího, jo?
P: Hm, hm.
M: No a chtěl by pracovat kuchařem, ale já prostě vím to s*, ten systém hotelovský, hotelový a to je pro mě, jak by, normální.
P: Hm.
M: A když začal psát něco prostějšího, tak ... no tak taky ne (smích).
P: Hm. Jasně, no.
M: No tak pracoval, jak by, eee jak pomocný kuchař ...
P: Hm.
M: ... eee a bylo to dobře pro mě, protože pracoval v český kuchyni a učil mě tomu v český kuchyni český šéfkuchař, jaký pohodlivý a, no to byl dobrý muž.
P: Hm.
M: A ten byl dobrý, taký, bylo to v pořádku, ale práce byla sezónní ...
P: Jojojo.
M: ... tam byl kluk eee, no tak to jako, a zatím, to bylo na začátku ...
P: Hm.
M: ... a ještě pracoval v horách, na hor*, na horách jo? Na horách. A ... pracoval skladníkem, pracoval jakákoliv práce byla ...
P: Hm.
M: ... i uklízení v Tesku, i ... protože, jak by, za málo něco dělal sem. A ... některá práce tam, odjedu na dovolenou, přijedu a mě řekli, řeknou už nepracuješ.
P: Hm.
M: Proč? No protože.
P: Hm.

M: A to je všechno. Tak já eee poprvé byl z toho rozčilen, ale zatím pochopil, že to normálně, jak by, když chceš pracovat dlouho a stále, tak to musíš ... no musíš nějakým způsobem eee být pod těma managerama, jo?

P: Hm, hm.

M: Ale já už starý člověk, tak už mám svůj názor, mám svoje, svoje myšlenky, tak já, jak by, mnoho nemluvil a s nima, jak by to, nastavil proti nim. Ale vypadal tak, že, že bylo to trochu ne tak jak oni si představovali.

P: Hm.

M: To nevádí. To je bylo takový věci už, já беру to jak běžný, taký (smích).

P: Hm. Jojojo.

M: No. A ... no tak, tak pokračujem.

P: A dneska, dneska teda pracujete v čem?

M: Dneska, dneska v Praze eee Yeti, to je moje eee no kamarádi ne, taký přátelé ...

P: Hm.

M: ... s kterýma se znám odsud tady v Čechách, ale to eee Rusové a Bělorusi.

P: Hm.

M: A ... víc ty Bělorusi.

P: Hm.

M: A, no tak, my za*, založili eseróčko ...

P: Hm, hm.

M: ... no a koupili to zařízení a budem vyrábět biopaliva.

P: Hm.

M: Biopaliva, to je brikety taký ze dřevěných pilin. Nic moc, ale to, jak by, hmm ...

P: Jojojo.

M: ... na trhu to je do*, dobrý.

P: Jojojo. A baví vás to, tadyta činnost?

M: Prosim?

P: Jestli vás to baví, tadyta činnost.

M: No, já už to беру jenom jak práce, která bude vydělávat peníze.

P: Jasně.

M: Já pracoval předtím se dřevem. Když bylo mně pětadvacet let, tak právě já s tím mám zkušenosti a pracoval kdekoliv a cokoliv, tak já ... (smích) no.

P: Dobře a jaký sou tu vaše oblíbený koníčky, když máte volno. Zájmy ve volným čase.

M: Láska (smích).

P: Jo? (smích)

M: (smích) No mám manželku, tak samozřejmě.

P: Hm.

M: A to je všechno.

P: To je všechno.

M: Měl hodně takých, no, věcí, které, hrál na kytaru, zpívám, já nevím eee jezdil, já nevím, jak to v češtině eee sportovní jízda.

P: Na kole?

M: Ne.

P: Ne?

M: Na auto. Bělorusko ...

P: Jo jako závodní auto?

M: Jo.

P: Jo?

M: Když byl Sovětský svaz ...

P: Hm.

M: ... tak já byl stříbrný ten, no tak ...

P: Závodník, ten ...

M: Jo. Ale to bylo čistý, no předtím a už na to, jak by, za* ...

P: Hm.

M: ... no studuju kabal, oh.

P: Hm, jojo, to Marina říkala, no, že studujete.

M: No to můj koníček, jak by, to už, to je, to je život, jak by.

P: Hm. Jo, filozofie nějaká, hm. Dobře, vy teda pocházíte z Běloruska, je to tak ...

M: Hm.

P: ... a než ste jakoby emigroval sem, tak ste žil v Bělorusku, nebo v Rusku?

M: Já v Bělorusku už nežil eee tak šest let.

P: Hm.

M: To je, jak by, já cestoval po světě.

P: Aha, aha.

M: A ... byl v Kanadě, pracoval, pracoval v Irsku, pracoval eee, no, poprvé to bylo Polsko, zatím vrátil se do Běloruska, zatím z Běloruska odjel do Ruska až do Vladivostoku.

P: Hm.

M: A tam byl několik let, zatím tam v Vladivostoku pracoval asi půl roku eee studoval čínskou kuchyni, zatím vrátil se do Běloruska, zatím z Běloruska odjel do Irsku, tam Irsko, Anglie, to jak by to bylo to okolí, zatím vrátil se, zatím odjel do Kanady ...

P: Hm.

M: ... Kanada, Spojené státy, ale tam, v Kanadě pracoval a v Spojených státech hmm a tam to bylo chytré, já bydlel v Kanadě a v takovém městečku Windsor.

P: Hm.

M: A od Detroitu to nějakých pět kiláků. A teď přes, přes hranice. Tak někdy pracoval v Spojených státech, někdy (smích) v té Kanadě.

P: Jo, jasně. Jojojo.

M: A zatím, zatím přijel do Běloruska a z Běloruska odjel do Sp*, Spojených arabských emirátů a ze Spojených arabských emirátů dostal přímo do Čech.

P: Hm. A jaký ste měl důvody k tomu takle cestovat.

M: Eee, no to (pauza) to byl sen.

P: Jo?

M: Když byl s* ten Sovětský svaz, tak všichni chtěli odjet někam.

P: Hm.

M: A podívat se na ten svět.

P: Jasně. A jezdil ste ...

M: Ale, ale, já pokračuju ...

P: Hm.

M: ... to je důležité. Ale když začala perestrojka, sem byl odtud tam rád ...

P: Hm.

M: ... a byl rád, že ty hranice budou otevřeny a jak budeš chtít, tak můžeš jet někam. Ale, ale když přišel ten Lukašenko, já ještě to nepochopil, kdo to může být, ale za rok, může být za dva, už bylo to vidné, že tam ten stát tu budoucnost může být tak asi za padesát let.

P: Hm.

M: A já na to eee moji rodiče, když já byl mladý, tak já byl jako, jo, oni mi řekli, že my žili, tam byla vojna, no vojna, válka ...

P: Hm.

M: ... a po, po válce potom byl život tak nějak ...

P: Na nic.

M: ... na nic řekli, jo, že my nežili, tak vy budete žít ...

P: Hm.

M: ... pro vás staráme. Ale když já dostal, stal dospělým, já pochopil, že já musím říct to samé svým dětem, protože, jak by (smích) ... já tak, no já žiju, já nemůžu říct, že já nežiju, bylo dobře v Sovětskym svazu, život je dobrý eee kdykoli.

P: Hm.

M: To už chápeš, když ty roky odchází. A ... ale (pauza) ale bydlet v státu, kde, kde ty musíš eee citlivě eee eee citlivě, vidíš, tak můžu mluvit, citlivě eee myslet, citlivě mluvit, když by nic nestalo ani tobě, ani tvým blízkým, známým, tak já nechtěl vrátit se v tu dobu, když byl ten Sovětský svaz.

P: Hm, hm, hm.

M: No tak, tak když jedenkrát odjel, tak stále furt jet a Bělorusko přijížděl jenom, jak by, na dovolenou.

P: Jojojo.

M: A to, tak.

P: Dobře a vy ste i trošku naznačoval, že ste pak se teda rozhodnul pro tu Českou republiku, žejo, eee ...

M: To bylo náhodou.

P: Náhodou.

M: Opravdu. Nikdy nemyslel, že budu bydlet tady v Čechách ...

P: Hm, hm.

M: ... nikdy. Může být, může být někdy, já chtěl eee proč já chtěl jet do Aus*, Austrálie, protože z Austrálie byla dobrá cesta do Kanady.

P: Hm, hm.

M: A v Kanadě já mam hodně kamarádů, který, který řekli, ty jenom přijed' a my tam všechno zařídím, protože oni, jak by, oni tam sou Kanad'ani ...

P: Hm.

M: ... a, a taky, no mají na to sílu. Eee hodně těch advokátů, stra*, jak advokát.

P: Hm, advokát, právník.

M: Advokát, právníky a no tak tam už ňák, ňák by vyřešili, protože (pauza) no, to nevádí.

P: Hm.

M: Tak bylo to dobře, ale v Čechách, když já přijel, to bylo po mě taky překvapení, že v Čechách já viděl, jak by, tu budoucnost Běloruska.

P: Jo?

M: No když by tak bylo, no, jak by, to taká pohádka, jo?

P: Jojojo.

M: Já chtěl bych, když by tak bylo v Bělorusku.

P: Hm.

M: Tak může být eee na tom rozdílu, jo. Tady Čechy, Češi, Čechy. Vedle, to kousek do Běloruska, jo? A důležitý bylo, že v Bělorusku maminka, protože všichni moji, ségra moje žije v Krasnojarsku v Rusku, to ... někde jinde ...

P: Hm.

M: ... a ... děti taky po světě ...

P: Hm, jojojo.

M: ... tak, no tak rozmyslel, ještě v Čechách to mě, jak by, no bavilo, že tady bude, no když já dostanu tam trvalý pobyt, tak budu úplně svobodný člověk. A to pro mě důležité, protože já netrpím žádný tlaky ...

P: Hm.

M: ... když na mě něk začíná tláčit vláda nebo eee to je špatně pro vládu (smích).

P: (smích) Jasně.

M: Ne, já taky. To je humor, ale, ale já začínám, no hmm, já nevím, to už ... jedno.

P: Dobře.

M: Jo.

P: Takže teda to byla řekněme náhoda, že ste jakoby, jednou z dalších zemí, kterou ste chtěl navštívit, byly Čechy náhodně a pak už ste tady zůstal.

M: A pak už rozhodl, že už stačí (smích).

P: Jo, že už ste cestoval dost.

M: Ano.

P: Hm. Dobře, eee tak a když ste teda věděl, že pojedete do Český republiky, tak měl ste nějaký informace, jak to tady třeba vypadá nebo tak?

M: Vůbec ne.

P: Vůbec.

M: No tak, jak by, obyčejné informace, kterou, který věděl ještě ze Sovětskýho svazu.

P: Hm.

M: A tak, no tak co, o Čechách moch vědět jenom to, co věděl o Evropě, o Evropské Unii ...

P: Hm.

M: ... to je stejné všude.

P: Jo.

M: Jak by, jenom rozdíl v jazyce, no nějaký kulturní tam věci.

P: Hm.

M: A tak ...

P: Jaký třeba kulturní věci?

M: No, eee jaký zpívaj písničky, ještě jedna věc, taky důležitá, Česká republika a Bělorusko eee podobný, podobný historicky, protože vůbec nikdy neměli eee no, někdy měli tam na začátku eee svoju, eee svoje eee jak to gosudarstvenost', gosudarstvo to je stát.

P: Hm.

M: Tak, no, jak by, samos*, samos* ...

P: Samostatnost?

M: Samostatnost. Jo ...

P: Hm.

M: ... když tam byl Karel čtvrtý jo ...

P: Jojojo.

M: ... když byl Václav, tak tam ještě může tam něco vymyslet, protože Bělorusko bylo stejný.

P: Hm.

M: Byla nějaká eee strana, ale to nebylo Bělorusi ...

P: Hm.

M: ... a, a zatím historicky pokračovalo tak, že tam několik těch století vůbec neexistoval ten stát.

P: Hm.

M: Ani jazyk, jo?

P: Hm, hm.

M: A bylo to všechno někde pod Rakouskem, jak tam bylo pod Rusí, pod Rusí tam nebo pod Polše*, pod Polskem, jo, tam i tady.

P: Hm.

M: I jenom v tom devatenáctosumnáct v Čechách eee začal fungovat už Československý ten stát a taky stejné osumnáctý, no, devatenáctosumnáct v Bělorusku.

P: Hm, jojojo.

M: To je první věc. Ne, druhá. První, první je to, pr*, první je to, že jazyky podobné.

P: Hm.

M: Jako na*, na* eee první názor ne, ale eee eee v čtrnáctém století nebo v patnáctém, já už to nepamatuju, eee já to psal, myslím že, může být, ne.

P: Hm, jojojo.

M: O Franczysku Skarenje. Tak on eee tisknul tady v Praze, on studoval v pražské univerzitě, pražské, pražském ...

P: Na pražské univerzitě.

M: ... univerzitě eee eee a vrátil se a tady vytisknul eee (povzdech) tu Bibli (pauza) v běloruské mluvě ...

P: Hm.

M: ... ale eee na českém jazyku.

P: Jo.

M: To bylo, já nevím, jak to vypadalo, ale, ale hodně slov eee slovíček, takých slov, jo? ...

P: Hm.

M: ... v běloruštině je stejný jak v Čechách.

P: Jojojo.

M: Tak, tak v tom já uviděl nějaký (pauza) ...

P: Jako podobnosti.

M: Podobnosti, jo, ale nějaký, nemůžu, jak to ... no ...

P: Spojení nějaký.

M: Spojení. Někaký spojení proč sem tady.

P: Hm.

M: No tak, stal spokojený (smích).

P: Hm, dobře. Jo a teda informace ste říkal, že ste moc neměl a měl ste třeba jako nějaké představy o těch lidech tady nebo o ... obecně ...

M: Eee ne.

P: ... jako když někam jedem žejo, tak máme asi, si představujem ...

M: Vůbec ne.

P: Ne.

M: No, jak by to (pauza) eee ne, všechno co tady, tam nakupuju hodně knížek ...

P: Hm.

M: ... takých o historii a o tý, o tý historii, která byla, o eee tý historii, která je ...

P: Hm.

M: ... no a to četl, víš, samozřejmě to bylo v ruštině na začátku, protože v češtině vůbec bych nic nepochopil a, no a ptal se ... tam.

P: Hm, jojojo.

M: A proč to a proč to, ale také překvapení bylo, že (pauza) z Čechů vůbec, no, ty, s kterými já setkal se, nikdo mně nemohl odpovědět na moje otázky.

P: Hm.

M: ... který se týkaly, který eee byly o Čechách.

P: Aha, jako že nevěděli ty Češi o tom svym státě?

M: Jo.

P: Jo?

M: Tak já, tak tak rozhodl sám v sobě, no když Češi nevědí nic (smích), tak ... no tak budu brát to jako no, víte, jo?

P: Jasně.

M: ... a s tím. Už tam, jak by, no hodně, jak by, mluvili o tom, eee padesátý osmý rok nebo šedesát osum ...

P: Šedesát osum ...

M: Šedesát osum.

P: ... to bylo.

M: Vždycky to. A ... to bylo pro mě důležité doznat, co bylo a jak bylo.

P: Hm.

M: A jak by, bral to jenom česky ty zdroje ... vysvětlil pro sebe, můžu o tom říct?

P: Hm, určitě.

M: Že, eee to, jak by, situace složná, taká ...

P: Složitá.

M: ... složitá, jo. Ale, ale eee ale eee pa rusky zkazal to, pa česky nemohu, eee ...

P: To nějak opište, to nevádí.

M: Zrja Čechi dumajut plocho o Ruskych. Pochopila to? Ne?

P: Eště jednou.

M: (smích) Toto Češi mluví o Rusách, že oni také špatný, že přišli do jejich státu jak ...

P: Hm, ta okupace.

M: ... jak okupace, tak v tom není vina, vina? ...

P: Hm.

M: ... těch Rusů.

P: Hm.

M: Protože tím povíní Češi.

P: Hm.

M: Proč. Protože eee v čtyřicátém osmém roce, když Češi souhlasili se být eee s tím no, eee no v tý ...

P: V tý armádě jakoby?

M: Kde?

P: V tý armádě?

M: V tý armádě ...

P: Jo?

M: ... armáda, to je, jak by, to druhá věc, první věc to politická věc.

P: Jo, jojojo.

M: Když sáhnu na ten sovětský stroj ...

P: Hm.

M: ... to museli to dodržovat.

P: Hm.

M: Protože to, oni věděli, to byl za*, Sovětský svaz. A tam miliony lidí ušli v ten gulag.

P: Hm.

M: Jo? No, já nevím, jak a kdo tam myslel, v tamtu dobu, když sáhnu, museli dodržovat, i když začali eee v šedesátém osmém roce eee jak by, dělat tady demokratické věci a jasně to, Sovětský svaz by to nedopustil.

P: Hm, hm.

M: Fakt, no, to první věc a druhá věc, že (pauza) no druhá věc, to je zbytečné. No.

P: Jo?

M: A s tím museli spočít*, počítat ...

P: Hm.

M: ... a nebylo by těch, protože eee eee byl, já díval se tam jeden film v české televizi, jak by, on také eee dokumentární? A tam ukázali eee jak ten Brežněv mluvil s Husákem.

P: Hm.

M: A ... několikrát oni mluvili s ním o tom, že musíš udělat pořádek v státě ...

P: Hm.

M: ... protože tady už, tady v Čechách je taky bylo několik těch eee politických partií, jo?

P: Hm, hm.

M: Ale když začala televize eee vysílání, tam rádio, i ... ty v novinách psát už eee že my nechtěli být s tím Sovětským svazem, může být to, já chápu, jak, protože sám sem taky ...

P: Hm, hm.

M: ... ale, ale v tamtu dobu to, to by neexistovalo vůbec.

P: Hm.

M: Já nevím, a ty soldáty, který, no soldáty? Žoldnéři, soldáty.

P: Žoldnéři?

M: Sol*, no, ty vojáci ...

P: Nonono.

M: ... který přišli do Čech a oni splňovali jenom eee to, co jim řekli. No já nevím, to složitá věc, ale když by Husák, a v čem byla chyba, chyba byla v tom, že Husák Brežněvovi řekl, že jo, já udělám pořádek, když by řekl ne, já neudělám pořádek, já souhlasím, to byl by výbor českého národa.

P: Hm.

M: Jo?

P: Hm.

M: Ale on řekl jo, udělám, odjel z Moskvy do Prahy, a to neudělal.

P: Hm.

M: Kdo to je Husák?

P: Hm, jo.

M: No, také, chtěl jenom, když by život byl s ním.

P: Hm.

M: Jo? A z toho český národ měl vojnu.

P: Hm, válku.

M: To právě video v české televizi.

P: Jo, jo.

M: A ještě četl v novinách taky podobný věci. Ale oni tam psali se jenom jak maličkost taková, jo?
P: Hm.
M: Ale ta maličkost, to důležitá věc.
P: Jasně.
M: Všechno náš život z těch maličností je.
P: Hm.
M: Jo?
P: Hm.
M: Tak to je moje, ale, ale to bylo eee eee jaká to nebyla válka, za co a s kým ...
P: Hm.
M: ... a kdo proti koho, tak špatný všechny, kdo vadili jim
P: Hm.
M: Jenom může být válka eee vnitřní, sobě proti sobě.
P: Hm.
M: Když to vyřešíš, tak venku bude všechno v pořádku. Když to vnitřně nevyřešíš, tak bude stejně všichni budou špatný, jenom ty budeš dobrá.
P: Nejlepší. Jasně, no.
M: Jasně (smích).
P: (smích) Tak, když se teda vrátíme na začátek, dyž ste přijel do těch Čech, tak eee vy ste uvedl, že ty první dny pro vás nebyly stresující, tak jaký to bylo ty první dny pro vás.
M: Byly slunečný (smích) ...
P: Jo?
M: ... dni. Ne, vždycky cítil v sobě v Čechách v klidu.
P: Jo?
M: A nikdy eee ... necítil, že chybí mně, jak by, no, že nemluví česky. Jenom ta firma, v které pracoval na začátku, direktorka řekla, že Michal, musíš jít na kurzy. Protože já všechno, no všechno, eee tak zhruba šedesát, sedumdesát procent chápal, co mně mluvili, ale sám ... slyšíte i teď, já mluvím tak, no, opravdu nic moc. Ale, ale, ale taky pochopil, že eee budeš ty vědět češtinu výborně a vždycky budeš cizinec. Ale když tě budou chtít eee pochopit, tak vždycky pochopí Češi.
P: Hm, hm.
M: Tak z toho, jak by, eee byla ta budova.
P: Hm, jojojo.
M: Jasně, chtěl by mluvit eee no, v češtině jak, ale, ale když pracuješ s Češem*, s Čechami, v pořádku, tak nejsi zlá, čeština zlepšuje se ...
P: Hm.
M: ... když začí*, začínám pracovat s Rusama, samozřejmě čeština, jak by, no tak ... nic moc.
P: Upadá.
M: Upadá, jo.
P: Hm, hm.
M: Tak, tak to je problém.
P: Hm.
M: To je problém.
P: Jo, takže ty první dny teda v pohodě, co ste třeba dělal jako v těch prvních dnech, když ste přijel?
M: Cestoval.
P: Cestoval ste.
M: Cestoval po Čechách, po Evropě, to bylo ... to je zážitek.
P: Dovolená.
M: Dovolená byla.
P: No. A měl ste třeba problém s tím sháněním práce?
M: No na začátku právě ne ...
P: Ne?
M: ... protože ty kamarádi ...
P: Jo přes ty kamarády.
M: ... který přijeli, tak oni mě vzali do svojí společnosti ...
P: Hm.
M: ... a já tam od začátku pracoval, tam byla společnost taká míchaná, pracovali Češi i a Ukrajinci.
P: Hm, jojojo.
M: Tak bylo to v pohodě ...
P: Jo.
M: ... mluvili všichni i tak i tak.
P: Jo.
M: I hmm ... no a začal pracovat jak manažer ...

P: Hm.
M: ... tak samozřejmě ...
P: Hm.
M: ... práce byla trošku (smích) ...
P: Jasně no.
M: ... a pohoda byla.
P: A co třeba bydlení, měl ste problém sehnat bydlení?
M: Ne. Vůbec ne ...
P: Hm.
M: ... protože přijel taky, oni mně eee, no pomohli s tím bydlením ...
P: Ty kamarádi.
M: Ano.
P: Hm.
M: Ano. Tak měl eee, byl samotný v míst*, v jedné, byl, bylo to eee třípokojové eee, třípokojový byt ...
P: Hm.
M: ... ale jeden pokoj byl můj.
P: Hm, jo, takže ste měl jakoby dva spolubydlící.
M: Ano, ano, ano.
P: Jo, hm. Eee dobře, eee tak a dyž obecně se teďka zamyslíte, co je podle vás pro toho migranta, kterej přijede do Čech, tak co je pro něj důležitý vědět nebo dělat, aby dobře zapadnul do té společnosti.
M: Ach, do společnosti ...
P: Český.
M: (pauza) Důležité, důležité je to pro mě, no, no pro mě důležité eee být, chtít být normálně svobodným člověkem.
P: Hm.
M: To je důležité, protože když ty budeš eee hodně Ukrajinců jede, a Bělorusů taky, jenom eee mít práci ...
P: Hm.
M: ... a vydělat nějaký peníze a vrátit se do svého státu. Normálně proč ne, ale oni nikdy nebudou inte*, intergo*, int* ...
P: Integrovaní.
M: ... integrovat do české společnosti.
P: Hm.
M: A když člověk jede eee no, jak by, bydlet v tamten stát, to je jasně musí integrovat, ale eee v, když člověk bohatý a má hodně peněz, to je jedna věc, on přijede a vůbec ho nebude zajímat to okolí, jo?
P: Hm.
M: On bude sám v sobě ...
P: Jojojo.
M: Když taký, jaký já, práce pro mě důležitá, ale ne, ale net, jak to ...
P: Ne nejdůležitější.
M: No právě, to kecal (smích).
P: (smích)
M: Důležitá, teď už důležitá.
P: Hm.
M: Ale když budu cítit eee taková situace jak v Bělorusku, odjedu pryč.
P: Hm, jo.
M: To, jak by, ... nejsem patriot.
P: Jo, hm.
M: Protože eee, no protože. Když měl šestnáct let tak dostal do kágébé. Za to, co mluvil, co, jak by, to chtěl z*, změnit něco v státu, v tom sovětskym ...
P: Hm.
M: ... a byl taký, nevim, jak to v češtině, no mluvil, co ...
P: Co neměl.
M: ... co myslel. Jo. A za to dostal tak že ...
P: Jo.
M: ... že s tím skončil.
P: Hm, radši, hm. Jo. Eee dobře a co je teda, jak podle vás teda vypadá cizinec, kterej je úplně integrovanej do té společnosti. Jakej je jeho ...
M: To je otázka ...
P: ... profil.
M: ... tak to už ne cizinec.
P: To už není cizinec.
M: Ne.

P: Hm.
M: Já nevím, já tak by, já stoprocentně neintegroval se ...
P: Ne?
M: Ne, to není smysl v tom. Eee kolik cestoval po světě, nikdy eee ne nikdy ... ani v jednom státu cizinec nemů*, jenom může být v Spojených státech Americké, ale i taky ne, protože ty Američani, který Američani, který už narodili se tam, oni na ty emigranty dívají se jak na druhý sort.
P: Jojojo.
M: Jo? Všude je taká maličkost eee nacismu.
P: Jo.
M: A v Čechách taky.
P: Hm, hm.
M: Tak s tím, s tím musíš, jak by, po* ... no.
P: Bojovat?
M: Nenene. Spočítat.
P: Počítat.
M: Jo. Protože nikdy nebudeš Čech a ty mladý lidi, který, no který přijeli s dětmi do Čech, já vim taky hodně, a už vyučili se tam v české škole ...
P: Hm, hm.
M: ... a tam to, tak ty už, jak by, cítí se jak Češi a ...
P: Jasně.
M: ... a nikdy nechtěli by, jenom za s*, ten jedenkrát za svůj život odjeli do Ruska, tam podívali se, co tam je a vrátili se a řekli, že stačí.
P: Hm, hm.
M: No, to je pravda ...
P: Hm.
M: ... protože já už, no, přijedu do maminky. Běloruska a maximálně můžu tam být, no, dva týdny, to maximálně.
P: Jo.
M: Protože opravdu, bojím se.
P: Jo.
M: Já nevím, odkud vzniká ten strach, ale ty, ty nevidíš, co s tebou může být za týden.
P: Jo
M: Tak to je tak. A tady můžu v noci jít spokojeně z práce do ...
P: Domů.
M: ... domů přes celý, přes celé město a písničky zpíváš.
P: Hm.
M: Normálně. Tak to je důležité (smích).
P: Hm.
M: To je integrace?
P: Hm, integrace.
M: Integrovaní? (smích)
P: Jo, takže vy se teda ještě úplně necítíte jakoby integrovanej v tý český společnosti ...
M: No ...
P: ... naplno.
M: ... já považuju, považuju?
P: Považuju.
M: Eee pova*, pova* ...
P: Považuju, no ...
M: Považuju ...
P: ... to nevadí.
M: ... ne, vadí.
P: (smích)
M: Považuju, protože když jestli promluví s takovým člověkem jako vy, můžu tak opravování.
P: Ne, to není důležitý tady v tom.
M: Důležitý. No, omlouvám se. Považuju, jak by, ty svobody, který eee maj Češi.
P: Hm, jo.
M: A jak by tam nebylo tamty historie, ale to co je teď, eee to je, to je dobrý.
P: Hm, jo.
M: A nic většího nechtěl bych.
P: Hm.
M: Tak když na mně je eee obezatelstva (rusky) eee nějaký povinnosti, který musím dodržovat, tak já to budu dělat, když by tak bylo.

P: Hm, hm.
M: No, tak to je integrace.
P: Jo.
M: Ale už kultura tak ne, protože, no, já vyrostl v běloruské kultuře jo, mám v sobě eee židovskou kulturu ...
P: Hm.
M: ... a mám v sobě polskou kulturu. No tak a česká kultura, tak to jaký rozdíl.
P: Hm.
M: No taký trochu, když budu vidět tam nějaký písničky v češtině, tak to je ... ale nebudu cítit, jak by, hodně těch věcí, který eee Češi považují, tak no, jak by, jak to tam Vánoce nebo to ...
P: Jo, jojojo.
M: ... no pro mě to, no Vánoce no, tak co.
P: Hm, hm.
M: Ale řeknu tak ... no Čechům, že Vánoce, to je pfff, nebude s tebou seznámit se (smích).
P: Jasně no. Dobře, eee tak, teďka se zastavíme u tý češtiny ...
M: Hm.
P: ... tak eee jak to probíhalo, to vaše učení.
M: To byly kurzy ...
P: Hm.
M: ... tak tři měsíce.
P: Tříměsíční kurzy ...
M: Tříměsíční ...
P: ... na Univerzitě Karlově ...
M: Ano, ano.
P: ... ste uváděl. A jaký to bylo?
M: No, nevím (pauza). Můžu jenom říct, že byla tam učitelka, ona taká starší a zatím skončila a byla mladší. Ta starší, to bylo výborné.
P: Jo?
M: To byla taká ženská, já nevím, eee ona nám dala je*, ja*, můžu asi sedumdesát let.
P: Hm.
M: Taká starší.
P: Hm, až tak.
M: No, ale dávala nám taký maličkosti z češtiny, že to pro mě bylo, jak by, důležité. No pro mě už pochopila, že maličkosti důležité.
P: Hm.
M: Odkud, odkud a jak posla eee no, stala bukva, kak bukva? No, to je e, jo?
P: Hm, no.
M: A litera, nebo jak to je.
P: Písmeno.
M: Písmeno. Odkud pošlo ísme*, pí*, písmeno u s kroužkem.
P: Hm.
M: Víš?
P: Hm, jo.
M: Víš? Odkud?
P: Nevim ...
M: (smích)
P: ... eee věděla sem to ale ... no z nějakýho toho slovanskýho toho, ale nevim teďka ...
M: Nenene, v staročeštině byly na ten zvuk eee bylo těch, byl, jak píše ...
P: Písmeno.
M: Byl, bylo dva písmeno ...
P: Hm.
M: ... ou ...
P: Jo ou, jasně no ...
M: ... u jo a ou. No a to už ten Jungmann udělal ...
P: ... to z toho vzniklo.
M: ... tak ona řekla, že když ho budete eee, no, řekla, že některý Češi to nevidí, ale když budete tam v nějaké skupině taky, eee no a budete mluvit tam o nějakých takých věcech a řeknete, že víte, co to je a odkud pocházíte, tak budete úplně inteligentní (smích).
P: (smích) Jo, takže to ...
M: Ale ...
P: ... všichni chtěli vědět.
M: No, vidíš, jak to bylo tam.
P: Jojojo.

M: To bylo, no tak, krásný a takový věci.
P: Hm, hm.
M: No a už zatím přišla ta mladá ...
P: Hm.
M: ... a mladá byla taky pohodlivá, to všechny spěchali na ty kurzy, protože tam bylo tak, no tam tam tam ...
P: Jo.
M: ... no, tak bylo to lehké, lehké to, no (pauza) no bylo to dobře (smích). No tak to je ...
P: Jednoduchý, že to bylo, jo?
M: Ne, jednoduchý ne ...
P: Ne?
M: ... jednoduchý to je, jak by, ne. Bylo to eee, no když ty chceš eee, když ty vidíš to, že zítra eee budeš setkat se s člověkem, kterého viděla předtím, a chceš toho ...
P: Jo jako, těšíte se ...
M: ... a spěcháš na to ...
P: ... na to.
M: No, tak to bylo ...
P: Jo.
M: ... v takým stavu.
P: Hm, hm.
M: Bylo to dobrý.
P: Jojojo.
M: Všichni chodili na ty kurzy a všichni chtěli udělat ...
P: A ty byly placený teda asi.
M: Ano.
P: Hm.
M: Ano, ano.
P: Hm.
M: No tak, tak něco mně ty kurzy daly ...
P: Jo? Co ste třeba jako uměl? Dyž porovnáte s dneškem, tak když ste skončil ty kurzy, tak co ste uměl.
M: No psal, taký prostý věci, ale psal, normálně už eee, no tak, cítil tu melodii ...
P: Hm, hm, hm.
M: ... toho jazyka. No a už tak moč spokojeně, jak by, může být tam nesprávně někdy, ale spokojeně mluvit.
P: Jo, jo.
M: Tam v obchodu nebo ...
P: Hm, hm.
M: ... tak kdekoliv.
P: Hm, jojojo. A co ste tam třeba dělali všechno na těch kurzech. Jak probíhala ta výuka.
M: (pauza) Obyčejně já nevím, jak v škole.
P: Jo.
M: Tam četli, psali, nějaký diktáty, kontroly ...
P: Co třeba nějaký filmy, koukali ste na filmy?
M: Ne.
P: Ne?
M: Filmy ne, to bylo zbytečné.
P: Hm.
M: A tam studovali, jak by, eee s, ne z ruštiny češtinu a z anglič*, z angličti* ...
P: Pomocí angličtiny.
M: Jo, jo.
P: Hm. A ona na vás mluvila anglicky ta učitelka?
M: Někdy anglicky s*, ta starší ...
P: Hm.
M: ... i v rusku, ale hodně málo.
P: Hm.
M: Principiálně.
P: Hm.
M: Protože ona řekla, že když budu mluvit s váma v ruštině, tak vy nebudete studovat češtinu. No tak ...
P: Mluvila česky.
M: Jo. A ta mladá, tak ona v ruštině znala, věděla, to několikrát já to chápal, že můžu mluvit normálně ruštinu, ale všechny ty učebnice byly z angličtiny no ...
P: Aha.
M: ... a ty lidi, který byly v tym, eee v tom kurzu, oni byli Rusové všichni, ale angličtinu věděli normálně.
P: Jo.

M: Tak to nebylo pro nás, jak by, složité. Bylo to ...

P: Hm, hm, jo. Dobře. Kolik vás tak bylo v té třídě, vzpomenete si?

M: No tak dvanáct nebo ...

P: Dvanáct.

M: Da, nevím.

P: Jojojo.

M: Může být deset.

P: Hm.

M: Tak no.

P: A vzpomenete si třeba, jakou učebnici ste měl?

M: Ano.

P: Jo?

M: No taký ...

P: Méno nepamatujete si?

M: Nevím, taký zelený, velký, nakupovali my to v knihkupectví.

P: Hm, jo. A byla teda anglicky, anglicko-česká.

M: Ano, ano. Já mám ještě doma tu učebnici.

P: Hm.

M: No, protože tam možno bylo psát, tak ...

P: Ste moch trénovat.

M: Ano.

P: Tak, hmm, co vám z té češtiny dělalo největší problém.

M: Pfff, nic.

P: Nic.

M: Jak pro mě, tak já, když ty vidíš, tak ty vidíš.

P: Hm.

M: A když ty nevidíš, tak omlouváš se za to.

P: Hm.

M: A to, jak by, a to funguje ...

P: Hm, hm.

M: ... protože já, já chápu, že mě pochopit, tak složité. Tak eee, tak já na začátku eee toho rozhovoru, omlouvám se za mojí češtinu ...

P: Hm.

M: ... a za to dostal proč, výborně mluvíte, no tak co (smích). No taká hra jenom.

P: Hm, hm. Eee jo, to už sme teda probrali. Eee jo, to sem se vás zapomněla zeptat, uměl ste něco z té češtiny, než ste přijel?

M: (pauza) Ještě ráz zopakujte.

P: Jestli ste uměl něco z té češtiny, než ste přijel do Čech.

M: Aha, ne.

P: Ne? Vůbec.

M: Ne. Já řeknu, řekl, že ta čeština, jak by, podobná běloruštině ...

P: Hm.

M: ... no nespisovná ...

P: Hm.

M: ... ale tak už začíná, já někdy začínám mluvit v bělo*, v běloruštině ...

P: Hm.

M: ... a Češi to chápou.

P: Hm, hm, hm.

M: V pohodě. Tak.

P: Jojojo, je to podobný. A co teda po těch kurzech, jak ste se zlepšoval potom dál?

M: A to už ne. No díval se na televizi ...

P: Hm.

M: ... tam eee rád bych četl nějaký noviny, ale v těch novinách nevím, co tam ...

P: Hm, hm.

M: ... nic zajímavého pro mě, jak by, to nebylo. No knížky, taky, já už, já nemůžu říct, že hodně četl knížek, ale (pauza) no, ale ... (smích).

P: Dobře a z té televize třeba na co ste koukal.

M: No na začátku to bylo, no, dívám se eee teď tak někdy filmy v češtině ...

P: Hm.

M: ... protože filmy tak, eee filmy to zajímavá věc. A ...

P: Hm a rozumíte?

M: ... historický nějaký ... Jo. Bylo to na začátku, po těch kurzech bylo to složité.

P: Hm.
M: Protože rychle mluvili ...
P: Hm.
M: ... a eee ...
P: Jojojo.
M: ... jak by slyšel, ale to nechápal.
P: Hm, hm.
M: A a ještě raz táži se, jaké filmy nebo co?
P: Eee no, na co ste koukal, ale to už ste odpověděl.
M: A v té televizi, v televizi. No na za*, tam díval se, bylo tam několik těch programů, eee taký show.
P: Hm, nějaký pořady jako.
M: Jo, to nám učitelka, ta starší, řekla, že česká televize nemusí dívat se, tam jedno, jedno blbstvo (smích) a s*, spisovatelnou češtinu a správnou češtinu tam neuslyšíte vůbec a ani v těch novinách, ani ...
P: Hm.
M: ... tam nikde, ale tam byla, eee tam byl jeden, víš, o čem je to ...
P: Hm.
M: ... tam byl jeden nebo dva ty programy, který eee tam jedna ženská byla, jak by, moderátorkou ...
P: Hm.
M: ... taká pyšná (svěží) taká, ona spisovatelka.
P: Jojojo.
M: Jo? A, a to byl je show a v druhým show tam nějaký byl muž, ale, ale já už to dál neviděl.
P: Hm
M: No tak to já na začátku díval se.
P: Hm.
M: Ale spisovatelnou češtinu já, já i teď, to, rád to slyšet, když chodím eee na, eee na (pauza) na Vyšehrad.
P: Hm.
M: Na Vyšehradu tam je také café a tam eee a tam když slunečno, taká dobré počasí, tak tam přichází taký starší ženský, taký pěkný ...
P: Hm.
M: ... teď už nevím, protože tak už asi rok tam nebyl, ale, ale předtím tak chodil. A oni tam rozpráví tam taká čeština ...
P: Hm.
M: ... úplně, já nevím, taká dokonalá.
P: Jo? ...
M: Já nevím, tak ...
P: ... jako spisovná jo.
M: Ano, o něco, ňákých tam historkách, tam o svojích tam probírají ...
P: Hm, hm.
M: ... to prostě cítíš a tako*, no zády od nich a to slyšíš, sluníčko, tam ten park, jo ...
P: Hm.
M: ... a ty ženský tak, no to, víš, chápete, o čem mluvím, jo.
P: Jasně. Jo.
M: Jo.
P: Tak, co vám při tom učení nejvíc pomáhalo třeba.
M: (pauza) Nevím ... může být eee pomáhalo tím, že já samotný chodil no, jak by, jak už eee víte co, taký pocit, když ty přijedeš do jiného státu, ty cítíš poprvé v sobě jak ten žák.
P: Hm.
M: Jo?
P: Hm.
M: Když přišel do školy.
P: No.
M: A už s těma kurzama, když chodil, já bydlel v Modřanech a pracoval na Vinohradech a chodil na ty kurzy eee to byla ulice Školská myslím, to bylo kousek od Václaváku ...
P: Hm, hm.
M: Tak to samotný, sám jezdil tam autobusem, zatím tím metrem, zatím tím no tam pěšky ...
P: Hm.
M: ... tak sám už chodil po té Praze tak ...
P: Hm.
M: ... no tak tím může být, že se stal takým samostatným.
P: Samostatným.
M: Samostatným.
P: Hm.

M: Jo, může být tak trochu.
P: Jojojo.
M: A taky nevim, no čeština samozřejmě jo? ...
P: Hm.
M: ... protože začal už mluvit nějakým způsobem, komunikovat ...
P: Hm.
M: ... tam, tam, no tak.
P: Jasně, takže ta komunikace taky asi.
M: Ano, ano.
P: A vy ste říkal i žejo i v tý práci ste hodně komunikoval česky.
M: No, v práci jo. Tam, ale tam bylo hodně, to bylo firma zprostř*, zprostředkování práce.
P: Hm.
M: Tak tam bylo hodně Ukrajinců, tak, jak by ...
P: Jojojo.
M: ... jenom s manažerama, tam bylo několik manažerů a účetní ...
P: Hm.
M: ... ty mluvili, jak by, Pražák, Pražák, no ne Pražák ...
P: Pražsky, Čech, jo.
M: Češi.
P: A vod těch kurzů třeba, když to porovnáte teďka s tím, jak mluvíte, tak pozorujete nákej posun, nebo je to furt stejný.
M: No já myslím, že ... no, eee v tamtu dobu mluvil, může být, lepší než teď.
P: Jo?
M: Jo.
P: Hm.
M: A, ale teď už ... jak by, mluvím, no, spokojně.
P: Hm.
M. Nikdy ne, někdy tak nevím, odkud to, jak by, eee ze mě, no vychází, ale někdy tak jak čik a zavřeli češtinu ...
P: Hm
M: ... no ...
P: Jo.
M: ... prostě je to a nemůžeš otevřít pusku, jo?
P: Hm, hm.
M: (smích) A zatím čik, normálně chodíš tam.
P: Hm, hm.
M: Ale ne tak, ne tak hodně já mluvím.
P. Hm. Dobře, eee tak, co eště, eee dybyste se teda teď měl ohodnotit, v současný s*, době, co, máme žejo čtyři oblastí, to je čtení, psaní, poslech a mluvení. Tak co z toho vám de třeba nejlíp a co z toho vám de, že tam jako si říkáte, že byste tam moch eště se zlepšit.
M: Já myslím, že to budou rovný kousky.
P: Jo?
M: Hm.
P: Všechno stejný.
M: Ano.
P: Hm.
M: Protože jak mluvím, tak i čtu a ... a poslouchám taky. Když, no, stejný.
P: Hm.
M: Všechno to bude stejný.
P: A máte třeba pocit, že byste se jako chtěl do budoucna ještě v něčem zlepšit v tý češtině?
M: (paua) No, jo. Já chtěl bych psát, no, lepší.
P: Líp psát.
M: Psát, jo.
P: Hm.
M: Protože když bude psát lepší, tak samozřejmě z toho a budu mluvit lepší a budu eee ...
P: Hm.
M: ... poslouchat lepší.
P: Hm.
M: No a číst taky.
P: Jo, že to jako všechno viděl. Tak, vy ste tam i uváděl v tý biografii, že ta čeština se podobá ruštině ...
M: Běloruštině.
P: ... běloruštině, tak, eee v čem se třeba podobaj ty jazyky.
M: V těch slovech.

P: V těch slovech.
M: No, protože eee, já nevím, já možná bylo napsati, když potřebujete tam ty slova, ale no teď nemůžu vám říct je.
P: Hm, hm.
M: Eee no, na průměr, ale (pauza) musím vzít nějakou knížku v běloruštině a číst jí vám.
P: Hm, jo.
M: A vy to samé pochopíte.
P: Hm.
M: Protože tam eee (pauza) v češtině je zet s háčkem.
P: Hm.
M: To je žet.
P: Hm.
M: A v běloruštině je podobné deže ...
P: Hm.
M: ... deze, deže.
P: Hm.
M: Taky. Taky zvuk je? Víš co, jak by, v cyrilici ...
P: Hm.
M: ... to de, ze.
P: Hm.
M: Ale je de, ze s háčkem.
P: Hm, jo.
M: V češtině, v staročeštině já taky viděl, že žet píše se takým způsobem a zet taky takým.
P: Hm, hm.
M: Je taký průměr, jo?
P: Jojojo.
M: A ... taky je stejné zvuk u s kroužkem. V běloruštině to [w].
P: Hm.
M: To u ...
P: Hm.
M: ... jak by, v cyrilici, ale tam háček s tím.
P: Jojojo.
M: Tak taký věci, maličkosti ...
P: Hm.
M: ... a když ty mluvíš, tak eee ty slova můžou být někdy stejný smysl, eee ne stejný, různý smysl, ale různý v takých eee, no, různých v tom, že běloruština hodně vzala, vzala od ruštiny.
P: Hm.
M: Těch smyslových eee, no těch ...
P: Těch významů.
M: Jo, smyslových významů. A, a protože ruština, a proč, a ruština vzala to hodně těch smys*, významů z italštiny, z francouzštiny ...
P: Hm.
M: ... z němčiny tak, eee ale když chceš, chceš eee eee vědět ten smysl, který byl na začátku, tak musíš to slovo přeložit z češtiny ...
P: Hm.
M: ... a to by byl začáteční smysl.
P: Hm, jo.
M: No, varování, jo?
P: Hm.
M: Varování, to, jak by, v češtině to znamená, no, varuju tě. Jak by, v, v běloruštině papjaredžaju.
P: Hm.
M: Jak by, mluvím dopředu, když, no, to nemusíš, nemůžeš dělat, protože bude tam něco, jo?
P: Se něco stane. Hm.
M: A v starém eee, v tom začátečním smyslu varování, když člověk, v ruštině varování, to je když já vezmu od tebe něco a ty o tom nebudeš vědět.
P: Aha.
M: Jo? Protože tak (bere diktafon) já to varoval.
P: Aha, aha.
M: Tak v začátečním smyslu je to, že když u tebe něco chytí někdo ... chytí?
P: Vezme.
M: Vezme.
P: Hm.

M: Tak to je znamená, že já, ne já a tak panbůh, to je rozdíl jo, tě varuje, že děláš něco špatného.
P: Aha, hm.
M: Chápeš?
P: Hm, rozumím no.
M: Tak když ty víš taký věci, tak v hlavě něco jiného je.
P: Hm.
M: Tak s tím, jak by, no to je jeden průměr taký ...
P: Hm.
M: A je stejně podobný, jak by, eee když čteš a slyšíš, tak hodně slov podobných.
P: Hm.
M: Jenom eee čeština, jak by, to trochu, no ne trochu, tak dobrý, eee jak to, je takové slovíčko špička ...
P: Hm.
M: ... jak by, špičkována.
P: Hm.
M: Běloruština to je taká trochu sprostá ...
P: Hm.
M: ... jo, taká eee nenárodní, taká (pauza) no, v běloruštině eee, v Bělorusku eee v běloruštině teď už nikdo nemluví.
P: Hm.
M: Ale eee ...
P: Že má nižší prestiž jako ten jazyk.
M: Jo, protože mluví jenom lidi, který pracujou na zemi.
P: Hm.
M: Ty kristiáni. Nebo jak to v češtině.
P: Eee zemědělci a tadyty ...
M: Zemědělci, jo.
P: Hm.
M: A to je, jak by, a ty kdo bydlí v městách a tak už nad tím ...
P: Jo, že se to liší podle úrovně prostě těch lidí ...
M: Jo, jojojo.
P: ... kdo je jakoby níž, tak mluví bělorusky.
M: Jo, tak tohle, jazyk ten, ta mluva stále taká hrubá ...
P: Hm, hm.
M: Víš?
P: Jojojo.
M: A když, když vezmeš eee básničky, takých těch, no bývalých básníků, který psali v běloruštině v té spisovatelné, no tak tam, tam už pocítíš i jiný věci.
P: Jo, dobře. Tak eee když to teda shrnete, tak kde všude používáte češtinu dneska. V jakých situacích nebo v jakých oblastech.
M: Ó (smích), všude, kde nejsou Rusi.
P: Hm, jo.
M: No a to je nádraží, já nevím, obchody, nějaký úřady ...
P: Hm.
M: ... když byla tam a ...
P: A v práci teda máte Rusi teď a Ukrajince.
M: Ne, v práci, práce, práce naopak, my jsme manažeři a pracujou u nás Češi.
P: Jo takle.
M: No, to je, ale to tak, já tam mluvím, ale eee my pracujem všichni v hromadě ...
P: Hm.
M: ... jo? V hromadě?
P: Hm, dohromady.
M: Dohromady. Hromada, hromada to je stejně jak v češtině ...
P: Hm.
M: ... tak to je v běloruštině.
P: Jo?
M: No, kdo je v hromadě.
P: Hm.
M: Hromada, to je hodně lidí, jo? ...
P: Jo.
M: ... taká. No a dohromady v Čechách ...
P: Jasně.
M: ... no tak taký, taký je ...

P: Jenom malinkej rozdíl.
M: No.
P: A jak teda komunikujete mezi sebou s těma zaměstnancema?
M: No, všichni říkaj, že spokojeně, no ...
P: Jo? A v jakym jazyce myslim.
M: V češtině.
P: V češtině. Jo.
M: Ale to kluci taký, no tak asi třicet, třicet pět let ...
P: Hm, hm.
M: ... taký já myslim, že to mladý, jo?
P: Jojojo.
M: Protože mně tak, no tak, no starší lidi tak oni ještě ruštinu, jak by, studovali školu tam tam, ale těch třicet pět vůbec ne, ale tak normálně komunikace probíhá tady.
P: Hm. A co třeba v rodině.
M: No v rodině, Marinu ty víš, to je moje manželka ne ...
P: Hm.
M: ... no tak mluvím ruštinu.
P: Jenom v ruštině.
M: Rusky.
P: Hm, hm. A je třeba nějaká situace, kdy spolu mluvíte jakoby česky v tý rodině?
M: (smích) Nejde.
P: Ne?
M: Ne, někdy jo. Někdy jo, ale to, víš eee ted' už nemluvím úplně čistě rusky, protože někdy myslíš v češtině.
P: No.
M: A někdy už zapomenul ten smysl, ne smysl, smysl víš, ale nemůžeš to říct v ruštině, protože to slovo hodně používáš v češtině i že to blbstvo, já to ...
P: Jo, že se to splete, jo?
M: ... nenávidím, ale, jo, ale to vypadá někdy, že já když přijíždím do Běloruska a tam s maminkou mluvím, ona što? (smích) Tak co? No ...
P: Hm.
M: ... tak začínáš to opakovat ...
P: Hm.
M: ... no tak to, tak to vypadá někdy ...
P: Hm. Jasně.
M: To už je automaticky.
P: Jo, takže se třeba jako stává, protože žejo střídáte ty jazyky asi dost často, takže se stává, že třeba někdy zaměníte nějaký slovíčko a řeknete ho v tom jinym jazyce.
M: Ano.
P: Jo? Eee tak, dobře, tak mě zajímá i ruština a běloruština. Běloruština žejo je vaše mateřština eee ...
M: Ne ...
P: Ne?
M: ... mateřština je ruština.
P: Ruština, aha.
M: V Bělorusku, jak by, byla ruština studovali eee takým způsobem, jak v Čechách studovali ruštinu.
P: Hm.
M: Já, já ti říkám, že běloruština, v Bělorusku eee v běloruštině nikdo nemluví.
P: Hm.
M: Jenom spisovatelé můžou být.
P: Jo, jo.
M: A ty učitelé, který ...
P: Jo, takže tam mluví rusky ...
M: A mluvili úplně rusky.
P: Jo a takže tu ruštinu ste se učil ve škole teda ...
M: Ano.
P: ... na základní asi, tak jak na to vzpomínáte tady na ten předmět a na to učení tý ruštiny.
M: No to bylo normální (smích). Já můžu říct něco, ale nemusíš to psát, protože všech*, všechny Češi komu to mluvil, na mě obyčelis tak, no ...
P: Hm, jo. A tu běloruštinu, dyž ste se teda ruštinu učil ve škole, je to vaše mateřština, tak tu běloruštinu ste se učil kde nebo?
M: Taky ve škole.
P: Taky ve škole.
M: Ale ve škole, když běloruš*, když ruštinu my studovali každý den ...

P: Hm.
M: ... běloruštinu studovali eee dvakrát v týden.
P: Jo, jojojo. A doma ste mluvili rusky.
M: Rusky.
P: Hm, jasně.
M: No doma, tam, tam byla, jak by, eee maminka moje pochází z Polska ...
P: Hm.
M: ... a otec narodil se, jak by, v Bělorusku ...
P: Aha.
M: ... na vesnici. Tak u nás mluvili trochu polština, polštině, polštině?
P: Jo, v polštině.
M: Trochu Běloruska, no a my už když stali eee no taky já a moje ségra už skončili tu školu, tak my mluvili úplně rusky.
P: Hm, hm.
M: Ale když přijížděli na vesnici, do vesnice, tam do babičky, tak tam už mluvili, jak to bylo tam.
P: Hm, jasně. Dobře a dyž teda zase shrnete, kde všude dneska používáte ruštinu.
M: No takovou, takovou ruštinu, kterou viděl předtim, už nikde.
P: Už nikde? A nějakou nižší (smích) ruštinu používáte kde.
M: No když scházím se tam s Rusama.
P: Jo, dyž mluvíte s lidma s Ruska.
M: No.
P: Takže třeba i v tý práci a tak.
M: Ano.
P: Eee jo a mluvíte někdy bělorusky eště tady?
M: Taky.
P: Jo? A kde třeba?
M: No taky od, v práci, my pracujem tři Bělorusi ...
P: Hm.
M: ... a ... no tři, jeden úplný Bělorus, protože on, jak by, z Bresta ...
P: Hm.
M: ... a tam mluví bělorusky, jak by, tak ... no tak (smích).
P: (smích) Jojojo.
M: A druhý z Mínska ...
P: Hm.
M: ... to, jak by, tak stalica? Capital.
P: Město.
M: No, město, jo? Běloruska. Ten mluví rusky doted', ale dobře mluví i češtinu.
P: Jo, jojojo.
M: Tak dobře.
P: Ale je pro vás přirozený mluvit spíš bělorusky než česky s nim.
M: Rusky.
P: Rusky?
M: No.
P: Jo. Dobře. Tak, vy ste tam pak uváděl v tý biografii, to mě zaujalo, že rusky mluvíte jenom s dobrými Čechy. Nebo česky, tak, spíš ste říkal, že s dobrými, tak co to znamená, že rusky, že česky mluvíte s dobrými Čechy.
M: (smích) Česky?
P: No, myslím, že ste tam psal česky, ne? Nebo rusky? Ted' nevím. Počkejte, já se podívám. Eee jo, češtinu používám pro komunikaci s dobrými Čechy. To mi Antouš překládal.
M: To něco, (smích). No eee já můžu hmm tak nějak něco mluvit o těch proč dobrý Čechy.
P: Hm.
M: Češi, protože eee několik, to je lidi, který, který nezávislí na politiku a na ty politický ty, který pro*, no v Čechách nebo v Rusku nebo a taký normální obyčejný lidi.
P: Hm, hm.
M: Který s tebou mluví jak s normálním člověkem.
P: Jo, s těma teda chcete mluvit česky.
M: Jo, protože cítíš v sobě, jak by, eee no svobodný.
P: Hm.
M: Když ty uděláš nákou chybu, tak oni ... no a předtim jak mluvit, jak by, vždycky já vyprosím, že když budu špatně mluvit, tak mě opravte.
P: Hm, hm.
M: Tak oni vždycky opraví, tak z toho, z toho je taký eee dobrý vztahy.
P: Jojojo, jo.

M: No. A když eee, a když někdy, bylo tak několikrát, eee že když začínal mluvit, tak viděl a cítil, že eee díváte se na mě, jak by, tak vražebně. Tak já začínal mluvit angličtinu a to bylo v pohodě.

P: Hm, hm, hm, jo.

M: Jak začínáš mluvit angličtinu, tak ty už kamarád. A když ruštinu, tak to, no tak co s tím.

P: Hm, hm.

M: Tak nic.

P: Jasně no. Eee jo a dyž to porovnáte, tak máte tady třeba víc známejch a kamarádů Čechů anebo těch Rusů? Nebo Bělorusů, ruskojazyčných.

M: No, to je otázka. Jak by, těch kamarádů, no znám. Protože kamarády já vůbec nemám ...

P: No, známých.

M: ... a známých (pauza), no hodně taky ne, průměrně. Eee když Rusů mam známých tak, no deset, patnáct. No s těmi, s kterými komunikuju.

P: Hm, hm.

M: Čas od času. To sou, jak by, tak znám jich hodně, ale ...

P: Hm.

M: ... eee no tak deset, patnáct jich může být tak.

P: Hm.

M: Může trochu víc.

P: Hm. A těch Čechů?

M: A Čechů, s kterýma komunikuju, tak taky čas od času, no myslím, že Petra Bušková (smích).

P: (smích).

M: No tak tak může být taky.

P: Taky? ...

M: No.

P: Takže je to tak půl napůl.

M: Ano.

P: Hm. A dyž byste měl porovnat, jestli víc mluvíte spíš česky obecně anebo rusky.

M: Česky.

P: Víc česky.

M: Už česky, jo.

P: Hm, jo. Eee ...

M: No když já mluvím česky, no opravdu, protože já ne*, já ne*, necítím, že mluvím česky, já prostě mluvím, jak by, to automaticky, mám několik těch slov, tak no průměrně tak ...

P: Hm.

M: ... patnáct set dvacet a jich používám tak ...

P: Hm, jasně.

M: ... když by eee jak když sly*, když studoval angličtinu, předtím, jak jel do zahraničí, tak eee já taký líný člověk ...

P: Hm.

M: ... eee i hodně znal těch slov, kromě toho, no když já jich nepoužívám, když jimi, jima nemyslím, tak to zbytečné pro mě.

P: Hm, hm.

M: Tak mně učitelka, ta s kterou studoval, řekla, Michal, musíš mluvit takými eee frázama takými krátkými, jo? V angličtině to je možné.

P: Hm, hm.

M: Tam I go home.

P: Hm, hm.

M: Normálně, tam a používat jenom správně ty vremena?

P: Zájmena?

M: Nenene.

P: Jména podstatný?

M: Nenene. Vremena ta, no budoucnost nebo ...

P: Časy.

M: Časy, jo. Používat správně v těch časech ...

P: Hm.

M: ... protože v angličtině, tam je nějaký pravidla, jo?

P: Hm.

M: No, i tak, jak by, tak začalo, já tak, tak mluvím i v češtině.

P: Hm.

M: No starám se tak mluvit, jo?

P: Jojojo.

M: Když by, když by lidi pochopili mě, bude to skratší, bude to nějak ... nějaký taký (smích) ...

P: Hm, hm.
M: ... ale když by to bylo, no pochopitelně.
P: Jojojo, chápu.
M: No a už tam nějaká slova používat a taký věci z literatury, tak ...
P: Hm.
M: ... no bohužel.
P: Dobře, tak když už sme se teda dotkli těch jinejch jazyků, tak jaký jazyky eště teda umíte.
M: No nevím, už angličtinu tak nějak, protože taky nepoužívám ...
P: Hm.
M: ... hodně. Když jedu do Německa, tak tam mluvím angličtinou. Protože tak vypadá ...
P: Hm.
M: ... němečtina rád bych, ale, no nestudoval to.
P: Nestudoval, hm.
M: Jo.
P: Takže angličtinu eště umíte teda.
M: Angličtinu.
P: A když třeba porovnáte, když ste se učil angličtinu, tak to bylo taky ve škole?
M: Bylo to ve škole, ale ve škole to bylo úplně špatně ...
P: Jo?
M: ... protože já nikdy nemyslel, že budu ni*, v Sovětskym svazu nikdy nechápal, proč studuju angličtinu nebo němečtinu nebo francouzštinu, protože nikdy ...
P: A to byla základní škola nebo střední?
M: Ano.
P: Základní.
M: A ne, střední.
P: Střední.
M: Ano. A protože nikdo nemyslel, že může odjet do zahraničí.
P: Jo.
M: Nikdo nejezdil.
P: Hm, hm, hm.
M: To ... a pro ten Sovětský svaz stačilo by ruštinu.
P: Hm, hm.
M: Ale zatím už po té perestrojce, tak to už ...
P: Hm a bavilo vás to angličtina se to učit?
M: Učit ne, ale když začal mluvit ... já už, já myslel v angličtině.
P: Jo?
M: No, to bylo tak, že bylo to ...
P: A to je dobře.
M: ... no.
P: A dyž třeba porovnáte to učení angličtiny a učení třeba češtiny, tak co se vo tom dá jako říct.
M: No čeština byla lehčí.
P: Jo?
M: Jo. No jak pro mě, protože to, jak by, podobný trochu jazyky, tak ...
P: Hm, jasně. Hmm a co se třeba dá říct, že vám obecně, dyž se učíte nákej jazyk, tak co vám obecně nejmí pomůže jakoby ...
M: Jenom komunikace.
P: Komunikace.
M: Jenom, protože musíš, no, taký, no jak by to bylo v tu dobu, když studoval tu angličtinu předtím, jak jel do zahraničí, eee studoval to takým způsobem, eee to bylo každý den, eee já a moje manželka ...
P: Hm.
M: ... my jeli do učitele. Do učitelky.
P: Hm.
M: To byla první etapa, prvotní studování. Předtím jak, ne, to bylo tak na desátou hodinu, my jeli do něj, eee studovali dvě hodiny ...
P: Hm.
M: ... u něj, jeli domů, to trvalo taky hodinu. Eee domů hned začínali probírat to, co studovali tam, poslouchat tam nějaký ty, no kazety ...
P: Kazety, hm, hm.
M: ... eee a tady ještě byly kazety. Eee něco psát, číst to, co ona dala, jo?
P: Hm.
M: A, a to bralo taky hodinu, hodinu a půl. Eee zatím předtím, jak šli spát, taky to probírali a na, no na zítra jeli do něj. Já cítil, že můj mozek je teplý.

P: Jo.
M: To je pravda.
P: Hm, jasně.
M: Protože to byla bláznivost, taký pocit.
P: Hm.
M: Ale když přijel do zahraničí, nic neuměl, no, předtím, jak jel, my to probrali s tou učitelkou a ona řekla, no to víš, to to to to a, jak by, můžeš jet.
P: Hm.
M: Budeš mluvit. Ale když přijel, jenom za týden stal mluvit, protože tam ten týden chodil jak bláznivý, nemoch otevřít pusku.
P: Hm, hm.
M: A zatím to mal pomalu, ale tam byli všechny lidi taký emigranti ...
P: Jojojo.
M: ... v té práci, tak oni všichni mně pomáhali, pomáhali mi mluvit, mluv jakkoli, mluv cokoli a jak chceš, pochopím a když něco opravím a pomůžem tam všechno ...
P: Hm.
M: ... tak ono tak začalo a za měsíc už bylo to normální.
P: Hm.
M: To praxe, jenom praxe.
P: Je to důležitý no, ta praxe. Eee jo, tak teď se dostaneme teda eee k český kultuře, vy už ste něco naznačoval, tak jakéj máte vztah k český kultuře.
M: Obyčejná kultura. Kultura ...
P: A máte rád něco, něco jako obzvlášť třeba z český kultury?
M: No rád někdy poslouchám ty písničky, který zpívaj v televizi ty starší lidi.
P: Hm.
M: To já rád, já i v Bělorusku to rád, i v ruštině, jak by, ty taký národní písně ...
P: Hm.
M: ... jo?
P: Jojojo.
M: Eee ty písně, který taky zpívaj tam pop, rock, jo, no tak co, tak nic ...
P: Moc ne.
M: ... to je, jak by, jo.
P: Hm, hm.
M: Poprvé když přijel do Čech, tak chtěl pozvat na Karla Gotta ...
P: Jo?
M: ... protože Karel Gott, to bylo něco, já mal, měl několik těch vinilových disků doma ...
P: Jako eště když ste byl v tom, v Rusku, v Bělorusku.
M: Jojojo. No. A maminka moje líbilo to Karla Gotta, toho všechny ženy líbily tam.
P: Jojojo (smích).
M: No, to bylo něco o mně, ale když přijel do Čech, tak na koncertě bohužel nebyl, ale, no už starý člověk.
P: Hm.
M: Jo? (smích) A jedenkrát uviděl ho v televizi, nelahodil mi a byl nějaký Slavík a on, ne Slavík, něco bylo, nějaká premiéra a on seděl tam na balkóně, seděl, no, úplně starý člověk taký ... tak já, no ...
P: Takže nemáte moc rád Karla ...
M: Ne ...
P: Ne.
M: Nene, to co nemám rád, víš, některý hvězdy musí být od tebe daleko.
P: Jo, jo.
M: Tak ty budeš mít rád vždycky. Když uvidíš jich blízko, já byl na koncertě tam Queen, víš, Elton John a když ty posloucháš ty plastiky, ty disky, tak to něco jiného než eee ...
P: Než naživo.
M: No, tak. Tak já z toho, ne, Karel Gott jo, eee ještě jeden zpěvák, ale já ...
P: Korn, není to?
M: (smích) Korn, Korn jo, byl, no Korn teď už, jak by, ne, protože já mam už nějaký druhý představování o tom ...
P: Hm, hm.
M: ... co mě líbí.
P: Jasně.
M: Ale v tamtu dobu Korn jo. Ale to byl Karel Gott já mluvil o tom a Helena Vondráčková a Jiří Korn, protože oni byli furt, přijížděli do Sovětského svazu a ...
P: Jo.
M: ... eee byli tam, no byli ty disky.

P: Hm, hm, hm, jasně. A co třeba divadlo, chodíte občas na český divadlo?
M: Divadlo, to je, to je můj sen.
P: Jo?
M: Jo, já chtěl bych, ale ...
P: Není čas.
M: Já byl v Státní opeře několikrát ...
P: Hm.
M: ... výborný.
P: Na český?
M: Jo.
P: Hm.
M: No na český, Ital (smích).
P: V italštině zpívaj, jasně (smích).
M: Protože to byl tam Verdi a a ještě něco, jedenkrát byl na baletu ...
P: Hm.
M: ... ale v č*, v češtině ne, v divadle ...
P: Jo, takže spíš jakoby cizí představení než, než vyloženě český představení.
M: No, právě já díval sem několik těch eee podíle ne, v divadle co je?
P: Představení?
M: Představení v televizi.
P: Hm.
M: A, no, jak by, česká literatura, toto píše v český literatuře, já některý věci, no, jak by, (pauza) tiátr musí v tobě vzrušovat nějaký taký věci, o kterých ty nemyslíš každý den.
P: Hm, hm.
M: No tak musí být.
P: No?
M: Na to, na to je tiátr. A v českým tiátru já takový, takový nevidim. Tam, když nějaká tragédie, tak to, to ne tragédie.
P: Hm.
M: To, jak by, taká, v ruštině, to ne tragédie, v ruštině úplně všechny musí zemřít (smích). A tak zemřít, že ...
P: Jo.
M: ... to, chápeš jo?
P: Jojojo, rozumim.
M: No. A tady kam jedi, taky taký eee ten humor, který je v Bělorusku a on tak trochu podobný taký mezi ruským a židovským ...
P: Jojojo.
M: ... a v tom něco jiného, v češtině taky někdy to vidíš, ale, ale to, no nějakým způsobem tak ...
P: Jojojo. Dobře a co třeba ruská, případně běloruská kultura, jaký sou třeba v Čechách možnosti tady toho využívat.
M: Jako kulturu?
P: Hm.
M: Používat tady v Čechách?
P: Jestli to, jaký sou možnosti tý ruský nebo běloruský kultury v Čechách.
M: (pauza)
P: Jestli vo něčem víte.
M: No já ...
P: Třeba nějaký sdružení.
M: Já mam několik kamarádů, no takých přátel, který tady udělali taký občanské sdružení, jo?
P: Hm, hm.
M: Rusové, Kazachy tam nějaký, no normální.
P: Hm.
M: A Bělorusů nevím, ale vim, že je tady v Čechách je také sdružení.
P: Hm.
M: A, a i sám chtěl k tomu, může být ještě bude, protože eee je u nás tam několik lidí, který chtěli by založit taký občanský sdružení. No, to je téma Integrovaní člověka do ...
P: Jojojo, to ste tam uváděl do té biografie.
M: Jo, ale tam psal jo tam?
P: Hm. Já myslim, že jo.
M: No tak já chodil do, do Ministerstva vnitra ...
P: Hm.
M: ... a mluvil, tak mě řekli, v klidu ...
P: Jo.

M: ... jak chcete to, bude trvat tam týden nebo dva ...

P: Hm, hm.

M: ... a můžete začít ...

P: Takže máte svoje jakoby sdružení.

M: No jak ještě ne ...

P: Ještě ne, ale ...

M: ... ještě sme to oficiálně nezahájili, ale já myslím, že to bude ...

P: ... bude.

M: ... to k tomu jde.

P: Jasně. A využíváte třeba nákou ruskou kulturu, třeba ruský představení nebo ...

M: Ne.

P: Ne.

M: Ruská kultura já už odešel, já rád poslouchal ty eee, ty národní ty chóry.

P: Jo, jojojo.

M: Jo? To mam rád, proto ni*, no, moje maminka zpívala.

P: Jojojo.

M: A já tak někdy taky zpíval ...

P: Hm.

M: ... tak já vím, co sluchám.

P: Hm.

M: A, no, některý ty zpěváky, který eee líbili se mně, ještě v tu, ta, tamtu dobu, ale teď sluchám ne tak moc.

P: Jojojo.

M: Tak, někdy.

P: Jojojo. A třeba literatura ruská nebo běloruská, dostanete se k ní dneska eště?

M: No už to, nenene, už, už nečetl to jak, čtu jenom knihy, který týče kabaly.

P: Hm, jo.

M: Protože těch už četl hodně a s tím, jak by, no, to stejný věci probírají, co tak ...

P: Jojojo, jasně. Eee, tak, co třeba náký zvyky, žejo, protože ste říkal, že s manželkou teda ruský a dodržujete třeba náký ruský zvyky doma nebo třeba běloruský?

M: A co to je zvyky?

P: Tradice.

M: A tradice ...

P: Svátky, cokoli.

M: No, jo. S, já pak myslím, že ruský, běloruský může být ne a ty, který byly v Sovětskym svazu taky jo.

P: Jo?

M: Hm, automaticky.

P: Hm.

M: Protože bylo toho sedmého listopadu.

P: Hm.

M: Jo, to taká revoluce.

P: Hm.

M: Už i mně to už abridlo (bělorusky) všechno, ten Sovětský svaz, ale to byla normálně láhev vodky, tam udělali několik salátů a tam prostě ...

P: Jasně.

M: ... ideje, ideje sama prostě, no ideje, to je revoluce a to když by lidi žili, jak by, eee dobře ...

P: Hm.

M: ... tak to je normálně ideje, jo?

P: Hm, hm, hm.

M: Prostě co z toho vyšlo, tak to už nějaký jiný věci, jo.

P: Hm, hm, hm.

M: Tak ten Nový rok už, no, má český svátky taky, tam na eee Veliká noc, to je jaro a teď ...

P: Velikonoce.

M: ... a teď bude?

P: Vánoce.

M: Vánoce. Vánoce taky, rád udělám kapra, proč ne ...

P: Jo, takže dodržujete i český?

M: Jo, protože, protože ty víš eee ten Marinin syn ...

P: Anton.

M: ... žije s, jak se jmenuje ...

P: Aneta.

M: Aneta. No vidíš, no s Anetkou a oni přichází k nám ...

P: Hm.

M: ... no když bydleli v Praze, jo?
P: Takže slavíte dvakrát.
M: Jo tak jo, víš, lidi postavit se za stůl, za stolem a hodně druh proti druhu, jo?
P: Hm, hm.
M: Jeden pro druhého, tak co.
P: Hm.
M: V tom jenom dobrý věci.
P: No, určitě. Tak, to by byla kultura. Tak teď přejdeme zase k jinému tématu, už se blížíme ke konci, eee jakéj je podle vás postoj český společnosti k cizincům. Obecně.
M: Česká společnost ...
P: Jako Čechů.
M: Jako Čechů.
P: Hm.
M: To je různý.
P: No?
M: To je různý, eee (pauza) já nevím. Já nemůžu tak říct, protože, no praxe mám různě ...
P: Hm.
M: ... ale eee úplně ji*, jednu věc, že když já jak cizinec eee přídu do Čecha a budu s ním kulturní a dobro, no, jak to ...
P: Dobrosrdečný? Dobrosrdečný jako?
M: Ano, no taký odkrytý ...
P: Hm.
M: ... to na začátku musí tak být ...
P: Hm, hm.
M: ... a to devadesát procent, že stejně pocítím naopak.
P: Hm.
M: Ne naopak, ale, no, pro sebe.
P: Jojojo.
M: Od něho, jak by, jo?
P: Hm.
M: A, no tak všude ve světě.
P: Hm, hm.
M: Když já byl tam tam tam tam, všude musíš začínat tak, protože ty přicházíš, jak by, v hosty.
P: Hm, hm.
M: Tak musíš být ty jak, no minimálně jak host.
P: Hm, hm, hm.
M: Musíš, jak by, do toho eee chozjain (překlad majitel), v češtině musí být takové slovo ... eee když já přicházím k tobě ...
P: No.
M: ... v tvůj dům ...
P: No.
M: ... a ty v tom domě kdo?
P: Já sem tam doma.
M: Ne, ty doma, ale ty kdo?
P: Hostitel.
M: No, jak?
P: Hostitel.
M: Hostitel?
P: Hm. Já dyž mam návštěvu, tak já sem ...
M: Nenene, ne návštěvu, eee to já pochopil, ale ne. Eee ma*, jak by oficiálně majitel.
P: Hm.
M: Ale ne to, co ty máš a to, kým ty v tom domě. V ruštině to je chozjain (překlad majitel). No ty, který, který eee za všechno odpovídá, všechno dělá tak, když by v tom domě bylo dobře.
P: Já vám rozumim, ale teď nemůžu přijít na to, na to správný slovo, ale vim, co myslíte.
M: Jo?
P: Hm, hm.
M: No tak když ty seš v tom domě takým, o čem já mluvím ...
P: Hm.
M: ... tak já jak návštěva. Musím do toho považat, považat?
P: No vkročit do toho tak jakoby, působit tak, ne?
M: Ne.
P: Toho člověka.

M: Považat.
P: Považovat.
M: Považovat to, no to minimálně.
P: Hm, hm.
M: Protože když já přidu v tvůj dům a řeknu, cooo, no tak ...
P: Hm, hm, jojojo.
M: Tak dostanu lopatou, minimálně tak, jo?
P: Hm.
M: No, tak to funguje. Protože hodně Rusů, já vím taky, a Ukrajinců, no Bělorusi ne, protože hodně jich tady nevím, ale Rusi a Ukrajinci oni takoví, že oni přicházejí ne jak v tvůj dům, ale k sobě domů.
P: Jo.
M: Když maj peníze, tak ...
P: Jojojo.
M: ... myslí, že můžou všechno. Já taky to nepovažuju.
P: Hm, hm, hm.
M: A sám sem stejný jako oni.
P: Hm.
M: Já nevím, jak by vypadal, když by já měl tolik peněz, který mají ty lidi, možná bych já byl taky by stejný.
P: Hm.
M: Ale, ale já tolik peněz nemam ...
P: Hm, hm.
M: ... a mam jenom praxi.
P: Hm, jo.
M: Jak lidi můžou komunikovat mezi sebou v tom světě.
P: Hm. Takže záleží asi na, na ...
M: Záleží na tom, jak ty budeš, jak já budu eee v sobě, no ...
P: Hm. A liší se to myslíte třeba ten vztah Čechů k jiným národnostem a vztah Čechů k ruskojazyčným? Liší se to nějak?
M: Češi, ne, stejné.
P: Je to stejný.
M: Stejně. Eee no je tak zhruba, zhruba stejný, protože já, no, jak by, já to viděl v Čechách eee v Čechách?
P: Hm.
M: Ne. V Čechách to je jak v státu. A mezi Češama, já vidím, že oni, no, to můj názor, jo? Lidi mají problémy, protože z jedné strany je Angličani, Američani, Němci, Rakušáci ...
P: Hm, hm.
M: Jo? A to pro*, pro*, Češi cítí jich, jak by, výš než oni sami. Já myslím, že to jenom historický fakt. A to už ...
P: Hm.
M: ... když něco, tak ó, to v Německu ...
P: Hm, hm.
M: ... nebo to Němci. Nebo tak nějak. A už Rusové a Ukrajinci, Slováci, tam, da?
P: Hm.
M: To už trochu níž.
P: Jo, jo, jo.
M: No tak, to je problém, to je problém pro tamten národ.
P: Jo.
M: Protože když národní necítí sebe eee zrovna jak jiným, tak to je problém. To budou, pro ty budou eee, jak by, dávat pusu do bot a na ty budou, pardon, sere tak.
P: Hm, hm.
M: Tak z toho nic nebude.
P: A vy ste tam pak taky, to už, o tom už sme se bavili, že eee dyž teda vidíte, že má na vás někdo negativní reakci, že mluvíte rusky, tak mluvíte anglicky a von pak jako v pohodě, tak ...
M: V pohodě, vždycky v pohodě.
P: ... proč si myslíte, že se to tak jako děje?
M: To je, to je spolu dává tohle
P: Jo.
M: Já nevím. No to funguje.
P: Kvůli tomu, že ste rusky, ten východní.
M: To funguje.
P: Hm, jasně.
M: A když ještě viš několik frází v němečtině, který používali fašisti ...
P: Hm.

M: ... no to funguje výborně.
P: A dyž byste měl třeba říct vaše osobní zkušenosti s reakcí ze strany Čechů na vás, tak byly spíš třeba negativní nebo spíš pozitivní. Z hlediska toho, že ste cizinec ruskojazyčnej.
M: Jak to, v procentech, nebo?
P: No, spíš co převažovalo, jestli spíš ...
M: Převažovalo ...
P: ... ty pozitivní reakce nebo ty negativní.
M: Spíš pozitivní.
P: Jo?
M: Hm, no protože když ty usmíváš se, jo?
P: Hm, hm.
M: Pro lidi, tak odkryto.
P: Hm, hm.
M: Tak vždycky v pohodě všechno.
P: A stalo se třeba někdy, že ste měl nějaký konflikty kvůli tomu?
M: S Čechama?
P: Hm.
M: Jo.
P: Jo?
M: Bylo to, ale to bylo na začátku.
P: Na začátku.
M: Pokud nepochopil eee to, v Čechách to je, jak by, vy charakter. Taký věci, který, no, jak by, příklad. Pracoval tam, no s Čechama. V pohodě, kamaráde, na pivo ...
P: Hm, hm.
M: ... taký ty seš dobrý, oj, tam to to to. A zatím když manažer řekl jim tam, že já musím odejít z práce a všichni musí, jak by, podržet to ...
P: Hm, podpořit.
M: Podpořit. Tak ty lidi, který mě řekli, že já taký dobrý člověk, řekli, že já eee neumim komunikovat ...
P: Hm.
M: ... neumim pracovat, neumim ... a úplně špatný. Tak já když k tobě jedenkrát, já z toho měl depresi asi měsíc. Ale když já odcházel, já řekl, napište mně proč mě, no propustili ...
P: Vyhazujete, hm.
M: Jo, vyhazujete. Tak oni mně to všechno napsali ...
P: Jo?
M: ... tak já to mám u sebe doma, jak by, a tak. Takže může být i tak.
P: Hm, hm.
M: No tak s tím, ale přes měsíc, když já pochopil, že to je, jak by, v českém charakteru, čl*, člověk, s kterým ty kamarádíš, zítra může tobě stavět nůž v zádech ...
P: Hm, hm.
M: ... a, a přes den bude opět s tebou kamarádit ...
P: Jojojo.
M: ... tak no.
P: A myslíte, že to bylo teda kvůli té národnosti, že vás takle jako ...
M: Já myslim, že taky mezi Čechama.
P: Jo?
M: Myslim, že to stejné.
P: Jo.
M: Protože já kolikrát tak pozoroval na tom, jak mezi sebou komunikujou, komunikujou bez, já nevim v češtině, bez obovjazku. No bez ...
P: Bez nějakýho strachu nebo?
M: ... bez obezatelstv (překlad bez závazku). Je film pro čtyři ženský. Eee ...
P: Bez závazků?
M: Bez závazků.
P: Jo?
M: Jo, tak to, jak by, mezi Čechama ...
P: Hm.
M: ... já takový vidim, může být vidim jasně špatně ...
P: Jojojo.
M: ... protož každý vidí, co chce, ale, no tak.
P: Hm, vy ste tam pak i uváděl, že rád komunikujete se státníma úředníkama ...
M: Jo.
P: ... tak to mě tak jako zaujalo.

M: Protože vždycky ke mně pohodlivý.
P: Jo?
M: No (smích).
P: To je zajímavý (smích).
M: No taky, ty, no, já ještě opakuju to, jo, protože když přicházíš, člověk sedí tam jenom, no, sedí na jednom místě tam pět, šest hodin, já to chápu, protože já sám byl, no v takých, měl taký práce ...
P: Hm.
M: ... když přichází člověk, který přichází se svojema problémama a ty musíš to vyřešit ...
P: Hm, hm.
M: ... ale když ty první, druhý, třetí, tak ty ještě to, jak by, zvládneš, ale když to bude dvacátý, tak to už těžký ...
P: Hm.
M: ... to už nemů*, nemůž*, nemůžeš s ním, jak by, normálně komunikovat, on s tebe taky nemůže, protože vidí tvůj obličej, jo?
P: Hm.
M: A když ty přicházíš normálně, usmíváš se a odkrýváš a dobrý den a ještě něco řekneš takového, když to ženská, tak to ...
P: Hm.
M: ... maličkost, ale dobro, tak ona už vzrušuje a všechno v pohodě. No a můžeme tam něco jiného, to už vidíš podle toho, jak vypadá a co má na stole ...
P: Hm.
M: ... co má za sebou, tak někdy.
P: Tak to je dobrý, že máte dobrý zkušenosti. Eee tak, když teda zhodnotíte svůj pobyt tady, tak ste spokojenej, nejste spokojenej.
M: Spokojenej budu, když, kdy dostanu občanství.
P: Jo? Chcete občanství.
M: Protože to už úplně budu spokojenej a teď já vím, že můžu mít dvojité občanství.
P: Hm, jo.
M: Nemusím ztratit bělorusky ...
P: Jo, Marina říkala.
M: No, tak to je, to je výborná věc.
P: To je dobrý no.
M: Opravdu.
P: Takže ste tady, dá se říct, že se tady cítíte jako doma.
M: Ano.
P: Jo. Eee ...
M: Tak mluvil, protože ještě mám maminku v Bělorusku.
P: Hm, hm.
M: Já prostě jenom nás udržuje mě jakoby s tím, že v Bělorusku taky mam ...
P: Máte nákou vazbu.
M: No.
P: Hm. A vy už ste teda říkal, že, že jo, Čechy vám připomínaj to Bělorusko nákyim způsobem do té biografie, nebo že byste chtěl, aby to tam tak bylo.
M: No, to co mluvili na začátku.
P: Hm, jasně.
M: To, jak by, chtěl by, to, víš, to je taká představa, já uviděl ty vesničky ...
P: Hm.
M: ... když cestoval po Čechách, jo, a v Bělorusku, ty byla někdy v Rusku nebo ...
P: Nebyla, nenene.
M: Musíš, jedenkrát za svůj život musíš být tam, protože ani den, ani dva, tak měsíc.
P: Jo, hm.
M: Protože eee všechny mluví, že v Bělorusku, v Rusku taký pohodlivý lidi a všechno pro tebe udělají ...
P: Hm.
M: ... když ty host, tři dni, jo, a když týden tak ty můžeš od nich pochopit a pocítit taký věci, který nikdy v životě neviděla. Lidi žijou ještě v té válce.
P: Hm.
M: A ... já hodně pracoval v archivech.
P: Jo.
M: A vím o té válce eee hodně věcí. Taký věci, který stydim se mluvit, protože eee můj známý řekl, když já s ním probíral ty, to co eee vyznal tam, tak on řekl, opravdu eee čím víc víš, vědíš? Víš.
P: Víš.
M: Víš. Tím miň chceš žít.
P: Hm.

M: Opravdu, protože eee když studoval tam ve školce, v institutu, tak vždycky tam mluvili o tom, že my taká nacija (překlad národ) a my udělali tam taký dobrý věci a tam to to to. Jo, některý věci jo, ale když četl to, co napsáno v těch archivech, když jeden člověk druhého prodával ...

P: Hm.

M: ... tak za nějakých deset kilogram soli nebo za, no co dělilo se, dělilo se v tý, válka to byla prostě neuvěřitelná ...

P: Hm.

M: ... ale to bylo stejné, jak, já skončím už za chvíli ...

P: Nenene.

M: To bylo stejné, jak eee no když mluvil se starými lidmi, který přežili tu válku, tak eee no v tu dobu eee, jak by, ty první dva roky a můžou být i tři, protože v čtyřicátém prvním ta válka začala do Běloruska jo? No trochu rá* dřív, ale, jak by, když rozdělili tam, to je historický, to nevádí. A v čtyřiačtyřicátém, čtyřicetčtyř* ...

P: Čtyřiačtyřicátém.

M: ... no, jak by, skončila, protože už Bělorusko to je Rudá armia stála, no osvobozenec.

P: Hm.

M: Tak s těma Němcema eee já četl ty papíry, ty dokumenty, který byly napsány těma Němcema pro ty lidi, který bydlí tam ...

P: Hm.

M: ... tak to byly stejné dokumenty po formě a, a po tom smyslu taky ...

P: Jojojo.

M: ... a jaký dokumenty píšou teď, tam ty obyspalkomy...

P: Hm.

M: ... no, ta vláda, která je teď. Tak, tak oni když mě rozpovídali o tom, jak to bylo tam i srovnával s tím, jaký je teď, tak máloco změnilo.

P: Hm, hm, hm.

M: Když by byli jenom hrdiny, tak proto je válka.

P: Hm.

M: A opravdu všichni lidi, jak by, to životy, to životy, to životy, prostě jak lidi mezi sebou komunikujou v tu dobu, kdy eee přichází někdo jiný, a to už odpověď. Eee Heřmanův mlýn, viděla ten film?

P: Jojojo, viděla.

M: Stejně v Bělorusku. Tak to byla už, jak by, na konci vlády ...

P: Hm.

M: ... jo? A běloruština, to bylo pořád.

P: Jo.

M: Všechno válka byla. No, tak jo.

P: Eee jo, tak vy ste pak tam ještě psal, že teda, to s tím trochu souvisí, že v Čechách vidíte jako hodně kladných a dobrých okamžiků, tak můžete to nějak specifikovat?

M: To já nevím.

P: Nevíte už, co ste tím myslel.

M: No, musíš brát, tak jak napsal (smích).

P: Dobře (smích)

M: Posloucháš ještě to, co nahraješ?

P: No budu určitě.

M: A tam, tam to všechno vysvětlíš, protože ...

P: Hm, jo.

M: Okamžiky, no, taký věci, no můžu říct, líbí se mně chodit po Praze.

P: Jo?

M: Teď bydlím v Kolíně, taky v Kolíně.

P: Hm, hm.

M: Prostě chodit a dívat se, protože budeš chodit po stejné ulici, no, několikrát a budeš vidět vždycky něco jiného.

P: Hm, hm.

M: To já nikde to neviděl, jenom v Čechách to viděl.

P: Hm.

M: A cítím se dobře na Vyšehradu.

P: Hm, hm.

M: Také místečko, které, no, místo, jo? Které, já nevím, přicházíš a úplně, když máš otázku, na kterou nemáš odpověď, tak na Vyšehradě vždycky dostaneš.

P: Hm.

M: Musíš jenom eee přestat mluvit sám v sobě.

P: Hm.

M: Taký věci. No (pauza) nevím ...

P: Dobře.
M: ... to je podle toho, kde, kde, no kam přicházíš a kam ten moment cítíš a to je necháš někdy v sobě, není ono, proto, prostě tak to funguje a už, a to vychází i z tebe v nějaký moment, který tam může stát ...
P: Hm.
M: ... za okamžik.
P: Hm, rozumím.
M: Rozumíš.
P: Tak, co vaše plány do budoucna.
M: No tak ...
P: Jak to vidíte dál, myslíte, že třeba byste se mohli někdy někam zase posunout dál nebo tady ...
M: Ne, ne.
P: ... už plánujete zůstat.
M: Dál už ne. Já to myslel na to, jak by, když něco, tak může, už, už ne.
P: Hm.
M: Už je to, není v tom smysl.
P: Hm.
M: Protože všude stejné.
P: Hm.
M: To, jak by, vyšlo z toho.
P: Dobře. Eee tak, na závěr teda, my sme hodně se bavili o tom jazyku, tak jak moc ten jazyk je důležitější v tom procesu té integrace podle vás.
M: No já myslím, no, to je první věc, která, kterou člověk, kterou člověk musí vědět.
P: Hm.
M: Protože když ty nevíš jazyk, tak co.
P: Hm, dobře. No a nakonec teda jenom takový demografický věci, kolik vám je let?
M: Čtyřicet osm.
P: Bydlíte teda teďka v Kolíně ...
M: Ano.
P: ... předtím ste bydlel v Praze, eště někde jinde ste pobejval?
M: Ne.
P: Ne. A když to jakoby porovnáte ty dvě města, tak co se, co se dá říct.
M: Kolín to je malá Praha.
P: Malá Praha.
M: Všechno stejné jak v Praze, jenom, no zmenšená.
P: Hm.
M: No tak ne, ne, ne, ne všude, ale, ale tak hodně těch věcí vidím, že v Praze viděl stejné věci, ale tam bylo větší a tady je malá.
P: Hm, jasně. A třeba i ty lidi vám přijdou stejný?
M: Ne, lidi ne. Lidi v Praze, může být kecám, v Praze eee, v Praze ne*, není nebo nejsou eee (pauza), v Kolíně bydlí lidi, který eee bydlí v Kolíně.
P: Hm.
M: Také blbstvo ...
P: Hm.
M: ... ale ne, je to, jo? (smích) Eee v Praze bydlí jenom, no, já tak vidím, eee no tak zhruba devadesát procent to je cizinci a turisté, já nevím.
P: Prostě všechno možný, nejenom Pražáci, ale ...
M: Ano.
P: Hm.
M: Ano, Pražáci, všechny, kdo, kdo má peníze, tak zde bydlí, nebo v Německu nebo v Rakousku nebo ...
P: Hm, hm.
M: ... v Spojených státech nebo v Kanadě. A kdo nemá peníze tak bydlí, no ...
P: Hm.
M: ... nebo po, za Prahou nebo v Praze, ale to budou také žebráci.
P: Hm.
M: No, tak divný lidi, jo?
P: Hm.
M: No, to a tady bydlí hodně těch starých lidí ...
P: Jo.
M: ... tady. A jedeš tam autobusem a oni všechny o druhém vědí a všechny mluví mezi sebou, tak jak na vesnici.
P: Hm, hm.
M: Ale vypadá jak v městě (smích).
P: (smích) Takový malý městečko no.

M: No.
P: Tak, trvalej pobyt máte?
M: Ne.
P: Nemáte a chcete?
M: Jo.
P: Jo. A to občanství, to už ste teda říkal, že byste taky chtěl.
M: No to, když to bude, tak já budu tam rád.
P: Hm. Dobře. Máte něco na závěr, co byste chtěl dodat, co tady třeba nezaznělo?
M: (pauza) Ne.
P: Všechno.
M: Všechno.
P: Tak já vám děkuju.
M: Tak já vám taky děkuju (smích).

INFORMANT K.

P: Tak... na začátek se vás zeptám teda, jestli souhlasíte s nahráváním?
K: Hm ano.
P: Dobře. Tak jak dlouho žijete v Čechách, v Český republice?
K: Z roku tisíc dvě, tisíc devět set devadesát devět.
P: Aha, takže to nějakých třináct let, je to tak.
K: No, čtrnáct skoro.
P: Hm, dobře. A s kým všim ste přišel sem?
K: Eee tak sme přijeli s rodinou...
P: Hm.
K: ... a jako manželka a dvě dcery ...
P: Hm.
K: ... takže nějakou dobu tady manželka byla, pak ona odjela, tak jsme zustali tady s holkama pak ...
P: Hm.
K: ... jsem se oženil ...
P: Jojojo.
K: ... podruhá a teď máme malého kluka ...
P: Hm, hm.
K: ... šest jemu je.
P: To je hezký. Eee tak, takže jenom kolik vám bylo, když ste teda přijel, abych věděla?
K: Tak bylo mně kolik, třicet, třicet devět bylo.
P: Hm.
K: Tak ňák.
P: Jo, takže ňák ten střední věk jakoby.
K: Hm.
P: Hm, dobře a co tu děláte v Český republice, jako myslim práci, teďka.
K: Já jsem vývojář eee měřících přístrojů.
P: Hm, vývojář a baví vás to?
K: Vý*, výroba, takže tak nějak se to ...
P: Hm.
K: ... dá se tím uživit trochu teda.
P: Jojojo. Baví vás to, ta práce?
K: Jo, baví. Určitě.
P: Hm.
K: Já sem na tu elektroniku celej život vlastně ...
P: Hm.
K: ... byl zaměřenej takže, od dětství.
P: Jojojo. A co máte za školy, jestli se můžu zeptat.
K: No tak eee já mam střední s maturitou, teda strojní a pak po vojně sem ještě udělal vysokou na tu elektroniku, jako samotnou.
P: A to bylo v Rusku eště.
K: Jo, ještě v Rusku.
P: Hm, jasně. Tak jaký tady máte koníčky oblíbený, když máte volno.
K: No tak koníčky, je to hudba, rád chodim, teda v Praze ještě když jsme bydleli, tak jsem rád chodil na ňáký takový, chodili jsme i s manželkou ...

P: Hm.
K: ... dokud teda to malý dítě s námi nebylo, tak mohli jsme chodit na nějaký koncerty a třeba do jazz klubu a do takových těch míst na vážnou hudbu ...
P: Hm.
K: ... sme rádi chodili do divadla.
P: Jo?
K: To nás vždycky bavilo.
P: Hm a jaký druh hudby, ste teda říkal tu vážnou spíš a ...
K: Jako vážná, jazz a, no a ten rock eště, na tom rocku jsem vlastně vyrost ...
P: Jasně.
K: ... takovej ten klasický rock ...
P: Hm, hm.
K: ... takže, no.
P: A co třeba česká hudba?
K: Jo, taky, taky, určitě mně to strašně líbí a třeba mam strašně rád, poslouchám třeba Nogavi*, Nohavicu ...
P: Hm, hm.
K: ... anebo Tučného, jako country ...
P: Country, aha.
K: ... taková ta lidová, moc pěkná ...
P: Jasně.
K: ... a takový jakoby něco jako Lenka Filipová a takový ...
P: Hm, jojojo.
K: ... takový jako trochu ...
P: Rozumím. A teda dneska už asi nemáte problém rozumět tý hudbě, když ste v Čechách?
K: Ne tak, ne.
P: Hm.
K: A tak to přichází ještě dřív, než začínáte mluvit, na začátku tomu rozumíte (smích) ...
P: Hm.
K: ... říkej, že něco jako pes rozumí, ale nemůže nic říct, tak ...
P: Aha, aha.
K: ... tak to je na začátku a až pak s časem už můžete třeba něco i ...
P: Jasně. Dobře tak, teď se na chvíli vrátíme do doby, kdy ste teda eště žil v Rusku, vy pocházíte přímo z Ruska nebo vodněkud jinud?
K: Z Ruska, jako Ruská federace, ale ze severního Kavkazu teda ...
P: Hm.
K: ... jako ta lokalita, ta naše ...
P: Hm.
K: Severná, Severní Osetie ...
P: Hm.
K: ... tak odtud pocházím vlastně.
P: Jo, dobře. Eee dobře, takže ta migrace, to je takovej velkej krok, že jo ...
K: Je.
P: ... jak k tomu vůbec došlo, že ste emigrovali, v kostce jenom.
K: Eee tak u nás v tu dobu začala ta čečenská válka ...
P: Aha.
K: ... a byla to docela jakoby nepříjemný to všechno, všechno, co provází, a všechno, co je kolem té války, tak to je vlastně, válka byla od nás asi tak sto kilometrů, takže v noci bylo slyšet, jak bouchají ty děla nebo ...
P: Jo.
K: ... když se bombardovalo v tom Grozném, tak ...
P: Hm.
K: ... to bylo hodně u nás dobře slyšet docela, no a ...
P: Jojojo.
K: ... a u nás, v naší lokalitě bylo to středisko vojenské, takže ti vojáci kolem, tanky a všechno možný ...
P: Hm, hm.
K: ... to bylo docela nepříjemný, ono to vždycky přináší nějaká dislokace těch, jako jo, taková ta vojenské dislokace, to s*, to sou vždycky strašně problémy. To jsou lidi z úplně z různých kultur, zemí a oni se chovají různě ...
P: Hm.
K: ... a ne vždy dobře teda ...
P: Hm, hm.
K: ... protože jako většinou do války dou lidi, který maj na to povahu, takže oni sou jakoby podle mě spíš problematický lidi ...

P: Hm.
K: ... který potřebujou něco prostě, jakoby se ukázat nebo něco ...
P: Jojojo.
K: ... no a přináší to problémy, jako různé nemoci a problémy s potravinama, protože jak tam dorazily ty vojska, tak, tak jelikož tam šlo řádově v desítkách tisíc těch vojáků, asi tak kolem čtyřiceti pěti tisíc a to naše celé město bylo kolem padesáti, takže ...
P: Hm.
K: ... zhruba zdvojnásobilo hned ...
P: Aha.
K: ... a nebylo co jíst vůbec ...
P: Hm.
K: ... a strašně jako nepořádek a všechno možný, jako ti vojáci se chovaj vždycky ...
P: Hm.
K: ... jako ...
P: Hm.
K: ... oni sou dočasný lidi, tak podle toho se chovaj.
P: Jasně.
K: A tak já říkám, že v tom prostředí nemůžu nechat rodinu takle, holky byly eště malý asi osum a, sedum a osum, oni mají tak asi rok mezi sebou ...
P: Hm, jo.
K: ... no, tak sme přemýšleli, co s tím, no ...
P: Hm.
K: ... takže ...
P: A byla Česká republika první varianta?
K: Eee takle, my sme na začátku chtěli odstěhovat někam jakoby do Ruska, prostě z toho Kavkazu někam třeba na Sibiř.
P: Hm.
K: Nebo ...
P: Jojojo.
K: ... co nejdál nebo do Moskvy, prostě někam tam, kde ta válka není, ale já sem už dávno měl takovou myšlenku, sem vždycky kdysi sem snil do Kanady dostat ...
P: Jo?
K: No, byl takovej sen, ale to bylo strašně složitý a pak mě napadlo, že by je moch to zkusit vzít takhle jako přes tu Evropu ...
P: Aha, aha.
K: Říkám, asi jednodušší bude dostat do nějakého evropského státu a pak třeba časem i do Kanady ...
P: Hm, hm.
K: ... no a zrovna v tu dobu, můj kámoš, vlastně to byl můj spolužák, bývalý, ze školy, sme jako občas takle se setkali a on mi říká, že zrovna chystá se do Prahy, říkal, že chtěl na to vždycky podívat a ochutnat to pivo slavné, takové to, říkal jestli ...
P: (smích)
K: ... jestli teda s nim pojedu ...
P: Hm, hm.
K: ... říkám, zrovna sem přemýšlel a já sem ještě nikdy předtím nebyl v zahraničí, maximálně sem byl v Estonsku, ale to ještě v tu dobu byla v Sovětském svazu ...
P: Hm, hm.
K: ... takže to nebylo jako zahraničí ...
P: Jasně.
K: ... ale to byla zase zem, která má tu mentalitu jinou ...
P: Jinou, hm.
K: ... jako spíš tu evropskou.
P: Hm, jasně.
K: No a sme přijeli do Prahy a jako turista vždycky je nadšený, že jo, ze všeho, protože člověk ...
P: (smích)
K: ... jako opravdu ta Praha všechno je to strašně hezký a ...
P: Ze začátku ...
K: ... dá se na co se podívat, no. A v tu dobu jsem i přemýšlel nějak, že podívat se, to je jedna věc, a pak bydlet a shánět si práci a vůbec se uživit nák, to je další problém.
P: Hm, jasně, jasně.
K: Tak říkám, už to horší být nemůže ...
P: Hm.
K: ... jak to máme tam, doma ...

P: Hm, hm.
K: ... tak sme prostě na začátku, když jsme přijeli do Prahy, teda sem, v tu dobu ještě nebyly víz* ...
P: Hm.
K: ... víza nebyly ještě potřeba.
P: Aha, aha.
K: To bylo otevřený ještě ...
P: Hm.
K: ... jelikož Česko ještě nebylo v Schengenu ...
P: V Schengenu.
K: ... a mělo bezvízový styk s Ruskem.
P: Hm, hm.
K: Tak sme přijeli, prostě naskočili do vlaku a přijeli sme. A na nádraží vystoupili na Hlavním nádraží ničemu nerozumíme vůbec, je to problém, říkam, co teď budeme dělat, do kterého hotelu a vůbec, jak seženeme něco, aby bylo levnější, když tam v tom nevyznáme ani, my sme nák předem, příznám se, k tomu nepřipravili ...
P: Hm.
K: ... neměli sme žádný ani adresy, nic ...
P: Jas*
K: ... tak říkáme, prostě uděláme to takovým způsobem jakoby hrr.
P: Zkusíme, jasně.
K: A pak sme šli na informace na Hlavním nádraží a tak sme mluvili na začátku jakoby tam anglicky, protože ...
P: Hm.
K: ... rusky nám stejně nikdo nerozuměl a ...
P: (smích)
K: ... a jediná angličtina, ta ještě byla taková ta, z který s to, tak sme zeptali na informaci, jestli by nám slečna poradila, kde můžem se jakoby ubytovat, aby to nebylo daleko od centra a ...
P: Hm, hm.
K: ... aby ty ceny byly eště náký takový únosný ...
P: Jo, jo.
K: A vona nám dala teda jakoby takovou vizitku na jeden hostel, který byl na Letné a, a že nám doporučuje a ...
P: Hm.
K: ... takže sme tam dorazili a ještě ona nám řekla, že ta paní, která to vlastní nebo provozuje, že ona umí rusky ...
P: Hm.
K: ... takže by to nebyl problém, to se nám líbilo ...
P: (smích)
K: ... tak sme tam dorazili, paní opravdu mluvila rusky, ona vlastně byla kdysi z Kazachstánu ...
P: Hm.
K: ... a ona měla za manžela Čecha, a to ještě za mládí, ona teda eště hodně dávno ...
P: Hm.
K: ... což už je to starší paní, takže ona vlastně to mládí, celý skoro svůj život bydlela v Praze teda ...
P: Hm.
K: ... už manžel jí umřel, takže ona byla sama, měla syna už jako, ten syn byl po vysoké škole učitel a oni provozovali ten hostel, no takže oni nás tam ubytovali, tak sme s nima povídali, oni taky na nás jakoby ptali na různé věci, jak to tam vypadá teď a tak ...
P: Hm, hm.
K: ... tak sme tak nák se seznámili a pak paní říká a co ten váš život, jako vám vyhovuje, nechtěli byste tak nák někam odjet nebo něco, říkam, no zrovna, zrovna sme od toho sem tady, abych to prozkoumal, říkam ...
P: Hm.
K: ... chci někam, do nějakého státu, říkam, tady se mi líbí třeba.
P: Hm.
K: A já sem kdysi ještě zjišťoval, ještě když sem byl v Rusku, zjišťoval, jak je to s tou imigrací, a šel jsem do firmy, který se tím zabývá jako profesionálně, tak voni, já sem tam vyplňoval náký různý formuláře, všechno možný, oni to zkoumali, posílali náký dotazy a všechno možný, to trvalo nákou dobu, pak oni mi řekli, že tu šanci dostat do Kanady, mam hodně malou ...
P: Hm.
K: ... říkali, že to je těžký a zvlášť už za chvíli vám bude čtyřicet a tam sou jakoby takový bodový systém a ten věk taky rozhoduje ...
P: Jojojo.
K: ... a všechno rozhoduje prostě a ...
P: (smích)
K: ... a to, že nemám jakoby moc peněz, taky to rozhoduje.
P: Aha.

K: Tak říkaj s těma penězma, co máte, tak to bude těžký a eště tam čtyřicet tisíc dolarů, to bylo ještě, měl sem uhradit té firmě, pokud mně to všechno zprostředkovali, což teda sem takový peníze neměl, ale tak oni mně nabídli, voni mně nabídli na výběr nějaký stát teda z těch eee, z těch východních států, kam se dostat v tu dobu, to bylo jakoby do Čech ...

P: Hm.

K: ... do s*, do toho ...

P: Slovenska?

K: Ne, jako do Polska a do takových těch zemí a nabídli a řekli, že tam je to hodně jednodušší, protože není vízovej systém zaprvé a za chvíličku oni budou v Schengenu, takže říkaj, že teď pokud tam dostanete, tak teď to by bylo jakoby docela jednoduchý a pak by už ten stát šel do Schengenu a vy by tím pádem byli v prostoru, který má bezvízový styk s Kanadou ...

P: Hm.

K: ... a pak byste moch ...

P: Jo.

K: ... něco s tím už podniknout, a to už stojí čtyři tisíce dolarů, což je o řád méně ...

P: Aha.

K: ... já říkám, to by už možno takovým nějakým způsobem eště šlo zvládnout, takže sme tak, to je taková předehra ...

P: Hm.

K: To, co s* ...

P: Jojojo.

K: ... tak to sem měl jakoby v záloze takle a teď s tou pani mluvíme, já říkám, že sem absolvoval tohle a tohle a říkám, nabídli mně tady někam do Polska, do Česka, do takových těch zemí, hmm a že za čtyři tisíce dolarů, že mně pomůžou a to a ona mi říká, čtyři tisíce dolarů, tak to sou teda to, já vám to udělám za tisícovku, no tak to mě teda zaskočila, říkám, za tisícovku, to se dá tohle udělat, ona říká, já vám to zaručuju, opravdu ta firma mně nezaručí nic, protože ona říká, oni sou tam, posílají někoho sem a co oni tady s nima ...

P: Hm, hm.

K: ... a já tady jako vám i pomůžu na začátku.

P: Hm.

K: No a říkám, tak to je naprosto super, tak já sem jí teda dal peníze, podepsal sem nějaký plný moce ...

P: Hm, hm.

K: ... a takový různý, že mě bude zastupovat na úřadech, na cizinecké policii a všude možně a v bance, ona tam založila nějaký ten účet ...

P: Hm.

K: ... tak a začala jakoby s tím živnostenským listem ...

P: Hm, hm.

K: ... jakoby pracovat a teď říká, bude to trochu trvat, já říkám, dobře, tak já zatím pojedu domů, protože mě vlastně, přestože máte bezvízovej styk, ale jako turista můžete se zdržovat nějakou určitou dobu ...

P: Hm.

K: ... no jako tři měsíce podle mě to bylo tak ...

P: Hm, hm.

K: ... a teď.

P: Jojojo.

K: Ale tak říkám, sme tady přijeli jen jako turisté dočasně, tak teď pojedu domů a vy tím pádem tadyto všechno až uděláte, tak mě zavoláte a ona říká, dobře, tak se to udělalo, a teď sme když jeli domů, tak ten můj kámoš říká, že klidně tu tisícovku, že moch věnovat jemu taky ...

P: (smích)

K: ... že je to k ničemu, já říkám to jako jak, on říká, ty si jako opravdu myslíš, že takhle někomu necháš tisíc dolarů a odjel a ten člověk pro tebe něco udělá, zapomeň na to, prostě to jako věnoval někomu a říká, vykašli, nic z toho nebude, ale já říkám, to snad ne, jako nevím, mně se zdálo, že pani jako byla solidní.

P: Hm.

K: Takže já sem dorazil domů, teď další kamarádi oni začali taky smát tomu, vlastně nikdo mi nevěřil.

P: Jojojo.

K: Všichni jen smáli, říkali, že sem pitomý a že tisíc dolarů sem takle vyhodil, takže už sem s tím trochu jakoby smířil, říkám, tak se stalo no a co, uvidíme, co bude dál.

P: Hm.

K: Takže sem, přiznám se, že až tak moc nečekal, že z toho něco bude ...

P: Hm.

K: ... a teď eee telefonát ...

P: Hm.

K: ... volá ta pani a říká, že rychle, rychle je potřeba podepsat během několika dnů, podepsat nějaký papíry, protože už ten úřad to schválil a teď je potřeba to osobně podepsat.

P: Hm.

K: Tak říkám, aha, tak rychle sem naskočil teda zase do vlaku, přijel, pani mě tady tahala po celé Prah*, po celé Praze, tak sme byli všude možně, na živnostenském odboru, hmm pak na cizinecké policii, na finančním ňákem úřadě ...

P: Hm.

K: ... a na takových těch, všechno podepsali, udělali, takže ona mně s tím pomohla no a teď říká, a teď je to na vás, no, takže na začátku já sem bydlel u ní teda ještě v hostelu ...

P: Hm.

K: ... ňákou dobu, bylo to docela drahý, protože jakoby pronájem bytu, když to spočítáte na den, tak to nevyjde na takový peníze jako ...

P: Hm.

K: ... v tom hostelu několik stovek za noc a stejně tam ty podmínky sou ...

P: Špatný.

K: Špatný, protože to není určený na bydlení ...

P: Jasně.

K: ... to je jen tak na přespání.

P: Jo.

K: Takže ona mně asi tak za ňákou dobu říká, měl byste s tím něco udělat, tady už nemůžete takhle zůstat, protože tady pak, dokud budete tady, tak prostě nic vám nevyjde, musíte se s*, jako do toho ponořit úplně to, takže sežeňte ňáký pronájem, sežeňte si práci.

P: Hm, hm, jasně.

K: A hurá do toho, jak přijedou, tak já říkám, dobře, pak ssem sehnal bydlení, ale na začátku sem teda přijel sám, rodinu sem tam nechal ...

P: Hm.

K: ... protože říkám, nemůžu, nevím ješ*, eště, co z toho bude a ...

P: Hm.

K: ... neuzívím tady, užívím sebe aspoň, říkám, já udělám tam, až seženu práci a už budu mít všechno, tak prostě vás tady vezmu sem.

P: Hm.

K: A asi tak půl roku mně to trvalo, jak sem už psal v tom mailu. (smích)

P: Jasně.

K: Vlastně já sem takhle zkoušel absolvovat ňáký pohovory, to byly takový pohovory částečně anglicky, částečně, on se vždycky v ňáké firmě našel někdo, kdo alespoň trochu, trochu rozuměl něco rusky, tak ňákým takovým způsobem se snažili ňák domluvit ...

P: Jojojo.

K: ... to byla teda, to bylo těžký ...

P: Hm.

K: ... a všichni mně říkali, že bez znalosti jazyka tady není co dělat jako ...

P: Hm, hm.

K: ... opravdu je potřeba se naučit česky ...

P: Hm.

K: ... takže, no tak někdo to řek jen tak a někdo možná myslel vážně, řekli, že až to se naučím, tak můžu se zastavit a třeba se něco najde. Tak sem prostě koupil knížku Čeština pro cizince a teď sem chodil, to sem ještě jak bydlel na té Letné, tak chodil sem do Stromovky a to bylo ještě na jaře ...

P: Hm.

K: ... a hezký počasí bylo v tu dobu, tak sem tam chodil, čet knížku a takle koukal, ale ňák to nefungovalo, tak vůbec to nešlo ...

P: Proč si myslíte, že to nefungovalo?

K: Nevím, prostě nic sem nemoh, knížka, ta ňák mně, i když já nevím, říkaj, že mozek všechno pamatuje, ale někdy se to odkládá, tak sem prostě, jak to učil, tak mně se zdálo, že vůbec nic

P: Hm, jasně.

K: ... nefunguje, nemůžu, nedokážu se domluvit, zase sem furt musel chodit na různý jako pohovory, na ňáký úřady a vždycky sem cítil, že to je problém.

P: Hm.

K: Tak sem se koupil ještě takovou knížku jakoby tam byly takový ty standardní věty, různý, tak sem udělal různý záložky a takže vždycky, když někam přišel, říkám, omlouvám se, musím koukat tady do, otvíral sem to a koukal a bral sem z toho ňáký hotový fráze a pak si šťastná, že k tomu něco dopovím ...

P: (smích)

K: ... takovým způsobem to bylo taky těžký, no ...

P: Hm.

K: A takovým způsobem sme komunikovali, no.

P: Hm. Dobře, když se ještě teďka zastavíme, teda to ste říkal o tý migraci, vy už ste naznačoval, že teda nějaký trochu informace ste měl, jak to tady teda vypadá.

K: Eee tak takový informace byly úplně všeobecné, takový, že ta ekonomická situace je dobrá v tu dobu ona teda ještě byla než tady ...

P: (smích)

K: ... a že za chvíličku, že to bude v Unii ...

P: Hm.

K: ... takže sem se těšil na ten prostor, na všechno a že jednou pak ta Kanada, ale ...

P: Hm, hm.

K: ... časem sem pochopil, že můžu zůstat tady.

P: Jo. Takže ste ty Čechy bral jakoby přechodnou zemi, než pojedete do tý Kanady.

K: Na začátku sem myslel, že ano.

P: Hm, jasně.

K: Ale pak časem sem jakoby pochopil, že já už sem tady vybudoval prostě nějaký zázemí ...

P: Hm.

K: ... hm, jako s tím podnikáním, nějaký určitý mam zákazníky a všechno, říkám, už, mně už je padesát vlastně, říkám, že bys to všechno začal znovu někde jinde ...

P: Hm.

K: ... to už na to až tak moc času nemam, už ani ta energie není jako za mládí, tak ...

P: Jasně. Hm, dobře.

K: A tak tady mně jako i docela líbí, jakoby sem zvyk na ...

P: Tak to je dobře. Hlavně že ste spokojenej. Tak jaký ste měl třeba představy o tom, než ste přijel, tak jako třeba o lidech nebo, že jo, vždycky když někam jedem, tak si představujem, jak to tam asi vypadá, co ty lidi a tak, tak měl ste nějaký představy?

K: No tak představy sem jakoby měl jen takový úplně základní, v té firmě, jak sem byl, tak mně řekli, že voni mně řekli, že zaprvé to je slovanský stát, takže je ta, jakoby ten jazyk je trochu podobný, voni mě teda trochu samozřejmě, voni mě chtěli ...

P: Hm, nalákat.

K: ... jako nalákat, že jo, takže oni mně slíbili, že naprosto jednoduchý jazyk, když opravdu až tak jednoduchý to není teda ...

P: Hm.

K: ... že to všechno hodně podobný a i ta mentalita, všechno, prostě říkali jakoby prostě byl skoro doma, ale o něco lepší, no.

P: Hm.

K: Tak sem to představoval. (smích)

P: Jojojo. A když to srovnáte teďka s tou realitou?

K: No tak já vlastně nemůžu nijak stěžovat, mně, já sem vždycky měl štěstí na hodný lidi, takže...

P: Hm.

K: ... vždycky kam sem přišel nebo někam dostal nebo pracoval, vůbec s někým přicházel do styku, ty lidi vždycky, nemám vůbec jakoby žádný k tomu výhrady ...

P: Tak to je ...

K: ... naprosto.

P: ... dobře.

K: Všechny mně pomáhali rádi a ...

P: Hm.

K: ...hodně mně pomáhali lidi teda ...

P: Hm.

K: ... jako sem spokojenej.

P: Bezva. Eee tak eee vy už ste teda trochu naznačoval, jak to probíhalo, když jste přijel, tak co ste prožíval v těch úplně prvních dnech, když už ste tady byl, jakože ste věděl, že už ste tu na delší dobu.

K: No a tak na začátku samozřejmě člověk je takový jakoby optimista, že jo, mně se zdálo, že já sem měl trochu zkreslenou informaci ještě o tom, že mně řekli, že tady jako vysokoškola*, vysokoškolsky vzdělaných lidí až tak moc není, zvlášť v tom oboru, v tom, v té elektronice, že tady se uplatnim bez problému ...

P: Hm.

K: ... ale pak až sem začal jakoby shánět práci a tak dál, tak sem zjistil, že jakoby ta konkurence na tom trhu práce je velká.

P: Hm.

K: Takže na začátku byl takový optimismus, že prostě to není problém, to snad ...

P: Hm, hm.

K: ... ta práce bude, pak, pak sem už začal trochu jako být zoufalý, protože několik měsíců sem nemož nic najít, mně peníze už docházely ...

P: Hm.

K: ... a já si musím platit i ten pronájem, jak se uživit, to jídlo, všechno a ...

P: Jasný.

K: ... a práce furt ...

P: Nebyla.

K: ... nemůžu najít, nikdo mě nechtěl, tak jako a pak sem našel tady, jak sem psal, že tam ...

P: Hm, Hm.

K: ... Václav zavolal do té firmy a voni mě vzali.

P: Hm, tak to jo. Takže vám teda pomáhal ten váš pronajímatel nebo bytnej dá se říct.

K: No, na začátku mně taky hodně pomoch, ano.

P: Hm. Eště někdo vám pomáhal takle, že ste měl někoho k ruce?

K: Taky, tak na začátku mně pomáhala i ta pani ...

P: Hm.

K: ... pak pani už jakoby, vona měla nějaký starosti v rodině, ten její syn trochu jakoby byl na tom alkoholu teda a ...

P: Jo.

K: ... a vona mně řekla, že bohužel se nemůže mně se až tak naplno věnovat, protože má svejch problémů dost.

P: Hm.

K: Takže sem zůstal teda s tím Václavem, ten Václav mně hodně pomáhal a pak se seznámil, takle sem jednou stál na zastávce, na tramvajové zastávce a stála vedle mě, kousiček ode mě slečna ...

P: Hm.

K: ... a já sem nemoh nějak jakoby vyznat v tom jízdním řádu a ona ke mně jakoby přistoupila a ona se, nevím, jakým způsobem viděla, že sem z Ruska ...

P: (smích)

K: ... a říká mě rusky jako můžu vám s tím pomoct nějak, říkám, no tak a, sme tak nějak se rozkecali a já sem zjistil, že ona je z Ukrajiny ...

P: Aha.

K: ... je už tady nějakou dobu a už perfektně mluví teda česky ...

P: Hm.

K: ... no tak začali sme to, o tom bavit a ona mně říká, že jako bydlí v pronájmu někde jakoby sama a taky ráda, že je krajan a takový to ...

P: Hm.

K: ... a že bych moch někdy přijít, takže na pokec ...

P: Hm.

K: ... prostě vona třeba jakoby taky pomáhala mě volat nějaký příležitosti nebo něco, že ona mluví jako česky dobře, takže ...

P: Hm, hm.

K: ... že by mi s tím mohla pomoct.

P: Hm.

K: Tak sme se seznámili a časem ona takhle volala, pomáhala mně s tím taky, ale říkám, že bylo to složitý.

P: Hm, jasně.

K: Těch telefonátů a mailů bylo hodně, ale ...

P: Jasně. Jaký problémy, teda vy už ste zmiňoval, že jo, tu práci, že ste s tím měl problém, třeba takový ty drobnosti jako jízdni řád a tak, vzpomenete si eště na něco, co vám třeba dělalo problémy ze začátku?

K: No, no, nějak si nevzpomínám na nějaký až takový velký ...

P: Odvíjelo se to teda od tý češtiny asi hlavně, že jo.

K: No, vo*, jediný problém pro mě teda byl ten jazyk, myslim, že to ostatní, jako i ti lidi a všechno, já sem teda zvyklej na hodně drsnější podmínky jakoby v Rusku a zvlášť na tom Kavkazu, ta byrokracie a všechno ...

P: Hm.

K: ... je tam prostě na jiném úrovni, takže relativně to, jelikož sem doma taky podnikal a vždycky sem přicházel do styku s úředníky a to, takže sem byl už trochu otužilý ...

P: (smích)

K: ... a pro mě bylo naprosto když přídu tady na úřad a tak to se mně zdálo úplně jakoby bezproblémový.

P: Jo? Že máme lepší úředníky, myslíte.

K: No tak nedá se to porovnat, no.

P: Jasně. Dobře, tak vy už ste teda zmínil, že ste pak bydlel na tý Letný, tak jak se vám shánělo to bydlení, bylo to složitý nebo ...

K: No, to bydlení bylo složitý, protože hmm zase, jelikož sem jakoby česky neuměl, tak nemoch sem obvolat většinu z těch inzerátů a ...

P: Hm.

K: ... a pomáhala teda mně s tím ta holka z Ukrajiny ...

P: Hm, hm.

K: ... my sme nějakou dobu nemohli ten pronájem najít, takže sem dokonce i u ní bydlel nějakou dobu, asi skoro měsíc sem u ní bydlel ...

P: Hm.

K: ... protože ona pronajímala, měla v pronájmu celý byt, ona to měla nák levně ...

P: Hm, hm.

K: ... tak ona mě vzala k sobě, my sme tam bydleli spolu a platili ten nájem spolu taky.

P: Hm. Jojojo, takže vona vám pomohla.

K: A tím a tím během toho vlastně vona volala a pomáhala mně ...

P: Hm.

K: ... a pak ona sehnala tadytoho Václava, jak sem psal, ten už je z Hanspaulky, jak sem nastěhoval k tomu Václavovi, no.

P: Hm, hm. A když pak přijela rodina, tak ste bydleli taky tam, nebo ste se stěhovali jinam?

K: Hm, to s*, to sem ještě bydlel u toho Václava ...

P: Hm.

K: ... na Hanspaulce, už sem měl tu práci a už mi začal chodit ten, ten plat, tak říkám, už práci mám, už můžu to, a tak sem zavolal manželce a vona přijela taky.

P: Hm.

K: Vzala ty dvě, jakoby dvě holky a přijely no a pak sme bydleli, ale bydleli sme tam velice krátce, protože ty podmínky u toho Václava nebyly moc dobrý ...

P: Hm.

K: ... to byl takovej jeden malý pokojíček, ten byl v suterénu a tam byla velká vlhkost a ...

P: Hm, hm.

K: ... nebylo to dobrý, no.

P: Jasně.

K: Tak sme začali shánět, ale v tu dobu jelikož sem už pracoval ve firmě, tak firma mně s tím pomáhala ...

P: Jo.

K: ... prostě ta sekretářka vzala telefon, obvolala a ona jim vždycky říkala, že je to solidní pán s rodinou, že jakoby pan inženýr ...

P: (smích)

K: ... a pracuje u nás, že firma za něj ručí ...

P: Hm.

K: ... a takovej to a to už je jiný kafe, že jo ...

P: Hm.

K: ... vlastně když člověku volá už náky eseróčko a zvlášť, když je to eseróčko už vlastně, ta firma, v který sem pracoval, jako docela takový podnik jakoby solidní, tak oni už věděli, že možná, možná no tak a ...

P: Hm, hm.

K: ... už pak sme bydleli v Horních Počernicích, přestěhovali sme do Horních Počernic ...

P: Hm.

K: ... tam bydleli nákou dobu.

P: Jasně. Dobře tak a teďka, když to zobecníme, tak co je podle vás pro toho migranta důležitý třeba vědět nebo dělat, aby dobře zapadnul do tý společnosti?

K: No těžko říct, na začátku by chtělo asi (pauza) to bydlení nákým způsobem vyřešit a mít někoho po ruce, já nevím ale, jakým způsobem teda, kdo jemu pomůže s tím jazykem ...

P: Hm.

K: ... protože na začátku někde volat anebo něco shánět, když nerozumíš tomu, co je napsáno, nebo voláš, a nerozumíš tomu, co ti říkají, tak je to špatný ...

P: Jo.

K: ... a je potřeba, potřeba mít asi někoho, alespoň nějakého známého nebo prostě někoho, kdo ti alespoň pomůže na tom začátku ...

P: Hm.

K: ... s tou komunikací ...

P: Hm.

K: ... pak to ubytování, protože člověk, který ne neorientuje a takle jen přijede, tak většinou nesežene to optimální řešení a půjde do drahýho pronájmu anebo ti lidi, který ubytujou cizince, tak oni vědí, že to je jakoby trochu problematický, tak se pojišťujou penězma, takže pokud deš do pronájmu, tak berou náké zálohy a takový, takže to zase peníze ...

P: Hm.

K: ... je to těžký, takže nebylo by špatný předem nákým způsobem alespoň trochu zajistit to bydlení a alespoň někoho, kdo by ti s tím pomoh na tom začátku ...

P: Hm.

K: ... ale jazyk, je to základ, takže dokud člověk neumí alespoň trochu komunikovat, tak moc se nedomluví, ani anglicky, ani žádný, protože když deš na úřad, tak většinou těch úřednic a takový jak tam pracujou starší ženský, oni vlastně anglicky vůbec ...

P: Neumí.

K: ... takže přijdeš tam, nedomluvíš se, začínáš mluvit rusky, spoustu dělaj, že ti nerozuměj, protože oni nechtějí jak tu ruštinu slyšet a ty ostatní třeba ještě něco z toho pamatujou, ale taky se nedokážou s tebou bavit o nějakých složitých věcech, to že jedna věc říct dobrý den, mam hlad nebo něco ...

P: Hm.

K: ... jako i rusky a později snad pochopí nějaký číšník, ale když už začínáš vyprávět něco a ...

P: Hm, hm.

K: ... anebo o něčem, tak ...

P: Jasně.

P: Hm.

K: ... to už je prostě paprika nerozumim, nerozumim ...

P: (smích)

K: ... a tím to končí.

P: Jasně.

K: Takže jazyk, no ...

P: Hm. A co vy, považujete se za cizince, kterej zapadnul do český společnosti?

K: No, podle mě, pokud teda se nák, a to je spíš můj případ teda, já sem od začátku, eee nemůžu říct, že to sem udělal nák schválně nebo něco asi nák to bylo neschválně, ale jelikož sem odjel z problematického místa, tak sem na začátku měl takovou jakoby antipatii se nějak přicházet do styku s krajany anebo s někým ...

P: Hm.

K: ... protože když sem jezdil vlakem nebo autobusem, vždycky se mnou jeli nějaký lidi, který tady v Praze třeba pracujou nebo prostě který ...

P: Hm, hm.

K: ... a vždycky mně nabízeli, že tady se dá třeba se sejít, nák pokecat nebo popít pivo nebo prostě zvali mě do nějakých tady v Praze je nějaký ruský jakoby středisko něco, že bych tam mocht vždycky si jakoby trochu odpočinout, že ...

P: Hm, hm.

K: ... ta jazyková, jazykový prostředí zažít to zase to původní ...

P: Hm.

K: ... jako rodilý a takový to ...

P: Aha, aha.

K: Asi něco na tom možná by bylo, ale sem od začátku řek, že tam cesta nák moc nevede, protože od toho, od čeho sem se jakoby snažil odtrhnout, tak zase mě to zase, takže prostě člověk to musí nějakým způsobem uříznout.

P: Hm.

K: A to je těžký, já jak znám tady už teď už spoustu takových známých, který se přestěhovali, třeba i Marina s Antonem, a to oni vždycky měli nějaký spolu kolem sebe kamarády z Ruska a měli takový prostředí ...

P: Hm.

K: ... ale já sem teda zvolil jinou cestu, říkám, když člověk chce naučit plavat, tak prostě hodit takle do vody anebo vyplave anebo ho tam ...

P: Jasně.

K: ... prostě, nák to dopadne.

P: Hm.

K: Tak říkám, nebudu muset to, takže podle mě člověk už může říct, že se nák trochu integroval, když jakoby začíná mít kamarády ...

P: Čechy.

K: ... Čechy, no. A já sem od začátku, když přijel, tak jediný, koho já znal z Ruska, to byla Marina v tu dobu ještě s manželem a s Antonem ...

P: Hm.

K: ... a nikoho jinýho sem, no ta ještě ta holka, ta z Ukrajiny, co mně pomáhala, jinak vůbec, nikam sem nechodil, žádný pozvánky, nechci nic, a sem snažil se nák dohledat nějaký takový kamarádi mezi třeba, jak sem pracoval ...

P: Hm, hm.

K: ... ale já sem vždycky byl takovej jakoby komunikativní typ, takže sme rychle s klukama v práci nák a už sme chodili na kulečnick, na pivo, na bowling a takovýto ...

P: Hm, hm, hm.

K: ... a to hodně pomáhá, protože ...

P: No, určitě.

K: ... ono když jedna věc, když se to musíš mluvit ňák a to začínáš mít kolem toho strach a vzniká z toho trochu takovej jakoby pocit, že tebe někdo k něčemu nutí, jiná věc, když ty s těma lidma jakoby odpočíváš, relaxuješ prostě, komunikuješ, to sou kamarádi, tak to se ňák asi posouvá na ňáký mozkový vjem ...

P: (smích)

K: ... na jinou jakoby úroveň, že, že to tak to má být prostě ...

P: Hm.

K: ... protože musíš, prostě ...

P: To chcete.

K: ... tohle je normální. A když to bereš jako normální, tak ono to de podle mě lépe no. Tak sme už za n*, za krátkou dobu sme už mohli povídat o ňákých složitých věcech, já sem eště věřící člověk, tak sem chodil, měl sem kamaráda, a to sme byli nejen kamarádi a sme byli jako bratři a přátelé, dokonce kluci mi říkali, jestli mam správnou orientaci, protože ...

P: (smích)

K: ... sme furt byli spolu, sme strašně jakoby navzájem měli rádi, on byl, no on je teda eště, on bydlí v Praze teda, teď je to bývalý policista, ale v tu dobu on byl policistou, ale je to takový člověk jakoby velice inteligentní, strašně ho zajímá jako klasická hudba, umění ...

P: Hm.

K: ... kreslení, všechno kolem, je to takový jakoby intelektuál a sme jakoby zapadli takle, sme chodili často, eště až ta první manželka odešla, tak sem zůstal s holkama tady sám v Praze a my sme s nim byli stále jakoby takle, on mně dycky pomáhal, tahal mě do různých takových, abych nebyl smutný, do různých míst, sme chodili na koncerty všude možné a ...

P: Hm.

K: ... a bylo to ...

P: Jo.

K: ... to vždycky vzpomínám jako takový, jedno z nejlepších období v životě ...

P: Aha.

K: ... a ... prostě myslim si, že on mně jako hodně s tím pomoch teda, že ...

P: Hm. Dobře takže se teda dá říct, že si myslíte, že ste jako zapad v pohodě do toho českého prostředí.

K: No, mně se zdá, že jo.

P: Hm, mně se taky zdá. (smích) Dobře, tak, teď teda se dostanem k tý češtině konečně, mě by zajímalo, jak ste se jí teda učil, vy už ste něco naznačoval, tak jak to celý probíhalo?

K: No, no tak začal sem od tý knížky, zdálo se mně, že mně, ale teď nemůžu říct teda už jednoznačně, jestli mně to pomohlo nebo ne ...

P: Hm.

K: ... protože alespoň takový různý věci na začátku jako tamten, tamto a takový to, to jediné, co z tý knížky pamatuju teda ...

P: Hm.

K: ... to mně ňák, šlo teda ...

P: Hm.

K: ... jakoby takový ty a třeba tamten pán nebo tamta pani a takový to, to sem tam, ale pak dokonce mně vždycky nadával ten můj kamarád, ten policajt bývalý, on byl takový jako, nebo je vlastně, takový na češtinu docela jako přísný ...

P: Hm.

K: ... a jelikož sem byl v prostředí mladých kluků, tak, ten můj jakoby ta moje řeč asi trochu se tím ovlivňovala a on mně vždycky říkal, teď dám pohlavek, říkal, co to je furt, on říká, neříkej furt, to je, není spisovný slovo, říkaj stále nebo něco anebo takový různý věci ...

P: Hm.

K: ... jakoby prostě on říká, existuje čeština taková normální, spisovná, musíš číst Haška a takový různý ...

P: Jo, jo, jo.

K: ... knížky a neposlouchat ňáký blbý kluci tady mladý v Praze, ale na druhou stranu, od těch kluků sem naučil ňáký takový slova, který jako většina lidí nemluví spisovně a pokud ty slovíčka neznáš takový, tak vlastně spoustu slov nerozumíš, o čem mluví, takže člověk musí vědět i to taky jako ...

P: Hm, jasně. Dobře, co vám třeba dělalo největší problémy z tý češtiny?

K: No, třeba to dělaj dodneska, jak mně říkal ten můj kamarád, Honza se jmenuje teda, on mně vždycky říkal, proč, proč tady vždycky pleteš ty čárky, on říká, tak to dlouhý třeba a nebo něco, já říkám, protože nevím, jestli tam má bejt, nebo nemá, on říká není potřeba to vědět, je potřeba to poslouchat, to říká, neslyšíš, že to a má jakoby, je to dlouhý a, já říkám, neslyším a on říká, tak to je slyšet, já říkám, ne není to slyšet, takže pro cizince vlastně jakoby, je to těžký ...

P: Hm.

K: ... jako háčky problémy nedělaj, protože to je jasný, že cé s háčkem je čé a takový to ...

P: Hm, hm, hm.

K: ... to, se de rychle, ale ty dlouhý a krátký ...

P: Hm.

K: ... písmena, to dělá problém, ale to spíš dělá problém, když píšeš nebo něco, protože když mluvíš tak prostě ...

P: To není tak důležitý.

K: ... já když poslouchám sám sebe třeba z nahrávky nebo něco, tak slyším, jak špatně mluvím, protože jakoby můžu porovnat ...

P: Hm.

K: ... s řečí, jak slyším kolem sebe a jak mluvím, říkám, hrozný no, protože jak říkal zase Honza, já vždycky se vracím k tomu Honzovi, protože Honza byl takový jakoby můj učitel ...

P: Hm.

K: ... on mně vždycky říkal, mluvíš rusky, takže pokud u nás spoustu slov má třeba ten důraz až na konec, třeba tam může být ta nějaká hláska na začátku, ale pak důraz až na konci, tady ne, tady vždycky ta první hláska jakoby a, tak vždycky jakoby, jediné, že pokud teda je první a nebo o nebo něco, slovo se píše třeba pak jde tam a nebo o na začátku a pak nějaký dlouhý v konci, tak když člověk to vyslovuje, tak zdá se, že ten zase jakoby důraz je na to poslední, i když ve skutečnosti důraz je na to první a ta poslední se jen tak trochu protahuje ...

P: Hm.

K: ... ale v ruštině neexistuje tohle, takže ta hmm hláska nebo jak se tomu říká tady to, tak pokud ona protahuje, tak to tím pádem vlastně je jakoby na to důraz ...

P: Hm.

K: ... to dělá problémy. A pak asi stavění vět. Třeba v ruštině máte větší volnost, tam můžete přestavovat, jak chcete a můžete říct třeba, já myslel zítra půjdu, a nechtěl sem, nebo něco, prostě ...

P: Hm.

K: ... a jakkoliv, i když takle, pokud podle toho se dá poznat, jestli ten člověk, jak je inteligentní, pokud je to člověk, který opravdu je takový jakoby opravdu inteligent a který mluví naprosto spisovně, tak ty věty samozřejmě se staví s*, stejně ...

P: Hm.

K: ... jakoby skoro český taky ...

P: Hm.

K: ... to musí mít nějaký řád, ale nikdo takle nemluví, vždycky se ta slova přiřazují a je to normální, a to je můj taky další problém s češtinou, že já vlastně jakoby ty slova přiřazuju ...

P: Hm.

K: ... a Honza mně vždycky říká, podle toho, jak se přiřazuješ ty slovíčka, tak je vidět, že nejseš Čech, i kdybys neměl žádný přízvuk, ale ty slova musí jít po sobě určitým způsobem, nemůžeš takle to ...

P: Hm.

K: ... já říkám, no, ale ...

P: (smích)

K: ... jako čtyřicet let skoro teda sem vyrost, důležitý je, v jakým prostředí ten člověk vyrost, třeba moje holky, oni nastěhovaly jako do Čech, když jim bylo osum let, teď jeden je dvacet, jeden je dvacet jedna a oni mluví naprosto, kdokoliv, třeba i Honza, a oni mají ty český kluky všichni, nikdo neodliší, říká, že naprosto nikdy by nenapadlo, že ona je cizinka, nikdy, prostě perfektně, ale v ruštině už jakoby mají přízvuk a špatně mluví, takže ...

P: Hm, jasný.

K: ... já sem taky občas jakoby měl takový, nevím teda, jestli mam pravdu teda, nebo ne, ale mně se zdá, že člověk může mluvit naprosto bezchybně pouze jedním jazykem, jako normální člověk, teď nemyslím nějaký jako zvlášť nadaný člověk ...

P: Jo, jo, jo.

K: ... něco jako nějaký špión, kterej dokáže se naučit do toho prostředí, aby tam zapad ideálně, ale to sou zvláštní lidi, jinak obyčejný člověk vždycky má, umí čistě nějakým jedním jazykem, protože on na ty jazyky jakoby myslí, když se mu něco v noci zdá, tak zase ...

P: Hm.

K: A podle mě holky už tu ruštinu ztratily ...

P: Hm.

K: ... čistě oni neumí rusky vůbec teda ...

P: Hm.

K: ... tu jakoby cyrilici, neznaj, mluví pouze česky vždycky a když přijedu sem, tak se mnou taky mluví česky, ale s manželkou mluví rusky, a už je to problém trochu ...

P: Hm.

K: ... oni už jakoby nedokážou, jako dokážou komunikovat, ale ta slovní zásoba je taková už nic moc, no.

P: Jasně. Hm.

K: Takže je to takovej myslím, že problém.

P: Je to problém. Tak vám teda, vy ste teda říkal, že ste se učil hlavně v tý komunikaci, že jo, v tý práci a od toho vašeho kamaráda ...

K: Hm.

P: ... kterej vám dělal jakože soukromýho učitele řekněme ...

K: No, řekněme tak, ano.

P: ... co vám teda jakoby nejvíc pomáhalo při tom učení?

K: Nejvíc pomáhalo? Těžko říct, no. Tak možná poslouchat, já sem tady začal s tím, že sem věřící a ten Honza taky, tak sme chodili do kostela a my sme chodili ten kostel Nejsvětějšího Salvátora nebo jak se jmenuje, ten u Karlova mostu, a tam káže pan Halík, toho znáte asi, že jo?

P: Hm, hm.

K: Ten je na Teologický fakultě v Karlově Univerzitě, a to je prostě, tam sem strašně rád chodil, zaprvé to mně strašně pomáhalo v tu dobu, když sem měl takový ty v rodině problémy, prostě on vyprávěl pravdu ...

P: Hm.

K: ... zvlášť dobře a strašně sem ho rád poslouchal a vždycky takhle, když chodíš a on, on mluví zaprvé spisovně, on je strašně vzdělaný člověk a mluví o nějakých takových složitých věcech, on se mě vždycky ptal, rozumíš všemu, co říkám, já říkám, rozumím, on říkal, tak to je zvláštní, spoustu Čechů mi nerozumí, protože on mluví o nějakých jakoby strašně o filozofii, o filozofských takových, ale říkám, nedělá mně to vůbec problém, protože zaprvé spoustu těch filozofských těch pochází z latinského nebo z nějakého, takže v ruštině je to samý, to je první věc, a záleží spíš na té slovní zásobě, takže pokud to byl Čech nebo Rus, pokud měl takovou slovní zásobu a nikdy se nezabýval třeba filozofií nebo něčím, tak jemu to nic neříká v ruštině, ani v češtině, vůbec, ale když sem třeba rád chodil taky do kostela u nás tam do pravoslavného, tam taky občas faráři nějaký taky ...

P: Hm.

K: ... tak sem byl na to zvyklý, tak já sem se v tom prostě, vždycky sem strašně těšil, zase tam půjdu a budu ho poslouchat, no, vždycky vyprávěl, a když tahle posloucháš, tak je zajímavé, že když se mluví o takových věcech a ono se jakoby dostává někam dál prostě, no on to opravdu umí ten Halík, no ...

P: Hm.

K: ... a už začínáš, to zaprvé bereš to, opravdu ten mozek asi zvyšuje výkon, takže ten mozek to bere úplně, absorbuje to a další věc, už začínáš jakoby nad tím přemýšlet a je zajímavé, že začínáš nad tím přemýšlet eee už v tom jazyce, ještě jedna poznámka, teď jsem na to ...

P: No.

K: ... jak se možná dá zjistit, že ten člověk opravdu už jakoby zapad, teď myslim, jakoby do jazykového prostředí, nemyslím do eee do sociálního ...

P: Hm.

K: ... když už začíná, na začátku to bylo tak, že pokud slyším nějaký slovo, tak to rychle překládám, a to vždycky něco trvá, takže pokud ti někdo něco říká rychle, tak přestože všechny ty slovíčka znáš, se v tom ztrácíš, já třeba když poslouchal z Brna, oni mluví strašně rychle a oni jakoby oni říkaj, že máme krátký zobák, že jakoby ty slova na konci jakoby trochu ...

P: Hm.

K: ... uříznou, takže něk takle mluví a u nás byl kluk z Ostravy a byl z Brna eště nějaký a já říkám, to snad není možný, tady už jako Pražákům rozumím, tady těm ne ...

P: Hm.

K: ... protože sem furt, zase říkám furt, stále, stále sem to jakoby snažil přeložit, přeložit, ale s časem už to jakoby začínáš chápat přímo ...

P: Hm.

K: ... takže pak už když nějaký slovo slyším, vůbec na tu ruštinu nevzpomínám, prostě ta slova chápu ...

P: Jasný.

K: ... v tom významu přímo.

P: Hm.

K: A to prostě de na úplně jinou rychlost, to už prostě můžeš jakoby už prostě to slyšíš, pak další stupeň, kterej sem všimát, sem začal přemýšlet na začátku kombinovaně, takže sem občas říkám, co to bylo, jako pomíchal se mně přemýšlim a v těch myšlenkách mam promíchaný slova jako ruský a český ...

P: Jo, že se vám to pletlo?

K: ... No, no, začalo to plést, pak začínáš, když s někým mluvíš, tak začínáš plést slova, občas mi vyskočilo nějaký ruský slovíčko, občas ne ...

P: Hm.

K: ... ale s časem to taky už jako člověk, teď mně už to málokdy stává ...

P: Hm.

K: ... takže se už začneš lépe přepínat, třeba kdyby teď tady přišla Marina, tak já bych moč s ní tady už rychle začít mluvit rusky, když na začátku mně to trvalo, já třeba mluvim česky a teď na mě někdo přijde, promluví rusky a já, několik vteřin mně trvá, až jakoby přepnu ten slovník ...

P: Hm, hm.

K: ... a pak to samý zpátky ...

P: Hm.

K: ... pak časem už to nedělá problém, začínáš už přemýšlet jakoby částečně i česky a pak časem sem přišel na to, že já nevím, jak to vyhodnocuje mozek, kdy mám přemýšlet rusky a kdy mám přemýšlet česky, takže ty myšlenky sou občas pouze česky nebo pouze rusky a takový a ty, to se mně zdá třeba v noci nějaký ty sny nebo jak se tomu říká ...

P: Hm, hm.

K: ... tak je, taky se to nějak pomíchalo, sou občas jakoby v češtině ...

P: (smích)

K: ... občas sou v ruštině, takže to je takový jakoby ...

P: Hm. To je dobrej znak, že už ste ...

K: ... takový, no, ale to je tak, člověk, když jakoby to zpozoruje takový ty různé věci, tak ono se zdá trochu divný tohle všechno, ale možná mně ještě trochu pomáhalo i to, že já sem byl zvyklý na vícejazykový prostředí, protože na tom Kavkazu těch národů je strašně hodně a já sem, nejsem jakoby úplně Rus, já sem jakoby Oset nebo jak říkají ...

P: Hm, Oset, no.

K: ... já pocházím, jakoby sem ruský občan, ale sem z té republiky, takže můj roditel jazyk je osetský.

P: Hm.

K: Ale v rodině se u nás mluvilo osetsky, ale všichni mí kamarádi, vlastně až na malý výjimky byli Rusové, takže s nima sem vždycky mluvil výhradně rusky a třeba doma občas něco i na tom, takže sem musel s tím už přicházet do takových potíží, komplikací doma ...

P: Hm.

K: ... a teď se mně to prostě vyměnilo, teď tady mám ruština češtinu, doma sem měl ruština osetský ...

P: Osetštinu, hm.

K: ... takže já nevím, jestli teda sem takový standardní případ pro ...

P: No proč ne?

K: A tak většina lidí mají nějaký možnosti jiných jazyků kolem sebe.

P: Určitě. Dobře, tak vy už ste říkal, co vám pomáhalo, dá třeba říct, co někdo zkoušel a co vám třeba vůbec jako nepomáhalo v té češtině?

K: No ... těžko říct, no

P: Třeba nic takovýho není, já nevím, já se jenom ptám.

K: Ne, tak problémy sou vždycky, třeba když píšu, tak třeba u toho mailu mně pomáhá to, že tam mam zabudovaný ten slovník, že jo, takže on mně vždycky ...

P: Hm.

K: ... zdůrazní, když se něco ops*, opsává, nebo prostě sem špatně přehodil písmeno, dal tam třeba tvrdý a mělo tam být měkký ...

P: Hm, jasně.

K: ... a to možná dělá i do dneska tím písmem teda nemůžu tak až pochlubit, že sem v tom ...

P: Hm.

K: ... dokonalý ...

P: Jasně.

K: ... dělá mně to trochu potíže stejně eště i za tolik let, to se už tak zůstane.

P: No, tak ono je to taková jako nejtěžší oblast, že jo ...

K: Tady ...

P: ... ta gramatika.

K: No, to jo, to jo, to dělá, sem všiml, že i s klukama, jak sem pracoval, tak občas eště jim radil, jak se má to psát ...

P: Jo?

K: ... a oni to, oni tam dávaj, říkaj, kluci, bude tam tvrdý nebo měkký, já říkám, bude tam tvrdý, nebo měkký, protože já třeba s*, já se tím jakoby zajímám, když je mi to jedno ...

P: Hm.

K: ... takže oni toho neví ...

P: Jasně.

K: ... ale když začíná něco psát, třeba šéfovi nějaký to ...

P: Hm, jasný.

K: ... dokument, tak už tam, no a dělá to problémy asi eště i proto, že člověk musí hodně číst.

P: Hm.

K: Já třeba ty všechny znalosti češtiny mám z komunikace, ale je potřeba to, ve skutečnosti bylo by dobrý číst, protože člověk, když čte knížku, tak to slovo vidí, jak se to píše ...

P: Hm, hm.

K: ... a to je ...

P: Jasný, tak vy ste tam i uváděl a my už sme i tady naznačovali, že vlastně váš první kontakt s češtinou byla ta práce a ten pohovor v té, té, ten probíhal teda v češtině nebo jakým způsobem?

K: Ten první pohovor?

P: Hm, toho v tý firmě.
K: Ten ne, nebyl v češtině, ten byl rusky teda, ten pán, starší pán, spolumajitel firmy, ten trochu rusky uměl, takže sme tak ...
P: Hm.
K: ... ňák ...
P: Rukama, nohama.
K: No, tak ňákým způsobem se domluvili ...
P: Jojojo. Jasně a pak teda ste komunikovali až s těma klukama v tý firmě ...
K: No, tam potom sem víc používal teda angličtinu, protože ty ...
P: Hm.
K: ... mladý kluci už tomu rozuměli více ...
P: Hm.
K: ... a samozřejmě sem se snažil ňáký slovíčka zas to, ale tam to šlo rychle.
P: Hm a pamatuje si třeba, co ste si zapamatovával jako první, jakou oblast těch slovíček nebo...
K: Nevím, ale kluci na začátku mě snažili naučit slova ahoj, aby sem tam říkal to h správně ...
P: Hm.
K: ... protože h v ruštině není ...
P: Neni.
K: ... a dělalo mně to problémy, tak sem říkal, ahoj nebo tak nějak, a oni vždycky ne, ještě jednou a furt to a pak až sem se naučil už to h říkat, tak oni pak už říkali, no teď můžeme a tak sme dělali, to byla i sranda kolem toho, kluci občas se takle jako smáli, ale nebylo to zlý ...
P: Jojojo.
K: ... prostě to u toho sme bavili ...
P: Jasně. Hm, tak, kdybyste se měl teď jakoby ohodnotit, co vám de z tý češtiny nejlíp a co vám de nejhůř, když máme třeba poslech, čtení, psaní a mluvení.
K: No, poslech, řek bych, naprosto bezproblémový, to můžu porovnat dokonce i s ruštinou v tom smyslu, že když něco poslouchám, tak už nepamatuju, že bysem nerozuměl ňákýmu, ale jako samozřejmě občas sou ňáký specifický slovíčka, ale to i v ruštině, když mluví v televizi ňáký, já nevím, chemik nebo něco a řekne vám ňáký odborný slovo, tak ...
P: Hm, jasně.
K: ... to může ještě být, ale jinak jako normálně ne ...
P: Hm.
K: ... a u toho, u toho mluvení teda občas dělá potíže mně to, že jakoby stejně jakoby neumím to tak jako rusky, protože na tom sem měl obrovskou takovou, a já sem strašně hodně čet, když jsem byl kluk, tak prostě ty knížky, to bylo strašný, já sem na tom byl trochu závislý, na těch knížkách, furt sem čet, čet a čet, možná i proto mám teď i ten ...
P: (smích)
K: ... zrak zničenej, protože to sou občas různý podmínky ve tmě ...
P: Hm, hm.
K: ... ale furt čteš a to mně dalo ty znalosti, že v ruštině sem měl docela slušnou slovní zásobu a to ostatní, takže dokonce párkrát v životě, mně se dostalo pochvaly, že třeba když mluvím s ňákým člověkem vzdělaným, tak on mně říkal, nečet ste jako hodně knížek, když ...
P: (smích)
K: ... já říkám, jo, on říká, to je slyšet, no ...
P: Hm, hm.
K: ... ta slovní zásoba je teda ...
P: Jo.
K: ... úctyhodná, no ale v češtině to je horší samozřejmě, protože knížky sem v češtině nečet ...
P: Nečet.
K: ... to je problém, a to by mělo, na to bych spíš doporučoval lidem, který by chtěli češtinou prokousat, tak jakoby dát na to pozor ...
P: Hm.
K: ... ty knížky je potřeba číst ...
P: Hm.
K: ... nejlépe samozřejmě ty knížky od takových těch renomovaných, který opravdu tu češtinu zvládali perfektně, jako třeba tam já nevím, Kafka ...
P: Hm.
K: ... a Hašek ...
P: Jojojo.
K: ... a takový ty. To je potřeba. Takže občas se mně stane, že když s někým mluvím, tak najednou zjistím, že teď mám říct něco, a to slovo nemůžu ňákým způsobem najít.
P: Najít.

K: ... ale já to dělám tak, že třeba to okecám jinak, ale to je blbý, pak ta řeč vypadá, že strašně hodně mluvím. Ale to mně občas stává, že mám takovou větu pouze proto, že sem moch tam dát jedno slovo a já sem to nějakým způsobem nahradil ...

P: Jojojo.

K: ... eště další větou ...

P: (smích)

K: ... ale to dělá ...

P: Ale tak...

K: ... to je další problém, ale nejhorší samozřejmě je psaní, to je vždycky.

P: Hm, takže se dá říct, že to vám de jakoby nejhůř?

K: No, to jo ...

P: Jo?

K: ... to psaní, to dělá největší problém.

P: A cejtíte třeba, že máte eště něco, v čem byste se jako chtěl zlepšit teďka na týhle úrovni?

K: No tak zlepšit, já sem vždycky chtěl samozřejmě, já bych strašně, já mam obrovský problémy s časem vždycky, to mně strašně vadí, protože já sem vždycky chtěl, já sem třeba čet toho Švejka kdysi v ruštině a říkali, že dokud to nepřečteš v originálu, tak jasně jakoby nemáš úplně tu představu, protože ten jazyk toho autora, to je ...

P: Hm, hm, hm.

K: ... jako originál prostě, nedá se to nahradit, tak jako Shakespeare říkaj, že nedá se přeložit, dá se, jako samozřejmě sou překlady do všech jazyků ...

P: Hm.

K: ... ale ta původní anglická verze, ta je ta, to samý, mně to strašně vadí, že nemam čas na knížky no ...

P: Hm.

K: ... ono by to chtělo, to manželka mně taky vždycky říká, ona říká, vem nějaký, já už tady mam, sem nakoupil, mam spoustu knížek, jako i toho Švejka mam ...

P: Hm.

K: ... dokonce v několika variantách a různý takový to, a dokonce sem kupoval nějaký knížky, který sou z ruštiny přeložený do češtiny, který dobře znám, abych moch porovnat ...

P: Jojojo.

K: ... jak se ty slovíčka překlápou tam a zpátky ...

P: Hm, hm, hm.

K: ... protože to je taky zajímavý ten obrácený směr, to dává lep*, lepší představu pro ...

P: No jasně.

K: ... pro to, jak se správně ty slovíčka používaj a ...

P: Hm, hm, hm. Jo, takže řekněme jakoby, že byste se chtěl zlepšit v tý četbě těch českých ...

K: To bych chtěl, určitě ty knížky by opravdu ...

P: Hm, dobře.

K: ... chtěl číst.

P: Eee tak vy ste už říkal, že ta ruštině je podobná v něčem tý češtině, tak v čem vidíte tu podobut?

K: Ta podoba je spíš v tom, že původně to byl spíš podle mě, jak se mně zdá, jeden jazyk, ještě ten staroslovanský, tam zbyly takový, jak sem říkal, ústa, oči ...

P: Hm.

K: ... a takový to, to sou ty starý slova a já sem uměl, mamka je teda učitelka ruštiny a ona eště i vyučovala tu literaturu a sem vždycky měl doma takový to prostředí kolem toho, já sem vlastně z toho měl nejlepší známky vždycky a dokonce sem jí pomáhal ...

P: Hm, hm.

K: ... nějaký ty úkoly teda brala domu, tak sem jí pomáhal tam s tím to ...

P: Hm.

K: ... zkontrolovat, sem byl no, ono se o sobě takle neříká, ale byl sem v tom hodně dobrý teda, to řeknu takhle ...

P: Řekněte ...

K: No prostě ...

P: ... když je to pravda, tak proč ne.

K: No tak proto, proto jakoby nebylo pro mě, ta ruština byla jakoby trochu pokročilejší sem v tom byl a samozřejmě takový ty různý historický knížky anebo taky mě vždycky zajímalo, proč to slovo takhle je a to a z čeho pochází a nebyl, a když ještě ty starší knížky, tak tam se normálně ty slova používaj ještě, protože jako většina lidí tomu rozumí ještě, no čím dál tím méně, ale ...

P: Hm, hm.

K: ... a ...

P: Takže řekněme, že slovní zásobu to máte ...

K: Pomáhá to. Slovní zásoba, já bych dokonce tak povážal si říct, že člověk, který je v ruštině hodně dobrý, tak má hodně větší šanci do té češtiny prokousat dříve, protože jazyk jako jazyk říká, že člověk, který je dobrý v něčem, jako to znám od těch lidí, kteří třeba dostali, kterým dobře šla angličtina, pak ten člověk najednou má tu němčinu a pak další jazyky a prostě ...

P: Hm, hm.

K: ... on je v tom dobrý, de to, a sou lidi, kterým to nejde prostě, třeba moje manželka vždycky říká, ona už tady je sedmým, no šest let vlastně ...

P: Hm.

K: ... šest let a prostě nedokáže, nemá na to, přestože ona měla samé jedničky ve škole, ona studovala všechno a vysokou školu, ona je doktorka ...

P: Hm.

K: ... a všechno vždycky šlo, ale tady to, ta čeština jí ňák, a tak na druhou stranu, ona je doma, mluví se mnou, když sme doma, mluvíme vždycky rusky ...

P: Hm.

K: ... tak ona nemá ty možnosti, co sem měl já, že jo.

P: Jasný, to je důležitý. Dobře a na začátku teda, eště se malinko vrátíme, používal ste třeba internet nebo televizi, abyste jakoby se ňák zlepšoval?

K: No internet asi moc ne, protože ...

P: To eště asi nebyl ...

K: ... na začátku, jak sem byl v pronájmech, tak tam s tím internetem to bylo zlé ...

P: Hm.

K: ... většinou, dřív to bylo přes pevnou linku teda a oni těch, který dávaj do pronájmu, tak oni tam tu pevnou linku tam jakoby dávaj pryč, aby nebyl problém, protože ta pevná linka je napsaná na majitele, ten člověk tam provolá já nevim x tisíc ...

P: Jasně.

K: ... co pak, takže vždycky když sem šel do pronájmu, říkali pevná linka je odpojená ...

P: Hm, hm, hm.

K: ... není internet, tak sem internet, na internet sem chodil vlastně do kavárny k Marině ...

P: Jo.

K: ... a tam se seznámil s Antonem.

P: (smích)

K: Takže a vy ste kamarádka jeho přítelkyně teda nebo jak?

P: No já sem kamarádka obou, dá se říct.

K: Aha. No, tak tam sem s nima seznámil, tam sem chodil na ten internet ...

P: Hm.

K: ... takže internet teda až tak velkou roli v tom nehrál, ale ...

P: A televize?

K: ... televize, to určitě ano.

P: ... česká?

K: Ano, Ano. Ale od televize je zajímavá věc, já nevim, manželka mně říká, že je to zvláštní a já možná jako mam i nadání, já to teda spíš beru jako legraci ...

P: Hm.

K: ... nevim, ale kdo ví, já od začátku když sem přijel, eště u toho Václava, vůbec sem česky nerozuměl teda, ale pokud sem zapnul ňáký film, tak během nevim několika minut, stačilo se prostě do toho filmu nějakým způsobem jakoby ponořit, prostě ten děj tě unes a já sem občas pak, až skončil, tak prostě pak říkám sakra, nechápu, ale nebyl problém ...

P: Hm.

K: ... já sem ňákým způsobem, nevim jakým způsobem, prostě všechno co v tom filmu šlo, o čem mluvili sem pochopil, nevim proč ...

P: Jasný.

K: ... nemůžu to vysvětlit ...

P: Hm.

K: ... ale možná proto, že třeba já když, přestože sem tu angličtinu studoval, ale když sem koukal na anglický filmy, tak když tam mluví jakoby anglicky nedabovaný film ňáký, tak tam ten pocit nemám ...

P: Hm.

K: ... tam prostě občas chytne nějaký jakoby věty a oni ještě mluví, třeba ty Američani tu angličtinu trochu zkreslujou po svém a ...

P: Jasně.

K: ... a tam, tam se ztrácím teda ...

P: Hm.

K: ... nemůžu tam takle, ale v těch českých filmech ...

P: Hm.

K: ... nebyl problém, nevím proč, nemůžu to vysvětlit.
P: A vzpomenete si třeba, na co ste koukal pro zajímavost jako konkrétního?
K: No tak já tou dobou koukal na všechno, protože já tu televizi ještě bral jako možnost jako poslouchat ten jazyk a nějakým způsobem, aby už sem to měl ...
P: Hm.
K: ... takže ...
P: Jako trénink.
K: ... takže maximálně, maximálně sem koukal sem na nějaký blbosti jen proto, abych ...
P: Jasně.
K: ... slyšel, no ...
P: Hm.
K: ... ten jazyk.
P: Jo, takže když to shrnete, tak kde všude nebo při jakých příležitostech dneska používáte češtinu.
K: No tak tady používám všude teda, až na výjimku, že sem na návštěvě u někoho z kamarádů z Ruska, třeba u Mariny nebo, nebo mám ještě pár kamarádů a jinak, jinak tady nemam ...
P: Hm.
K: ... ani možnosti tu ruštinu někde používat.
P: Jasně, tak vy už ste teda zmiňoval tu vaši rodinu, že tady je to složitější, co se týče češtiny a ruštiny. Takže manželka teda je taky Ruska?
K: Hm.
P: ... původem hm a česky teda moc neumí, ste říkal.
K: No tak, ona teď trochu rozumí teda už ...
P: Hm.
K: ... ale ... ale nemluví teda skoro.
P: Jojojo a komunikujete spolu rusky teda?
K: No, vždycky rusky.
P: A dovedete si třeba představit situaci, že spolu budete komunikovat česky? Co by třeba muselo nastat nebo ...
K: Eee já sem se snažil, mně vždycky všichni říkali, že to by bylo dobrý začít doma mluvit česky ...
P: Hm.
K: ... že manželka by rychleji to nějak naučila, ale nevím, nějak s ní nemůžu ...
P: Jo.
K: ... protože mě to, já cítím, že mě to strašně omezuje ...
P: Hm.
K: ... protože co říkám, tak ne všemu rozumí a nemůže mně tak odpovědět, a to nám dělá problémy pak v konverzaci ...
P: Jasně.
K: ... a my sme oba dva takový trochu ukecaný ...
P: Hm.
K: ... a to nás jakoby ...
P: Hm.
K: ... omezuje ...
P: Jasně, jasně.
K: ... v té konverzaci, ale na druhou stranu, já myslím si, že časem možná bysme mohli jakoby mluvit občas i česky, ale tu ruštinu musíme asi nechat na vždy.
P: Hm, jasně. A vy ste teda říkal, že holky mluvěj česky ...
K: Hm.
P: ... dobře, ty se tady učily na základní škole asi.
K: No, oni tady šly do třetí třídy, první dvě oni měly tam ...
P: Hm.
K: ... a pak do třetí už šly na Hanspaulce a pak už v Počernicích a pak eště studovaly na těch to odborný učiliště ...
P: Hm.
K: ... v Praze a ...
P: Jo.
K: ... aranžérky no, sou ...
P: Hm, to je hezký.
K: A, no jenže oni nepracujou teď v tom oboru, jedna, obě dvě vlastně prodavačky sou teď ...
P: Aha, aha.
K: Oni nějak k tomu studiu teda moc nemaj, nechtěj studovat dál, říkaj, že eště je čas, to nevím teda, jestli je čas ...
P: (smích) No tak ...
K: Mě třeba studování strašně bavilo ...

P: Hm.
K: ... ale oni ne, oni nemaj z toho dobrý ...
P: Jasně. Jo a teda s každým z vás komunikujou jinym jazykem.
K: Hm.
P: Je to tak?
K: Tak.
P: Hm, to je zvláštní.
K: No je to takový trochu zvláštní, ano.
P: A když ste jako takle všichni dohromady, tak to musí bejt hrozně jako ...
K: Tak na začátku to manželce vadilo, ona mně říkala, holky stejně trochu, trochu ale nějak rusky umí ...
P: Hm.
K: ... tak ať mluví teda rusky, protože není slušný, když mluvíš nějakým jazykem, kterým nerozumí všichni, který sou v místnosti, to jsou nějaký základní pravidla společenského chování ...
P: Hm, hm.
K: ... a pak časem, až začala tomu rozumět, tak už teď jakoby nemá výhrady k tomu ...
P: Hm, hm.
K: ... říká, že je to v pohodě, ale třeba odpovídá jim rusky, že jo a ...
P: Hm.
K: ... oni na ní taky mluví rusky.
P: Jojojo.
K: Ale na mě oni mluví, na mě mluví česky, tak protože vidí, že pro nich je to jednoduchý a ...
P: Jo, jasně.
K: ... a oni se nechtěj namáhat nijak zvlášť.
P: Jo, takže myslíte, že ta ruština už je pro ně komplikovaná.
K: Je.
P: Hm, jasně. Tak zajímá mě samozřejmě i ta ruština, vy ste jí učil v Rusku asi ve škole, je to tak ...
K: Ve škole.
P: Říkal ste, že ste v tom byl dobrej, tak jak na to vzpomínáte na to období, kdy ste se jí učil ... bavilo vás to, nebo spíš z povinnosti ...
K: No eee teď jak nevím, teď nemůžu to nějakým způsobem ohodnotit, protože já sem to spojoval nějak s tím čtením ...
P: Hm.
K: ... to čtení bylo mym koníčkem, dokonce já sem strašně rád třeba čet nějaký fantasy, pak takový ty o vesmíru, pak strašně něco jako Conan Doyle, takový ty jako indiány a ...
P: Jojojo.
K: ... kovbojové, no jako normální kluk ...
P: Hm.
K: ... kovbojky různý a takový strašně rád čet věci, anebo historický nějaký věci, pokud tam šlo o nějakých rytířích nebo něco, tak to bylo naprosto pro mě báječný takový čtení ...
P: (smích)
K: ... a... já sem tu ruštinu nějak spojoval možná, nevím, ale teď nemůžu říct, že to sem nějakým způsobem vnímal takle, ale ...
P: Přes to čtení. Jojojo.
K: ... ale ono prostě to šlo samo nějak ...
P: Hm.
K: ... třeba byly věci, který jako chemie třeba, ta mě vždycky dělala potíže ...
P: Hm.
K: ... přestože sem měl o to zájem, ale sem cítil, že ona jako tak nějak sama nepůjde. Sou lidi, kterým to de samo, mně to samo nešlo jen přes nějakou práci ...
P: Hm, hm, hm.
K: ... když tady u těch třeba věci jako ruština, ta literatura a takový ty věci, oni byly samozřejmostí prostě, prostě to šlo ...
P: Hm.
K: ... jakoby na pozadí ...
P: Jasně, jasně.
K: ... samo.
P: Hm, to je dobře. Eee tak a teď teda kdybyste zase měl shrnout, kde všude používáte ruštinu, v jakých příležitostech, už ste to říkal, ale tak jenom abysme ...
K: No, tak ruštinu používám pouze, když volám domů, kamarádi a s mamkou, když mluvím ...
P: Do Ruska myslíte?
K: No, do Ruska, když volám a pak když mluvím s manželkou doma, s klukem, s tím malým, přestože on už ve školce tak jako ...

P: A kolik mu je, jestli se můžu zeptat?
K: Šest.
P: Šest, aha.
K: A on teď on má taky takový menší s tím problémem má ...
P: Hm.
K: ... protože my na něho tady mluvíme vždycky rusky a on tam přijde a tam na něho mluví česky, takže on ještě do toho nějakým způsobem nějak nedostal ...
P: Hm.
K: ... takže ...
P: A budete třeba chtít, aby mluvil oběma těma jazykama?
K: No ...
P: ... od malička?
K: ... chtěli by, no, manželka mně říká, že u holek je to škoda, že oni tu ruštinu ztratily, proto radši nic ...
P: Hm.
K: ... člověk těch jazyků zná, říkaj, že tolikrát seš člověk, kolik jazyků znáš a třeba starší holka měla příležitost, AAA Auto, to znáte, že jo, ten autobazar, oni sháněli člověka, ona tam dala přihlášku a oni jakoby jí pohovor a to, absolvovala nějaký, oni sháněli někoho, protože oni mají nějakou rozsáhlou síť poboček, oni mají všude možně, dokonce i v Rusku maj a na Ukrajině a oni sháněli nějakou jako obchodnici, která by mohla komunikovat v tom rodným jazyku do té země, tak do Ruska, do Ukrajiny, chtěli, aby to a ona jak říká, že toho moc neumí a já říkám, proč jako mluví docela jako, neříkám, že umí nějaký složitý věci nějaký z filozofie nebo něco ...
P: (smích)
K: ... to ne, ale domluvit se rusky může bez problému ...
P: Hm.
K: ... tak říkám, pročs to odmítla, no oni budou chtít po mně tohle a tohle a já se bojím ...
P: Hm.
K: ... takže, tady už ...
P: Už se necejtí ...
K: ... už ta příležitost je ztracená a oni jí nabízeli pětadvacet plat, což teda dnes na začátek docela dobrý, teď ona pracuje já nevím za devět tisíc v nějakém obchodě tady na vesnici ...
P: Hm.
K: ... a kdyby s tím jazykem ...
P: Hm.
K: ... na tom byla líp, tak teď mohla pracovat pro AAA Áčka ...
P: Hm.
K: ... ale řekla, že toho moce neumí ...
P: Hm.
K: ... tak nashle a šla.
P: Hm, vy ste teda říkal, že s tím malým komunikujete rusky a holky taky nebo holky česky?
K: Holky s ním, holky s ním komunikujou česky teda ...
P: Holky s ním komunikujou česky.
P: Hm.
K: ... oni schválně to dělaj ...
P: (smích)
K: ... ale on už s nima začíná pak česky, protože on ví už, že na nich jakoby rusky nemůže se dovolit, oni dělaj, že jakoby nerozuměj, schválně, tak on se o to nějakým způsobem, ale samozřejmě už to dělá pro něho potíže, je vidět, že ...
P: Jo?
K: ... že on začíná ty slovíčka nějak jakoby chytat někde a se snaží něco říct ...
P: Hm.
K: ... a je to problém.
P: Hm.
K: Když rusky s náma to je, občas říkáme, zavři pusku, už máme toho dost ...
P: Hm.
K: ... on občas jako ...
P: Jo.
K: ... taky je takovej ukecanej strašně, ale v češtině je to horší ...
P: Hm.
K: ... i ve školce nám taky říkali, že, že dělá pro něho to potíže ...
P: Ale jakoby nějakým způsobem to umí, tu češtinu ...
K: No oni říkaj, že vždycky s ním my domluvíme, rozumíme, dobře to on všechno rozumí, to jo, ale pokud ti potřebuje něco říct, paní učitelce nebo prostě, tak on začíná ta slovíčka, jako občas se zasekne a začíná brečet a je to.

P: Jojojo, hm, no jo no. Dobře, tak, kdybyste teda měl říct, jestli máte víc kamarádů nebo známých Rusů nebo Čechů, tak to je asi ...

K: No, pokud by šlo teda ...

P: No ruskojazyčných, tak, abych neřikala jenom Rusy.

K: No, myslíte tady nebo kde?

P: Tady, tady.

K: Jo tady, tak samozřejmě tady, tady Čechů je víc o hodně jakoby kamarádů nebo známých než ...

P: Hm.

K: ... protože jak sem říkal ještě na začátku, nějak sem o to moc nestál ...

P: Jasně.

K: A jinak pokud bysem, pokud bysem teda chodil do těch různých společností, tak asi bych těch známostí měl hodně, třeba Marina má těch známostí strašně moc ...

P: Těch ruských, myslíte?

K: No.

P: Hm.

K: Ona prostě je jakoby na to víc orientovaná ...

P: Hm.

K: ... a ona mně taky říká, že čeština jí dělá problémy, protože ona jakoby česky moc nekomunikuje, ona se snaží spíš do toho ruského prostředí se ...

P: Jasně.

K: ... když já naopak ...

P: Vy ste naopak, hm.

K: No, třeba dneska máme grilovačku tady s klukama a tam sme vždycky ...

P: (smích)

K: ... to je zas další věc, no ...

P: (smích) Jasně. Dobrý, tak, takže tím pádem z toho asi vyplývá, že víc mluvíte česky než ...

K: Ano.

P: ... rusky.

K: Pokud by teď doma nebyla manželka, tak tu ruštinu vlastně v tom období, když sem byl, no, řekněme tak svobodný, že ta první manželka odešla a ta druhá ještě nepřišla ...

P: (smích)

K: ... to bylo asi půl roku nebo i víc dokonce, skoro rok, tak sem neměl vedle sebe nikoho, holky už v tu dobu mluvily výhradně česky ...

P: Hm.

K: ... ten můj kamarád, ten přítel, Honza, ten byl taky Čech, že jo ...

P: No jas*.

K: ... a všichni kluci v práci, to sem ještě byl v práci tou dobou, teď do práce nechodim, sem doma ...

P: Hm.

K: ... živnostník a v tu dobu sem pracoval no, takže ...

P: Neměl ste kolem sebe ...

K: Vůbec no ...

P: Hm.

K: ... občas, málokdy, málokdy sem viděl třeba Marinu sem normálně takle potkal, tak sme s ní prohodili pár vět rusky a jinak ...

P: Hm.

K: ... jinak vůbec.

P: Jo. Dobře a teďka vy už ste teda zmiňoval, že ještě umíte anglicky, tak ještě nějaký jinej jazyk umíte?

K: No, nemůžu říct, že anglicky umím, protože ...

P: Tak nějakým způsobem.

K: ... já sem tu angličtinu studoval hodně, když sem tak spočítal, kolik let sem to studoval v různých školách, ale jelikož do toho prostředí sem nikdy nedostal, tak to vždycky zůstalo jako úplně cizí jazyk, prostě je to cizí jazyk pro mě ...

P: Hm, hm.

K: ... a z toho vyplývá ...

P: Jasně, jasně.

K: ... spojené všechno ostatní, třeba když sem byl v tom hostelu u tý pani, jak sme bydleli, tak sme v jednu dobu bydleli na jednom pokoji, bylo tam osm lidí a byl tam z Portugalska, byl tam Japonec, Němec a takový různý a všechny my večer vždycky, když se vrátili do toho, tak sme povídali anglicky a já sem tam všiml takovou zajímavou věc, my sme na začátku, když začali, tak sem vůbec nedokázal s nimi nějak komunikovat, říkám, sakra, tolik let se to učim, nemůžu teď vůbec na nic přijít, ale časem, když sme už nějakou dobu, tak ono se to, člověk cítí, jak ten jazyk začíná zase jakoby se rozrůstat a ...

P: Hm.

K: ... už začínáš, tak já sem pochopil, že pokud bych v tom prostředí zůstal déle, tak ta angličtina, ona tam stejně někde je, mozek ...

P: Hm.

K: ... nic nezapomíná, říkaj, že vždycky se to odkládá a třeba hypnózou nebo dá se z člověka, jak by, dostat ...

P: Hm.

K: ... ale takže angličtina řekněme někde tam, na pozadí úplně ...

P: Jojojo.

K: A jinak jazyky, no, nevím, já třeba mně dokonce i jakoby kluci říkali, že je to zvláštní, že většinou to dělá problémy jakoby spoustu i Čechům, já třeba bez problémů rozumím Slovákům, přestože oni mluví trochu jinak ...

P: Hm.

K: ... ale nevím, možná po těch zkušenostech, jak sem zoufale ty slovíčka skládal, český, když sem uměl pouze rusky, tak teď už s těma zkušenostma, když na mě mluví Slovák, tak já mu rozumím ...

P: Hm.

K: ... a mně se to zdá taky občas, manželka říkala, že taky jako, je to hodně zvláštní, já když mam nějaký obchodní telefonáty, tak vždycky to tak funguje, že Čech mluví na Slováka jako česky, Slovák mluví na Čecha slovensky, nesnaží se mluvit česky a je to jakoby komunikovali ...

P: Hm.

K: ... že bez problému, takže když mi volá nějaký Slovák, tak s ním prostě mluvím normálně, rozumím bez problému a třeba s Polákama je to o hodně těžší, já sem teda s Polákama taky občas do styku, přicházel do styku obchodního a tam z většiny teda jakoby, ale díky tomu, že třeba znám nějaký česká slova, ruská slova, občas nějaký možný ukrajinský trochu, protože sem přicházel do styku s Ukrajinci ...

P: Hm.

K: ... a všichni, pokud znáte spoustu těch slovanských jazyků, tak ty další už ten mozek začíná zachycovat nějaký společný vazby a už začínáte tam alespoň trochu, takže Polákovi jen, jen trochu, ale rozumím, protože dřív naprosto nereálný, já sem jako kluk strašně rád poslouchal ten rock ...

P: Hm.

K: ... a jelikož v tu dobu za komunistů bylo zakázáno poslouchat nějakou západní hudbu, tak u nás se spíš propagovaly tady skupiny z toho Východního bloku, jako český skupiny, slovenský, no, v tu dobu to bylo ještě Československo teda a tady ty z Polska, Maďarska a z Východního Německa, takže sem byl v tom prostředí a já sem strašně rád třeba poslouchal nějaký věci od Katapultu nebo od takových těch skupin jako Omega, ta maďarská skupina, no tomu vůbec teda, to maďarský, to je něco jiného, to není slovanská skupina, takže vůbec, nedá s*, to je jako jiná planeta ...

P: (smích)

K: ... ale třeba Polákům, Poláci, když zpívaly nějaký polský skupiny, to nikdy sem nerozuměl, vůbec ...

P: Hm.

K: ... prostě zpívaj na nějakým, nějakým jazyku zpívaj ...

P: Jasně.

K: ... to samé jako česky, cokoliv, ale teď když třeba poslouchám polskou hudbu a zpívá Polák, jako domluvit se s ním tak nějak můžu jen okrajově, ale, neplynule samozřejmě, ale když poslouchám, jak zpívá, tak ty slova přes dva něco pochopím a už vím, o čem zpívá ...

P: Hm, hm.

K: ... už ...

P: Jojojo, jasně.

K: ... od těch slov ...

P: Se v tom orientujete už. Dobře, a když srovnáte třeba to učení, když ste se učil anglicky v Rusku a když ste se učil česky, vidíte v tom nějaký shody nebo rozdíly naopak? Jako v tom učení myslím, ne v těch jazycích ...

K: No, já sem nad tím tak nějak nepřemýšlel nikdy, ale mně se zdá, že angličtinu těžko dá porovnat třeba i s češtinou, protože oni maj to docela jednoduchý, že jo ...

P: Hm, hm.

K: ... oni nemaj takový ty různé problémy s háčkama, čárkama ...

P: Hm, hm.

K: ... a jediná věc třeba ještě taková poznámka, v češtině je strašně dobrá věc, která strašně pomáhá člověku, kterej jako to studuje nebo ještě, že jak se p*, říká, tak se píše a to, tohle prostě je to jednoduchý v tom smyslu, že když něco čtete a budete číst takhle po písmenech, tak čtete to jako normálně, když v tý angličtině třeba nějaká slova, jak se píše, a čte se úplně jinak nebo slov*, sloveso úplně jinak ...

P: Hm.

K: ... takže tam, já bych to bral jako, jakoby dva jazyky s různým, ty problémy sou různý podle mě.

P: Hm, hm, jojojo. A dalo by se říct, co se vám z toho učilo líp a co vám šlo hůř?

K: V angličtině?

P: Ne, myslím jestli čeština nebo angličtina.

K: Hmm no, nevím teda ... těžko říct, já sem tak nikdy to neporovnával ...

P: Hm.

K: ... tak proto nemůžu teď tak vybavit něco.

P: To nevadí, to nevadí. Každopádně vás teda baví učit se jazyky? Baví vás to?

K: No, nevim. Na jednu stranu chtěl bych, já strašně vždycky závidím lidem, který ovládaj x jazyků, to je prostě, jako promluvit s někým v tom jazyku rodilém, to je, když s Němcem mluvíte anglicky, domluvíte se bez problémů, ale když s nim mluvíte německy, tak úplně jiný, ty lidi strašně rádi, když ...

P: Hm, jasně.

K: ... slyší ten jejich jazyk, Němci sou takový jako ten na svůj jazyk taky pyšný sou a ... takže ty jazyky, opravdu bych chtěl, chtěl bych, ale říkám, já mam takových problémů i bez toho, že ...

P: Hm.

K: ... to už kdyby, jak říkaj kdyby, no tak kdyby tady to a to a to ...

P: Jojojo.

K: ... nebyl problém, tak třeba by dostali, ale jakoby ...

P: Hm.

K: ... jedna z takových, jako takový sen, že by jednou možná bych naučil taky zase nějaký jazyky, třeba německy mně v poslední době začala, nevim proč, mně se zdálo, zdá teď jakoby zajímavý jazyk ...

P: Hm.

K: ... dřív sem ho dokonce jakoby vůbec neměl rád ...

P: Jojojo.

K: ... mně se zdál jako takový moc drsný jazyk, ale teď nevim, co se změnilo, ale teď mně zdá jako docela hezký (smích).

P: Jo, takže možná němčina, dobře.

K: Hm.

P: Tak, tady k tomu sme se taky dostali, jak se, jak to má podle vás mladší generace s učením jazyků. Myslíte, že je v tom rozdíl než starší?

K: Určitě. Holky, když vezmu, to že u mě holky vždycky říkají, že na to učení vůbec nejsou, a to bylo vidět i podle známek, jim jakoby to studium vůbec nešel ani, já když vzpomínám sebe, neříkám, že sem měl samý jedničky, ale spousta těch předmětů mně naprosto nedělaly vůbec nějaký problém a ani dokonce sem nemusel dívat ani do knížky, ono to nějakým způsobem šlo, stačilo mně vyprávění učitele a už to vim.

P: Hm.

K: A ale byly samozřejmě třeba ta chemie, u který sem musel trochu i zapotit, ale holky, já sem dokonce divil, že vůbec sem nenašel nějaký, jo, jediný, co jim šlo, kreslení, což oni teda strašně rády kreslí ...

P: Hm.

K: ... to jediné, co jim šlo, to ostatní, říkaj no, na druhou stranu oni byly jako emo a takový různý gotik a takový různý, oni furt se zkoušely různý ty směry a ...

P: Jojojo.

K: ... to sem měl peklo s tím taky ...

P: (smích) Jasně.

K: ... a oni neměly čas na to učení ...

P: Hm.

K: ... tak oni to všechno braly jakoby, já sem to bral, no taky ta doba byla jiná, že jo ...

P: Hm, hm.

K: ... jsme vždycky byly orientovaný ještě v tu dobu jakoby politicky a vůbec, vždycky že říkal, že prostě učit se, učit se, učit se, jak říkal Lenin, že jo ...

P: Hm.

K: ... a od toho se všechno odvíjelo ...

P: Jas*...

K: ... když dneska říkaj, že k čemu je to dobrý, jak mně holky jednou řekly, seš inženýr a co seš, bohatý, ne, a oni říkaj, tak a co s tím, já říkám, když to takhle berete ...

P: Hm.

K: ... no tak, ale podle toho se takhle nedá, ale holky ta, ten studium jim jakože spíš teda nešel, než šel, ale s tím jazykem, nevim ...

P: Hm.

K: ... ale já sem všimnul takovou věc, že když sme dorazili, tak během půl roku oni začaly mluvit česky ...

P: Hm, jo.

K: ... během půl roku, já sem čuměl ...

P: Takže to šlo rychle?

K: Strašně rychle, protože oni on*, jak děti zaprvé, oni mají jakoby tu čistou hlavu a příroda tak určila člověka, že první nějaký ty roky života, nebo ten začátek, člověk je stavěný na to, aby tu informaci, jako přijal ...

P: Hm, hm.

K: ... pak aby zpracoval a v konci aby už dával třeba nebo něco ...

P: Hm, hm.

K: ... takže pak podle toho třeba teď s*, pro mě nějaký učit se novy věci, já cítím, že už naprosto nedá se porovnat s tím, jak to bylo dřív ...

P: Hm.

K: ... a u holek během půl roku, to že oni začaly pohybovat se mezi kamarády, oni sou taky s* strašně společenský holky sou, maj spoustu kamarádek a kamarádů ...

P: Hm.

K: ... a prostě na Facebooku, tam maj zase, takže ...

P: Jasně.

K: ... oni strašně rychle do toho dostaly, to proto sem zamyslel nad tím, říkám, když holky občas mně říkaj, sme prostě blbý, proto nám ten studium nejde, já říkám, ha, kdybyste byly úplně blbý, tak ani ten b* jazyk vám nešel ...

P: Hm.

K: ... ale když to chcete, oni to chtěly, protože chtěly ...

P: Zapadnout.

K: ... do toho prostředí zapadnout, být in, jak říkaj, tak nad tím máknuly a naprosto bez problému, ale to ostatní už je out ...

P: Jas*

K: ... a, no.

P: Dobře, tak teď trochu změním téma, co česká kultura, vy už ste zmiňoval, že chodíte občas do divadla, je to tak, na náky a třeba hudbu posloucháte, tak jak často třeba chodíte do divadla na český představení?

K: Poslední dobou už nechodim bohužel, protože jak sem už neměl možnost chodit s manželkou kvůli dítěti a tak sem už takovej zájem neměl chodit nikde sám ...

P: Hm, hm.

K: ... ale dokud sme byli v Praze, tak občas mě manželka normálně vykopla s tím, že ona říkala, že prostě když mě kamarádi někam zvali a ona říká, tak víš co, nemůžeš tam chodit všude jakoby s manželkou, se mnou jako, tak jdi tam s kamarády, já vždycky říkal, já nejdu bez tebe a ona, ne ...

P: Hm, hm.

K: ... prostě di tam a je to, tak sem tam šel třeba ...

P: Hm.

K: ... ale už to nebylo samozřejmě, dá se to porovnat, když sme byli, když třeba manželka přijela a ještě nebyl ten malý kluk, tak sme utráceli třeba za Silvestra nebo za Vánoce sme normálně šedesát tisíc korun sme utratili ...

P: Hm.

K: ... na takový různý ...

P: Jojojo.

K: Chodili sme, když ona dorazila, tak těch šedesát tisíc bylo hned pryč, protože sme chodili já sem přes internet objednal, každý den sme někam šli ...

P: Jo, jo.

K: ... každý večer, ně*, nějaký divadlo nebo koncert nebo ještě něco sme chodili Karel Gott ...

P: Jo.

K: ... a všechno možný ...

P: Jo.

K: ... a Lucie Bílá, tak sme chodili, chodili a, ale pak to skončilo ...

P: Hm.

K: ... a pak sem občas už chodil pouze, když už ti kamarádi byli opravdu ...

P: Hm.

K: ... na tom trvali a manželka třeba řekla, že prostě jdi, kamarádi taky potřebujou ...

P: Hm.

K: ... aby jim věnoval nákou pozornost ...

P: Jo.

K: ... takle to chodí a tady, tady bohužel jak sme přistěhovali, tak je tolik problémů tady ...

P: Hm.

K: ... zaprvé teď už začíná zima a my sme začali zateplovat barák, barák není zateplený ...

P: Hm.

K: ... tak všechn ...

P: Že není čas.

K: ... volný čas, já teď si nemůžu dovolit někam jít, ale tady koukám, jak sme teď, nevím, jestli ste všimla, jak sme šli, tak byl tam takový ten poster velký, plakát ...

P: Hm.

K: ... Lenka Filipová přijíždí sem ...

P: Aha.

K: ... bude tady koncert ...

P: To jsem si nevšimla. Tak se chystáte?
K: ... a my tam asi půjdeme i s klukem, no ...
P: Jo.
K: ... on už je docela, jako teď už možná můžeme ho občas vzít i s sebou ...
P: Hm.
K: ... protože už v šesti letech ...
P: Hm, už by moch.
K: ... už dokáže ty dvě hodiny, dřív to nešlo ...
P: Hm.
K: ... protože my jednou takhle udělali takovej pokus, vzali sme ho do divadla a museli sme odejít ...
P: Hm.
K: ... protože on asi tak já nevim dvacet minut maximálně dokázal nák se so*, soustředit, pak začal, já tady nechci a to a to a teď lidi kolem říkali, ticho, ticho ...
P: (smích) Jasný.
K: ... říkam, musíme odejít a odešli ...
P: Hm.
K: ... proto.
P: Jo, dobře a co z tý kultury český máte tak nejradši?
K: No, já strašně rád třeba pokud de o hudbu, tak mně líbí takový ty starý písničky třeba takový dechovky anebo country ...
P: Hm.
K: ... to, co je blíž jakoby, ale tak se nebráním i modernějším věcem, třeba od Lucie Bílé mně líbí spoustu věcí a ...
P: Hm.
K: ... já sem ještě kdysi chodil do hudebky, mam tady klavír doma, takže já sem ještě kdy*, kdysi za mládí hrál v skupině, takže k té, k té hudbě nějaký mam vztah ...
P: Hm.
K: ... a proto jakoby furt se snažim nákým způsobem, když člověk má náký nadání, třeba jako u té Lucie Bílé ten hlas, ten vokál, jak zpívá ...
P: Hm, hm.
K: ... mně se líbí.
P: Jasně.
K: No Karel Gott, to je prostě zvláštní jev, takový, to je prostě ta hudba, na který sem dokonce i vyrost, u nás to hrálo na každym rohu ...
P: V Rusku myslíte?
K: ... takže jakoby byl doma, když slyším, ten Karel Gott, no, ten, ten, ten byl všude prostě ...
P: A znal ste ještě někoho, než ste přijel do Česka?
K: No, tak Vondráčkovou sme poslouchali, no, poslouchali, já sem teda na tu hudbu moc nebyl, ale ona zněla z každého, dřív se strašně rádi lidi chodili někam a nosili kazeták nebo s něčim nebo otevřeli normálně okno, dali do okna reprák a normálně to pouštěli ...
P: Hm.
K: ... dřív takové byli různý ...
P: Hm.
K: ... dneska už to nevidíte takle, ale dřív to bylo nějak ...
P: Jasně.
K: ... a náký společenský akce, na těch to strašně, ten Karel Gott ten prostě byl všude ...
P: Hm.
K: ... no a Vondráčková a pak i ty další, taky ...
P: Jasně.
K: ... no tak teď dokonce pamatuji na Korna ...
P: Hm.
K: ... náký ten začátek, když on ještě byl mladý teda ...
P: To mi Marina taky říkala, že znala Korna, než přijela.
K: No, no, no a takový různý, nebo já sem měl ještě kdysi destičku, no dovezli mi destičku Katapultu kdysi ...
P: Hm.
K: ... pak Elán, byl hodně známý teda ...
P: Jo? V Rusku taky?
K: No.
P: Hm.
K: Ale i Elán se mi líbil taky, ten Katapult jako rockerovi, sem furt byl takový jakoby, považoval se za rockera ...
P: Hm.

K: ... a to už bylo takový blíž k tomu, protože je to takový jemný, ale rock ...

P: Hm, hm.

K: ... a vůbec jako ten Jožo Ráž nebo jak se menuje ten má hlas jakoby, když takle vezmu, jak to zpíval za mládí a teď, ten hlas se změnil jen trochu ...

P: Hm, hm, to je pravda.

K: ... to je, ten hlas opravdu má ještě nádherný ...

P: Hm.

K: ... a tohle sem všechno jakoby ...

P: Hm, jasně.

K: ... ale přestože je to takový malý stát jakoby Česká republika, ale docela ve světě známá, dřív se tady vyrobilo spoustu věcí třeba Koch-i-noor, Koh-i-noor, ten je, u nás byli, já sem, když studoval, tak u nás i na to s*, na tý strojírenský a pak na té elektronice, tak dřív se strašně, dřív se nekreslilo na počítači, dřív se kreslilo na papír a samozřejmě já sem vždycky sháněl tužky, kvalitní tužky a i ty gumičky taky a vždycky to byl Koch-i-nor, v tu dobu ještě žádná Čína nebyla, teda jako dneska, takže to byla špička, pak ten hokej samozřejmě sem vždycky, já sem strašně rád vždycky koukal na ten hokej, jak dřív byla taková ta, opravdu byl neskutečný takový boj vždycky mezi eee ještě v sedumdesátých letech z*, na těch olympijských hrách nebo ...

P: Hm, hm, hm, jojojo.

K: ... to byli vždycky takový velký nepřátelé, že jo ...

P: Hm, hm.

K: ... ten ruský tým a češ*, československý, takže taky o tom hokeji sem znal hodně a pak skupiny, tak třeba ...

P: Hm.

K: ... zpěváky ňáký ...

P: Jojojo. Dobře...

K: ... tak o tom už nějaký přehled mám, měl sem, no.

P: Tak zajímá mě teda i ruská kultura, vy už ste něco naznačoval, jaký sou tady možnosti v Čechách, eee ňák využívat ruskou kulturu, vy ste říkal teda vo tom ruskym středisku, že jo ...

K: Hm.

P: ... ještě něco, o něčem víte?

K: No tak takle sem slyšel o ňákých jen okrajově, ale přiznám se, že mě to ňák nikdy moc nezajímalo ...

P: Nezajímalo, hm.

K: No, těžko říct, no.

P: A víte třeba o ňákých časopisech ruských?

K: No tak vím ňáký noviny, tady prodávají, občas když sem na ambasádě, tak ňáký vezmu pro manželku ...

P: Hm.

K: ... a jinak časopisy, ruský časopisy neznám ...

P: Hm.

K: ... pouze noviny ňáký.

P: Jojojo, dobře a co doma, dodržujete třeba ještě ňáký ruský tradice a zvyky?

K: Hm, to je taky zajímavá otázka, my teď máme všechno dvakrát ...

P: Jo?

K: ... a člověk vždycky shání ňáký důvod k tomu, aby se něco oslavil, protože není v životě až tak moc, já to spíš myslím tak, že v poslední době chybí ...

P: Hm.

K: ... člověku ty možnosti se zarel*, zarelaxovat ňák nebo prostě něco oslavit ...

P: Hm, hm.

K: ... takže my slavíme všechno dvakrát, tím pádem všechny český svátky i ruský, jako myslím takový spíš, vůbec sme neslavili nějakou tu okťaberskou revoluci nebo něco, to ne, takový nás nezajímaj ...

P: (smích)

K: ... ale co se týče ňákých svátků jako Vánoce, i ty ruský Vánoce anebo Silvestr ...

P: Hm.

K: ... v Rusku ještě zůstala ta stará tradice, ještě za cara byl, jak je ten juliánský, gregoriánský kalendář sou, tak oni sou posunutý, proto někdo říká, jak je možný, že ta okťaberská revoluce, jak říkaj, že se slavila o měsíc pozdějc nebo, a kvůli tomu, že to bylo posunutý, že jo, v tom kalendáři ...

P: Hm, hm, hm, jojojo.

K: ... že jak přišli ti Sověti, tak oni se přešli na jiný ten kalendář a tím pádem se všechno posunulo ...

P: Jasně.

K: ... takže my slavíme spíš takový ty svátky, který byly a budou ...

P: Hm.

K: ... jako takový politický svátky, to ne ...

P: Hm.

K: ... nic, to neslavíme ani tady ...

P: Hm.

K: ... ani český náák politický, třeba samostatnost nějakého státu nebo něco, to mě náák moc nezajímá ...

P: Jo, jo.

K: ... spíš takový svátky, který maj tradice ještě jakoby ...

P: Ty velký prostě.

K: ... takový ty lidový no.

P: Hm, jasně, takže slavíte po česku i po rusku?

K: Ano.

P: Hm, tak to je fajn. Eee tak, teď zase změníme maličko téma, už se blížíme ke konci, eee tak jakej je podle vás postoj český veřejnosti k cizincum?

K: No ... vlastně všichni si stěžujou na to, že třeba i v Rusku, když kamarádi jedou sem na návštěvu nebo i příbuzný, že dostat se do Česka je asi možná je to nejtěžší z těch států tady, zrovna dneska sem čet, na Seznamu teda, tam ty politiky zase to probírali to téma ...

P: Hm.

K: ... že jedna z nejméně uzavřených států pro cizí lidi, je Česká republika ...

P: Hm.

K: ... ale my sme s manželkou taky občas tohle probírali, ale tady je taková zajímavá věc, dokud ste jakoby venku, tak vám to vadí, protože chcete se nějakým způsobem, třeba když sem ještě neměl trvalý pobyt a pokaždě sem musel prodloužit ten vízum ...

P: Hm.

K: ... každý rok to dřív bylo, každý rok sem vystál náakou strašnou frontu na cizinecké policii, tam a pak ještě musel dok*, náák doložit spoustu dokladů, občas náakých nesmyslných jen proto, že oni tě chtěli prostě najít něco, aby tě vykopli ...

P: Jo.

K: ... protože tady nechťejí, tak sem ...

P: Jasně.

K: Tak to mně vadilo ...

P: Hm.

K: ... ale teď když už mám ten trvalý pobyt a už nemusím nic jakoby bojovat za to, abych tady zůstal, tak mně to dokonce i líbí, protože čím déle to bude, tak to multikulti, jak tomu říkaj, vidim to jako spíš z toho spoustu problémů ...

P: Hm.

K: ... a čím tady bude snazší dostat, tak tím tady víc bude různých takových jakoby, tady budou všude stát pak mešity a všechno možný ...

P: Hm.

K: ... a tohle já už zažil na Kavkazu, to nechci ...

P: Jojo.

K: ... tam u nás je to, to multikulti, na sopku, protože tam na malém jakoby prostoru sou ty menší takový republiky a oni maj úplně odlišný kultury, když sem třeba pravoslavný, což znamená, že sem křesťan a tam ti ostatní, většina těch republik sou muslimský ...

P: Jo.

K: ... a mezi těma muslimskými státy sou i ty, který sou, jako propagují ten islám přímo, jako blíž k radikálnímu islámu ...

P: Jo, jasně.

K: ... takže já sem s tím zažil, mám špatný vzpomínky, protože oni sou zvláštní lidi a ...

P: Hm.

K: ... nejhorší je to, že mně vůbec nevadí člověk, pokud tě nějakým způsobem neobtěžuje, třeba když tam bude někde dát ten koberec a bude se modlit, mně vůbec to nevadí, ale pokud mě začne na ten koberec taky strkat, abych se pomodlil vedle něho, tak to ne.

P: Hm, hm, hm.

K: A bohužel oni to dělají ...

P: Jo.

K: ... protože oni sou jakoby, oni mají trochu jinou mentalitu, a proto, a proto, dneska zrovna sme to s manželkou probírali, že možná to je i k lepšímu, že to tady furt, stále sou tady horší podmínky pro to, aby sem někdo dostal ...

P: Hm, jo.

K: ... ale třeba když čekáte náakou návštěvu, tak stěžujou si na ty lidi, že přijdou třeba na ambasádu a jim pak říkaj, fotka je špatná ...

P: Hm.

K: ... a přide, tak zase odejde a přide a zase ...

P: Jo.

K: ... tady to je špatný a takle furt chodí tam a zpátky a prostě, dělaj maximum potíží, to že jakoby na to si stěžujou, no ...

P: Hm, myslíte, že třeba ten postoj těch Čechů je jinej k Rusům a jinej k jinejm národnostem?

K: Taky, ale to je historický, že jo, tady vlastně tím obdobím bylo docela jakoby spousta věcí pokazili ti vůdci, když snažili se silou ňák těch lidí přesvědčit, já sem o tom roku šedesát osm taky slyšeli hodně čet taky a ... ale já jakoby málo věděl o tom, to co bylo v Maďarsku, to taky znáte, že jo ...

P: Hm.

K: ... tam to bylo, když tady třeba zahynulo kolem dvě stě, teď nevím, dvě stě deset nebo dvě stě čtyřicet, nebo něco a u nich to bylo v tisících ...

P: Hm, hm.

K: ... a tam já když uviděl, tak oni vlastně jim tamti srovnali se zemí to jejich hlavní město ...

P: Hm.

K: ... tam vlastně byla válka jakoby za druhý světový ...

P: Jo.

K: ... a když sem to viděl říkám, nedokážu pochopit, kolik let eště je potřeba, aby ty lidi na to zapomněli ...

P: Hm, hm.

K: ... protože časem se to zapomene, samozřejmě, dneska už nikdo nevzpomene na to, že kdysi ta římská říše byla nemilostná a prostě každý, kdo se jim dostal do cesty, tak byl prostě zlikvidovaný a už dneska to nikdo nevzpomíná, že jo ...

P: Hm, hm.

K: ... to už pak došlo takový, to už hodně a ta historie s časem, dokud tady budou další ňáký podobný chyby...

P: Hm.

K: ... politické, tak časem se to projde, ale teď podle mě to ještě je čerstvý ...

P: Hm.

K: ... a já se vůbec na to jako, samozřejmě nemůžu ani zlobit a nějak si stěžovat, protože říkám, to je ...

P: Hm.

K: ... vývoj, historický vývoj a všechno vyřeší čas, ten čas no a i ty vztahy samozřejmě taky, že jo.

P: Hm, hm, tak vy ste říkal, že ste se vlastně setkal na vaší osobu konkrétně spíš s pozitivníma reakcema, nikdy ste teda neměl jako ňákej, řekněme konflikt s někym, s Čechem kvůli tomu, že ste cizinec nebo ...

K: Hm ...

P: Ne?

K: Nevzpomínám si na nic takovýho, i přes to všechno, eee ale zas na druhou stranu, já sem se pohyboval spíš mezi víc inteligentní, protože já jakoby, když pracuji v tom oboru, tak i ti kluci, s kterými sem pracoval, tak sou to kluci, který jako maj ňáký školy, že jo, protože pokud bych teď dělal někde na stavbě někde, tam kde sou spousta Ukrajinců a všichni ti lidi, který třeba maj maximálně základní školu, a čím je to nižší úroveň sem všiml, tak tím víc ten člověk jakoby je neadekvátní k takovým těm věcem, on nedokáže pochopit třeba řekne vám, že ste ňáký špatný, protože v roce šedesát osm tady byly vaše tanky, a bylo mně šest let v tu dobu a třeba člověk, který už je víc vzdělaný, on rozumí, že nemůže po mně chtít ňáký vysvětlení za rok šedesát osm, protože zaprvé nebyl sem vůdcem v tu dobu (smích) a byl sem dítě malé ...

P: Hm.

K: ... a my sme s klukama dokonce i probírali, že občas se plete, třeba příklad, jo, kluci říkali, vzpomínali sme na Stalina, u Stalina to fungovalo tak, že pokud někdo z rodiny udělal nějakou chybu, což je nepřítel národu, tak kvůli němu sou nepřitelem národu všechny kolem něho, příbuzný, takže likvidovala se celá rodina tím pádem, kvůli jednomu člověkovu a dodneska, když sme s klukama to probírali, kluci říkaj, opravdu je to hodně špatný, když po jednomu člověkovu se jakoby odsuzuju spousta i ostatních ...

P: Hm.

K: ... a pak sme začali probírat ten rok šedesát osm a jeden z kluků mně tady říká, jestli cítim vůbec ňakou na tom vinu, já říkám, zrovna před ňakou chvílí sme probírali Stalina, říkám a zrovna bylo řečeno, že je špatný, když kvůli někomu odsuzuju ty další, který vůbec k tomu nemaj ani vztah žádněj ...

P: Hm, hm.

K: ... oni sou jen příbuzný a já sem prostě pocházim ze státu, který kdysi udělal ...

P: Hm.

K: ... ošklivý věci no, třeba já Němci mam rád ...

P: Hm.

K: ... mně spousta příbuzných zahynulo za války, to co bylo s tím fašiskym tím Německem, to bylo něco samozřejmě, taky sem čet o tom knigy a knihy a samozřejmě odsuzuju všechny ty ...

P: Hm.

K: ... zločince, to jako ale nemůžu to chtít po dnešních lidech, prostě to byla, to byl historický vývoj, v kterym ten stát dokázal jich ňák pobláznit ňáký ten člověk, to bylo zase, byla krize ...

P: Hm.

K: ... ty lidi uslyšeli na to, on jim slíbil já nevím co, říkal, že dostane a oni za tím šli, zbláznili se, stává se. dělaj se chyby a nemůžou za to pak odpovídat další generace, prostě necháme tu vinu na těch lidech, který to prodělali ...

P: Jo.

K: ... ale říkám klukům, podívejte se, to samý u mě, já v tu dobu zaprvé byl dítě, o ničem sem nerozhodoval, nemoch sem to nijak ani ovlivnit dokonce, pokud by sem byl dospělej, tak třeba by moch třeba přijet do Moskvy a zapálit se třeba vedle Kremly sa fíct, já tam s tím nesouhlasím a polít benzínem a zapálit jako udělal ten Palach nebo ...

P: Hm.

K: ... ale já v šesti letech vůbec o tom ani nevěděl, u nás ta informace taky nebyla nějak jakoby, na televizi silně ukazovali, na televizi pouze to, co mají vidět lidi, tak třeba ukázali tanky a jak někdo mával, že květiny, maj nás rádi a konec právě ...

P: Hm, hm.

K: ... nikdo ti neukáže, že zapálili ten tank nebo ...

P: Jasně.

K: ... takže všechno to bylo zkusený, člověk tomu věřil, já když teď vzpomínám na to svý mládí, tak všechno, všechno co byla ta informace, to bylo takový všechno pozitivní, všechno je fajn, všechny se maj rádi navzájem, naprosto a v tom snu sme žili, nic jiného, ta informace byla omezená, ty stanice západní, který se snažili vysílat na Rusko, tak oni byly jakoby rušené, nedalo se to poslouchat taky ...

P: Hm.

K: ... takže eee tím pádem, to jako, ti lidi, který sou vzdělaný, oni to vědí všechno, proto oni třeba nemůžou po mně chtít nějaký vysvětlení nebo omluvu ...

P: Hm.

K: ... přímo na mně ...

P: Hm.

K: ... za to, co provedli v tu dobu, když sem ...

P: Jasně.

K: ... nebyl anebo byl ještě malej, ale já sem nějak nepřicházel do styku, přiznám se, že sem nepřicházel skoro vůbec do styku s jinou vrstvou, s tou jakoby trochu nižší, tam, kde sou lidi, který jakoby spíš čím míň člověk zná, tak ...

P: Hm.

K: ... tím se dá zmanipulovat lépe a tam možná by byly problémy ...

P: Hm.

K: ... protože já tady slyším občas od jiných lidí, znáte toho Michaila, že jo, který teď jakoby bydlí s Marinou, a Michail říkal, že nějaký problémy byly ...

P: Jo.

K: ... protože neříkám, že on se pohyboval nějak mezi tou nejnižší vrstvou, to ne, ale on, jelikož on je vyučený, on je vyučený kuchař, šéfkuchař taky ...

P: Hm.

K: ... tak on se pohyboval v takových podnikách jako sou různý takový jakoby eee jako restaurace nebo nějaký ...

P: Bary.

K: ... bary a takový a tam, tam sou různý lidi, samozřejmě zdaleka ne ty nejlepší, občas sou tam i ...

P: Hm.

K: ... takže říkal, že nějaký občas, stalo se ...

P: Hm.

K: ... stalo se, když já nikdy nechodil takhle do takových míst, nekomunikoval sem s nima a ...

P: Jasně.

K: ... a ty normální podle mě, ale to samý máte všude, to samý máte i v Rusku, pokud dostanete třeba v Rusku společnost normálních, vzdělaných lidí, tak úplně jiný prostředí, když dostanete třeba mezi lidi, který sou, neříkám, že sou marginálové, ale ...

P: Hm.

K: ... trochu nad tím, tak ty lidi sou prostě, oni ještě cítí nějakou takovou tu závist třeba to, že oni zůstanou, že oni neproprac*, nepropracujou nikam a oni uvidí, já, máš auto, no tak to seš teda hajzl, jo ...

P: Hm.

K: ... já nemam auto, ty máš auto ...

P: Hm, hm.

K: ... chcípni, hajzle, a takový to, to sou u nás taky, třeba v tu dobu, když ještě byla perestrojka, tak ...

P: Hm.

K: ... to bylo vidět teda, když máte nějaký kamarád koupil Mercedesa a na další den mal, měl hřebíkem sprostý slovo, takle mu na tom hajzle naškrábali, na tom Mercedesu a on říká nevim proč, nikomu sem neudělal nic špatného, vydělal sem na ten Mercedes, prostě byl úspěšný, no ...

P: Hm, hm.

K: ... podnikatel, takže podle mě není to ani národností a spíš, spíš jako vrstvou ...

P: Hm, vzděláním.

K: ... na koho narazíte, no, tam dolu je špatně všude podle mě, i ve Spojených Státech i v té Kanadě podle mě ...

P: Hm.

K: ... radši tam vůbec ...

P: Hm.

K: ... ale ti ostatní normální lidi, oni se chovají normálně většinou ...

P: Hm.

K: ... já teď ještě trochu odbočím, teď si vzpomínám, já mam jednoho známého, který teda eště dřív než já přestěhoval do Německa, perfektně mluví německy, už vlastně je to Němec, ale on mně stěžoval na takovou věc, jelikož ona dělal řidiče kamiónu, a to už je, neříkám, že to sou nějaký, ta nižší vrstva nebo něco, ale to už sou lidi, který jakoby, nevim, těžko říct, ale už je to jiný a on říkal, že takle ti kamionáči teda někam přijdou do hospody jáje, kamarádi, všichni pivíčko a všechno a říká, když se hodně ožerou s prominutím, ti kamarádi, tak občas říkaj, ty ruská svině a takový to a on říkal, sakra a teď na to vzpomenu ...

P: Hm, hm.

K: ... když už je jakoby nekontrolovali se, oni kdepak, uvnitř to má ...

P: Jo, jasně.

K: ... a teď zase, ale my sme chodili s klukama normálně občas i došlo k totálnímu, tomu, že sme ožrali na mol třeba taky párkrát bylo, že nějaký taková akce byly bláznivý, ale nikdy si nikde jako z těch kluků, ani známka nebyla tam ...

P: Hm.

K: ... vůbec, nikdy ...

P: No, to je výborný, tak by to mělo vypadat.

K: No.

P: Dobře, tak když zhodnot*, zhodnotíte svůj pobyt tady v Čechách, tak ste spokojenej nebo nejste spokojenej?

K: Jako jo, můžu říct, můžu říct, že ano, spokojenej.

P: Tak výborně, jaký máte třeba plány do budoucna?

K: No tak se snažim nějakým způsobem to podnikání a už řadu let teda jakoby rozšířit, ale je to těžký, ale tak, to je těžký spíš s tou konkurencí, že jo ...

P: Hm, hm.

K: ... v tom oboru, v kterym dělám, teď mě spíš válcujou Číňani, takže nemůžu si tady stěžovat na někoho, i kdyby sem bydlel v Kanadě nebo nevim kde, ty Číňani prostě, teď všechno čínský je ...

P: Hm.

K: ... na Měsíci možná ještě ne, ale jinak všude, takže to není problém toho, že sem tady anebo ...

P: Jo.

K: ... a že nejsem třeba v Kanadě, ale to je problém spíš oboru ...

P: Jasně.

K: ... takže, nebo musim změnit obor, což teda mi dělá radost, já v tom oboru dělám celej život, ale na druhou stranu člověk musí být trochu, asi víc se přizpůsobit nějakým ...

P: Hm, jo ...

K: ... nevim ještě, co budu dělat.

P: A takže teda plánujete tady zůstat.

K: Jo, určitě, my teď do, proto sme koupili ten barák ...

P: Hm.

K: ... a tady máme čtyři tisíce metrů čtverečních zahradu ...

P: Hm.

K: ... větší zahrada taková a budeme tady pěstovat, takže s manželkou sme, tak jako sníme o nějakým takovým, něco jako malá farmačka nebo něco.

P: Hm, to je hezký.

K: A to znamená, že ten člověk se tak jako usadil, že jo ...

P: Usadil.

K: ... protože nekupovali bysme nemovitosti, kdybysme chtěli odstěhovat někam.

P: Hm, jasně. Dobře tak jenom na závěr, kolik je vám let?

K: Sem ročník šedesát dva, takže padesát jedna.

P: Padesát jedna, bydlel ste teda dřív v Praze ...

K: Hm.

P: ... a teď bydlíte v Golčově Jeníkově, když jenom v krátkosti porovnáte ty dvě města jak s* ...

K: No tak, tady lidi sou teda víc jako, řek bych ... jak to říct, no a teď zrovna nemůžu to slovo ...

P: Tak to opište.

K: Přívětší nebo jak.

P: Přívětější, přívětivější.

K: Přívětivější, no ano, to sem chtěl říct. Třeba v Praze, já sem setkal s tím, že pokud ty lidi dobře znáš, tak sou na tebe hodní ...

P: Hm.

K: ... jako takový ty, kteří tě neznaj nejsou na tě zlí, ale sou takový jakoby, je jim jedno ...

P: Hm, hm.

K: ... prostě přideš do obchodu, ta prodavačka většinou je našťvaná, protože já vim, že tam platí halíře, tam mají devět nebo deset tisíc občas plat, tak ona je tam našťvaná, to není kvůli mě ...

P: Hm.

K: ... ale je taková, že nedokáže na tě usmívat a to, takže tam já mam spíš takový, mně se to právě nelíbilo, že ka*, jak přídu do většího obchodu, tak sou vždycky takový ksichty s prominutím, v těch menších obchodech teda je to lepší a ti lidi sou kolem takový, pomůžou, jako nedělají nic takovýho, ale takový jakoby, no, ale je to problém větších měst, to je všude takhle. A tady, tady du po uli*, na ulici všechny tě pozdraví, děti tě osloví, tady šel malý kluk, dobrý den, pane, a co myslíte, ještě bude teplo někdy, já říkám, no tak to bude, říkám, ta zima není na vždy ...

P: (smích)

K: ... ne, on jo, jo taky si těším na jaro, já říkám, podivej se takovej malej ...

P: (smích)

K: ... asi devět let je mu nebo deset, takovej ukecanej a takový lidi, okolo přideš a všechny tě znaj a ...

P: Hm.

K: ... to je výhoda ...

P: Menších měst.

K: ... takových menších, takových měst, no ...

P: Hm.

K: ... ale to samý všude, říkám všude, protože já sem v tom Rusku taky pohyboval i v Moskvě i v těch větších různých městech a čím je to větší město, tak tím víc problém ...

P: Hm, to je jasný, no.

K: ... víc.

P: Dobře, vy už ste teda říkal, že máte trvalej pobyt, tak jak dlouho máte.

K: No, trvalej pobyt mně udělili v roce dva tisíce šest ...

P: Hm, hm.

K: ... a klukovi dali trvalej pobyt, protože on se narodil v Praze v Motolu ...

P: Hm, hm.

K: ... a když tady se narodí nějaký dítě, narodí se tady v Čechách a alespoň jeden z rodičů už má trvalý pobyt, tak to dítě automaticky dostane taky ...

P: Hm, hm.

K: ... takže kluk dostal kvůli mě, ale manželka třeba ještě trvalý pobyt nemá a ještě ...

P: Hm, a chce?

K: No jasně, ano, ano, samozřejmě a já sem eště chtěl i časem požádat o občanství ...

P: Hm.

K: ... protože být jako cizí navždy ...

P: Hm.

K: ... to není jakoby dobrý taky ...

P: Takže uvažujete o občanství?

K: Chtělo by být, no, to občanství ...

P: Jasně.

K: Ale třeba Anton dostal taky, že jo, to občanství, ale on musel se vzdát toho ruského, ale teď sou změny v zákonu, takže teď už od novýho roku asi to bude ...

P: Hm.

K: ... už nemusím toho ruskýho občanství se vzdávat, můžu mít dva.

P: Můžete mít dva, aha, to sem nevěděla.

K: Já spíš nechám oba dva ...

P: Hm.

K: ... a jako tak chápu, Anton je mladý kluk, tak on v tom Rusku mimo babičky, babička, no ať žije teda ještě sto let, ale babička nebude žít věčnost, že jo, takže za chvílička ...

P: Hm, hm.

K: ... odejde a už tam nikoho nemá.

P: Jasně.

K: Nic neváže ho na to Rusko ...

P: Hm, hm, hm.

K: ... když u mě, u mě je tam spousta kamarádů, já sem tam studoval, já sem tam vyrost a ...

P: Máte na to vzpomínky.

K: Neříkám, že tam budu často nák jezdit, ale mě by mrzelo, kdybych tam musel jezdit na vízum.

P: Jako cizinec.

K: Jako cizinec, to bych nechtěl ...

P: Hm.

K: ... protože já si m*, no, já občas říkám, že sem vlastenec, ale ve skutečnosti asi takovej spíš pseudovlastenec, protože vlastenec by nikdy neodjel a ten by třeba by i u tý války by zůstal, ale já sem to nevydržel teda, ale není mně jedno, jako občas čtu nějaký ty noviny, nějaký zprávy z Ruska, co se tam děje ...

P: Hm, hm.

K: ... mě to zajímá, protože prostě je to místo, kde sem se narodil ...

P: Jasně.

K: ... a vyrost a to samý tady, takže n*, chtělo by to občanství nechat proto.

P: Hm a když ste dělal ten trvalej pobyt, dělal ste nějakou jazykovou zkoušku nebo nebyla eště?

K: V tu dobu nebyla.

P: Eště nebyla.

K: Ale manželka teď bude muset absolvovat nějakou ...

P: Hm.

K: ... zkoušku, to bude problém asi.

P: Hm, tak soukromý doučování musíte dávat (smích).

K: No tak, ale to všechno stojí peníze.

P: No vy, sem myslela.

K: Jo já, hmm ono to tak nefunguje, protože my sme dokonce už několikrát se domluvili, že budeme nějakým způsobem komunikovat česky a to, ale vždycky udělá smutný oči a, a tím to skončí ...

P: Jasně.

K: ... ale teď zase chodí, Marina nám ukázala nějakou v Čáslavi ...

P: Hm.

K: ... ne, pardon, v Kolíně, nějaká, nějaký sou kurzy, který sou dokonce zadarmo ...

P: Hm.

K: ... protože sou placený z Evropský Unie, tak tam sme byli a to oficiální prostředí na člověka působí, protože tam už žádná sranda, prostě ten učitel ti něco říká a ...

P: Hm, hm.

K: ... a člověk se nějak zmobilizuje pak ...

P: Jasný.

K: ... takže manželka už se tam snažila, já sem koukal, že nějaký, že už během jedny vyučovací hodiny nějaký pokrok udělala ...

P: No, vidíte.

K: ... i když doma to nejde vůbec, teda.

P: Hm, tak uvidíte, no.

K: Ale budeme muset tak.

P: Dobře, tak my sme se hodně bavili o tom jazyku, to už je úplně poslední věc, tak jak si myslíte, že ten jazyk je důležitý v tom celým procesu tý integrace?

K: No, hodně důležitý, podle mě nedá se, já vůbec nikdy nedokážu pochopit lidi, který, já takový lidi znám, třeba tan můj přítel, ten Honza, teď vzal, před rokem vzal si, vzal ženskou a ona pochází taky z toho Kazachstánu, ona je teda Ruska, ale bydlela v Kazachstánu, přijela sem, ona tady podniká v Praze taky, má soukromou školu, jako škola umělecká, ona tam jako učí děti kreslit ...

P: Hm.

K: ... a takový různý věci, ale ona učí výhradně děti ruských nějakých těch imigrantů a takový to, takže ona se pohybuje výhradně v ruským prostředí, ona přestože tady je v Čechách víc než já, déle než já ...

P: Hm.

K: ... ale ona česky jako rozumí teda, ale když sem slyšel jí mluvit, tak já sem byl v šoku, já říkám, to snad je, Honzo, to snad není možný, já říkám, jak je to, asi patnáct nebo šestnáct let tady podniká na plnej tady já nevím obrátky, obraty, a já říkám, ona nedokáže ani nějakou větu normálně to a Honza říká, víš, co ona mně řekla, řekla, že ať dou někde všichni, prostě mně stačí ten jazyk a nevadí jí to, já říkám, dobře, ale nemůže teda říct, že ona tady je doma, říká, ona to nepotřebuje nějak, prostě je to člověk, který ...

P: Hm.

K: ... takle jí to vyhovuje, ale podle mě, já to jako vůbec, tomu nerozumím, ale zdá se mně to hodně špatný, tam cesta nevede takle ...

P: Hm, hm.

K: ... a je to na ní vidět, protože i když ona, pracovně teda snaží pohybovat pouze v tom ruským prostředí, tak stejně přichází do styku s tím prostředím českým, třeba přes toho Honzu, a už to dělá problémy, protože jí Honza říkal, že ...

P: A Honza je Čech, teda?

K: Jo, jo, on je Čech, Štamberk a on říkal, že je s ní ten problém, že ona se nedokáže nijak, ta společenská konverzace, jako vždycky, když přijdou jeho kamarádi, který sou Češi s manželkama a on přide se svou ...

P: Hm, hm.

K: ... a ona se tváří jakoby už neviděla, kam by se schovala ...

P: Hm.

K: ... nebo že by odešla, že je naštvaná, protože ona neumí mluvit a nechce ...

P: Hm.

K: ... ji to nebaví, říkám Honzo, nevadí ti to, on říká, no jako víš co, vadí, ale on je takovej jakoby strašně tolerantní člověk ...

P: Hm.

K: ... on říká, vadí mně to, ale to je její věc ...

P: Hm.

K: ... říká, nebudu jí k tomu nutit, no ... ale určitě to není dobrý, to můžu říct, že to, že se to místy dokonce, nedá se takle bydlet nikdy ...

P: Hm.

K: ... a nedokázat se s nikým domluvit nebo ...

P: Hm.

K: ... já nevím, to není normální.

P: Jasně, hm, dobře, tak ode mě je to všechno, tak máte ještě něco na závěr, co byste chtěl říct, co nezaznělo třeba nebo ...

K: No tak nevím ...

P: Myslíte, že je to všechno ...

K: ... tak těžko, asi, asi všechno, no.

P: Dobře, tak já vám poděkuju.

K: (smích) za málo.